

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYSK ALMANAK 1996

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

Hvor går grænsen?

I dag kan vi i Sønderjylland, i modsætning til mange andre grænseegne i Europa, glæde os over en fredelig sameksistens mellem nationerne.

Danmarks folkelige grænse dannes af de omkring 50.000 dansksindede (svarende til ca. 10% af Sydslesvigs samlede befolkning),

som hver dag må yde noget særligt for at bevare

deres nære bånd til Danmark og leve et

dansk liv i et tysk samfund.

Lad danskerne i Sydslesvig føle,

at de er en fuldgyldig del

af det danske fællesskab.

Vær med til at støtte

og vise solidaritet

med deres

bestræbelser

for at opretholde

en dansk livs-

stil og danske

kulturelle

traditioner.

Bliv medlem af Grænseforeningen!

Det er Grænseforeningens formål at virke til støtte for danskheden i grænselandet, særlig syd for grænsen, samt at styrke og udbrede kendskabet til grænselandets forhold.

Årskontingentet varierer i lokalforeningerne, men ligger på ca. kr. 50,- pr. husstand. For dette beløb modtager De vor fine årbog og fire gange om året vort medlemsblad "Grænsen", der orienterer om foreningens virke og om forholdene i Sydslesvig.

Ring eller skriv efter Grænseforeningens brochure.

Indmeldeskortet ligger i brochuren.

GRÆNSEFORENINGEN

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim.

Postboks 1530, Peder Skrams Gade 5, 1020 København K. Tlf. 33 13 06 0

SØNDERJYSK ALMANAK 1996

3. ÅRGANG

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening

Sønderjysk Almanak

3. årgang

Udgivet af Sønderjydsk Skoleforening ©

**Redaktion: Hanne Clausen, Hardy Knudsen, Hans Schmidt,
Tage Madsen, Johann Mikkelsen, Lisbet Skau, Hans-Ole Mørk
og Kern Haurum Pedersen (ansvarshavende)**

Forside: Schackenborg Slot (foto: Lis Eeg Sylvest, JyskeVestkysten)

Sats og tryk: Trykkerigaarden, Aabenraa

Salg og distribution: Forlaget A-Sats ApS

ISBN-nr. 87-984347-4-8

Indholdsfortegnelse

Forord

Forord 5

Almanak

Kalenderen 8

Solens opgang og nedgang 32

Højvandet ved vestkysten 33

Stjernesked 34

Formørkelser i året 1996 35

Artikler og digte

Inger Rahbek Andersen: Der findes et ord 38

Kresten Philipsen: »En sønderjysk status« ... 40

Lavst Riemann Hansen:

Stemninger fra »hjemfærdstiden« 43

Bjørn Svensson: Den sønderjyske presse
efter Genforeningen 47

K. E. Tygesen: Frøslev – 4. maj 1995 55

Jens Andresen: Det forkrøblede Gran 58

Jens Kongsted Lampe: Marcus Lauesen
– digteren, der blev gemt og glemt 59

Elever fra Agerskov Ungdomsskole: Ung i dag . 62

Dieter Lenz: Sydslesvigsk Vælgerforening
(SSW) foran en spændende udfordring 66

Erik Finnemann Bruun:
Sjæl og Sind i Sønderjylland 71

Per V. Freytag: Samarbejde på tværs 75

Sigfred Andresen: Den Blå 78

Hardy Knudsen:
Folkefesten på Dybbøl 11. juli 1995 79

Program for Folkefesten på Dybbøl 83

Hans Schmidt: Årsberetning for
Sønderjysk Skoleforening for 1994/95 ... 84

Mindeord

Karen Svendsen, Flensborg 88

Paul Dencher Knudsen, Roskilde 89

Knud Øllgaard, Gredsted 90

Hans Werner Hansen, Flensborg 91

Asmus Brodersen, Flensborg 92

Peter Bruhn, Flensborg 93

Peter Hansen Petersen, Rømø 94

Ejnar Høgel, Fynshav 95

Svend Okkels Birk, Arrild 96

Jørgen Slettebo, Sønderborg 97

Ingemann Christensen, Juelsminde 98

Poul Andersen, Munkemølle 99

Ragnhild Schmidt, Kollund 100

Ingeborg Fink, Kollund 101

Hans Christian Hansen, Flensborg 102

Håndbog og vejviser

Det danske kongehus 104

Regeringen Nyrup Rasmussen II 105

Folketingsvalget den 21. september 1994 106

Valget til EU-parlamentet den 9. juni 1994 ... 107

Valg i Sydslesvig 108

5-mandsudvalget 109

Sønderjyllands Statsamt 110

Sønderjyllands Amt 110

Amtsrådsmedlemmer 111

Amtsprogramrådet 112

Kommuner i Sønderjyllands Amt 113

Foreninger, organisationer, institutioner m.v. . 115

Kirkelige foreninger og organisationer 119

Fonde 119

Danske og frisiske institutioner i Sydslesvig .. 120

Musik, teater og kunst 124

Lokalhistoriske foreninger, arkiver og
samlinger 126

Biblioteker 132

Frie skoler 134

Kirkemusikskoler 135

Erhvervsskoler 136

Gymnasier og voksenuddannelsescentre 136

Videregående uddannelser 137

Turistforeninger 138

Vandrerhjem 139

Museer 139

Museer i Sydslesvig (udvalg) 141

Husholdningsforeninger 142

Landboforeninger 144

Husmandsforeninger 145

Land- og skovbrug 146

Haveselskaber 146

Husdyrbrugsorganisationer 147

Slagterier 147

Handel 148

Erhvervsråd og håndværker- og
industriforeninger 149

Finansiering 150

Jagt- og vildtforvaltning 151

Vildtforvaltningsområder og vildt-
forvaltningskonsulenter i Sønderjylland ... 152

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning ... 152

Jagttider og fredningsbestemmelser 153

Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve ... 156

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v. 156

Flagregler 157

Flagdage 157

Notater 158

Forord

Sønderjysk Almanak udkommer nu i sin 3. årgang – i gang med at konsolidere sig som en bredt anvendelig opslagsbog.

Almanakkens forsidemotiv er i år Schackenborg Slot i Møgeltønder – et naturligt valg som en markering af slottets fremtidige anvendelse som bolig for Prins Joachim og hans familie. Samtidig er slottet et smukt sønderjysk motiv.

Redaktionen har i år valgt en række artikler, der bl.a. omhandler: Den sønderjyske presse efter genforeningen. Kulturelle forskelligheder ved dansk-tysk studium i Flensborg. Sydslesvigsk Vælgerforening foran en spændende udfordring. Det dansk-tyske forhold i dag og i fremtiden. Stemninger fra »hjemfærdstiden«. Folkefesten på Dybbøl den 11. juli 1995. Marcus Lauesen – digteren der blev gemt og glemt. Ung i dag. Årsberetning for Sønderjysk Skoleforening samt en Sønderjysk Status.

Som de øvrige år indeholder Almanakken udover artiklerne en »vejviser« med adresser og telefonnumre på foreninger, organisationer, skoler m.fl. i Sønderjylland og Sydslesvig. Endelig rummer Almanakken en sol- og højvandskalender m.m., samt mindeord over kendte, afdøde personer i landsdelen.

Sønderjysk Skoleforening vil også gerne her rette en varm tak til de mange, som støtter Almanakken. Det gælder fonde og donatorer, som har bidraget økonomisk, det gælder de mange, som beredvilligt har bidraget med indlæg og ideer, og det gælder foreningens tillidsmænd og medlemmer, der både med praktisk indsats og opbakning har støttet arbejdet.

Sønderjysk Skoleforening og redaktionen ønsker med Almanakken en god jul og et godt nytår 1996.

Sydslesvigsk Forening

DEN STORE KULTURELLE FORENING I SYDSLESVIG SIDEN 1920

ANDELSKASSEN

De Sønderjydske Andelskasser

Sundeved Andelskasse

Asserballeskov Andelskasse

Tandslet Andelskasse

Rømø Andelskasse

Andelskassen, Tinglev

ALMANAK

JANUAR 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 3 min. og tiltager i månedens løb 1 time 31 min.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Ma. 1	Nytår <i>Fadervor. Matt. 6,5-13</i>	Solens radius 16''16''	UGE 1	08.41	15.45	13.15	04.06
Ti. 2	Abel	Merkur st. østl. elong. Vega kulm. midnat mod nord		08.41	15.46	13.49	05.09
On. 3	Enoch	Tusmørket varer 48 min.		08.41	15.47	14.30	06.06
To. 4	Methusalem	Sirius kulm. midnat Jorden nærmest Solen		08.41	15.48	15.17	06.56
Fr. 5	Simeon	☉ f.m. 21.51 ☾ fjernest Jorden		08.40	15.50	16.11	07.40
Lø. 6	Hellig 3 konger			08.40	15.51	17.10	08.16
Sø. 7	1. s. e. h. 3 k. <i>Jesus velsigner de små børn. Mark. 10,13-16</i>	Knud Hertug		08.39	15.53	18.13	08.47
Ma. 8	Erhardt		UGE 2	08.38	15.54	19.18	09.13
Ti. 9	Julianus			08.38	15.56	20.25	09.36
On. 10	Paul Eremit	Tusmørket varer 47 min.		08.37	15.57	21.34	09.57
To. 11	Hyginus			08.36	15.59	22.44	10.17
Fr. 12	Reinhold			08.35	16.01	23.56	10.37
Lø. 13	Hilarius	☉ s.kv. 21.45		08.34	16.02	–	10.59
Sø. 14	2. s. e. h. 3 k. <i>Den samaritanske kvinde. Joh. 4,5-26</i>	Felix		08.33	16.04	01.10	11.23
Ma. 15	Maurus		UGE 3	08.32	16.06	02.25	11.52
Ti. 16	Marcellus			08.31	16.08	03.41	12.29
On. 17	Antonius	Tusmørket varer 46 min. Castor kulm. midnat		08.30	16.10	04.55	13.16
To. 18	Prisca	Procyon kulm. midnat		08.29	16.12	06.02	14.15
Fr. 19	Pontianus			08.28	16.13	06.59	15.27
Lø. 20	Fabian og Sebastian	● n.m. 13.50 Pollux kulm. midnat ☾ nærmest Jorden		08.26	16.15	07.45	16.47
Sø. 21	3. s. e. h. 3 k. <i>Giv os en større tro. Luk. 17,5-10</i>	Agnes		08.25	16.17	08.22	18.12
Ma. 22	Vincentius		UGE 4	08.23	16.19	08.52	19.37
Ti. 23	Emerentius			08.22	16.21	09.17	20.59
On. 24	Timotheus	Tusmørket varer 45 min.		08.20	16.23	09.41	22.18
To. 25	Pauli omv.			08.19	16.26	10.03	23.34
Fr. 26	Polycarpus			08.17	16.28	10.26	–
Lø. 27	Chrysostomus	☉ f.kv. 12.14		08.16	16.30	10.51	00.46
Sø. 28	Sidste s. e. h. 3 k. <i>Hvedekornet. Joh. 12,23-33</i>	Fred. 6.s fødsel Carolus Magnus		08.14	16.32	11.19	01.55
Ma. 29	Chr. 7.s fødsel	Valerius	UGE 5	08.12	16.34	11.52	02.59
Ti. 30	Adelgunde			08.10	16.36	12.30	03.59
On. 31	Vigilius	Tusmørket varer 43 min.		08.09	16.38	13.14	04.52

JANUAR 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)		
Ma. 1	Nytår	1	11.20	–
Ti. 2			00.02	12.29
On. 3			01.00	13.24
To. 4			01.48	14.11
Fr. 5			02.30	14.51
Lø. 6	Hellig 3 konger		03.08	15.30
Sø. 7			03.44	16.09
Ma. 8		2	04.21	16.48
Ti. 9			04.57	17.27
On. 10			05.32	18.03
To. 11			06.05	18.39
Fr. 12			06.36	19.14
Lø. 13			07.11	19.53
Sø. 14			07.56	20.41
Ma. 15		3	08.53	21.41
Ti. 16			10.06	23.00
On. 17			11.41	–
To. 18			00.24	13.00
Fr. 19			01.30	14.02
Lø. 20			02.26	14.54
Sø. 21			03.14	15.42
Ma. 22		4	03.59	16.29
Ti. 23			04.44	17.14
On. 24			05.26	17.56
To. 25			06.06	18.38
Fr. 26			06.47	19.21
Lø. 27			07.30	20.06
Sø. 28			08.18	20.57
Ma. 29		5	09.17	22.02
Ti. 30			10.32	23.15
On. 31			11.50	–

FEBRUAR 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 timer 34 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 7 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
To. 1	Brigida	☾ fjernest Jorden Solens radius 16' 14"	08.07	16.40	14.05	05.38
Fr. 2	Kyndelmisse		08.05	16.43	15.02	06.17
Lø. 3	Blasius	Deneb kulm. mod nord	08.03	16.45	16.04	06.50
Sø. 4	Septuagesima	○ f.m. 16.58 Veronica	08.01	16.47	17.09	07.18
<i>De betroede talenter. Matt. 25,14-30</i>						
Ma. 5	Agathe	UGE 6	07.59	16.49	18.16	07.42
Ti. 6	Dorothea		07.57	16.51	19.24	08.04
On. 7	Richard	Tusmørket varer 42 min.	07.55	16.53	20.34	08.25
To. 8	Corintha		07.53	16.56	21.45	08.45
Fr. 9	Apollonia		07.51	16.58	22.57	09.06
Lø. 10	Scholastica		07.49	17.00	-	09.29
Sø. 11	Seksagesima	Euphrosyne Merkur st. vestl. elong.	07.47	17.02	00.11	09.56
<i>Sædens vækst. Mark. 4,26-32</i>						
Ma. 12	Eulalia	☾ s.kv. 09.37 UGE 7	07.44	17.04	01.25	10.29
Ti. 13	Benignus		07.42	17.06	02.37	11.09
On. 14	Valentinus	Tusmørket varer 41 min.	07.40	17.09	03.44	12.01
To. 15	Faustinus		07.38	17.11	04.44	13.04
Fr. 16	Juliane		07.36	17.13	05.34	14.18
Lø. 17	Findanus	☾ nærmest Jorden	07.33	17.15	06.15	15.39
Sø. 18	Fastelavn	Quinquagesima. Esto mihi Concordia	07.31	17.17	06.48	17.03
<i>Op til Jerusalem. Luk. 18,31-43</i>						
Ma. 19	Ammon	● n.m. 00.30 UGE 8	07.29	17.19	07.16	18.27
Ti. 20	Hvide tirsdag	Eucharis	07.26	17.22	07.42	19.49
On. 21	Aske onsdag	Tusmørket varer 40 min. Samuel	07.24	17.24	08.05	21.08
To. 22	Peters stol		07.22	17.26	08.29	22.25
Fr. 23	Papias		07.19	17.28	08.54	23.37
Lø. 24	Skuddag			07.17	17.30	09.21-
Sø. 25	1. s. i fasten	Quadragesima. Invocavit Regulus kulm. midnat Matthias	07.14	17.32	09.53	00.45
<i>Hvem er den største? Luk. 22,24-32</i>						
Ma. 26	Victorinus	☾ f.kv. 06.52 UGE 9	07.12	17.35	10.29	01.47
Ti. 27	Inger		07.09	17.37	11.11	02.43
On. 28	Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Leander	07.07	17.39	12.00	03.32
To. 29	Øllegaard	☾ fjernest Jorden	07.05	17.41	12.54	04.14

FEBRUAR 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
To. 1		00.24	12.54
Fr. 2		01.20	13.47
Lø. 3		02.05	14.30
Sø. 4		02.45	15.11
Ma. 5	6	03.25	15.50
Ti. 6		04.00	16.27
On. 7		04.26	17.06
To. 8		05.12	17.42
Fr. 9		05.45	18.17
Lø. 10		06.17	18.48
Sø. 11		06.50	19.23
Ma. 12	7	07.32	20.06
Ti. 13		08.27	21.03
On. 14		09.38	22.21
To. 15		11.15	23.56
Fr. 16		–	12.42
Lø. 17		01.11	13.47
Sø. 18	Fastelavn	02.08	14.39
Ma. 19	8	02.57	15.27
Ti. 20		03.41	16.11
On. 21		04.23	16.51
To. 22		05.03	17.32
Fr. 23		05.42	18.11
Lø. 24		06.21	18.50
Sø. 25		07.00	19.30
Ma. 26	9	07.44	20.15
Ti. 27		08.36	21.09
On. 28		09.44	22.20
To. 29		11.08	23.39

MARTS 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 timer 41 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 23 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Fr. 1	Albinus	Solens radius 16' 8"	07.02	17.43	13.54	04.50
Lø. 2	Simplicius		07.00	17.45	14.57	05.20
Sø. 3	2. s. i fasten	Reminiscere Kunigunde	06.57	17.47	16.04	05.46
<i>Drengen med den urene ånd. Mark. 9,14-29</i>						
Ma. 4	Adrianus		06.55	17.49	17.12	06.09
Ti. 5	Theophilus	☉ f.m. 10.23	06.52	17.51	18.22	06.31
On. 6	Gotfred	Tusmørket varer 39 min.	06.50	17.53	19.34	06.51
To. 7	Perpetua		06.47	17.56	20.47	07.13
Fr. 8	Beata		06.44	17.58	22.00	07.36
Lø. 9	40 riddere		06.42	18.00	23.14	08.01
Sø. 10	3. s. i fasten	Oculi Ædel	06.39	18.02	-	08.32
<i>Løgnens fader. Joh. 8,42-51</i>						
Ma. 11	Fred. 9. s fødsel	Thala	06.37	18.04	00.27	09.10
Ti. 12	Gregorius	☾ s.kv. 18.15	06.34	18.06	01.35	09.57
On. 13	Macedonius	Tusmørket varer 39 min.	06.32	18.08	02.35	10.54
To. 14	Eutychius		06.29	18.10	03.27	12.01
Fr. 15	Zacharias		06.26	18.12	04.10	13.17
Lø. 16	Gudmund	☾ nærmest Jorden	06.24	18.14	04.45	14.37
Sø. 17	Midfaste	Lætare Gertrud	06.21	18.16	05.15	15.58
<i>Jesus, livets brød. Joh. 6,24-35 (37)</i>						
Ma. 18	Fred. 3. s fødsel	Alexander	06.19	18.18	05.41	17.20
Ti. 19	Joseph	☉ n.m. 11.45	06.16	18.20	06.05	18.40
On. 20	Gordius	Jævendøgn 09.03 Tusmørket varer 39 min.	06.13	18.22	06.29	19.59
To. 21	Benedictus		06.11	18.24	06.54	21.14
Fr. 22	Paulus		06.08	18.26	07.21	22.25
Lø. 23	Fidelis		06.05	18.28	07.51	23.32
Sø. 24	Mariæ bebudelsesdag	Judica Ulrica	06.03	18.30	08.26	-
<i>Marias lovsang. Luk. 1,46-55</i>						
Ma. 25	Mariæ bebudelse		06.00	18.32	09.06	00.32
Ti. 26	Gabriel		05.58	18.34	09.52	01.24
On. 27	Kastor	☉ f.kv. 02.31 Tusmørket varer 39 min.	05.55	18.36	10.45	02.10
To. 28	Dronning Ingrid	Eustachius ☾ fjernest Jorden	05.52	18.38	11.43	02.48
Fr. 29	Jonas		05.50	18.40	12.44	03.20
Lø. 30	Quirinus		05.47	18.42	13.49	03.47
Sø. 31	Palmesøndag Sommertid begynder	Fred. 5. s fødsel Balbina	06.45	19.44	15.56	05.12
<i>Jesus salves i Betania. Mark. 14,3-9 eller Joh. 12,1-16</i>						

MARTS 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
Fr. 1		–	12.21
Lø. 2		00.45	13.20
Sø. 3		01.36	14.06
Ma. 4	10	02.20	14.48
Ti. 5		02.59	15.27
On. 6		03.36	16.05
To. 7		04.14	16.42
Fr. 8		04.50	17.18
Lø. 9		05.26	17.53
Sø. 10		06.00	18.26
Ma. 11	11	06.36	19.00
Ti. 12		07.18	19.44
On. 13		08.12	20.39
To. 14		09.23	21.54
Fr. 15		10.59	23.32
Lø. 16		–	12.26
Sø. 17		00.51	13.29
Ma. 18	12	01.50	14.21
Ti. 19		02.39	15.08
On. 20		03.21	15.48
To. 21		04.02	16.27
Fr. 22		04.39	17.05
Lø. 23		05.17	17.42
Sø. 24		05.54	18.18
Ma. 25	13	06.33	18.56
Ti. 26		07.15	19.36
On. 27		08.03	20.24
To. 28	Dronning Ingrid	09.03	21.24
Fr. 29		10.20	22.42
Lø. 30		11.42	–
Sø. 31	Palmesøndag – Sommertid begynder	00.02	13.45

APRIL 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 4 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 14 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ma. 1	Hugo	Solens radius 16' 0" Venus st. østl. elong.	UGE 14	06.42	19.46	17.06	05.34
Ti. 2	Theodosius			06.39	19.48	18.17	05.55
On. 3	Nicætas	Tusmørket varer 40 min.		06.37	19.50	19.31	06.16
To. 4	Skærtorsdag	Ambrosius ☉ f.m. 02.07 Måneformørkelse		06.34	19.52	20.46	06.39
Fr. 5	Langfredag	Irene		06.32	19.54	22.01	07.04
Lø. 6	Sixtus			06.29	19.56	23.16	07.34
Sø. 7	Påskedag	Egesippus <i>Jesu Kristi opstandelse. Matt. 28,1-8</i>		06.27	19.58	–	08.10
Ma. 8	2. påskedag	Chr.9.s fødsel Janus	UGE 15	06.24	20.00	00.27	08.54
Ti. 9	Procopius			06.21	20.02	01.30	09.49
On. 10	Ezechiel	Tusmørket varer 41 min.		06.19	20.04	02.25	10.53
To. 11	Leo	☉ s.kv. 01.36 ☾ nærmest Jorden		06.16	20.06	03.10	12.05
Fr. 12	Chr.4.s fødsel	Julius		06.14	20.08	03.47	13.22
Lø. 13	Justinus			06.11	20.10	04.17	14.41
Sø. 14	1. s. e. påske	Quasimodo Tiburtius <i>Vøgt mine får. Joh. 21,15-19</i>		06.09	20.12	04.44	16.00
Ma. 15	Chr.5.s fødsel	Olympia Spica kulm. midnat	UGE 16	06.06	20.14	05.08	17.19
Ti. 16	Dronning Margrethe	Mariane		06.04	20.16	05.31	18.37
On. 17	Anicetus	Tusmørket varer 42 min.		06.01	20.18	05.55	19.52
To. 18	Eleutherius	☉ n.m. 00.49		05.59	20.20	06.20	21.05
Fr. 19	Daniel			05.57	20.22	06.49	22.15
Lø. 20	Sulpicius			05.54	20.24	07.21	23.18
Sø. 21	2. s. e. påske	Misericordia Domini Florentius <i>Mine får hører min røst. Joh. 10,22-30</i>		05.52	20.26	08.00	–
Ma. 22	Cajus		UGE 17	05.49	20.28	08.44	00.15
Ti. 23	Georgius	Mercur st. østl. elong.		05.47	20.30	09.34	01.04
On. 24	Albertus	Tusmørket varer 44 min. ☾ fjernest Jorden		05.45	20.32	10.30	01.45
To. 25	Markus evang.	☉ f.kv. 22.40		05.42	20.34	11.30	02.20
Fr. 26	Cletus			05.40	20.36	12.34	02.49
Lø. 27	Charl. Amalie	Ananias		05.38	20.38	13.39	03.14
Sø. 28	3. s. e. påske	Jubilate Vitalis Arcturus kulm. midnat <i>Vejen, sandheden og livet. Joh. 14,1-11</i>		05.35	20.40	14.47	03.37
Ma. 29	Peter martyr		UGE 18	05.33	20.42	15.57	03.58
Ti. 30	Severus			05.31	20.44	17.09	04.19

APRIL 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
Ma. 1	14	02.02	14.36
Ti. 2		02.50	15.20
On. 3		03.32	16.00
To. 4 Skærtorsdag		04.11	16.36
Fr. 5 Langfredag		04.50	17.17
Lø. 6		05.30	17.54
Sø. 7 Påskedag		06.08	18.32
Ma. 8 2. påskedag	15	06.47	19.09
Ti. 9		07.27	19.45
On. 10		08.12	20.29
To. 11		09.05	21.24
Fr. 12		10.14	22.35
Lø. 13		11.41	–
Sø. 14		00.08	13.05
Ma. 15	16	01.27	14.08
Ti. 16 Dronning Margrethe		02.28	15.00
On. 17		03.18	15.45
To. 18		04.00	16.26
Fr. 19		04.39	17.03
Lø. 20		05.15	17.39
Sø. 21		05.53	18.14
Ma. 22	17	06.30	18.50
Ti. 23		07.09	19.26
On. 24		07.50	20.03
To. 25		08.35	20.45
Fr. 26		09.27	21.38
Lø. 27		10.32	22.41
Sø. 28		11.50	–
Ma. 29	18	00.02	13.02
Ti. 30		01.15	13.59

MAJ 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 18 min. og tiltager i månedens løb 1 time 46 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
On. 1	Voldermisse Philip og Jacob	Tusmørket varer 46 min. Solens radius 15' 53"	05.29	20.46	18.24	04.41
To. 2	Athanasius		05.26	20.48	19.40	05.05
Fr. 3	Bededag	○ f.m. 13.48 Korsmisse	05.24	20.50	20.57	05.32
Lø. 4	Florian		05.22	20.52	22.12	06.06
Sø. 5	4. s. e. påske Danmarks Befrielse	Cantate Gothard De lyse nætter begynder <i>Sandheden gør fri. Joh. 8,28-36</i>	05.20	20.54	23.21	06.48
Ma. 6	Johannes ante portam	☾ nærmest Jorden UGE 19	05.18	20.56	–	07.40
Ti. 7	Flavia		05.16	20.58	00.21	08.43
On. 8	Stanislaus	Tusmørket varer 49 min.	05.14	21.00	01.10	09.54
To. 9	Casper		05.12	21.02	01.50	11.11
Fr. 10	Cordianus	☉ s.kv. 07.04	05.10	21.04	02.22	12.29
Lø. 11	Mamertus		05.08	21.05	02.49	13.48
Sø. 12	5. s. e. påske	Rogate Pancratius <i>Jesu bøn for disciplene. Joh. 17,1-11</i>	05.06	21.07	03.13	15.06
Ma. 13	Ingenuus	UGE 20	05.04	21.09	03.36	16.22
Ti. 14	Kristian		05.02	21.11	03.59	17.37
On. 15	Sophie	Tusmørket varer 52 min.	05.00	21.13	04.23	18.50
To. 16	Kr. himmelfartsdag	Sara	04.59	21.15	04.49	20.00
Fr. 17	Bruno	● n.m. 13.46	04.57	21.16	05.20	21.06
Lø. 18	Erik		04.55	21.18	05.55	22.06
Sø. 19	6. s. e. påske	Exaudi Potentiana <i>At de alle må være ét. Joh. 17,20-26</i>	04.54	21.20	06.37	22.58
Ma. 20	Angelica	UGE 21	04.52	21.22	07.25	23.43
Ti. 21	Helene		04.50	21.23	08.19	–
On. 22	Castus	Tusmørket varer 55 min. ☾ fjernest Jorden Pluto i opp. til Solen	04.49	21.25	09.17	00.20
To. 23	Desiderius		04.47	21.27	10.20	00.51
Fr. 24	Esther		04.46	21.28	11.24	01.18
Lø. 25	Urbanus	☉ f.kv. 16.13	04.44	21.30	12.30	01.41
Sø. 26	Pinsedag Kronprins Frederik	Beda <i>Helligåndens komme. Joh. 14,15-21</i>	04.43	21.31	13.38	02.02
Ma. 27	2. pinsedag	Lucian UGE 22	04.42	21.33	14.48	02.23
Ti. 28	Vilhelm		04.41	21.34	16.00	02.43
On. 29	Tamperdag	Tusmørket varer 58 min. Maximus	04.39	21.36	17.15	03.06
To. 30	Vigand		04.38	21.37	18.32	03.31
Fr. 31	Petronella	Antares kulm. midnat	04.37	21.39	19.49	04.01

MAJ 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
On. 1		02.12	14.47
To. 2		03.00	15.30
Fr. 3	Bededag	03.44	16.11
Lø. 4		04.26	16.51
Sø. 5	Danmarks Befrielse	05.09	17.33
Ma. 6	19	05.53	18.14
Ti. 7		06.36	18.54
On. 8		07.20	19.35
To. 9		08.06	20.18
Fr. 10		08.59	21.11
Lø. 11		10.00	22.17
Sø. 12		11.17	23.38
Ma. 13	20	–	12.36
Ti. 14		01.00	13.41
On. 15		02.03	14.35
To. 16	Kristi himmelfartsdag	02.54	15.21
Fr. 17		03.38	16.02
Lø. 18		04.17	16.39
Sø. 19		04.54	17.14
Ma. 20	21	05.32	17.50
Ti. 21		06.11	18.26
On. 22		06.50	19.02
To. 23		07.30	19.36
Fr. 24		08.11	20.14
Lø. 25		08.56	20.57
Sø. 26	Pinsedag – Kronprins Frederik	09.48	21.50
Ma. 27	2. pinsedag 22	10.50	22.54
Ti. 28		–	12.03
On. 29		00.12	13.12
To. 30		01.27	14.09
Fr. 31		02.27	14.59

JUNI 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 4 min. og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 timer 27 min. Herefter og til månedens ende aftager dagen 6 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Lø. 1	Nikomedes	○ f.m. 22.47 Solens radius 15' 46"	04.36	21.40	21.02	04.39
Sø. 2	Trinitatis <i>Dåb i den treenige Guds navn. Matt. 28,16-20</i>	Marcellinus	04.35	21.41	22.09	05.27
Ma. 3	Fred. 8. s fødsel	Erasmus UGE 23 ☾ nærmest Jorden	04.34	21.42	23.04	06.26
Ti. 4	Optatus		04.33	21.44	23.49	07.36
On. 5	Grundlovsdag Kong Hans' fødsel	Tusmørket varer 61 min. Bonifacius	04.32	21.45	–	08.54
To. 6	Nobertus		04.32	21.46	00.25	10.14
Fr. 7	Jeremias		04.31	21.47	00.55	11.35
Lø. 8	Medardus	● s.kv. 13.05	04.30	21.48	01.20	12.54
Sø. 9	1. s. e. trin. <i>Den rige bonde. Luk. 12,13-21</i>	Primus	04.30	21.49	01.43	14.11
Ma. 10	Onuphrius	Mercur st. vestl. elong. UGE 24	04.29	21.50	02.06	15.27
Ti. 11	Prins Henrik	Barnabas apostel	04.29	21.50	02.29	16.40
On. 12	Basilius	Tusmørket varer 63 min. Capella kulm. midnat mod nord	04.28	21.51	02.54	17.50
To. 13	Cyrillus		04.28	21.52	03.22	18.56
Fr. 14	Rufinus		04.28	21.52	03.55	19.58
Lø. 15	Valdemarsdag	Vitus	04.28	21.53	04.34	20.53
Sø. 16	2. s. e. trin. <i>Kristi efterfølgelse. Luk. 14,25-35</i>	● n.m. 03.36 Tycho	04.27	21.54	05.19	21.40
Ma. 17	Botolphus	UGE 25	04.27	21.54	06.10	22.21
Ti. 18	Leontius		04.27	21.54	07.07	22.54
On. 19	Gervasius	Tusmørket varer 64 min. ☾ fjernest Jorden	04.27	21.55	08.08	23.22
To. 20	Sylverius		04.28	21.55	09.12	23.47
Fr. 21	Albanus	Solhverv 04.24 Længste dag	04.28	21.55	10.17	–
Lø. 22	10.000 martyrer		04.28	21.55	11.23	00.08
Sø. 23	3. s. e. trin. <i>Den fortabte søn. Luk. 15,11-32</i>	Paulinus	04.28	21.55	12.31	00.29
Ma. 24	St. Hansdag	● f.kv. 07.23 UGE 26	04.29	21.55	13.41	00.49
Ti. 25	Prosper		04.29	21.55	14.52	01.09
On. 26	Pelagius	Tusmørket varer 63 min.	04.30	21.55	16.06	01.32
To. 27	Syvsoverdag		04.30	21.55	17.22	01.59
Fr. 28	Caroline Amalie	Eleonora	04.31	21.55	18.37	02.32
Lø. 29	Petrus Paulus		04.31	21.55	19.48	03.13
Sø. 30	4. s. e. trin. <i>Elsk jeres fjender. Matt. 5,43-48</i>	Lucina	04.32	21.54	20.50	04.06

JUNI 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
Lø. 1		03.18	15.44
Sø. 2		04.05	16.29
Ma. 3	23	04.51	17.12
Ti. 4		05.41	17.57
On. 5	Grundlovsdag	06.24	18.39
To. 6		07.11	19.23
Fr. 7		07.57	20.06
Lø. 8		08.45	20.56
Sø. 9		09.41	21.53
Ma. 10	24	10.47	23.03
Ti. 11	Prins Henrik	12.00	–
On. 12		00.24	13.09
To. 13		01.33	14.06
Fr. 14		02.29	14.56
Lø. 15		03.15	15.38
Sø. 16		03.57	16.17
Ma. 17	25	04.36	16.53
Ti. 18		05.14	17.27
On. 19		05.53	18.03
To. 20		06.32	18.39
Fr. 21		07.11	19.14
Lø. 22		07.48	19.47
Sø. 23		08.26	20.33
Ma. 24	St. Hansdag 26	09.08	21.08
Ti. 25		09.57	22.02
On. 26		10.57	23.11
To. 27		–	12.12
Fr. 28		00.38	13.27
Lø. 29		01.54	14.27
Sø. 30		02.54	15.20

JULI 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 22 min. og aftager i månedens løb 1 time 24 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ma. 1	Chr. 2.s. fødsel Fred.2.s fødsel	☉ f.m. 05.58 Theobaldus ☾ nærmest Jorden Solens radius 15' 46"	UGE 27	04.33	21.54	21.42	05.12
Ti. 2	Mariæ besøg.			04.34	21.53	22.23	06.27
On. 3	Cornelius	Tusmørket varer 62 min. Vega kulm. midnat		04.35	21.55	22.57	07.50
To. 4	Ulricus	Jupiter i opp. til Solen		04.36	21.52	23.25	09.14
Fr. 5	Anshelmus	Jorden fjernest Solen		04.37	21.51	23.49	10.36
Lø. 6	Dion			04.38	21.51	–	11.57
Sø. 7	5. s. e. trin.	☾ s.kv. 20.55 Villebaldus		04.39	21.50	00.13	13.14
<i>Peters bekendelse. Matt. 16,13-26</i>							
Ma. 8	Kjeld		UGE 28	04.40	21.49	00.36	14.29
Ti. 9	Sostrata			04.41	21.48	01.00	15.40
On. 10	Knud, konge	Tusmørket varer 59 min.		04.42	21.47	01.27	16.48
To. 11	Josva			04.44	21.46	01.58	17.51
Fr. 12	Henrik			04.45	21.45	02.34	18.48
Lø. 13	Margarethe			04.46	21.44	03.17	19.38
Sø. 14	6. s. e. trin.	Bonaventura		04.48	21.42	04.06	20.21
<i>Den rige yngling. Matt. 19,16-26</i>							
Ma. 15	Apostlenes deling	☉ n.m. 18.15	UGE 29	04.49	21.41	05.00	20.57
Ti. 16	Susanne	☾ fjernest jorden		04.51	21.40	06.00	21.27
On. 17	Alexius	Tusmørket varer 56 min.		04.52	21.39	07.02	21.53
To. 18	Arnolphus	Neptune i opp. til Solen		04.54	21.37	08.07	22.15
Fr. 19	Justa			04.55	21.36	09.12	22.36
Lø. 20	Elias			04.57	21.34	10.19	22.56
Sø. 21	7. s. e. trin.	Evenus		04.58	21.33	11.27	23.16
<i>Bekendelse uden frygt. Matt. 10,24-31</i>							
Ma. 22	Maria Magdalene	Hundredagene beg. Altair kulm. midnat	UGE 30	05.00	21.31	12.37	23.38
Ti. 23	Apollinaris	☉ f.kv. 19.49		05.02	21.29	13.48	–
On. 24	Christina	Tusmørket varer 53 min.		05.03	21.28	15.00	00.02
To. 25	Jacobus	Uranus i opp. til Solen		05.05	21.26	16.14	00.31
Fr. 26	Anna			05.07	21.24	17.25	01.06
Lø. 27	Martha			05.09	21.23	18.30	01.52
Sø. 28	8. s. e. trin.	Aurelius		05.10	21.21	19.27	02.49
<i>At høre og gøre derefter. Matt. 7,22-29</i>							
Ma. 29	Oluf		UGE 31	05.12	21.19	20.14	03.59
Ti. 30	Abdon	☉ f.m. 12.35 ☾ nærmest Jorden		05.14	21.17	20.53	05.18
On. 31	Germanus	Tusmørket varer 50 min.		05.16	21.15	21.24	06.43

JULI 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
Ma. 1	27	03.47	16.09
Ti. 2		04.36	16.56
On. 3		05.24	17.41
To. 4		06.11	18.24
Fr. 5		06.56	19.06
Lø. 6		07.41	19.50
Sø. 7		08.26	20.33
Ma. 8	28	09.14	21.24
Ti. 9		10.09	22.27
On. 10		11.17	23.42
To. 11		–	12.30
Fr. 12		00.59	13.35
Lø. 13		02.02	14.19
Sø. 14		02.53	15.15
Ma. 15	29	03.38	15.54
Ti. 16		04.18	16.32
On. 17		04.56	17.08
To. 18		05.33	17.42
Fr. 19		06.12	18.18
Lø. 20		06.48	18.51
Sø. 21		07.24	19.23
Ma. 22	30	07.57	19.54
Ti. 23		08.32	20.33
On. 24		09.12	21.23
To. 25		10.16	22.27
Fr. 26		11.15	23.54
Lø. 27		–	12.42
Sø. 28		01.27	14.00
Ma. 29	31	02.36	15.00
Ti. 30		03.22	15.51
On. 31		04.21	16.38

AUGUST 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 56 min. og aftager i månedens løb 2 timer 11 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
To. 1	Peters fængsel	Solens radius 15' 44"	05.18	21.13	21.52	08.08
Fr. 2	Hannibal		05.19	21.11	22.17	09.32
Lø. 3	Nikodemus	Deneb kulm. midnat	05.21	21.09	22.41	10.54
Sø. 4	9. s. e. trin.	Dominicus	05.23	21.07	23.05	12.12
<i>At vente på Herren. Luk. 12,32-48 eller Luk. 18,1-8</i>						
Ma. 5	Osvaldus		05.25	21.05	23.32	13.27
Ti. 6	Kristi forkl.	☉ s.kv. 07.25	05.27	21.03	–	14.37
On. 7	Donatus	Tusmørket varer 47 min. De lyse nætter ender	05.29	21.01	00.02	15.43
To. 8	Ruth		05.31	20.59	00.36	16.42
Fr. 9	Romanus		05.32	20.56	01.17	17.35
Lø. 10	Laurentius		05.34	20.54	02.03	18.20
Sø. 11	10. s. e. trin.	Herman	05.36	20.52	02.56	18.58
<i>Dom over denne slægt. Matt. 11,16-24</i>						
Ma. 12	Chr.3.s fødsel	Clara ☾ fjernest Jorden	05.38	20.50	03.53	19.30
Ti. 13	Hippolytus		05.40	20.48	04.54	19.57
On. 14	Eusebius	● n.m. 09.34 Tusmørket varer 45 min.	05.42	20.45	05.58	20.21
To. 15	Mariæ himmelfart		05.44	20.43	07.04	20.43
Fr. 16	Rochus		05.46	20.41	08.10	21.03
Lø. 17	Anastatius		05.48	20.38	09.18	21.24
Sø. 18	11. s. e. trin.	Agapetus	05.50	20.36	10.26	21.45
<i>Jesus og synderinden. Luk. 7,36-50</i>						
Ma. 19	Selbaldus		05.52	20.33	11.36	22.08
Ti. 20	Bernhard	Venus st. vestl. elong.	05.54	20.31	12.47	22.34
On. 21	Salomon	Tusmørket varer 43 min. Merkur st. østl. elong.	05.56	20.29	13.58	23.06
To. 22	Symphorian	☉ f.kv. 05.36 Hundredagene ender	05.57	20.26	15.08	23.46
Fr. 23	Zakæus		05.59	20.24	16.14	–
Lø. 24	Bartholomæus		06.01	20.21	17.13	00.36
Sø. 25	12. s. e. trin.	Ludvig	06.03	20.19	18.04	01.37
<i>Bespottelse imod Ånden. Matt. 12,31-42</i>						
Ma. 26	Irenæus		06.05	20.16	18.46	02.50
Ti. 27	Gebhardus	☾ nærmest Jorden	06.07	20.14	19.20	04.10
On. 28	Lovise	○ f.m. 19.52	06.09	20.11	19.50	05.35
	Augustinus	Tusmørket varer 42 min.				
To. 29	Joh. halsh.		06.11	20.09	20.17	07.00
Fr. 30	Benjamin		06.13	20.06	20.42	08.25
Lø. 31	Bertha		06.15	20.04	21.07	09.47

AUGUST 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
To. 1		05.08	17.23
Fr. 2		05.53	18.05
Lø. 3		06.36	18.47
Sø. 4		07.18	19.27
Ma. 5	32	08.00	20.09
Ti. 6		08.42	20.54
On. 7		09.32	21.48
To. 8		10.30	22.58
Fr. 9		11.44	–
Lø. 10		00.21	12.59
Sø. 11		01.33	14.00
Ma. 12	33	02.30	14.50
Ti. 13		03.17	15.32
On. 14		03.57	16.09
To. 15		04.36	16.45
Fr. 16		05.12	17.21
Lø. 17		05.50	17.56
Sø. 18		06.26	18.29
Ma. 19	34	06.59	19.00
Ti. 20		07.30	19.32
On. 21		08.02	20.08
To. 22		08.39	20.57
Fr. 23		09.29	22.00
Lø. 24		10.35	23.26
Sø. 25		–	12.06
Ma. 26	35	01.06	13.36
Ti. 27		02.18	14.41
On. 28		02.35	16.13
To. 29		04.05	16.20
Fr. 30		04.50	17.03
Lø. 31		05.32	17.44

SEPTEMBER 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 45 min. og aftager i månedens løb 2 timer 17 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Sø. 1	13. s. e. trin.	Ægidius Solens radius 15' 46" <i>Zebedæussønnerne. Matt. 20,20-28</i>	06.17	20.01	21.34	11.05
Ma. 2	Elisa	UGE 36	06.19	19.59	22.03	12.20
Ti. 3	Seraphia		06.20	19.56	22.37	13.29
On. 4	Juliane Marie Theodosia	☾ s.kv. 21.06 Tusmørket varer 40 min.	06.22	19.54	23.15	14.32
To. 5	Regina		06.24	19.51	24.00	15.28
Fr. 6	Magnus		06.26	19.48	–	16.16
Lø. 7	Louise	Robert Fomalhaut kulm. midnat	06.28	19.46	00.50	16.57
Sø. 8	14. s. e. trin.	Mariæ fødsel <i>Den syge ved Betesda dam. Joh. 5,1-15</i>	06.30	19.43	01.46	17.31
Ma. 9	Gorgonius	☾ fjernest Jorden UGE 37	06.32	19.41	02.46	18.01
Ti. 10	Burchardt		06.34	19.38	03.49	18.26
On. 11	Hillebert	Tusmørket varer 39 min.	06.36	19.35	04.54	18.48
To. 12	Guido		06.38	19.33	06.00	19.09
Fr. 13	Cyprianus	● n.m. 01.07	06.40	19.30	07.08	19.30
Lø. 14	† ophøjelse		06.42	19.27	08.17	19.51
Sø. 15	15. s. e. trin.	Eskild <i>Èt er fornødent. Luk. 10,38-42</i>	06.44	19.25	09.27	20.13
Ma. 16	Euphemia	UGE 38	06.45	19.22	10.38	20.39
Ti. 17	Lambertus		06.47	19.20	11.49	21.09
On. 18	Chr.8.s fødsel Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Titus	06.49	19.17	12.58	21.46
To. 19	Constantia		06.51	19.14	14.04	22.31
Fr. 20	Tobias	☾ f.kv. 13.23	06.53	19.12	15.04	23.27
Lø. 21	Matthæus		06.55	19.09	15.56	–
Sø. 22	16. s. e. trin.	Jævn døgn 20.00 Mauritius <i>Lazarus' opvækkelse. Joh. 11,19-45</i>	06.57	19.06	16.40	00.33
Ma. 23	Linus	UGE 39	06.59	19.04	17.17	01.47
Ti. 24	Tecla	☾ nærmest Jorden	07.01	19.01	17.48	03.07
On. 25	Cleophas	Tusmørket varer 38 min.	07.03	18.59	18.15	04.30
To. 26	Chr. 10.s fødsel	Adolph Saturn i opp. til Solen	07.05	18.56	18.41	05.54
Fr. 27	Cosmus	○ f.m. 04.51 Måneformørkelse	07.07	18.53	19.06	07.17
Lø. 28	Venceslaus		07.09	18.51	19.32	08.38
Sø. 29	17. s. e. trin.	St. Michael <i>Jesus som gæst hos toldereren Levi. Mark. 2,14-22</i>	07.11	18.48	20.01	09.56
Ma. 30	Hieronymus	UGE 40	07.13	18.46	20.33	11.09

SEPTEMBER 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
Sø. 1		06.12	18.23
Ma. 2	36	06.51	19.03
Ti. 3		07.30	19.42
On. 4		08.11	20.26
To. 5		08.54	21.17
Fr. 6		09.45	22.20
Lø. 7		10.51	23.41
Sø. 8		–	12.14
Ma. 9	37	01.00	13.27
Ti. 10		02.02	14.21
On. 11		02.51	15.06
To. 12		03.33	15.45
Fr. 13		04.11	16.21
Lø. 14		04.48	16.57
Sø. 15		05.24	17.33
Ma. 16	38	06.00	18.08
Ti. 17		06.35	18.42
On. 18		07.06	19.17
To. 19		07.39	19.54
Fr. 20		08.17	20.42
Lø. 21		09.05	21.45
Sø. 22		10.11	23.09
Ma. 23	39	11.38	–
Ti. 24		00.47	13.12
On. 25		01.59	14.21
To. 26		02.56	15.14
Fr. 27		03.45	16.00
Lø. 28		04.27	16.41
Sø. 29		05.08	17.21
Ma. 30	40	05.47	17.59

OKTOBER 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 timer 28 min. og aftager i månedens løb 2 timer 17 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Ti. 1	Remigius	Solens radius 15' 51"	07.14	18.43	21.11	12.17
On. 2	Ditlev	Tusmørket varer 38 min.	07.16	18.40	21.54	13.18
To. 3	Mette	Merkur st. vestl. elong.	07.18	18.38	22.43	14.10
Fr. 4	Franciscus	☉ s.kv. 14.04	07.20	18.35	23.37	14.54
Lø. 5	Placidus		07.22	18.33	–	15.31
Sø. 6	18. s. e. trin. Broderus <i>Det sande vintræ. Joh. 15,1-11</i>	Fred.7.s. fødsel ☾ fjernest Jorden	07.24	18.30	00.36	16.02
Ma. 7	Fred.1.s fødsel	Amalie	07.26	18.27	01.37	16.29
Ti. 8	Ingeborg	UGE 41	07.28	18.25	02.42	16.52
On. 9	Dionysius	Tusmørket varer 39 min.	07.30	18.22	03.47	17.14
To. 10	Gereon		07.32	18.20	04.55	17.34
Fr. 11	Fred.4.s fødsel		07.34	18.17	06.04	17.55
Lø. 12	Maximilian	● n.m. 16.14 Solformørkelse	07.36	18.15	07.14	18.18
Sø. 13	19. s. e. trin. <i>De første disciple. Joh. 1,35-51</i>	Angelus	07.38	18.12	08.26	18.42
Ma. 14	Calixtus	UGE 42	07.41	18.10	09.38	19.11
Ti. 15	Hedevig		07.43	18.07	10.50	19.46
On. 16	Gallus	Tusmørket varer 39 min.	07.45	18.05	11.58	20.29
To. 17	Florentinus		07.47	18.02	13.00	21.21
Fr. 18	Lukas evang.		07.49	18.00	13.54	22.24
Lø. 19	Balthasar	☾ f.kv. 20.09	07.51	17.58	14.40	23.34
Sø. 20	20. s. e. trin. <i>De onde vinbønder. Matt. 21,28-44</i>	Felicianus	07.53	17.55	15.17	–
Ma. 21	11.000 jomfruer	UGE 43	07.55	17.53	15.49	00.50
Ti. 22	Cordula	☾ nærmest Jorden	07.57	17.50	16.16	02.10
On. 23	Søren	Tusmørket varer 40 min.	07.59	17.48	16.42	03.31
To. 24	FN-dag	Proclus	08.01	17.46	17.06	04.52
Fr. 25	Crispinus		08.03	17.43	17.31	06.12
Lø. 26	Amandus	○ f.m. 16.11	08.05	17.41	17.58	07.31
Sø. 27	21. s. e. trin. <i>De dræbte galilæere. Luk. 13,1-9</i>	Sommertid slutter Sem	07.07	16.39	17.29	07.47
Ma. 28	Marie Sophie Frederikke	Simon og Judas	07.09	16.37	18.04	08.58
Ti. 29	Narcissus		07.12	16.34	18.45	10.03
On. 30	Absalon	Tusmørket varer 41 min.	07.14	16.32	19.32	11.00
To. 31	Reform. begyndelse	Louise	07.16	16.30	20.25	11.49

OKTOBER 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
Ti. 1		06.24	18.38
On. 2		07.02	19.18
To. 3		07.41	20.00
Fr. 4		08.21	20.48
Lø. 5		09.08	21.45
Sø. 6		10.05	22.57
Ma. 7	41	11.18	–
Ti. 8		00.18	12.38
On. 9		01.26	13.44
To. 10		02.20	14.33
Fr. 11		03.03	15.15
Lø. 12		03.42	15.53
Sø. 13		04.20	16.32
Ma. 14	42	04.57	17.09
Ti. 15		05.35	17.50
On. 16		06.12	18.29
To. 17		06.48	19.08
Fr. 18		07.24	19.50
Lø. 19		08.03	20.38
Sø. 20		08.51	21.38
Ma. 21	43	09.54	22.54
Ti. 22		11.16	–
On. 23		00.23	12.47
To. 24	FN-dag	01.36	13.57
Fr. 25		02.33	14.51
Lø. 26		03.23	15.38
Sø. 27	Sommertid slutter	03.05	15.20
Ma. 28	44	03.44	15.59
Ti. 29		04.21	16.38
On. 30		04.59	17.17
To. 31		05.36	17.56

NOVEMBER 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 timer 10 min. og aftager i månedens løb 2 timer 18 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Fr. 1	Alle helgen	Solens radius 15' 59"	07.18	16.28	21.22	12.29
Lø. 2	Alle sjæle		07.20	16.26	22.23	13.03
Sø. 3	Alle helgens søndag	☾ s.kv. 08.50 ☾ fjernest Jorden	07.22	16.24	23.27	13.31
	Hubertus	<i>Jordens salt og verdens lys. Matt. 5,13-16 eller Matt. 5,1-12</i>				
Ma. 4	Otto	UGE 45	07.24	16.21	–	13.56
Ti. 5	Malachias		07.26	16.19	00.32	14.18
On. 6	Leonhardus	Tusmørket varer 42 min.	07.28	16.17	01.38	14.38
To. 7	Engelbrecht		07.31	16.15	02.46	14.59
Fr. 8	Claudius		07.33	16.13	03.56	15.20
Lø. 9	Theodor		07.35	16.12	05.07	15.44
Sø. 10	23. s. e. trin.	Luther	07.37	16.10	06.21	16.11
		<i>Den fattige enkes gave. Mark. 12,38-44</i>				
Ma. 11	Morten Bisp	● n.m. 05.16	07.39	16.08	07.34	16.44
Ti. 12	Torkild		07.41	16.06	08.46	17.24
On. 13	Arcadius	Tusmørket varer 44 min.	07.43	16.04	09.53	18.14
To. 14	Frederik		07.45	16.02	10.51	19.15
Fr. 15	Leopold		07.47	16.01	11.40	20.24
Lø. 16	Othenius	☾ nærmest Jorden	07.49	15.59	12.21	21.39
Sø. 17	24. s. e. trin.	Anianus	07.51	15.58	12.54	22.58
		<i>Fra døden til livet. Joh. 5,17-29</i>				
Ma. 18	Hesyclus	● f.kv. 02.09	07.53	15.56	13.22	–
Ti. 19	Elisabeth		07.55	15.54	13.47	00.17
On. 20	Volkmarus	Tusmørket varer 45 min.	07.57	15.53	14.11	01.36
To. 21	Mariæ ofring		07.59	15.52	14.34	02.54
Fr. 22	Cecilia		08.01	15.50	15.00	04.12
Lø. 23	Clemens		08.03	15.49	15.28	05.27
Sø. 24	Sidste søndag i kirkeåret	Chrysogonus	08.05	15.48	16.00	06.40
		<i>Kom til mig. Matt. 11,25-30</i>				
Ma. 25	Catharina	○ f.m. 05.10	08.07	15.46	16.38	07.48
Ti. 26	Conradus		08.09	15.45	17.22	08.49
On. 27	Facundus	Tusmørket varer 46 min.	08.10	15.44	18.12	09.42
To. 28	Sophie Magdalene		08.12	15.43	19.08	10.26
Fr. 29	Saturninus		08.14	15.42	20.09	11.03
Lø. 30	Chr.6.s fødsel	Andreas	08.16	15.41	21.11	11.34

NOVEMBER 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
Fr. 1		06.14	18.38
Lø. 2		06.51	19.23
Sø. 3		07.33	20.14
Ma. 4	45	08.23	21.12
Ti. 5		09.21	22.24
On. 6		10.36	23.38
To. 7		11.53	–
Fr. 8		00.38	12.51
Lø. 9		01.27	13.41
Sø. 10		02.11	14.24
Ma. 11	Morten Bisp 46	02.51	15.06
Ti. 12		03.32	15.50
On. 13		04.12	16.33
To. 14		04.53	17.17
Fr. 15		05.33	18.00
Lø. 16		06.14	18.44
Sø. 17		06.54	19.32
Ma. 18	47	07.42	20.27
Ti. 19		08.38	21.35
On. 20		09.50	22.54
To. 21		11.17	–
Fr. 22		00.08	12.30
Lø. 23		01.08	13.27
Sø. 24		01.57	14.17
Ma. 25	48	02.42	14.59
Ti. 26		03.21	15.39
On. 27		03.59	16.18
To. 28		04.35	16.57
Fr. 29		05.12	17.38
Lø. 30		05.50	18.18

DECEMBER 1996

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 23 min. og aftager derefter indtil den 21., hvor den er 6 timer 56 min. Herefter og til månedens ende tiltager dagen 8 min.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Sø. 1	1. s. i advent Arnold <i>Jesu indtog i Jerusalem. Matt. 21,1-9</i>	Solens radius 16' 7" ☾ fjernest Jorden	08.17	15.40	22.16	12.00
Ma. 2	Bibiana	Aldebaran kulm. midn. UGE 49	08.19	15.39	23.21	12.22
Ti. 3	Svend	☉ s.kv. 06.06	08.20	15.38	–	12.43
On. 4	Barbara Charlotte Frederikke	Tusmørket varer 48 min.	08.22	15.38	00.28	13.03
To. 5	Sabina		08.23	15.37	01.35	13.24
Fr. 6	Nikolaus		08.25	15.36	02.45	13.45
Lø. 7	Agathon		08.26	15.36	03.57	14.10
Sø. 8	2. s. i advent <i>Når Menneskesønnen kommer. Luk. 21,25-36</i>	Mariæ undf.	08.28	15.36	05.10	14.40
Ma. 9	Rudolph	UGE 50	08.29	15.35	06.24	15.16
Ti. 10	Judith	● n.m. 17.56	08.30	15.35	07.35	16.02
On. 11	Damasus	Tusmørket varer 49 min.	08.31	15.35	08.40	16.59
To. 12	Epimachus	Rigel kulm. midnat Capella kulm. midnat	08.33	15.34	09.35	18.07
Fr. 13	Lucia	☾ nærmest Jorden	08.34	15.34	10.21	19.23
Lø. 14	Crispus		08.35	15.34	10.57	20.43
Sø. 15	3. s. i advent <i>Johannes Døber i fængsel. Matt. 11,2-10</i>	Nikatus Merkur st. østl. elong.	08.36	15.34	11.28	22.04
Ma. 16	Lazarus	UGE 51	08.36	15.34	11.54	23.24
Ti. 17	Albina	☾ f.kv. 10.31	08.37	15.35	12.18	–
On. 18	Tamperdag	Tusmørket varer 49 min. Lovise	08.38	15.35	12.41	00.43
To. 19	Nemesius		08.39	15.35	13.05	02.00
Fr. 20	Abraham		08.39	15.36	13.31	03.15
Lø. 21	Thomas	Solhverv 15.06 Korteste dag	08.40	15.36	14.01	04.27
Sø. 22	4. s. i advent <i>Johannes Døbers vidnesbyrd. Joh. 1,19-28</i>	Japetus Betelgeuse kulm. midnat	08.40	15.37	14.36	05.36
Ma. 23	Torlacus	UGE 52	08.41	15.37	15.16	06.39
Ti. 24	Juleaften Alexandrine	○ f.m. 21.41 Adam	08.41	15.38	16.04	07.35
On. 25	Juledag	Tusmørket varer 49 min.	08.41	15.39	16.57	08.23
To. 26	2. juledag	St. Stephan	08.42	15.39	17.56	09.03
Fr. 27	Johs. evang.		08.42	15.40	18.58	09.36
Lø. 28	Børnedag		08.42	15.41	20.02	10.04
Sø. 29	Julesøndag <i>Simeon og Anna. Luk 2,25-40</i>	Noah ☾ fjernest Jorden	08.42	15.42	21.07	10.28
Ma. 30	David	UGE 1	08.42	15.43	22.12	10.49
Ti. 31	Sylvester		08.42	15.44	23.18	11.09

DECEMBER 1996

		Højvande ved Højer sluse (se s.33)	
Sø. 1		06.26	18.59
Ma. 2	49	07.03	19.42
Ti. 3		07.44	20.30
On. 4		08.32	21.26
To. 5		09.30	22.33
Fr. 6		10.42	23.44
Lø. 7		12.00	–
Sø. 8		00.44	13.03
Ma. 9	50	01.36	13.56
Ti. 10		02.23	14.44
On. 11		03.08	15.32
To. 12		03.51	16.18
Fr. 13		04.36	17.03
Lø. 14		05.20	17.50
Sø. 15		06.02	18.35
Ma. 16	51	06.44	19.21
Ti. 17		07.29	20.11
On. 18		08.20	21.09
To. 19		09.21	22.18
Fr. 20		10.39	23.33
Lø. 21		11.59	–
Sø. 22		00.38	13.02
Ma. 23	52	01.32	13.54
Ti. 24	Juleaften	02.20	14.41
On. 25	Juledag	03.00	15.21
To. 26	2. juledag	03.38	16.00
Fr. 27		04.14	16.39
Lø. 28		04.51	17.18
Sø. 29		05.27	14.57
Ma. 30	1	06.02	18.35
Ti. 31		06.36	19.12

Alle oplysninger i denne kalender er meddelt af Københavns Universitet. De i kalenderen angivne tidspunkter for solens og månens opgang og nedgang er beregnet for disse himmellegemers centre og gælder for København. Alle klokkeslæt i denne kalender er i perioden fra 31. marts til 27. oktober angivet i sommertid, som er en time mere end mellemeuropæisk tid, der er normalt i Danmark.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i nedenstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Aabenraa og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for

månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 04.39. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Aabenraa 17 minutter, hvorved man får 04.56. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 04.59.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for månens op- og nedgang.

MÅNED	AABENRAA		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
December II	+ 8	+ 17	+ 4	+ 20
Januar I – December I	+ 9	+ 17	+ 5	+ 19
Januar II – November II	+ 9	+ 16	+ 6	+ 18
Februar I – November I	+ 10	+ 15	+ 8	+ 16
Februar II – Oktober II	+ 11	+ 14	+ 9	+ 15
Marts I – Oktober I	+ 12	+ 13	+ 11	+ 13
Marts II – September II	+ 13	+ 13	+ 12	+ 12
April I – September I	+ 14	+ 12	+ 13	+ 11
April II – August II	+ 15	+ 11	+ 15	+ 9
Maj I – August I	+ 16	+ 10	+ 17	+ 7
Maj II – Juli II	+ 16	+ 9	+ 18	+ 6
Juni I – Juli I	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4
Juni II	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i kalenderen beregnet for Højer sluse. Udgangspunktet er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Universitet. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid med hensyntagen til dansk sommertid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Højer sluse, må man ved:

Nordslesvig

Havneby, Rømø . . . trække 33 min. fra
Rømødæmningen . trække 23 min. fra
Lakolk . . . . . trække 1 time 3 min. fra
Koldby . . . . . trække 3 min. fra

Ballum sluse . . . . . trække 18 min. fra
Rejsby sluse . . . . . trække 3 min. fra
Vester Vedsted . . . . trække 13 min. fra

Fanø

Nordby . . . . . lægge 2 min. til
Sønderho . . . . . trække 43 min. fra

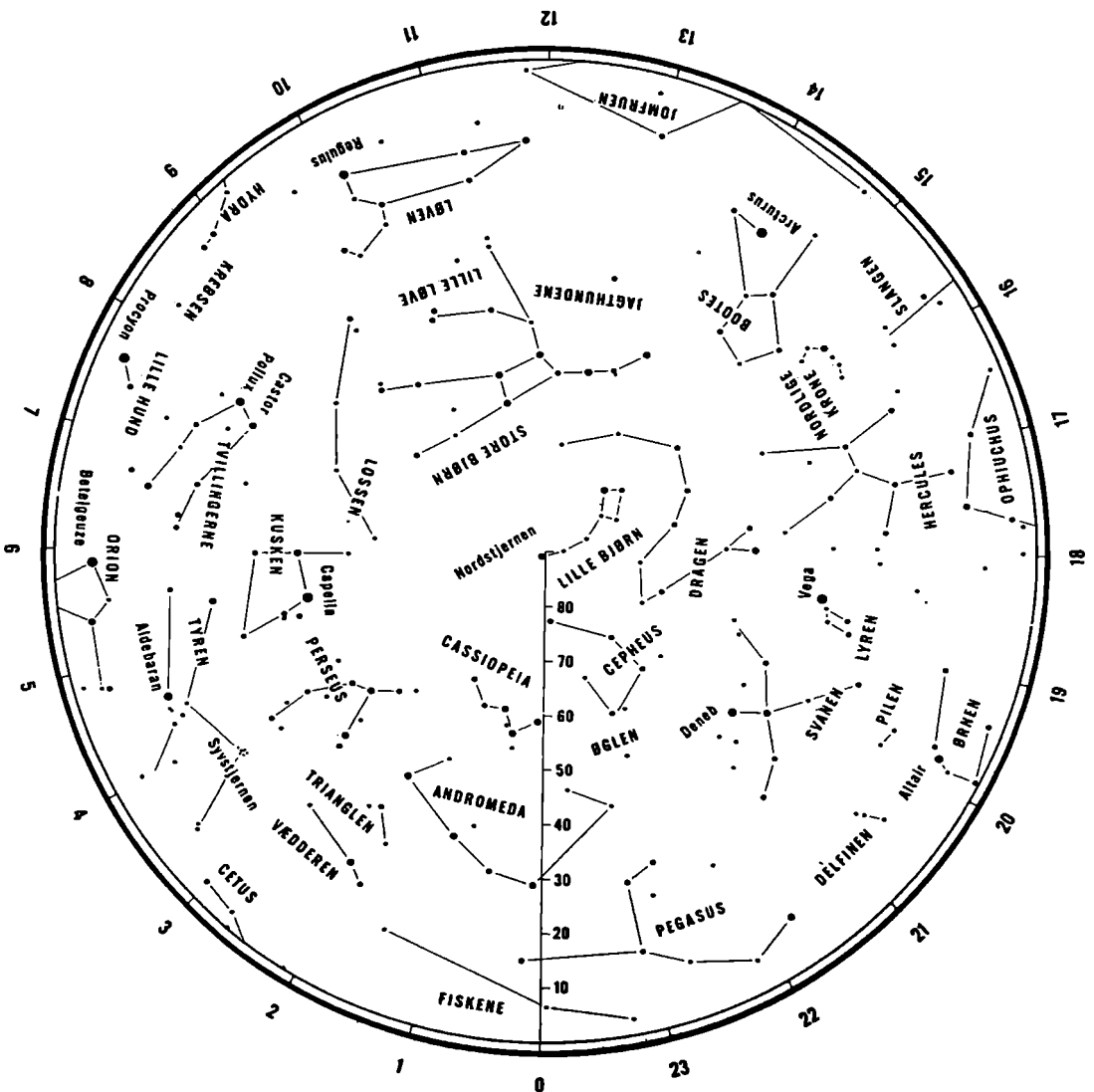
Sydslesvig

Dagebøl
(forb. til Før) . . . trække 40 min. fra
Schlüttsiel (forb.
til Halligerne) . . trække 1 t. og 9 min. fra
Husum (forb. til
Pellworm m.v.) . trække 1 t. og 10 min. fra
Frederiksstad . . . . trække 46 min. fra
Tønning . . . . . trække 1 t. og 40 min. fra
St. Peter . . . . . trække 2 t. og 19 min. fra
Wyk . . . . . trække 59 min. fra
Westerland . . . . . trække 2 t. og 14 min. fra

Stjernesked

Stjernesked viser sig hver nat, men på enkelte tider af året ses flere end sædvanligt, således hvert år omkring 3.-4. januar (Kvadrantider-

ne), 22. april (Lyriderne), 12. august (Perseiderne), 21. oktober (Orionderne) og 13. december (Geminiderne), medens der med års mellemrum kan forekomme mange stjernesked omkring 9. oktober (Oktober-Draconiderne) og 17. november (Leoniderne).

Formørkelser i året 1996

1. Total måneformørkelse den 4. april, synlig i Danmark

Den indledende partielle del af formørkelsen begynder kl. 0.21. Totaliteten begynder kl. 1.24 og varer til kl. 2.53. Den afsluttende partielle del af formørkelsen slutter kl. 3.59.

2. Partiel solformørkelse den 17.–18. april, ikke synlig i Danmark

Formørkelsens synlighedsområde fremgår af nedenstående kort.

I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet.

3. Total måneformørkelse den 27. september, synlig i Danmark

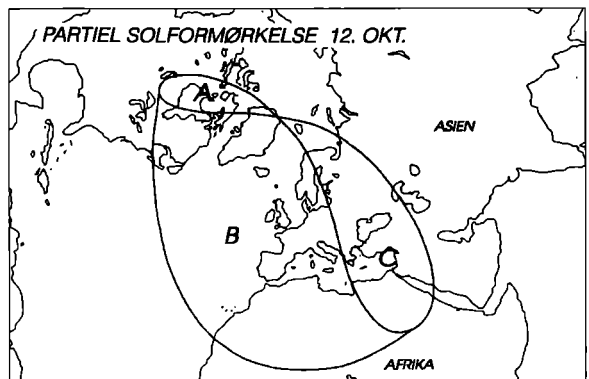
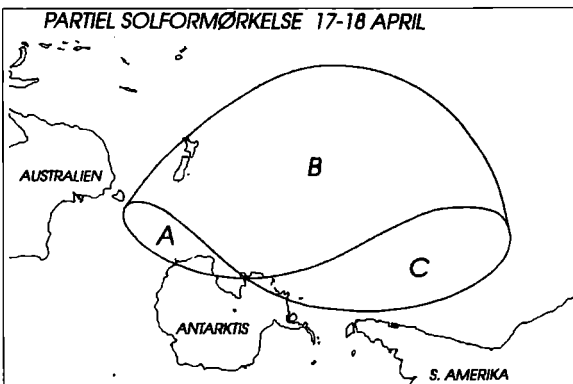
Den indledende partielle del af formørkelsen begynder kl. 3.12. Totaliteten begynder kl. 4.20 og varer til kl. 5.30. Den afsluttende partielle del af formørkelsen slutter kl. 6.37.

4. Partiel solformørkelse den 12. oktober, synlig i Danmark

Formørkelsen begynder i København kl. 15.07 og ender kl. 17.33. Den er på sit højeste kl. 16.22 og omfatter da 68,1 % af solens diameter.

Formørkelsens synlighedsområde fremgår af nedenstående kort.

I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet.

Her finder du din lokale Bog & idé-butik:

▶ GRÅSTEN

Gråsten Bog & idé
Ulsnæscenret
Telefon 74 65 44 22

▶ HADERSLEV

Lorentzen Bog & idé
Apotekergade 13
Telefon 74 52 25 02

▶ NORDBORG

Nordborg Bog & idé
Storegade 5
Telefon 74 45 14 62

▶ PADBORG

Padborg Bog & idé
Nørregade 16
Telefon 74 67 31 08

▶ SØNDERBORG

Sønderborg Bog & idé
Perlegade 15
Telefon 74 42 18 20

▶ TOFTLUND

Toftlund Bog & idé
Søndergade 5
Telefon 74 83 11 19

▶ TØNDER

Andersen & Nissen
Bog & idé
Storegade 26
Telefon 74 72 13 42

Jefsen Bog & idé
Storegade 5
Telefon 74 72 23 41

▶ AABENRAA

Bo Bojesen Bog & idé
Ramsherred 28
Telefon 74 62 33 52

Vitaminer til hovedet

Tlf.: 75 81 63 00 henviser til de øvrige Bog & idé-butikker i Danmark

D-24937 Flensburg
Große Str. 2
Tlf. 04 61 - 84 14-0
Fax 04 61 - 84 14-290
Telex 2 2 855

*Deres
bank
for
forretninger
i Tyskland*

 UNION-BANK
Aktieselskab

Filial i
D-24955 Harrislee Tlf. 04 61 - 7 00 32-0
Süderstr. 89 Fax 04 61 - 7 00 32 32

ARTIKLER OG DIGTE

Der findes et ord ...

Der findes et ord, som lyer så richte:
 de ting i verden, der er ållemest vichte,
 er slet it ting.
 Kigge en sæ nu omkring,
 så virke'et da hel bestemt,
 som om det er naue, vi hel har glemt.
 Jo, det er grov let og konstatee,
 at ting betyer nu mee og mee.
 Hus og bil – det ska vi jo ha'
 og en lysbåe og sejl mæ – uanset om vi ka'.
 Vi bruge vo ti mæ evindle jaut
 å ting og sager, som vi faktisk saut
 ku undvæe. – Ja, hva ville der mon ske,
 hvis ingen ku få en bærbar PC?
 Og mobiltelefone og microbølgeovn'
 som ret beset jo kun gør vos lidt doven,
 videoafspillere og farve-TV
 mæ fjernbetjening te vo maglehee
 og stereoanlæg mæ indbygt CD
 og dovelt computerstyret cassette,
 – så ka'et vist snar it bliv møj lette –.

Jo, ting har vi nok af – li møj hvor vi kigge
 æ hylde de bugne i ål æ butikke,
 men sån er'et jo landt fra ål stej å æ jord,
 nej vi er galt heldig – det er'et godt stej, vi bor.
 For vi har ting, Sarajevo it har
 og ællivel så ville de bliv glaj, hvis bar
 de sjel ku bestem – hvis de haj æ valg,
 men det er en ting, som it er te salg.
 Sarajevo mangle ålting – undtagen granate
 – det ve'e vi så godt fra vo fin' apparate –
 alverdens Sarajevoer – vi må jo erkind'
 at der er de lykle, når bar de ka find'
 lidt mad og tøj og brændsel te æ vinte
 og det er jo den slaus ting, vi bar hinte
 så snar, vi ska bruch'et, ja manne gang' før,
 for vi vil skam it risike'e og rend tør ...

For vos er frihed så sælfølle en ting,
at føst når vi ser'et deru'e omkring –
ål de frygtle ting, der sker,
at folk blive kuet og tyranniseer,
at naue er hel forfærdle fat,
da må vi skøn å, trods småkævl og pjat,
at her å den plet å æ jord, vi har fåt,
da har vi'et nærmest urimle godt.

Stakkels Sarajevo – det hele er væk –
mens vi – vi har i pos' og i sæk.
Vi har den sjælden ting i verden
som gør, at vi sån i vo daule færden
u'en og sæt liv eller frihed å spil
ka tænk og tro og sej, hva vi vil –
den ting er den vichtest – det er svær og få'en
så da vi nu har'en – så ska vi pas å'en !

Inger Rahbek Andersen

»En sønderjysk status«

Af Kresten Phillipsen

1995 har været året, hvor de historiske jubilæer fandt sted!

For den sønderjyske landsdel har 75-året for genforeningen naturligvis været et jubilæum af særlig betydning.

I rækken af de mange festligholdelser af genforeningen fremstod folkefesten i Kongeskansen på Dybbøl den 11. juli som den hovedbegivenhed, der i smukt sommervejr samlede sønderjyder, kongehus og mange gæster i en vellykket og stemningsfuld genforeningsfest.

Dybbøl var stedet, hvor Danmark led et smerteligt nederlag, som vore oldeforældre og bedsteforældre vendte til en indre sejr, som fandt sit udtryk i genforeningen for 75 år siden, da 3/4 af nordslesvigerne stemte sig tilbage til Danmark.

Da 50-året for genforeningen blev fejret i 1970, blev det mere eller mindre direkte udtrykt fra flere sider, at nu var det den sidste store genforeningsfest.

Her 25 år senere kan vi konstatere, at der fra både de folkelige organisationer og fra den sønderjyske befolkning har været en massiv støtte til og interesse for såvel folkefesten som rækken af andre genforeningsfester i landsdelen. Der har derfor ikke været tvivl om det rigtige i at gennemføre festen her i 75-året.

Til gengæld kan der være grund til at tænke på, hvordan vi kan nyttiggøre vor fælles fortid her i nutiden og i vore bestræbelser på at forberede os til fremtiden.

Det mest markante er i den forbindelse, at grænsen fra 1920 – som resultat af et nationalt mådehold og en respekt for folkenes medbestemmelsesret – har vist sig at have en bestandighed gennem meget omskiftelige tider.

Vi er i grænselandet blevet skånet for grænserevisioner før og efter 2. verdenskrig,

der ville have trukket lange og dybe spor mellem dansk og tysk.

Vi har lært at leve i fordragelighed og med respekt for hinanden både henover grænsen og mellem flertal og mindretal inden for vore egne grænser.

Fremsynede og kloge politikere skabte forudsætningerne for denne fredelige sameksistens, der præger vores hverdag. Måtte deres klogskab og fremsynethed også blive et mål i dag, hvor vi er i stand til træffe beslutninger med en hast, der ikke altid garanterer for holdbarhed og kvalitet.

Genforeningen og de forudgående 56 år har lært denne landsdel, hvad det vil sige at være dansk og at være bevidst om sin nationale identitet. En lærdom, der ikke er glemt siden, og som samtidig har betydet en åbenhed over for den rivende europæiske udvikling. En åbenhed, der i nutiden har vist sig ved folkeafstemningerne omkring Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber og Den europæiske Union.

Ved genforeningsspillene i Dybbøl, der samlede tusinder af tilskuere, kom det til udtryk i følgende udsagn: »Kun når man ved, hvor man hører til, kan man være åben.«

Den internationale og europæiske udvikling kræver åbenhed. Den åbenhed kan vi udvise i sikker overbevisning om, hvem vi er. Vi vil gå langt i vores samarbejde henover grænsen, hvor vi skal forstå at udnytte de muligheder, der ligger heri. Samarbejde betyder, at hver part skal give noget af sig selv for at få del i det fælles udbytte. Men vor identitet som danske opgiver vi ikke og begreber som integration eller sammensmeltning i grænseregionen hører ikke til blandt de politiske mål.

Det samme budskab kan i øvrigt sendes til de kræfter, der her i landet taler om at danne

store regioner, hvor Sønderjylland kan blive et opland til en region med centrum i nord eller vest.

Det ønske har vi ikke!

Vi har en national identitet, der næppe findes andre steder i dette land, og den opgiver vi ikke, blot fordi andre måtte have storhedsdrømme.

Danmark er for lille til at blive en forbundsstat!

Vi er nået utrolig langt i udvikling og velstand i denne landsdel, som andre vil kalde et udkantsområde. Det har vi nået, fordi vi har stået sammen og fastholdt vor identitet – også i de mørke tider.

Dette vil kunne bære os langt i en europæisk fremtid, der byder på mange og hurtige forandringer. Åbenhed over for forandringer kræver et stabilt grundlag at stå på – og det har vi i denne landsdel.

Det andet af de historiske jubilæer var selvfølgelig 50-året for Danmarks befrielse.

Også de mange mindearrangementer for befrielsen rakte bredt - spændende fra det meget omdebatterede laserlysprojekt ved vestkysten til de smukke og traditionelle sønderjyske mindearrangementer. I Frøslevlejren, der står markant som et mindesmærke i Sønderjylland, talte Danmarks ambassadør i Bonn, K.E. Tygesen, den 4. maj ved en mindehøjtidelighed i lejren under overskriften: Danmark har tillid til efterkrigstidens Tyskland.

Da jeg ved, at ambassadør Tygesens tale, som jeg finder klog og eftertænksom, og som jeg er meget enig i, også er medtaget i Almanakken, vil jeg undlade at komme med flere synspunkter i den forbindelse og nøjes med – for begge jubilæers vedkommende – at takke de mange arrangører og deltagere for festligholdelser, der vil blive stående i erindringen.

Når vi så efter og i lyset af de store jubilæumsbegivenheder vender os mod det daglige samarbejde i grænselandet, blev dette markeret ved en Grænselandskongres den 18. august 1995 på Amtsgården – arrangeret af landet Slesvig-Holsten og Sønderjyllands Amt i fællesskab.

Ideen til en grænselandskongres blev født på et møde mellem landdagspræsident Ute Erdsiek-Rave og mig sidste år. Det er ikke helt forkert at sige, at ideen blev født på baggrund af, at når vi nu ikke troede på, at vi kunne få en bred accept af sammen at markere begivenhederne i 1920, så kunne vi da i hvert fald prøve sammen at se fremad. Se på, hvordan vi forestiller os en fælles fremtid her i grænselandet, og hvordan vi netop sammen kan udnytte mulighederne bedre, end vi ville kunne hver for sig.

Der var i forbindelse med forberedelserne til festen på Dybbøl den 11. juli 1995 som bekendt en del avisdebat om, hvorvidt det var rimeligt at invitere officielle tyske gæster og gæster fra det tyske mindretal. Det er heller ingen hemmelighed, at jeg selv fandt tiden moden til at gøre begge dele. Vurderingen var imidlertid sammen med vores medarrangører, at vi burde afstå fra den officielle deltagelse og alene invitere repræsentanter fra det tyske mindretal. Jeg skal ikke lægge skjul på, at forløbet på Dybbøl og reaktionerne bagefter har glædet mig overordentligt meget.

I mange jubilæumstaler har det gode eksempel fra det dansk-tyske samarbejde henover grænsen og samarbejdet mellem flertal og mindretal gået igennem som en rød tråd. Vi kunne godt have undværet, at begivenhederne i Europa også i dag gør det klart for os alle, at det gode samarbejde, respekt og venskab, der præger naboskabet, ingenlunde er en selvfølge.

Kongressen skulle således ses som skridt videre på vejen i samarbejdet over Europas interne landegrænser. På flere måde en status over, hvad der for tiden er muligt i grænselandet, en fortsat samtale og et fortsat samvær, hvorved vi lærer hinanden og vore gensidige forudsætninger stadig bedre at kende.

Skønt vi så ofte på det politiske plan er ganske enige om forskellige samarbejdsprojekter hen over grænsen, må vi erkende, at det af og til kan være svært i praksis at gennemføre dem. Her spiller en lang række faktorer ind som f.eks. uens kommunale strukturer, forskellig kompetence i beslutningsprocesser

*Den sønderjyske
amtsborgmester,
Kresten Philipsen (V),
og den slesvig-holstenske
miljøminister,
Edda Müller, vandrede
et par timer rundt
i det store dansk-tyske
moseområde, Frøslev-
Jardelund Mose.
Formålet var at bese
et fælles naturgenopret-
nings-projekt til
25 millioner kroner for at
genskabe området som
højmose med en naturlig
vandbalance.*

*Foto: Jens Peder Meyer.
Fra Flensborg Avis,
den 26. august 1995.*

og kommandoveje i systemerne, forskellige lovgivningsmæssige forhold m.v.

Men det betyder nu ikke så meget, hvis den gode vilje er tilstede. Det er herudover vigtigt, at vi også i højere grad søger at inddrage befolkningen i det grænseoverskridende samarbejde. Der er en bemærkelsesværdigt lille tradition for, at danske virksomheder søger efter samarbejdspartnere lige på den anden side af grænsen, men normalt går længere væk.

Imidlertid har det dansk-tyske samarbejde om de EU-støttede Interrreg-programmer, hvor EU går ind med op til 50% finansiell støtte til dansk-tyske projekter med samarbejdspartnere på begge sider af grænsen resulteret i en række som oftest vellykkede projekter og etablering af nye institutioner.

Så lad os bestræbe os på at få vore fælles projekter gennemført. Dermed sender vi også et signal til EU om, at vi omsætter midlerne derfra i noget konstruktivt til gavn for vores landsdel.

Til kongressen var indbudt en række

dansk-tyske partnere, der efter 3 »Grænse-landsdialoger« fik en vellykket diskussion om samarbejdet i grænselandet.

De 3 »Grænse-landsdialoger« bestod af en drøftelse af »Grænselandet som region i Europa: Beliggenhed og perspektiver« med fhv. minister Bertel Haarder og europaminister Gerd Walter, Slesvig-Holsten, dernæst »Grænse-landet som kulturregion: Erfaringer og impulser« med Dr. Henning Bachmann, Slesvig-Flensborg Amt, og sognepræst dr.phil. Britt Tryde Haarløv, Kliplev, og som den tredje dialog »Grænselandet som mindretals-region: Identitet og tilbud« med Heinrich Schultz, formand for Sydslesvigsk Forening, og Hans Heinrich Hansen, formand for Bund Deutscher Nordschleswiger.

Som et særligt indslag på kongressen blev uddelt den første Grænse-landspris. Prisen, der blev overrakt af landdagspræsident Ute Erd-siek-Rave og Folketingets formand Erling Olsen, gik meget rigtigt og yderst velfortjent til dramatikerne Jacob Clausen, Haderslev, som forfatter til Genforeningsspillene.

Stemninger fra »hjemfærdstiden«

Af Lavst Riemann Hansen

50-året for Danmarks befrielse er samtidig 75-året for afstemningen i Sønderjylland, som bragte landsdelen hjem og fastlagde rigets grænse mod syd. Begge begivenheder var affødt af Tysklands nederlag i en verdenskrig. Begge begivenheder afspejler århundredets afgørende nationale skæbnestunder. Men ellers lader de sig ikke uden videre sammenligne.

For de berørte var afstemningsdagen, den 10. februar 1920, i skæbnetyngde og inderlighed formentlig langt den betydeligste. Den betegnede ophøret af 56 års annektion og national undertrykkelse, som havde været en direkte betaling til etableringen af Europas stormagt nr. 1, Det Tyske Kejserrige. Betalingen betød bl.a. sønderjysk deltagelse i Bismarcks sejrige krig mod Frankrig i 1870-71. Den kulminerede med afsendelsen af 30.000 dansksindede krigsdeltagere til Kejserens fronter 1914-18. Af dem måtte 6.000 lade livet for en sag, der bød dem inderligt imod, men som de påtog sig med åbne øjne for at nagle sig til deres ret over for undertrykkeren. »Dine Løsepenge« kaldte Henrik Pontoppidan dem i sit digt til den bortrøvede datter, der, dybt begrædt, var kommet frelst tilbage.

En deltager i det store møde på Folkehjem i Aabenraa den 17. november 1918, hvor **H. P. Hanssen** indvarslede genforeningen, beskriver som det mest betagende syn på mødet »Glæden i deres Ansigter, der bar Sørge dragt. H. P. Hanssen udtalte vist deres Tanker, da han paa Mødet citerede Terje Vogens Ord: Stort har jeg mistet, men stort jeg fik, saa faar Du ha' Tak da, Gud!«. Det er **Marie Refslund Poulsen** fra Bovlund, der den 7. april 1920 noterer denne erindring, kort efter afstemningsdagen, men altså næsten 1½ år efter Aabenraamødet. Også ved sin langstrakthed adskiller genfore-

ningsprocessen sig fra befrielsesmånedens i maj 1945.

»Hjemfærdstiden« kaldte frimenighedspræsten ved Bovlund Frimenighed denne langstrakte periode, da han den 21. februar 1920 tog initiativ til at søge dens stemninger fastholdt ved at rundsende en vandrebog i Agerskov Sogn, Haderslev Amt. **N. A. Jensen** hed han, nytiltrådt i Bovlund 1919 efter en gerning som feltpræst hos sønderjyske krigsfanger i Frankrig og i Rusland. »Man skriver om den bedste dag, man har oplevet i denne store tid siden novbr. 1918«, skriver han i sin »Brugsanvisning«. Det blev til 106 bidrag i alt, inden bogen i august 1922 var nået rundt i alle sognets landsbyer. »Vær varsom med bogen, at den ikke faar pletter! Og lad den cirkulere hurtigt. Aldrig mere end ét døgn hvert sted«, havde pastoren formanet i sin anvisning. I gennemsnit blev det altså til ni dage i hvert hjem. Pastor Jensen udbad sig også fotos af bidragyderne til indklæbning. De nåede aldrig frem. Og bogen dukkede først op på loftet i Agerskov Præstegård i 1969 efter næsten 50 års glemsel.

Størstedelen af bogens bidrag stammer dog fra foråret og sommeren 1920 og udtrykker formentlig bedst de umiddelbare stemninger fra »hjemfærdstiden« i det udpræget dansksindede Agerskov Sogn. I begyndelsen gik det hurtigt, og man kan følge bogen husstand for husstand fra Bovlundbjerg, hvor også kirken ligger, og ned gennem Bovlund landsby. Blandt de første bidrag er smedemester **Fredrik Wilkens** (f. 1871), der beskriver *afstemningsdagen* som den største dag: »På slaget 8 stod jeg og hele mit hus klædt i festdragt rundt om flagstangen for første gang at hejse Dannebrog og som jeg for første gang i hele mit liv fik lov til at hejse ...«. Han gør rede for

sine tanker. »... jeg ville havde sagt et par ord der om til min familie, men jeg kunde ikke for bevægelse, vi sang så alle »Hil dig vor Fane« og da vi nåede det nest siste vers »Hjemkærligheden bor os i bryst, striden for freden kuns er vor lyst« måtte jeg i gjen standse og sige til Vorherre ja, det er det vi ønsker giv os din velsignelse der til«.

Smedens kone, **Karen Wilkens** (f. 1873) dvæler ved takke- og mindegudstjenesten i kirken senere samme dag og glæden ved atter at se de krigshjemvendte på deres bænkeplads. »Da vi med Flaget paa halv stang skulde mindes de faldne tænkte jeg, at det maatte dog mildne de sørgendes Sind, at tænke paa, at de ikke har ofret deres Kære forgæves, de har gjort deres til, at vore Smaabørn kan faa Lov til at læse og synge paa deres Modersmaal, at Flaget frit kan vaje, til Glæde for Folket og Pryd for vort Land, og vi har Lov til at synge, de Sange vi vil og kan«.

»Æ Kromand« på nabogården (tidligere kro) **Christian Nielsen** (f. 1888), der var tilflytter fra Mjøl, tolker i sit bidrag sine følelser ved *budskabet om våbenstilstanden*. Han slutter: »Med dyb Vedmod maatte jeg tillige tænke paa vore kære Brødre som maatte føle Smerthen og Lidelserne derude paa Valdpladsen; og hvis Lod det ikke blev at dele vor Glæde her paa denne Jord«. En stilfærdig ytring fra en mand, der havde mistet tre brødre og en svoger i verdenskrigen. Men tillige en antydning om, at sønderjyderne helt åbent så i øjnene, at deres faldne var et offer for, at deres sag nu stod til at vinde.

I begyndelsen af april 1920 var bogen nået ned i Bovlund by. Det var stadig midt i genforeningsprocessen. Denne havde taget sin officielle begyndelse med våbenstilstanden den 11. november 1918, men var allerede uofficielt i gang gennem de mange husmøder, som **H. P. Hanssen** havde taget initiativet til rundt om i landsdelen, da det tyske sammenbrud begyndte at ategne sig. Den organisatoriske ramme for disse møder var sønderjydernes Vælgerforening. Et centralt emne var naturligvis spørgsmålet om afstemningens

organisering. Et afgørende grundlag var det kort over danskhedens udbredelse mod syd, som historikeren **H. V. Clausen** ved århundredets begyndelse med et nøje lokalkendskab og ved omhyggelige studier havde udarbejdet. Det viste en »danskhedsgrænse« – den såkaldte *Clausen-linje* – der ret nøje svarer til den nuværende landegrænse. **H. P. Hanssens** tanke var, at landsdelen ned til denne grænse skulle udgøre ét afstemningsområde, mens justering sydpå skulle ske i overensstemmelse med afstemningsresultaterne sogn for sogn syd for denne linie. Tankegangen betød bl.a., at *den sønderjyske hovedby, Flensborg* ikke uden videre ville være med i en genforening. **H. P. Hanssen** havde fået vælgerforeningens tillidsmænds tilslutning til tanken allerede den 16. november 1918, forud for folkemødet i Aabenraa, hvor han redegjorde for genforeningsudsigterne. Selv om det slesvigske spørgsmål ikke direkte var nævnt i *Wilson's 14 punkter*, var folkenes selvbestemmelsesret her fastslået som det afgørende princip for grænsedragningen i det nye Europa efter ragnarok, og der herskede ikke tvivl om, at det skulle anvendes i Sønderjylland. Her var tanken i øvrigt ikke ny, idet sønderjyderne håb jo i en årrække havde været knyttet til Pragfredens pgf. 5, som havde stillet en grænseændring i udsigt efter en folkeafstemning i landsdelen.

H. P. Hanssen var fast i sin overbevisning om, at grænsen skulle være en *sindelagsgrænse*. Hans læremester, den sønderjyske historiker **A. D. Jørgensen**, der havde oplevet såvel 1. slesvigske krig som 1864, havde belært ham om de ulykker, der opstod, når et folk havde sine værste fjender inden for rigets grænser. På den anden side havde denne fjende jo rykket sine grænsepæle nordpå under fremmedherredømmet. Flensborg og mellemslesvigske egne havde fået tysk dominans, hvilket ikke havde været tilfældet før prøjservældet. Der opstod derfor en bevægelse, der ikke ville bøje sig for den aktuelle sindelagsgrænse, men krævede Flensborg og andre dele af Sydslesvig med hjem til kongeriget. Enigheden fra Aabenraamødet krakelerede i den langstrakte

*Kongefamilien ved den gamle hyld under besøget
i Agerskov kirke den 15. juli 1920.*

(foto stillet til rådighed af Solvejg Refslund, Bovlund)

genforeningsproces og førte til splid – ikke alene mellem sønderjyderne, men langt ind i den danske rigsdag. Den kulminerede med Christian X's afskedigelse af regeringen Zahle i 1920, mens Rigsdagen var på påskeferie.

I Bovlund var man Aabenraa-folk, som det hed, og spliden noteres i vandrebogens gang gennem byen mere som pinlig end som vigtig. Om den overhovedet noteres. Først da bogen når til andre landsbyer – og begivenhederne kommer på afstand og måske snarere ses i lyset af dansk indenrigspolitik end i lyset af »den store Tid«, flammer striden ud af bogens sider.

Marie Refslund Poulsen, der tidligere er citeret, skriver: »Jeg husker endnu, som det var i Gaar, Hjemturen fra Aabenraa den 17. November. Under aaben Himmel – efter Dagens mange Indtryk – fyldt af Lykke og Taknemlighed og Stolthed – Stolthed over at vi i dette store Øjeblik kunde enes om at løse vort Spørgsmaal paa en retfærdig Maade ved fri Afstemning – et værdigt Sidestykke til Norges Frigørelse fra Sverrig uden Sværdslag – at det kunde ske i Norden! Dette blev jo desværre en Skuffelse, – saa store var vi ikke«.

Den vise bonde, **Jakob Refslund** (f. 1857) hæfter sig kort og præcist ved *afstemningsdagen*, hvor »vi da fik Ret og Lov til, hvad vi har kæmpet for i de mange Aar under Fremmedherredømmet, at stemme os hjem til Danmark«. Han fortsætter eftertænksomt: »Måtte Selvbestemmelsesretten tilsidst, trods al Modstand, blive fuldt anerkjendt overalt, og gid vor store Sag snart maa blive ordnet paa den allerbedste Maade baade for Danmark og for os. *Naar ude er frit, er Hjemmet bedst*«. (6. april 1920).

Else Hansen (f. 1871) ser især Aabenraa-mødet som den store dag, »... en Oplevelse, man aldrig glemmer. Den Dag anede vi ikke, at vi stod foran en ny »Krig«, og den blev endda bitter nok – desværre«. Samme dag (den 8. april 1920) skrev hendes bror – min farfar – **Marten Refslund Hansen** (f. 1881) i bogen om sin største dag: »Det var den 11. Novbr. 1918. Vi var 25 danske Krigsfanger paa Skovarbejde i den lille By Courtiras ved Vendôme i Departementet »Loir et Cher«. Jeg var nævnte Middag paa Stationen med et Læs Træ, da lød det pludselig fra Mund til Mund »La Guerre fini« – endelig – Budskabet, som Verden havde ventet paa i mange Aar, kom en klam Novemberdag. – Jeg købte en lige ankommen extra Udgave af »Petit Parisien«, som udraabte med tommehøje Typer »Il est Signé« og derunder Betingelserne, som var blevet signeret af Tyskland. Jeg begav mig derefter på Vej til Skovs. Studene snejlede afsted, mens jeg stavede mig gennem Hovedbetingelserne som det slagne Tyskland var

gaaet ind paa for at faa Vaabenhvile. – Da slog det mig for alvor, hvad der var sket; betaget af inderlig Glæde over, at det forfærdelige Myrderi var ophørt, hvorunder Millioner sukkede og ved Tanken om Befrielsen som nærmede sig. For os betød det jo Befrielse i dobbelt Forstand, baade den Personlige og Folkelige, thi derom tvivlede ingen, at nu var Prøjservældet forbi og vore Dage som tyske Statsborgere talte«.

Den 9. april skrev min farmor, **Anna Hansen** (f. 1881) om Aabenraamødet og dets løfte om genforening. »Dengang troede man jo, at alt vilde gaa i hurtigt Tempo, og vi, der havde Interesser i den Retning, begyndte saa smaat at bekymres for, om nu da ogsaa vore Fanger ville naa hjem rettidig til Afstemningen!. Aa jo, det naaedes saa vel endda! – Den 31. Marts 1919 havde jeg den Glæde at kunne modtage min Mand i København, da han sammen med 314 Kammerater fra fransk Krigsfangenskab sejlede ind til Byen om Bord paa Damperen »St. Thomas« under Dannebrog. En Stund saa festlig, saa højtidelig, at Ord ikke kan beskrive det. Men allerstørst var dog Glæden, da vi den følgende Søndag, d. 6. April, om Morgenen kørte ind i vor Gaard, modtaget af vore Børn med Dannebrog i Haand. Da vajede for første Gang Dannebrog over vort Hjem, og da først begreb man ret, at nu var den tunge Tid til Ende«.

Vi er endnu midt i genforeningsprocessen. Bogen vandrer videre ud i sognet, og processen skrider langsomt frem. Den 15. juni er der »forretningsoverdragelse« med gensidig underskrivelse af genforeningsdokumenterne i Paris. Det drejede sig jo om utroligt komplicerede økonomiske og juridiske arrangementer, som ved en gigantisk ejendomsoverdragelse, der dog gradvist var sat i værk med flytningen sydpå af toldgrænsen og andre praktiske dispositioner. Den 10. juli red kongen over Kongeå-grænsen og dagen efter fejredes århundredets nationale jubelfest på Dybbøl. Genforeningen var bragt til ende. Men var den fuldført?

Det mente bonden **Chr. Jessen Reinholdt**

på Oksgård i Mellerup i hvert fald ikke. Til ham nåede vandrebogen hen på efteråret. Han skildrer den 22. oktober, hvorledes han allerede forud for Aabenraamødet den 17. november 1918 på »et lille Møde« i Haderslev var blevet orienteret om Clausen-linjen som »den Grænse, som var os tiltænkt«, og som han »allerede dengang protesterede imod«. »Den Dag jeg hørte at Ministeriet Zahle var bleven afskediget, hejste jeg mit Flag. Det var en Glædens Dag for mig, thi da afløstes de opløsende og nedbrydende Kræfter af de bærende og villende i vort Folk, men desværre for sent til at der kunde gøres noget for Flensborg og Mellemslesvig ved Internationalisering. Dette at H. P. Hansen og hans allernærmeste Tilhængere ikke engang vilde gaa med til Internationaliseringen trods deres mange smukke Ord om Støtte til vore Forposter har bundfældet den største Bitterhed i alle Flensborgvenners Sind, som ikke saa snart vil glemmes«. Om afstemningsdagen skriver han »Det var Skræp der klang første Gang men jeg lever stadig i Haabet om, at Skræp maa høres endnu engang«.

For Aabenraa-folkene havde det været afgørende, at grænsen blev draget ved sindelagslinjen. Tanken om en midlertidig internationalisering af Mellemslesvig med tilhørende uklarhed til følge fandt man uklog. Sigtet for Flensborgfolkene var et nationalt arbejde i en ulåst situation blandt de »fortabte« med en senere afklaring for øje. Men det blev afvist af Zahle-regeringen. »Mudrede« afgrænsningsforhold havde man haft rigeligt af, og folkenes frie afstemning burde tages alvorligt. Skulle der engang stemmes om en ny grænsedragning, måtte det ikke ske på baggrund af usikkerhed om, hvor den hidtidige gik. Det har lige siden været dansk politik at betragte grænsen som aldeles fast og afvise enhver form for traktatmæssige naboforpligtelser på begge sider af den. Sporene skræmmer, og styrkeforholdet taler entydigt om, hvem der bliver taberen, når traktatmæssige krav gøres gældende, eller uklarheder påberåbes i grænselandet.

Den sønderjyske presse efter Genforeningen

Af Bjørn Svensson

I 75-året for Genforeningen er der ikke gået mange tanker til den sønderjyske presse, som dog under fremmedherredømmet havde givet den danske befolkning mod og mæle og dermed afgørende bidraget til at bære den nordlige del af Sønderjylland frem til en genforening med det danske kongerige.

Bortset fra »Flensborg Avis«, der holdes i live med årlige milliontilskud, er den sønderjyske presse død, begravet og næsten glemt. De bladtitler, »Dybbøl-Posten«, »Hejmdal«, »Dannevirke« og »Modersmålet«, der engang lød som fanfarer i den danske bladskovs monotone rækker af stifts- og amtstidender, er nu kun historie.

Det tegnede ellers så lyst, da Genforeningen kom. Det havde været hårdt vejr for den danske presse under tysk styre. Sammenlagt havde sønderjyske journalister tilbragt over 16 år i fængsel for, hvad tyskerne betragtede som presseforsøelser. Dertil kom et væld af bøder, og de danske aviser blev ramt både økonomisk og nyhedsmæssigt ved, at de officielle kundgørelser blev forbeholdt de tyske blade. Nu var den tid forbi. Men der lå nye problemer forude.

Da den danske partideling blev aktuel ved det første folketingsvalg med sønderjysk deltagelse, som kom kun to måneder efter Genforeningen i 1920, tog Venstre 55,6 pct. af de stemmer, der faldt på danske partier i det genvundne land. En del af baggrunden var, at alle de gamle sønderjyske aviser støttede Venstre. Men allerede ved valget i 1924 opnåede Venstre kun 34,7 pct. af de danske partiers stemmer. De gamle blade kunne ikke længere med fuld styrke tale på den sønderjyske befolknings vegne.

Det kneb imidlertid for de andre partier at få abonnenterne til at skifte til nye aviser. Det radikale Venstre fik etableret »Sønderjysk Dagblad« som udbygget aflægger af Koldingavisen »Venstrebladet« for det sydlige Jylland, men skønt man fik så fremragende journalister som Svend Thorsen og efter ham Christian Torpe placeret i Haderslev, var opgaven uløselig.

Også Socialdemokratiet begyndte med sønderjyske aflæggere af en Koldingavis, »Kolding Socialdemokrat«, men gav i 1930 de sønderjyske socialdemokrater deres eget blad med hovedredaktion i Sønderborg.

De konservative gjorde flere mislykkede forsøg med selvstændige sønderjyske aviser. »Fædrelandet« i Sønderborg under redaktion af Ole Bjørn Kraft holdt således kun et år, fra 1922 til 1923.

Bedst gik det i Haderslev, hvor A. Svensson sammen med J. M. Kylling i 1919 havde oprettet »Danskeren« som et kristeligt og nationalt blad, der støttede Flensborgbevægelsen. I 1920 blev bladet talerør for de konservative; det fortsatte i 1923 som aktieselskab under navnet »Haderslev Stiftstidende«, indtil det i 1929 blev slået sammen med »Kolding Avis« til »Jydske Tidende«.

Mere broget var billedet i Tønder. Ingvald Kieler købte i 1919 det tyske blad i Løgumkloster og gjorde det til en dansk avis, overflyttede den til Tønder i 1920 som konservativt organ (»Tønder Avis«), men måtte her opgive efter et kvartal. Derefter betød »Tønder Amtstidende« (som et konsortium havde købt af Cornelius Petersen, der også havde overtaget en tidligere tysk avis) et kortvarigt konservativt kapitel, der sluttede 1923, efter at det i

nogle måneder var blevet trykt i Sønderborg i forbindelse med »Fædrelandet«. Endelig startede Niels Petersen-Høkkelbjerg »Tønder Amts Dagblad«, som i et fællesskab med »Ribe Stiftstidende« udkom indtil 1929. Da »Jydske Tidende« af hensyn til »Flensborg Avis« sagde nej til at engagere sig i Tønder, skønt denne by stod uden egen dansk avis, måtte konservatismen her undvære avisdækning fra 1929 til 1936, da »Jydske Tidende« omsider gik med til at oprette en lokalredaktion.

Medens firebladssystemet var det normale i en kongerigsk provinsby, hvor de fire store partier gerne var repræsenteret, omend naturligvis ikke alle med selvstændige aviser, nåede man i det sønderjyske område højere op, og ikke blot, fordi der også var en tysk avis, men i regelen havde både Aabenraaretningen og Flensborgbevægelsen, der under grænsestriden var gået ind for henholdsvis den nu trukne grænse og en linie syd om Flensborg, hver sin udgave af en venstreavis.

Mediebilledet var således i de første år efter Genforeningen meget kalejdoskopisk, og det opfordrede dels til forenkling, dels til centralisering, men Venstres aviser, der havde den sønderjyske tradition bag sig, overhørte signalet.

Derimod blev de tyske lokalaviser 1. febr. 1929 slået sammen til landsdelsavisen »Nordschleswigsche Zeitung« med hovedredaktion i Aabenraa. De havde ikke kunnet klare sig under de nye forhold, skønt de – i modsætning til de danske aviser før 1920 – fik de officielle annoncer.

Det var samme år (1. sept. 1929), at »Haderslev Stiftstidende« som nævnt blev slået sammen med »Kolding Avis« til »Jydske Tidende«, udgivet af Det Berlingske Hus og med hovedredaktion i Kolding.

De gamle sønderjyske blade beklagede sig over konkurrencen fra »Jydske Tidende«, der havde den berlingske kapital i ryggen. Som postomdelt morgenblad kunne det ude på landet nå frem til alle læserne samme dag. Og det var en selvfølge, at en ny og slagkraftig

konkurrent måtte give tab. At tabet politisk betød en naturlig forskydning til et parti, der havde været underforsynet siden Genforeningen, var ingen trøst for taberne, og bitterheden er forståelig, omend den blev overdrevet, som da H. P. Hanssen 12. maj 1932 skrev til H. V. Clausen:

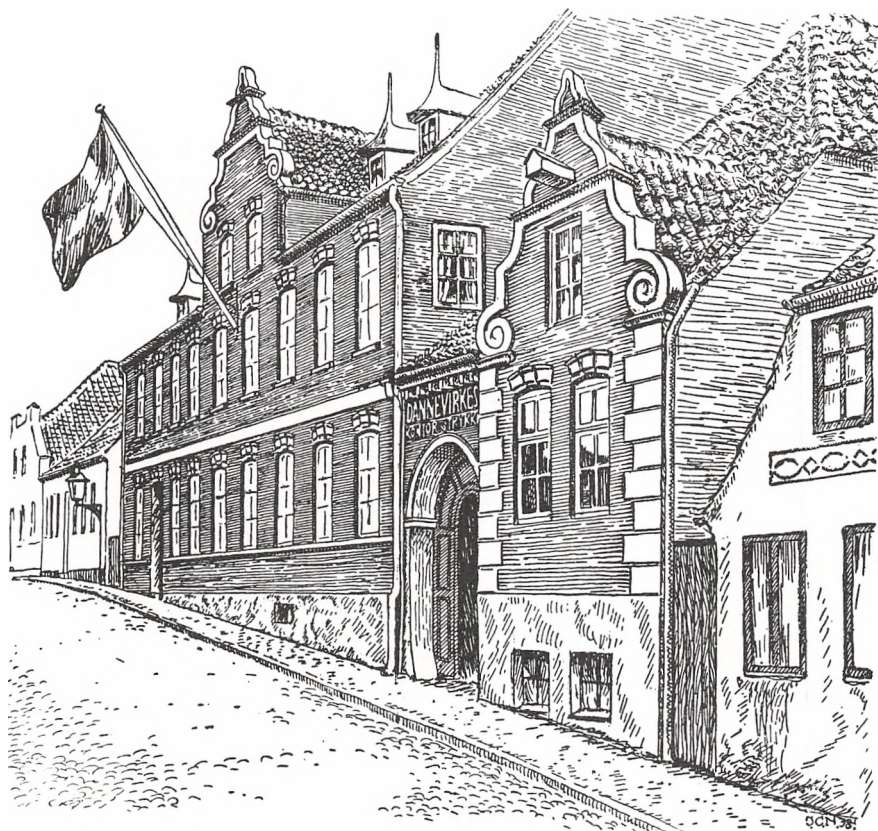
»Vi trænges hårdt af »Jydske Tidende«, som kun tænker på at snakke folk efter munden i disse krisetider og iøvrigt konkurrerer hensynsløst, både med over- og underbud. »Hejmdal«s eksistens er i fare ... »Dybbøl-Posten« er færdig som selvstændigt blad. »Flensborg Avis« er ved en kraftanstrengelse sikret til nytår. Om »Hejmdal« kan holdes gående så længe, er i dette øjeblik tvivlsomt.«

Imidlertid gik »Kolding Folkeblad« konstant frem på bekostning af »Jydske Tidende«. Hvorfor gik det da anderledes i det sønderjyske område?

Det gjorde det for det første, fordi der i Nordslesvig ikke var balance mellem de politiske anskuelser og deres repræsentation i bladverdenen. Selv Venstre havde problemer. Samtlige fire folketingsmænd, som det sønderjyske Venstre fik valgt i 1920, hørte til Aabenraaretningen, skønt den kun rådede over ét blad.

For det andet fik »Jydske Tidende«, selv om hovedredaktionen lå i Kolding, så stærkt et sønderjysk præg, at det nok virkede negativt på Koldingegnen. Skønt hensigten havde været at bygge bro over den slettede grænse, var Kongeågrænsen ikke markeret stærkere noget sted end just i dette blads abonnementsprotokol.

For det tredje stillede overgangen til dansk økonomi krav, som den kapitalfattige og krigsprægede landsdel havde vanskeligt ved at honorere. Der var intet at stå imod med. Genrejsningen og tilpasningen til danske vilkår var finansieret på dyre vilkår, og derfor kunne det sønderjyske landbrug ikke bære tabet i eksportpriser, da kronens guldværdi fra december 1924 i løbet af et år steg fra 64 øre til 92 øre og i 1926 nåede op i pari. Landbrugernes tab ramte også byerhvervene, så det gik

Den tidligere redaktionsbygning for »Dannevirke« i Haderslev (tegning: Johannes Chr. Nielsen).

ud over avisernes indtægter, både fra abonnement, annoncer og accidenstrykkeri.

Tyskerne fiskede naturligvis i rørte vande, og Cornelius Petersen var drivende kraft i en selvstyrebevægelse, der oven i købet fik sit eget blad (»Bondens Selvstyre« 1926-28). Tyskerne fik ved valget i 1926 forøget deres stemmetal med 2.707, og Selvstyrebevægelsen fik 2.117, ialt 4.824 krisestemmer eller 7,2 pct af det samlede stemmetal, et klart advarselssignal. Samme år genoplivede Vogelgesang jordkampen, og danskerne svarede med Landeværnet, iøvrigt udslag af et begyndende samarbejde mellem Flensborgfolk og Aabenraa-folk.

I 1928 dukkede en ny bevægelse op, Samlingsbevægelsen, men lederen H. C. Lei blev

afsløret som stråmand for tyskerne; den fusede ud, og derefter kom et par økonomisk rimelige år, inden verdenskrisen kastede hele landet ud i et økonomisk uføre, der kaldte LS frem som en landsomfattende krisebevægelse. Da den sønderjyske landsdel trods mange hjælpeforanstaltninger endnu ikke var restitueret, ramte krisen særlig hårdt her.

For det fjerde bekrigede de gamle sønderjyske blade hinanden indbyrdes. De ideologiske skillelinier fra grænsestridens tid medførte, at venstrebladene i stedet for at samarbejde placerede lokalredaktioner og aflæggere i hinandens områder. Da det i 1923 lykkedes Venstres Flensborgfløj at købe de konservative aktionærs aktier i »Motersmaalet«-»Dannevirke«, hvorved den fik flertal, skyndte Aa-

benraafolk, støttet til »Hejmdal«, der i forvejen havde lokalredaktion i Sønderborg og Nordborg, sig således med at oprette »Haderslev Amtstidende«. Det tog henvend 1500 abonnenter fra »Modersmaalet« (der havde »Dannevirke« som sekundær titel, men fra 1938 som hovedtitel - foranlediget af »Dannevirke«s 100 års jubilæum).

Også »Flensborg Avis«, der i princippet var upolitisk, støttede Flensborgvenstre, omend stilfærdigt. Til dette blad hørte »Vestslesvigs Tidende«, som ved Genforeningen var den dominerende avis på Tønderregnen, men som i det lange løb vanskeligt kunne klare sig med en hovedredaktion, der lå syd for grænsen, og slet ikke efter den nazistiske magtovertagelse i 1933 og besættelsen af Danmark i 1940.

I Tønder, hvor »Vestkysten« havde nedsat sig med en aflægger i 1920, blev »Tønder Amtstidende« genskabt i 1933, denne gang som selvstændigt venstreblad, der dog måtte give op allerede i 1934 og derefter blev aflægger af »Hejmdal«. Det var Flensborgmanden Tycho Filskov, som efter at have været lokalredaktør på »Vestslesvigs Tidende« startede denne konkurrent til sit gamle blad og bagefter knyttede forbindelsen til »Hejmdal«.

I 1928 rygtedes det, at de konservative søgte at overtage »Modersmaalet«. Aabenraafolkene så da to muligheder. Dels forhørte man sig, om det ikke var muligt at købe Flensborggruppens aktier for at bevare bladet som venstreblad. Blev svaret negativt og fik de konservative bladet, ville Aabenraaerne gøre »Haderslev Amtstidende« til et selvstændigt blad med eget trykkeri. Men der blev intet af hverken den ene eller den anden af disse planer. Og da »Jydske Tidende« blev oprettet året efter, havde de gamle blade brugt for mange kræfter på indbyrdes stridigheder til, at de med styrke – endsiige i fællesskab – kunne tage konkurrencen op.

»Dybbøl-Posten« måtte i 1931 standse som selvstændigt blad og begrænse sig til i teknisk samarbejde med »Modersmaalet« at fortsætte som såkaldt delavis. Årsagen var blandt andet, at det socialdemokratiske blad året før var

blevet gjort selvstændigt og havde fået hovedredaktion netop i Sønderborg. Iøvrigt var »Dybbøl-Posten« visselig ikke uden egen skyld. Til trods for, at Sønderborgeggen slap lempeligst under 1920'ernes landbrugskrise, var bladets oplag gået ned fra 4400 i 1921 til 3000 i 1924 og 2100 i 1931. Den store nedgang lå altså flere år før oprettelsen af »Jydske Tidende« og det socialdemokratiske blad i Sønderborg.

For resten ville Berlingske slet ikke investere i Sønderborg. »Sønderborg Amts Avis«, der var en aflægger af »Haderslev Stiftstidende«, havde kun 200 abonnenter, og på det spinkle grundlag ville man ikke lade »Jydske Tidende« oprette en lokalredaktion. Men så rejste Amts Avisens redaktør, Ejvind Randel-Thomson, til København og lagde sin sparekassebog med 4000 kr. på bordet som sikkerhed. Det var mange penge dengang. Man tog nu ikke imod tilbuddet, men det kontante argument bøjede man sig for. Efter kun et år havde Sønderborgudgaven et oplag på netto 2539, og siden stod byen som »Jydske Tidende«s stærkeste bastion.

»Hejmdal« havde forgæves brugt kræfter på at blive landsdelsblad. En speciel grund til bladets vanskeligheder rører H. P. Hanssen selv ved med sin bemærkning om krisen. Min far, A. Svensson, der var »Jydske Tidende«s politiske redaktør, var ikke just kendt for at snakke folk efter munden. Men han følte stærkt med de kriseramte bønder og frygtede et nationalt tilbageslag, hvis det ikke lykkedes at fastholde dem i danske rammer. Det havde præget hans linie i »Haderslev Stiftstidende«, og den politik fastholdt han i »Jydske Tidende«.

H. P. Hanssen derimod egnede sig ikke til nedgangstider. Det skrev en af hans største beundrere, Marten Refslund Poulsen, som fortsatte: H. P. Hanssen havde ikke forstand på krisen, forstod ikke dens virkninger, og han var ikke fuldt hjemme i den nye tid; hans og »Hejmdal«s stilling overfor landbruget var ensidig og urigtig. Disse vurderinger blev fremført i 2. del af Refslund Poulsens »Erin-

dringer« side 112 og 156-158 samt i hans bidrag til »Bogen om H. P. Hanssen« side 29-30.

Forøvrigt havde »Berlingske Tidende« rådført sig med H. P. Hanssen, før beslutningen om at skabe »Jydske Tidende« blev taget, og da var han velvilligt interesseret, velsagtens i den før nævnte forventning om at kunne udvikle »Haderslev Amstidende« på bekostning af Flensborgvenstres blad »Modersmålet«. Da A. Svensson engang nævnte det overfor H. P. Hanssens datter, Ingeborg Refslund Thomsen, svarede hun på sin karakteristiske facon: »Ja, men da vidste Far ikke, hvad det var for et Kuckucksei, der var tale om!« (»Grænsevagten« 1962 side 289).

Kuckucksei betyder gøgeæg, men gøgeungen nåede dog aldrig i 1930'erne op på 12.000 abonnenter i Sønderjylland. I efteråret 1931 var det sønderjyske oplag på 10.132, i 1935 kom det op over 11.000, og i 1939 sluttede det af med 11.444.

»Jydske Tidende«s nationale og demokratiske holdning blev kraftigt diskuteret i Folketinget under finanslovdebatten i efteråret 1933, specielt den 26. oktober, hvorom man kan læse i Rigsdagstidende, og bladet er blevet kritiseret af Richard Andersen i hans bog »Danmark i 30'erne«. Den kritik har jeg behandlet i »Sønderjysk Månedsskrift« 1968 side 409-413.

Da jeg 1928 gik i 3.gymnasieklasse, læste jeg en pjeces med min fars mindetale fra 1906 over redaktør Jens Jessen, og da besluttede jeg, at jeg ville være journalist i Sønderjylland. Beslutningen var forbundet med et lille håb om at kunne komme til »Dybbøl-Posten«, som min far havde måttet frasige sig forpagtningen af i 1915, fordi han som indkaldt tysk soldat hverken kunne redigere eller administrere det og ej heller dække et underskud. H. P. Hanssen foreslog dengang bestyrelsen at lade Andreas Grau få bladet, når krigen sluttede, og således blev det også ordnet.

Da Far dermed som hjemsendt soldat var afskåret fra Sønderborg og af hensyn til »Flensborg Avis« ikke ville begynde et blad i Tønder, fik han ideen til »Danskeren« i Ha-

derslev, der resulterede i »Jydske Tidende«.

Min far overtalte mig til at tage en uddannelse, der foreløbig førte mig andre veje, men da »Dannevirke«, der ellers helt siden 1920 havde hentet sin ledelse i Kongeriget, i 1939 forhørte sig om min interesse i at blive knyttet til dette blad, var svaret straks positivt. På grund af krigen blev ansættelsen først til noget i 1945. Da Ejnar Nielsen, tidligere chefredaktør på »Jydske Tidende«, hørte om forhandlingerne, forklarede han mig, at han syntes, at »Jydske Tidende« burde have en sønderjyde som chef, og han spurgte, om jeg havde noget imod, at han opfordrede sine forbindelser på »Berlingske Tidende« til at sikre sig mig i tide. Jeg takkede, men svarede, at jeg hellere ville virke ved det gamle blad i Sønderjylland. Det blev dog kun til 10 år, fem år som politisk medarbejder, bosat i København, og derefter fem år som den ene af to sideordnede ansvarlige redaktører i Haderslev.

»Dannevirke« var – da jeg indtrådte i Haderslevredaktionen 1950 – økonomisk godt konsolideret, men journalistisk gammeldags. Forsiden var den første, der blev gjort færdig af de dagsaktuelle sider, hvor man burde have ventet længst muligt for at give eftermiddagsbladet en front, der adskilte sig fra »Jydske Tidende«s morgenfacade. Bureaustoffet blev optaget ubearbejdet, der blev ikke lagt arbejde i overskrifterne, og der blev heller ikke gjort noget ud af ombrydningen, som løb spalte op og spalte ned. Bystoffet og amtsnyhederne begyndte ikke fast, endsige øverst på en side, men blev placeret skiftende steder. Når man f.eks. betænkte konkurrencen med »Vestkysten« i Rødding, var det ikke heldigt, at nyhederne derfra skulle søges to forskellige steder, nemlig dels på den aktuelle side og dels hvor de lokale nyheder, der stod over fra dagen før, blev placeret.

Dertil kom, at det ikke var redaktionen, men direktøren, der bestemte, hvorledes ugens samlede sidetal skulle fordeles over dagene, og når det viste sig, at der ikke var plads til dagens stof, måtte den redaktionelle ombyrder antichambriere, indtil direktøren for sine

mange foreningsforpligtelser havde tid til at se på sagen. Hans standardløsning var at skyde nogle annoncer ud, hvorefter redaktionen blev henvist til at klare sig med den forhåndenværende plads. Resultatet var utilfredse annoncører og overgemte nyheder. Det er ikke på den måde, et blad klarer sig i konkurrencen. Men direktøren glemte mig aldrig, at jeg fik bestyrelsen til – imod hans stærke protester – at ændre denne forretningsgang.

Direktøren og jeg så også forskelligt på distributionen. Da han engang stolt forklarede mig, at kun 15 pct af »Dannevirke«s abonnenter fik avisen dagen efter udgivelsen, hvilket var det samme som for »Vestkysten«, skønt dette blad bekostede meget for at få avisen ud til landboerne samme dag, svarede jeg, at forskellen var den, at »Vestkysten« var nået ned på de 15 pct ved at effektivisere udbringningen på landet, medens vi var kommet ned på tallet ved at tabe de utilfredse til »Jydske Tidende«.

Retfærdigvis skal det tilføjes, at »Jydske Tidende« havde fordel af, at folk gerne ville have posten i huset daglig, så de kunne få afhentet, hvad der var lagt frem til afsendelse.

Min ansættelse ved »Dannevirke« standsebrat ved årsskiftet 1955/56. Anledningen var en sammenslutning med »Hejmdal«, hvis kræfter var sluppet op. Eftersom direktøren af det synkende blad »Hejmdal«, Bjørn Hanssen, søn af H. P. Hanssen, måtte træde tilbage, betød det, at af de tre redaktører var det de to sønderjyder, der fik farvel af det sammensluttede sønderjyske blad.

Min afskedigelse var for resten en sørgmunter historie, som også siger noget om den tids sønderjyske bladdrift. Den blev fremkaldt af formanden for »Hejmdal«, P. Chr. Hanssen, Bjørn Hanssens bror. Opsigelsen, der kom lige efter jul til fratræden pr. nytår 1956, blev vedtaget på et fællesmøde mellem bestyrelserne for »Hejmdal« og »Dannevirke«, hvor jeg var afskåret fra at deltage på grund af sengeleje med en hjernerystelse. Opsigelsen var underskrevet af »Hejmdal«s sagfører, som ikke engang kendte mit navn, men havde stilet

brevet til Børge Svensson. Jeg blev afskediget med et halvt års gage. Da jeg mindede om, at min kontrakt gav mig ret til et helt års gage, var bladet nødt til at ændre opsigelsen på dette punkt. Da jeg endvidere gjorde indsigelse imod, at »Hejmdal«s bestyrelse havde deltaget i afskedigelsen, skønt kun »Dannevirke«s bestyrelse havde beføjelse dertil, så bladet sig efter måneders betænkningstid nødsaget til at sende en tredie og denne gang korrekt opsigelse. Endelig havde man nægtet mig feriepenge, en beslutning, som myndighederne kendte ulovlig.

For H. P. Hanssens familie var det naturligvis bittert at måtte lade bladet gå ind under det gamle modstanderblad »Dannevirke«. Og egentlig skulle situationen trods problemer med holdningen i Sydslesvigdebatten ikke have været ugunstig for »Hejmdal« efter afslutningen af 2. verdenskrig. Da var der jo i Aabenraa sket det, at byens andet blad, den tyske konkurrent, »Nordschleswigsche Zeitung«, der havde haft en storhedstid under besættelsen med et oplag på op til 16.000 plus en Soldatenausgabe til den tyske værnemagt på 20.000, var kommet i vanskeligheder, og den 18. august 1945 blev det standset af en sabotageaktion. Nogle frihedskæmpere havde desværre ikke opdaget, at krigen var forbi. Det tvang tyskerne til at klare sig med et ugeblad, »Der Nordschleswiger«, der udkom fra februar 1946. Først i 1951 blev det dagblad.

Men den tyske nedtur hjalp ikke »Hejmdal«, og fusionen gav ikke »Dannevirke« den håbede fremgang. Bladet formåede end ikke at fastholde »Hejmdal«s abonnenter, og året 1972, da Danmark stemte sig ind i EF, blev et skæbneår for den sønderjyske presse. Både det socialdemokratiske blad i Sønderborg (fra 1942 under navnet »Sønderjyden«) og det sidste af de gamle nordslesvigske blade, »Dannevirke«, måtte opgive selvstændigheden.

Om det kunne være gået den gamle grænsepresse anderledes, hvis de konservative i tide havde fået et talerør derfra, enten »Dybbøl-Posten« eller »Modersmaalet«-»Dannevirke«,

er ikke til at vide, men det er en nærliggende mulighed.

I det lange løb gik udviklingen de mindre lokalblade imod, også økonomisk, fordi landsannoncerne afhang af oplagstallet, og det var ikke blot det største blad på egnen, der profiterede af det. Der var opstået andre avisbehov, som de gamle blade ikke kunne dække.

I 1972, da »Dannevirke« (inkl. »Hejmdal«) lukkede med 9.190 og Sønderjyden med 5.400 abonnenter, havde »BT« og »EkstraBladet« således tilsammen et oplag på 7500 i Nordslesvig, og »Jyllands-Posten« knap 5.000. Og til den anden side voksede konkurrencen fra de gratis distriktsblade, der samtidig gjorde indhug på de lokale annoncer.

Nu blev »Dannevirke« købt af »Jydske Tidende«, der bød højere end »Vestkysten«, som til gengæld etablerede lokaludgave for de tre sønderjyske østkystbyer. Og så endte den bladhistorie i 1990 – 70 år efter Genforeningen – med, at ejerne af de to skarpt konkurrerende blade besluttede at slå dem sammen til ét, og det blev morgenblad med hovedsæde i Esbjerg. Under den ejendommelige titel »JydskeVestkysten« begyndte det at udkomme i januar 1991, udgivet i fællesskab af Det Berlingske Officin og Den sydvestjyske Venstrepressen. Siden har også »Kolding Folkeblad« måttet give op og fortsætter nu som en særudgave af »JydskeVestkysten«, der har et oplag omkring de 100.000.

Bladdøden har hærget voldsomt i det syd- og sønderjyske område. Men mediebilledet mangler noget, hvis man ikke tager de æterbårne medier med.

Den danske radioudbygning i Sønderjylland begyndte med, at nationale kredse, der frygtede det tyske fjernsyns indflydelse, ønskede et dansk modtræk og derfor fik et møde i stand med Danmarks Radios ledelse. Formanden for Danske Samfund, amtskontorchef Jes Caspersen understregede på mødet, at DR måtte gøre noget, og hans indlæg blev fulgt op af landsarkivar Peter Kr. Iversen, der foreslog at søge løsningen i en regionalradio. Da forslagsstillerne ikke ønskede Kongegrænsen trukket op

påny, bad man om at få regionalradio indført over hele landet, og om at den sønderjyske station skulle dække på begge sider af Kongeåen. Disse ønsker blev opfyldt i april 1960.

For mig betød det, at jeg kunne blive i landsdelen. Var jeg ikke blevet leder af Radio Syd, havde jeg efter mere end fire år uden fast stilling og uden understøttelse måttet søge til Hovedstaden for at få arbejde. Nu blev der rigeligt at se til.

Radio Syd fik med station i Aabenraa til opgave at dække området fra Nymindegab til Ejderen. Vi skulle betjene Ribe Amt, Trekantområdet af Vejle Amt, endvidere de fire sønderjyske amter og Sydslesvig. Det indbefattede dækning af tre mindretal, det tyske nord for grænsen og det danske og det danskorienterede frisiske syd for grænsen. Radio Syd fik engang af rektor Knud Fanø, Flensborg, den ros, at intet medie bedre havde evnet at bygge bro over de to grænser, den gamle ved Kongeåen og den nye ved Skelbækken.

Til at begynde med var der kun tale om en halv times regionaludsendelse om ugen, senere tre kvarter, men det var nok til, at de københavnske programchefer ihærdigt arbejdede for at få regionalradioen afskaffet igen. De ville være alene om at råde over æteren. Men det gik anderledes.

I 1970 blev Radio Syds område gjort til et forsøgsdistrikt, hvor vi skulle afprøve mulighederne for en bedre provinsdækning af både radio og TV. Det resulterede bl.a. i et forslag om en fleksibel regionalradio. Hidtil havde samtlige regionalradioer skullet sende samtidig og lige længe, idet det pågældende landsprogram blev splittet op i regionale udsendelser. Men vi gik ind for, at enhver regionalradio uafhængigt af de andre indenfor aftalte rammer regionalt skulle kunne afbryde landsprogrammet og i stedet sende sit eget program. I 1972 lykkedes det os at få tilladelse til at gennemprøve systemet med daglige udsendelser, og de andre regioner fulgte efter med daglige udsendelser i 1973, da Provinsafdelingen var blevet oprettet.

Radio Syd havde fra tiden som forsøgs-

distrikt også til opgave at producere TV. Skønt vi havde et samlet personale på max. 25, lykkedes det foruden de regionale programmer at producere både nyheder og programsatte udsendelser til såvel DR's landsprogrammer som TV. Et år nåede vi op på ikke færre end 23 programsatte TV-udsendelser. Derfor havde det også været en naturlig opgave for Radio Syd at gå ind i regionale fjernsynsudsendelser med en beskeden start, hvilket vi foreslog, men denne velfungerende radio- og TV-enhed blev slået i stykker, da problemer i de københavnske afdelinger førte til en skarp opdeling i radio og TV.

Ikke des mindre blev de første regionale fjernsynsudsendelser produceret af regionalradioerne. Det skete i forbindelse med kommunalvalgene 5. marts 1974. Med henvisning hertil foreslog Uffe Ellemann-Jensen samme dag i Politikens kronik at indføre et fast regionalt fjernsyn. Men det var stadig sønderjyske klagemål, der var drivkraften. Det var ikke tilfredsstillende, at det tyske fjernsyn f.eks. gjorde mere ud af royale besøg i Grønland, end København ville give plads til. Da Frode Kristoffersen, Radio Syds daværende leder, i december 1980 henlede opmærksomheden på Norddeutsche Rundfunks forestående udvidelse af det tyske regionale fjernsyn, kom der omsider realiteter i de danske overvejelser.

Det endte med, at TV Syd under DR.s beskyttende vinger kunne holde premiere fra stationen i Haderslev 22. oktober 1983. I 1987 overgik TV Syd til at blive en station under TV 2, og efterhånden kom der under TV 2 regionalt fjernsyn også i resten af landet.

I 1995 flyttede TV Syd til Kolding, tiltrukket af bedre trafikforhold, men formodentlig også med tanke om at styrke dækningen af den nordlige del af området på bekostning af den sydlige del. Det har skuffet i Sønderjylland, hvor TV Syd fra første færd har haft en imponerende opbakning. Heller ikke pressens støtte har manglet. De trykte og de elektroniske medier, der også omfatter en række stationer med lokal rækkevidde, har nu tilsyneladende lært at leve med hinanden.

Med et lille suk må jeg tænke på, at den danske grænsepresse tidligere har anbefalet at begrænse de danske radio- og fjernsynsudsendelser med henvisning til, at der var så meget tysk fjernsyn, man kunne se! Fra året 1965 kan således nævnes ledende artikler i »Jydske Tidende« 30. januar, »Dannevirke« 5. februar, »Sønderjyden« 11. februar og »Vestkysten« 1. september. Såvidt jeg ved, var ingen af disse artikler dog skrevet af sønderjyder.

Da Radio Syd begyndte med daglige udsendelser, ville hverken »Jydske Tidende« eller »Vestkysten« bringe vore programmer, fordi vi blev betragtet som en konkurrent. Men de tyske programmer blev bragt!

Det har altid undret mig, at blade med et nationalt ansvar har kunnet henvise en dansk grænsebefolkning til tysk fjernsyn. Radio Syd og TV Syd skal ikke være nationale kamporganer. Men man skal heller ikke fra dansk side selvopgivende overlade medieområdet til andre.

I dag strømmer fjernsyn ind over landet fra alle sider. Men selv om man kan blive mæt nok af udenlandsk TV, betyder det ikke, at man må slække på den danske produktion af radio- og fjernsynsprogrammer, og heller ikke på dem, der har regionalt sigte.

Avismæssigt har »Jydske Vestkysten« løst den regionale opgave på den eneste mulige måde, nemlig ved hjælp af lokaludgaver, syv ialt, heraf de tre syd for Kongeåen. Men i den regionale avis er det regionale stof bortset fra de store nyheder faktisk begrænset til en kort oversigt. Vil man følge med i et nordslesvigsk landsdelsblad, er der kun »Nordschleswiger«, som for resten undervejs har tabt sit »Der«, tilbage.

Og det er så et udslag af genforeningsprocessens fuldbyrdelse, der kan stå som Genforeningsjubelæts vemodige paradoks på presseområdet, at »Dannevirke«, »Modersmålet«, »Hejmdal« og »Dybbøl-Posten« nu tilhører historien, og at det eneste dagblad, der er tilbage med hovedredaktion i Sønderjyllands Amt, er »Nordschleswiger«, – det tyske blad.

Frøslev – 4. maj 1995

Det dansk-tyske forhold i dag og i fremtiden

Af ambassadør K. E. Tygesen, Bonn

Nedenstående artikel er ambassadør K. E. Tygesens tale i Frøslevlejren den 4. maj 1995 i forbindelse med 50-året for Danmarks befrielse.

Jeg kommer aldrig i grænselandet uden at tænke over, hvor megen lidelse, sorg og savn den dansk-tyske grænse har kostet. Men jeg husker også altid at glæde mig over, hvor harmonisk de to mindretal nu lever med flertallet, og hvor godt forholdet i det hele taget er til vor store nabo mod syd.

Krigen i 1864 og nazisternes overfald på Danmark i 1940 har sat sig så dybe spor, at vi nok aldrig vil glemme dem. De *skal* heller ikke glemmes. Historien gentager sig godt nok sjældent, men den er god at blive klog af. På den anden side skal vore tidligere problemer med Tyskland ikke dyrkes og unødigt spilles op.

Nederlaget i 1864 var et så voldsomt chok, at man undertiden kan spørge, om det først er nu, 130 år senere, at vi helt er ved at komme os over det. Danmark er et land med ikke kun stolte traditioner, men også gode bud på løsningen af den moderne verdens små og store problemer. Vi har ingen grund til at

dyrke vor lidenhed. Det kan ikke være et mål i dagens verden, at puslingelandet hygger sig i smug, medens verden brænder om dets vugge.

Det er heller ikke dansk politik og gudske-lov for det. Det er ikke kun i eks-Jugoslavien, at der er respekt for den indsats, som Danmark yder.

Også den 9. april 1940 var et chok. Nazi-Tyskland var i ordets egentligste forstand umenneskeligt. Mange – også nogle af de her tilstedeværende – har endnu ar på kroppen og sjælen efter nazisternes forbrydelser. Hvad nationen angår, kom den på sin vis relativt hurtigt over chokket. Til gengæld tog det os nogen tid at blive klar over, hvad der var Danmarks interesser i *den* nye verden, der opstod efter maj 1945.

Både i 1864 og 1940 stod Danmark alene over for den stormægtige nabo, som havde form af en centralstat regeret fra Berlin. I dag har vi i snart 50 år levet fredeligt og godt sammen med et Tyskland, der som forbundsstat er styret fra Bonn. Da den danske befolkning for et par år siden blev spurgt, om den frygtede den tyske hovedstads flytning fra Bonn til Berlin, var svaret for de flestes vedkommende benægtende. Det er da heller ikke det, det kommer an på. Sagen er, at det gode forhold, Kongeriget Danmark i dag har og længe har haft til Forbundsrepublikken Tyskland, i meget udstrakt grad skyldes, at det i dag ligger i en multilateral ramme. Forbi er de tider, hvor vi stod alene over for en os fjendtligt stemt nabo. I dag sidder Danmark og Tyskland ved siden af hinanden – sådan er nu engang alfabetet – i NATO og EU for blot at nævne de to vigtigste af de organisationer, der har sikret vor frihed og velstand i de sidste 50 år.

Det må forblive et af de vigtigste mål for dansk udenrigspolitik at holde vort forhold til Tyskland i en multilateral ramme. Vi skal ikke ønske os nogensinde at rutsche tilbage til noget, der kunne udlægges, som om Danmark befandt sig i et klientforhold til vor nabo mod syd.

Danmark har tillid til efterkrigstidens Tyskland. Vi ser ens på mange ting. Vi står – ikke kun geografisk – hinanden nær. Men stater har ikke følelser – de har interesser.

Danmarks interesser tilsiger, at de dansk-tyske relationer varetages inden for stærke, forpligtende og til dels retsskabende transatlantiske og europæiske organisationer og institutioner. Det er ikke tilfældigt, at andre af Tysklands naboer har samme interesse. Det gælder dem i vest, og nu også dem i øst – selv om for de sidste selvsagt forholdet til Rusland p.t. spiller den afgørende rolle.

Opbruddet mod demokrati og markedsøkonomi i Central- og Østeuropa, Sovjetunionens opløsning og nedlæggelsen af Warszawa-pagten har givet os nye muligheder i Europa. Præsident Bush forudsagde en ny verdensorden, men desværre hersker der i vidt omfang i dag mange steder blodig uorden. Den store trussel er forsvundet – det håber vi i hvert fald, selv om vi *ikke* kan være sikre – men til gengæld er mange nye mindre risici dukket op.

For os, der har levet 50 år i fred, frihed og velstand på den vestlige side af jerntæppet, er det i dag en hovedopgave at eksportere denne stabilitet mod øst. Derfor står vi foran en regeringskonference i EU, og derfor diskuterer vi i NATO en udvidelse af alliancen mod øst.

Tysklands rolle i denne proces er helt central. Det er til Tyskland mere end nogen anden, at Polen, Tjekkiet, Ungarn og de andre lande i Central- og Østeuropa sætter deres håb. Og Tyskland selv ser sig som disse landes advokat i EU og NATO.

Som nabo må vi påskønne – og hvis vi er kloge: udnytte – at Tysklands regering ligger i hænderne på en generation, der er meget europæisk bevidst. Det er ikke mundsvejr, når

forbundskansler Kohl siger, at den tyske enhed og Europas enhed er to sider af samme sag.

Mange af dagens unge mennesker tror, at freden i Europa er en given sag. Det er den ikke. Faktisk er der kun nogle hundrede kilometer til Jugoslavien, og det er naivt at tro, at det kun er på Balkan, at nationalismen igen kan vise sit hæslige fjæs.

EF – i dag EU – blev påbegyndt som et fredsprojekt. Det er det den dag i dag.

I de første mange år af efterkrigssamarbejdet – ja næsten helt frem til i dag – har Tyskland så at sige gjort sig mindre end det var i Europa og i verden. Allerede før den tyske enhed var der dog tegn på en større tysk selvbevidsthed. Jeg er ikke enig i påstanden om, at selvbevidstheden er blevet større, siden de to Tysklænder igen blev til et. Undertiden kan man få indtryk af, at tyskerne selv synes, at de med enheden har så meget at slås med, at der ikke rigtig er tid til andet. Alligevel vil jeg sige, at Tysklands naboer og partnere må vænne sig til, at Tyskland nu 50 år efter afslutningen af 2. verdenskrig vokser ind i den rolle og får den tyngde, som landets størrelse og økonomiske formåen tilsiger.

På grund af de forfærdelige ting, som Tyskland har begået i dette århundrede må også det nye Tyskland leve med, at vi følger det med kritiske øjne – og endnu i mange år vil gøre det – når der er tegn på racisme, og vi igen ser unge tyskere marchere i gaderne med oprakt højre arm. Men vi skal også lægge mærke til og huske, at den tyske demokratiske retsstat gør alt, hvad den kan for at komme uvæsenet til livs. I Tyskland så lidt som i vort eget land ønsker vi nationalistiske udskjelser, men lige så vel som fædrelandskærlighed er en naturlig sag for os, må vi acceptere – ja måske endda ønske – at der udvikler sig en sund patriotisme i Tyskland.

Det lyder ikke særligt pænt, når man taler om at indbinde Tyskland i det europæiske og transatlantiske samarbejde. Jeg bruger imidlertid ordet »indbinde« uden tøven, bl.a. fordi tyskerne selv bruger det. Også det forenede

Tyskland *vil* gerne indbindes. Det er op til os at udnytte denne chance. Det er nu, de skinner, der fører ind i fremtiden, skal boltes fast i fundamentet. Her og der kan man i vore dage se paralleller til tiden før og efter 1. verdenskrig. Vi må modvirke sådanne gammeldags tendenser til tænkning i magtbalancer. Mindst af alt ønsker vi os et i Europa fritsvævende Tyskland. Lige så lidt ønsker vi os et Europa overladt til sig selv og forladt af USA. Tyskland er rede til at styrke såvel de europæiske som de transatlantiske bånd. Inddragelsen af de nye demokratier i Central- og Østeuropa i disse strukturer er af afgørende betydning for Danmark. Vi skal sammen med først og fremmest Tyskland gøre Østersøen til et fredens hav – og Østersøregionen til et nyt vækstcentrum i Europa.

Forholdet mellem Danmark og Tyskland er i dag 50 år efter 2. verdenskrigs ophør så tillidsfuldt og godt, at næppe nogen den 4. maj 1945 havde fantasi til at forestille sig de lykkelige tilstande, vi i dag lever under. Det ligger i vor hånd inden for de næste år at sikre, og yderligere udbygge, dette gode forhold til vor store nabo gennem – jeg citerer fra Rom-traktatens præambel – »en stadig snævrere sammenslutning mellem de europæiske folk«.

Europa er – som den polske udenrigsminister med rette sagde sidste fredag i Bonn – mere end geografi. Europa står for en civilisation. Europa er symbol på vigtige fundamentale værdier og principper. Europa betyder personlig frihed, menneskerettigheder, demo-

krati og en økonomi baseret på den enkeltes initiativ. Samtidig – og jeg citerer udenrigsminister Bartoszewski, der var spærret inde først af nazisterne og bagefter af kommunisterne – »er Europa refleksionen over menneskets skæbne og den moralske orden, der udspringer af de jødisk-kristelige traditioner og kulturens uforgængelige skønhed«.

Hitler-Tyskland meldte sig ud af dette civilisationsfællesskab. Dagens dybt demokratiske Tyskland har vist, at det ikke kun er muligt at vende tilbage til dette fællesskab, men også tilmed at spille en konstruktiv rolle i det.

1945 betød et opbrud mod nye ideer i Europa. Men kun for nogle af os – i vest. Andre – i øst – måtte vente i yderligere godt 40 år.

I dag er Europa igen i opbrud med nye risici – javel – men først og fremmest med nye store chancer.

Vi har nu muligheden for at lægge jerntæpets skygger – den sidste rest af 2. verdenskrig – bag os. Vi kan gøre Europa helt – gøre det stabilt.

I og med at Danmark yder sit bidrag til løsningen af denne historiske opgave, styrker vi det tillidsfulde samarbejde med Tyskland og sikrer det for kommende generationer.

I adskillige år efter 1945 var Danmark usikker og tøvende over for det europæiske samarbejde, der rejste sig af ruinerne. I dag har vi chancen for at bygge et nyt og forenet Europa.

Mit ønske for Danmark på denne 50-års dag er, at vi må forstå at kende vor besøgelsestid.

Det forkrøblede Gran

De stä et forkröflet Gran ved ä Eng;
 de planted Pede, vor Nafes Dreng.
 Han gik tidt om Syndag og planted Trä
 for ä Kre de tränge saa haardt til lidt Lä.
 Sin Trä blev plejet; han holdt dem ren.
 Snart stod de smaa Gran saa pänt og saa kön.
 Og Pede va glaj te sin Trä de groej;
 de groej jo bä' som han sjel haj troej.
 Æ Vinte den kom med Is og med Sne.
 Af Pede sin Gran var der sletint og se.
 Æ Sne haj bedäkket di smaa vitte Trä
 og de fund mod Kuld og Bläst ä lidt Lä.
 Lav ä Faare sön kom med Solskin igjen,
 maatt Pede afstej med ä Hakke derhen.
 Han lugt og hakket og ragt om sin Trä.
 Det var for Pede den störrest Gläj'.
 Men til o plej Trä fik han int läng Tid,
 for han fik Orre, te han skuld i ä Kri. - - -
 En Tid lang loj han i Garnison,
 men de vart int läng, saa var Pede modn.
 Dog inden de sendte ham ud i ä Kri,
 fik han Uelav, om ved en ott' Davs Tid.
 Han gik aa ä Mark i sit feltgraa Klä
 og keeg aa ä Kre og keeg aa sin Trä.
 Han kunn nok se, te ä Ukrudt va' groej.
 Æ Stikke de vejst dem öve ä Hoej.
 Men til og gö rent var der nu inne Tid.
 Nej de maatt vint te ä Kri va forbi.
 Saa soj han Farvel til sin Moe og Fa'
 og saa rejst vor Nafes Pede af. - - -
 Lav Pede han loej der ue ved ä Front
 gik der nove Kre aa ä Vej og drev rundt.
 De gik i sin Gran og bräkket ä Grinne.
 Helt uskadt blev der vel nästen inne.
 Og ägjen og ägjen blev de trampet ned,
 til sidst var der ingen smaa Gran o se.
 Hvo haj vo' Nafes Pede blevn kjev,
 wenn han haj vidst, de gik Kre o drev.
 For ham kom de alle te o göe ve,
 for han fik sin Hjemstavn int mere o se.
 Nej, Pede han fik de alle o vede.
 Han ligger begravet langt sönde nede. - - -
 Dä stä et forkröflet Gran ved ä Eng.
 De minder om Pede, vor Nafes Dreng.

Jens Andresen, Kallehave (1945)

Marcus Lauesen

– digteren, der blev gemt og glemt

Af Jens Kongsted Lampe

Marcus Lauesen var den første større forfatter fra det genforenede grænseland. Derfor har han måske været oftere i projektløst og høstet mere virak end sundt er og siden lidt nederlag og skuffelser. I mange litterære kredse er han gemt og glemt. F.eks. nævnes det ikke i J. P. Traps ellers grundige seneste udgave fra 1967, at han er født i Løjt Kirkeby. I Dansk Litteratur Historie, 1966 (Politikens Forlag), bd. 4, tildeles der ham nådigst fire linjer, og i Mogens Brøndsted og Sven Møller Kristensens: Danmarks Litteratur fra 1870 til nutiden, 1963 (Gyldendal), nævnes han slet ikke.

Marcus Lauesen blev født den 23. november 1907 i Løjt Kirkeby ved Aabenraa som søn af landarbejder Niels Lauesen og hustru Anna Bothilde, født Juhl. Trods fattigdom og hårde kår holdt forældrene fast ved deres og børnenes danskhed med ægte sønderjysk stædighed, skønt familien ofte var genstand for tysk pres.

Marcus Lauesen gik i tysk landsbyskole til 1920 og var som dreng en bogorm og drømmer, der tidligt viste digterisk talent. Den sønderjyske høvding H. P. Hanssen og fru Helene blev gjort opmærksom på drengen fra Løjt og sammen med pastor Carl J. Ludvigsen og hustru, i hvis hjem han boede, mens han gik i statsskolen i Aabenraa sørgede de to familier for, at drengen fik den fornødne materielle og moralske støtte. Marcus Lauesen tog studentereksamen i 1926 og var på Askov Højskole 1926-27. Det var nu meningen, at han skulle studere teologi, men under opholdet i København blev han draget af sproglige og humanistiske studier. Dette i forbindelse med et intenst Søren Kierkegaard-studium var skyld i, at han bevidst gik over til forfattervirksomhed.

Hans store gennembrud blev Aabenraa-slægtsromanen »Og nu venter vi på skib«, som udkom i 1931 og blev en af de største succeser på det danske bogmarked i det hele taget. I løbet af et halvt år tryktes 12 oplag, dvs 38.000 eksemplarer. Bogen blev oversat til svensk, engelsk, hollandsk og tysk. Bladene bragte talrige interviews med den unge sønderjyske digter, der erklærede, at han nærmest var kommunist og blev kaldt »lyset fra syd«. Adskillige foreninger og klubber havde bud efter ham som foredragsholder og oplæser. Et år efter hans debut blev der f.eks. sendt bud efter ham fra Tønder Statsseminariums Elevforening, hvor han uden blu forlangte 50 kr. i honorar (det svarer vist nogenlunde til 1.000 kr. i dag). Elevforeningens kasserer måtte tømme pengekassen og låne et beløb for at kunne klare honoraret. Nå, publiciteten og berømmelsen kølnedes og Lauesen måtte ty til legater og stipendier, da han midt i 1930'erne var på forskellige rejser rundt i Europa og senere til Malaya, Filippinerne og med et Ø.K.-skib til Kina og Japan. I 1929 var han blevet gift med Anna Sophie Kirschstein, men dette ægteskab opløstes nogle år efter.

Ved det store »Det unge Grænseværns« stævne i Tønder den 12. maj 1933, da der deltog over 12.000 unge fra hele Sønderjylland, var Marcus Lauesen hovedtaleren og sagde bl.a. »Vi må stå fast og føle os stærke på den ansvarsfulde forpoststilling og for den kultur, vi føler os eet med og som betyder livet og døden for vort folk. Hverken et første eller andet rige har fået lov til at knuse os, heller ikke »Det tredje Rige« skal få lov til det«.

Ved vejarbejdet med den såkaldte minutvej nord for Sdr. Hostrup gravede vejarbejderne

en stor sten op, som blev opstillet på skrænten ud mod vejen, efter at en stenhugger havde indhugget en tekst af Marcus Lauesen, der begynder med linjen: »Isbræen sled mig af Nordfjeldets tinde ...«. Stenen står lige ud for Hostrup Krat. Parker fornuftigt, hop ud og se den, når du kommer forbi.

I 1936 udformede Marcus Lauesen indskriften på en genforeningssten ved Sønderhav i Holbøl sogn: »Kun hvad mænd vandt ved ret uden sværd og blod, det skal leve som et solskin over tidens flod«.

Marcus Lauesen flyttede til København i 1940, fordi en hjemmetysk nazist havde beskyldt ham for at have registreret hjemmetykkerne i sit kartotek og huset en mand, som angiveren mente arbejdede for det britiske »Secret Service« og »Scotland Yard«, hvorved Lauesen kom i focus hos »Schleswig-Holsteinische Zeitung«, der kaldte ham en provokerende og degenereret dansk forfatter.

I 1947 skrev Marcus Lauesen en kantate ved Københavns Universitets mindefest for kong Christian X. I 1961 fik han kollegernes ærespris og boghandlernes Gyldne Laurbær, hvilket gav ham nyt mod og nye kræfter.

Marcus Lauesens største bedrift var vel nok den psykologiske roman med emne fra søfartsbyen Aabenraa »Og nu venter vi på skib«. Da havde han allerede tre romaner og en digtsamling bag sig. I succesromanen skildres den gyldne sejlskibstid, da Aabenraa havde 6-7.000 indbyggere, men 80 kaptajner og 120 skibsbyggere. De fleste kaptajner sejlede på Østen. Når de talte om »æ kyst«, var det altid Kinakysten, hvor konerne ofte var med og deres børn af og til kom til verden. Handlingen omfatter få dage i hovedpersonen fru Juliane Hagemeyers liv, nemlig hendes sidste dage. Men i dem lever hun et liv så stærkt og rigt, at hele hendes væsen afslører sig. For at trods alderdommens svaghed og til sidst døden, lever hun sine sidste dage i fest og hektisk virksomhed. I korte, skarpe glimt ser man, hvorledes hendes lange, indholdsrige liv har formet sig, og man er betaget af det geniale i denne pragtfulde

Marcus Lauesen (ca. 1934).

beretning. Også i skildringen af de øvrige familiemedlemmer og husets venner får vi et indtryk af Marcus Lauesens fremragende fortælleevne og menneskekundskab. Det sønderjyske miljø har fået samme liv som det overdådige persongalleri. Byen og landskabet træder stærkt frem, og menneskene er stærkt præget deraf. Deres tale og færd er bestemt af den hjemlige egn og gerningen på de store have. Men »Og nu venter vi på skib« løfter sig ud over hjemstavnen og bliver sagaen om en gammel udlevet borgerlig tidsalders forfald og minder derved om Thomas Manns (1875-1955) hovedværk »Huset Buddenbrook«, som udkom 1903 og blev oversat til dansk i 1953. Den skildrer en lübecksk købmandsfamilie gennem fire slægtled.

De fleste af Lauesens bøger bygger på erindringer fra Sønderjylland. De bedste er stilfærdige romaner uden filosofisk ballast: »En mand og hans fjende«, 1932, »Skipper Theobald«, 1936, »Han og hans næste«, 1938,

og »Den rige vandring«, 1940, – et portræt af faderen (ny udgave under titlen »Far«, 1962). Faderen havde oplevet Dannevirke-natten i 1864 og årene under tysk herredømme. Men trods vanskelige kår bevarede han sin glæde over livet. Hertil slutter sig romanen »Mor«, 1961, hvormed Marcus Lauesen efter mange års tavshed fik et nyt gennembrud. Den kærlige skildring af moderen og indlevelsen i hendes skæbne giver lige som bogen om

faderen udtryk for Lauesens humane forhold til livet.

Hans digterbane begyndte med lys og medgang, men hvor der er meget lys, skabes mørke og skarpe skygger og Marcus Lauesen var ikke human mod sig selv. De sidste år i hans liv henligger i mulm og mørke. Han døde i 1975. Men hans bedste digtning vil overleve ham, for »værket priser mesteren«, som der står i Siraks bog.

Ung i dag

Af elever fra Agerskov Ungdomsskole

Befrielsen

Dannebrogts farver, nyt håb og en ubeskrivelig følelse af frihed fyldte den 4. maj om aftenen landets gader. Der var et kort øjeblik forinden gennem radioen kommet den længe ønskede meddelelse at krigen, og dermed 5 års had, undertrykkelse, magtmisbrug og fjendskab, endelig havde fået sin ende.

I dag 50 år efter krigen, går tankerne atter tilbage hos dem, der oplevede den, og bringer minderne frem om en tid, hvor en behandling af mennesker, der nu synes helt ufattelig, fandt sted.

Men på trods af utallige beretninger, filmatiseringer og anden oplysning, er det stadig svært for os at sætte os ind i deres situation.

Et besøg i Frøslevlejren har bl.a. hørt med til gennemgangen af emnet 2. verdenskrig og befrielsen her på skolen. Frøslevlejren er en af mange tidligere kz-lejre, der er åbnet for offentligheden, med den hensigt at opnå større viden om krigen hos folk, og mest vigtig, at give dem et større indblik i dagliglivet i lejrene og vilkårene for fangerne dengang.

Desuden har et besøg i Ladelund og flere foredrag om modstandsbevægelser, kz-lejre, lokalhistorie m.m. også været del af gennemgangen om emnet.

For at fejre 50-års-dagen her på skolen, gik vi om aftenen en tur ned gennem byen for at se lysene i vinduerne, til minde om dagen, hvor mørklægningsgardinerne endelig blev erstattet af levende lys. Da vi kom hjem havde også skolen sat stearinlys i alle vinduerne til minde om denne dag. At fejre 4. maj på en sådan måde, synes vi har langt større virkning og betydning end en flere kilometer lang laserstråle, der kun bragte uhyggelige minder om projektører frem hos tidligere fanger fra kz-lejre. Flere millioner kroner blev på få

timer brugt da tusinder af mennesker var mødt op for at se »showet«, velnok for oplevelsens skyld og ikke for mindet om befrielsen, som jo var hensigten.

En tradition som at fejre befrielsen er den del af undervisningen, vi synes er god. Men oplysninger om krigen og forholdene i kz-lejrene kan også overdrives. Dette kan medføre, at man bliver træt af at høre om det, og være skyld i at en modsat virkning opstår.

Men krigen var en ond tid, som ikke må glemmes, derfor skal de næste generationer selvfølgelig fortsat orienteres, så den samme dumhed ikke begås igen.

Heidi Bruun, Brændstrup

Minna Ellehaug Hansen, Sommersted

Elever fra årgang 94/95

Ung i dag

1977 – året hvor Israel og Egypten indleder fredsforhandlinger, 577 mennesker omkommer ved en flykatastrofe på Tenerife, ABBA gæster Danmark, Elvis Presley dør og vi, årgang 77, blev født. Det er ikke et af de store år, der altid vil blive nævnt, men måske vil det en dag blive husket p.g.a. generationen 77.

Vi er blevet kaldt colgategenerationen og meget mere. Måske har vi stærke solide flour-skyllede tænder, men hvad med resten af os, er vi stærke nok til at føre samfundet videre? Vil vi kunne betale Danmarks gæld til udlandet, vil vi kunne forsørge de gamle og de syge, eller går verden bankerot under vores tid?

Spørger man en murer om, hvad der er vigtigst, når han bygger et hus, vil han sige fundamentet. Sådan er det også med mennesker. De første år er de vigtigste, de grundlæggende for vores senere mening og opfø-

sel. Vi har bl.a. læst novellen »Graffiti« af Marianne Koluda, hvor jeg-personens personlighed er blevet brudt helt ned af hans omgivelser, nemlig hans mor. Det vil sige, at det er tiden nu, der er bestemmende for os. Derfor er det vigtigt, at være klar over, hvad der karakteriserer denne tid.

Der er et væld af ting, der karakteriserer vores tid. Jeg vil her nævne nogle af de håndgribelige realiteter.

Arbejdsløsheden stiger i disse år, ikke blot i Danmark, men i hele Vesten. I 1989 var der over 250.000 arbejdsløse i Danmark og tallet er i dag forhøjet. Den ene trækker den anden med i faldet, og når der er flere arbejdsløse bliver det samlede bistandsbeløb også større. Til trods for arbejdsløsheden er vores forbrug ikke blevet mindre. Det kan også hænge sammen med, at priserne på især fødevarer er helt i bund p.g.a. forhandlernes indbyrdes konkurrence, så vi får mere for pengene. Mange unge er fortvivlet over den høje arbejdsløshed. Det er svært at vælge erhverv. Før tænkte man på, hvad man havde lyst til, nu er det vigtigere om man kan få arbejde inden for erhvervet. Jeg kender unge som med tilfredsstillende karakterer har sendt over 70 ansøgninger uden resultat. Regeringen har heldigvis indset problemet, og er begyndt at lave skoler, hvor man kan få hele sin faguddannelse. De, som man kalder de kloge, mener, at i længden vil det blive os, der får jobbene. De ældre generationer kan ikke blive ved med at følge udviklingen på arbejdspladsen. Og udvikling er der virkelig tale om. Ord som skrivemaskine er lynhurtig blevet forældet. Om 15 år aner børn sikkert ikke, hvad det er.

Alle steder er PC'eren flyttet ind. Elektronisk databehandling vil blive en af de ting, vi vil videreudvikle. Vi vil blive præsenteret for en række nye elektroniske opfindelser. Ting som AIDS, kræft, gensplejsning og A-kraft er forskningsobjekter i øjeblikket. Vi vil sikkert forske videre, selv om mange allerede nu frygter de ting, vi kan lave. Jeg selv kan ikke sige mig fri for at være nysgerrig, nysgerrig efter at finde grænsen for det mulige. Spørgs-

målet er bare om vi vil bruge vor viden eller lade den ligge. Det eneste der kan få os til at lade den ligge, er vores religion. Ifølge Kristendommen var det Gud, der skabte verden og alt levende. Bliver alle født som »supermennesker« med perfekte funktioner, er vi jo ikke længere Guds skabninger med gode og dårlige sider. Ser man på resten af verden er det også imod andre religioner. Der er bare det ved det, at vi ikke tror så meget mere. Næsten alle betaler kirkeskatten, men kun få er faste kirkegængere. Det er blevet en tradition at betale kirkeskatten. Noget man kun gør, fordi man bør. Vi har tros-, tale- og meningsfrihed i Danmark, så der er også mange andre religioner og sekter.

Danmark er et demokratisk land. Statsministeren er socialdemokrat og hedder Poul Nyrup Rasmussen. Den vigtigste person efter ham i Folketinget, mener jeg, er udenrigsministeren Niels Helveg Petersen. Min begrundelse for det er, at Danmark er medlem af det Europæiske Fællesskab EF, og at vi nu også vil skrive under på Maastrichttraktaten, dog med nogle Edinburgh-undtagelser. Selvom resultatet efter den 2. folkeafstemning blev ja, er befolkningen meget splittet omkring EF.

Vi har mange flygtninge i Danmark, og modstanden imod dem vokser. Mange spørger om, hvad grunden til dette oplussende had er. Johannes Møllehave har et bud på det i digtet »Smørhulsmonopolister«:

Til de fremmede følgende kommentar:

La' vær med at komme til landet.

Rør ikke ved noget af det vi har.

Og kom ikke med noget andet.

Vist er det et smørhul vi bor i.

Men rører I det, slår vi gnister.

Vi ønsker I holder jer væk fordi

vi er smørhuls-monopolister.

De højreekstremistiske grupper har vind i sejlene. Det giver dem mod til at foretage forfærdelige ting som trusler og påsatte brande m.m. Jeg tror, det bliver svært med et europæisk samarbejde, hvis vi beholder den holdning mod fremmede.

En anden del af befolkningen er de homoseksuelle. Det er et af de emner, der er meget oppe i tiden, da de lesbiske og bøsserne er begyndt at gøre oprør. Alligevel er det mange steder stadig et tabu. Sikkert fordi man ikke forstår dem. Artiklen »Homosex – arv eller miljø?« af Anders Tuxen fra Jyllands-Posten 3.10.93 handler bl.a. om hvorfor de er som de er. Citat: »Lad det være sagt straks: Vi ved stadigvæk ikke, hvorfor nogle bliver »normale«, andre »afvigende« i seksuel henseende ... Dean Hamer (Science 16.7.93) hævder, at homoseksualitet har at gøre med et bestemt gén, q28, i x-kromosomet ... Simon LeVay (Nature 5.9.93) er neuroanatom og mener, at homoseksualitet er lokaliseret til en bestemt kerne, IHN3, placeret i den del af hjernen, som kaldes hypothalamus ... Har de ret, er homoseksualitet noget, man arver –« citat slut.

Det »normale« parforhold i dag er mand-kvinde. En anden diskussion er så, om kønsrollerne har forandret sig, har rødstrømperne forandret noget? Ifølge de diskussioner vi havde på klassen om emnet, er vi blevet enige om, at rollerne er forandret. Bare ikke på den måde rødstrømperne ville have det. Det er ikke delt sådan op, at hvis du gør det, så gør jeg det.

Ungdomsårene er også skoleårene. Vi begynder alle i 1. klasse. Nogle slutter efter 9., mens andre fortsætter i 10., gymnasium, handelsskole, teknisk skole, efterskole, højskole og senere universitetet, seminarium m.m. Det er altså i skolerne vi tilbringer det meste af tiden. Derfor har de en stor påvirkning på os. Andre ting, der påvirker os er bl.a. mediernes reklamer, andre voksnes meninger samt det sociale system. Jeg nævner det sociale system, fordi måden det fungerer på i Danmark, påvirker vores mening om, hvordan vi bør behandle mennesker. Alle disse ting presser på, mens hormonerne fræser rundt i kroppen og prøver på at finde sig tilrette. Jo, det er svært at være ung. Jeg ved bare ikke om det er sværere end før. Måske er det lettere, for der er mange flere muligheder for oplysning om alle de ting, der

sker med kroppen. Menstruation, bumser, sex og meget mere, er noget man taler åbent om (de fleste steder). På den anden side er der meget mere, vi skal vælge mellem. Jeg har tidligere nævnt de skoleformer vi kan vælge imellem. Vi skal vælge, hvordan vi vil opføre os. Det er svært, for det er ikke altid nemt at være sig selv, hvis det ikke er populært at være sådan. Vi har f.eks. læst novellen »En tornerose uden sko« af Birgitte Bartholdy, hvor Boris over for vennerne er cool og har tjek på det hele, mens han derhjemme har det dårligt og er ked af det.

Der er også mange ting, vi er bange for. Krig, vold, racisme, at blive mobbet, euforiserende stoffer, miljøet og sikkert mest af alt fremtiden. Hvordan er jeg, hvordan er verden om 50 år? Er den her overhovedet endnu? Hvad har de ting, vi frygter, udviklet sig til? Det er, som bogen også hedder »En agrund af frihed«. En frihed til at vælge, hvad man vil. Vælger man rigtig, venter titlen som hr. eller fru karrieremenneske. Vælger man forkert – som hr. eller fru bistandsklient.

Vi unge kan godt lide at lave mange af de fritidsting, vore forældre også gjorde. Gå til fester, høre musik, dyrke sport, være sammen med vennerne, rejse og læse bøger er noget af det de unge får tiden til at gå med.

»Alle går vi rundt, i vores egen lille verden, og drømmer om guld og grønne skove« citat fra sangen »Giv en hånd til Afrika«. Men hvad er guld og grønne skove i dag? Det er svært at svare på som enkeltperson, da det svinger meget fra person til person. Derfor vil jeg prøve at opstille idealet. Man har mange venner. Man får en kæreste og bliver gift. Så efter lidt tid får man børn. Ca. 2. Og ved siden af dette kører ens karriere som sales-manager e.l. strålende. Huset ligger lige uden for byen, og man har en ko, en hest eller sådan et eller andet husdyr, der minder om vor gode gamle bondekultur. Og så lever man ellers lykkeligt til sine dages ende.

Ikke mange får det sådan. Selvfølgelig ville det være lækkert, men de fleste indser vist også, at det ikke så meget er det ydre, der er

vigtigt. Det er det indre. Forholdet til søskende, venner, kæreste og forældre. Hvem andre end medierne har også formet disse rammer for idealet! Der må da også være noget, vi drømmer om at ændre og gøre oprør imod. Hippierne og rødstrømperne havde deres, men hvad med vores revolution, hvad vil vi revolutionere? Jeg ved det ikke bestemt, men jeg tror miljøet, racismen og nogle af de andre ting vi frygter, vil være noget vi vil demonstrere imod. Jeg håber, vi vil være aktive nok og ikke ligge hjemme på sofaen og være muggen, over det der sker.

Mine drømme og fremtidsplaner går på at tage en studentereksamen, et år i udlandet som au-pair for at opleve verden og senere måske noget med journalistik eller forskning. Privat vil jeg gerne på et eller andet tidspunkt stifte familie og have børn.

Piet Hein har skrevet digtet »Du skal plante et træ«, det handler om, at man skal efterlade sig et spor her i livet, for ellers har det intet

været værd. Jeg tror den person, det intet har været værd for, er en selv. Man har brug for selvbekræftelse, og det må være rart, at den dag man dør, lever der noget tilbage af en. Alligevel skal man også leve i nuet, og ikke altid planlægge, hvad man vil gøre. Det er svært at finde ud af, hvad man vil med livet. En mand sagde engang til mig, at grunden til, at videnskabsmænd som f.eks. Einstein er så forvirrede, er, at jo mere man ved, jo mere finder man ud af, man ikke ved – og det er til at blive helt fortvivlet over, at der aldrig er en ende. Med det mener jeg, at man hele tiden oplever flere sider af livet, men hvilke skal man vælge? De unges problem er altså fremtiden. Vi frygter den, vi drømmer om den, vi planlægger den, vi glæder os til den og mange af os står parate til at tage springet over afgrunden og tage den i besiddelse, for det er jo vores.

*Anne Døssing, Skodborg,
Elev fra årgang 93/94*

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) foran en spændende udfordring

Af Dieter Lenz, landssekretær for SSW

For det danske parti i Sydslesvig ligger der et spændende halvår forude. Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) har efter en uventet og kæmpestor valgsucces ved kommunal- og kredsvalg i foråret 1994, hvor partiet opnåede 38.000 stemmer, selv sat sig som mål mindst at gentage denne valgsucces ved landdagsvalget den 24. marts 1996, hvor det skal afgøres, hvem der kommer til at regere Slesvig-Holsten de næste fire år. Kan SSW mindst gentage dette valgresultat, vil mulighederne for at opnå to mandater være meget store. Og en sådan fremgang ville faktisk være lidt af en politisk sensation, der vil blive registreret i hele Tyskland.

Chancerne står ikke engang så dårlige endda. De seneste valg i Tyskland har med al tydelighed vist, at vælgerne er skuffede over de store etablerede partier og vender sig fra dem ved enten ikke at gå til valg eller også søge mod de mindre partier. Det er hverken lykkedes for de borgerlige kristelige-demokrater (CDU) eller socialdemokraterne (SPD) at skabe tillid omkring de store og alvorlige opgaver, der fulgte i kølvandet på den tyske genforening. Dertil kom en hel række politiske skandaler, der til dels afslørede de store partiers og deres politikeres skæve forhold til magten og hvad der er moralsk tilladeligt i politik. Faktum er også, at det lille liberale parti de frie demokrater (FDP) har store vanskeligheder med at overleve i det politiske landskab, da vælgerne anser dette parti nærmest som værende overflødig og kun et vedhæng til det borgerlige parti CDU.

Det tyske samfund er nærmest i en krise. Arbejdsløshedstallet ligger stadigvæk på et meget højt niveau og borgerne belastes med

store og større afgifter for at dække de kæmpestore udgifter til genforeningen og de høje sociale omkostninger. Næsten hver uge præsenteres befolkningen for nye planer fra regeringen i Bonn og de store arbejdsgiverorganisationer om nye afgifter og sænkning af det sociale niveau. Fattigdommen – desværre også blandt børn – og nødvendigheden af bistandshjælp vokser dramatisk. I denne situation er det ikke lykkedes for de store partier at finde fornuftige og tillidvækkende svar.

Vælgerne flugter til de mindre partier – her især til De Grønne – og i Sydslesvig også til det danske parti er så blot en naturlig konsekvens. SSW er overskuelig, det er et uafhængigt parti, der tager sig af de nære problemer og opgaver med mennesket i centrum. Desuden er de grundværdier og politiske holdninger, som partiet repræsenterer i kraft af de danske rødder, attraktive også for mennesker i flertalsbefolkningen.

SSW er ikke noget protestparti

Efter kæmperesultatet ved kommunalvalget i 1994, hvor SSW gik frem fra 23.000 til 38.000 stemmer, har det lydt mange steder fra, at SSW nu havde udviklet sig til et rent protestparti og at dette valgresultat blot var en engangsforestilling. Samtidig lød der også kritiske røster mod de mange »tyske« stemmer, som SSW nu havde opnået.

Disse folk overser, at SSW er et parti med en lang historie og tradition. Partiet er det danske mindretals og frisernes parti i Sydslesvig. Derudover har partiet sat sig som mål at være med til at forme og udvikle det samfund, vi lever i, ud fra de værdier og holdninger

Karl Otto Meyer, landdagsmand siden 1971, træder tilbage med sit parti i gunstig position.

Foto: Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Syd-slesvig.

partiet henter i det nordiske samfundssyn. En stor opgave og en spændende udfordring. Hvis protest betyder, at man ikke længere har tillid til de store partier og gerne ser SSW blive større, så er SSW et protestparti. Men de stigende valgtal ved de sidste kommunal- og landdagsvalg er bevis for, at flere og flere i den sydslesvigske befolkning kan acceptere partiets engagement og holdninger.

Frygten for, at SSW nu skulle blive »forty-sket« holder heller ikke ved nærmere vurdering. Der hersker i befolkningen ingen tvivl om, at SSW er et dansk parti. De tyske medier henviser ofte nok til det danske i partiet. Begrebet »Dänenpartei« er standard. Det bliver desuden understreget ved en stadig meget udbredt opfattelse i befolkningen, at man ikke kan stemme på SSW, fordi det er dansk.

Valgresultatet i 1994 var ingen tilfældighed eller en døgnflue. Fremgangen var bredt dækkende over hele landsdelen med en række »højdepunkter« i Flensborg, Harreslev og Kiel-området.

SSW med nye ansigter

Der sker et generationsskifte i partiet og dette skifte vil nok vare nogen tid endnu. Efter et helt liv inden for politik havde nuværende landdagsmand Karl Otto Meyer i god tid inden valget bebudet, at han ikke længere ville stå øverst på partiets landsliste. Denne situati-

on var selvfølgelig uvant for partiet, der nu skulle finde en person, der kunne bære den »politiske fakkell« videre. Næsten samtidig meddelte partiets landssekretær Rolf Lehfeldt, at han til sommer 1995 ville gå på pension. Så også her skulle der findes en afløser. Det skal da ikke hemmeligholdes, at partiet havde sine vanskeligheder med at klare disse personelle og politiske udfordringer. Ledelsen blev kritiseret for ikke rettidigt og energisk nok at udsende nødvendige signaler i forbindelse med disse skift.

I løbet af foråret faldt brikkerne dog på plads. Ny landssekretær blev Karl Otto Meyers videnskabelige medarbejder Dieter Lenz, der godt nok havde stået på andenpladsen på landslisten og af mange var udset til at blive Karl Otto Meyers efterfølger. Og dermed var vejen banet for kredsmedlem i Slesvig-Flensborg amt og lektor ved Duborg-Skolen Anke Spoorendonk, der i april af partiets landsmøde blev valgt til at blive partiets nye nummer et. På grund af SSW's målsætning om at opnå to mandater ved landdagsvalget var der selvfølgelig også spænding om listeplasserne nummer to og tre. Lærer Peter Gerckens fra Husum, der tillige er gruppeformand for SSW i Nordfrislands kreds, og byrådsmedlem Gerhard Maas, der til daglig arbejder på Danfoss i Flensborg, blev nummer to og tre. Disse tre udgør nu sammen med nuværende landdagsmand Karl Otto Meyer, der ved dette valg opstiller i Sydtønder valgkreds og har sat sig som mål at erobre valgkredsene direkte, partiets nye »firkløver« – et politisk mandskab med erfaring og tæft, der sammen med de andre kandidater nok skal hale successen hjem.

Naturligvis står SSW foran de store opgaver ved dette valg. Således gælder det først og fremmest at Anke Spoorendonk så hurtigt som muligt bliver kendt i så brede kredse som muligt. Det kan være vanskeligt nok, da medierne i landet øjensynligt har sat sig som mål at forbigå SSW og dets politik i tavshed. Det betyder også at gøre det klart i offentligheden, at godt nok er der sket et personsifte,

men der vil ikke ske store afbræk i den politiske kontinuitet. Derfor satser partiet også så stærkt på »firkløveret« som en helhed. Men den største opgave for partiet bliver nok at overbevise vælgerne om, at det også ved et landdagsvalg er fornuftigt at stemme på det mindste parti i landdagen. De politiske budskaber, som SSW vil fremkomme med, skal være klare og tydelige med stor appel. Det kræver engagement og vilje til at bestille noget.

Er landet i en krise?

Landet Slesvig-Holsten har det ikke let i disse år. Den såkaldte »Barschel-affære« kaster stadigvæk sin knugende skygge over landet. Efter at den politiske undersøgelseskommission i 1988 havde afleveret sin beretning og landdagen som en af konsekvenserne i stor enighed havde vedtaget en ny – meget fremsynet – forfatning med større magt til parlamentet og mere medbestemmelse til befolkningen, var der mange, der troede, at man nu kunne vende tilbage til den politiske hverdag. Dette skete desværre ikke. En ny undersøgelseskommission skulle kulegrave, hvorfor den daværende socialdemokratiske socialminister Günter Janssen havde givet en af affærens hovedpersoner, Reiner Pfeiffer, 40.000 DM og om det var private penge eller betalt af partiet. Samtidig skulle den undersøge socialdemokratiets rolle i hele affæren. I forlængelse heraf måtte en af Tysklands store politiske profiler, ministerpræsident Björn Engholm, gå af som regeringschef og nedlægge alle sine politiske hverv, fordi han ikke havde fortalt hele sandheden om, hvor tidligt han havde vidst besked om de politiske rævestreger, der udgik fra det daværende statskancelli med Barschel i spidsen. Tillige fratrådte socialministeren. Hele affæren blev trevlet op igen og samtidig dukkede der nye formodninger om Barschels død i Geneve op, der satte spørgsmålstegn ved, om Barschel nu havde begået selvmord eller var blevet myrdet. En umådelig belastning for det politiske klima i landet og samarbejdet mellem partierne og politikerne i

den slesvig-holstenske landdag. Der var tidspunkter under kommissionens mere end to-årige arbejde, hvor befolkningen, hvis de overhovedet endnu havde oversigt og lyst til at følge med i sagen, måtte få det indtryk, at det ikke mere drejede sig om at opklare sagen, men blot at ramme den politiske modstander.

Samtidig må man erkende, at landet har store politiske problemer. Der er stadigvæk et stort strukturelt misforhold mellem nord og syd. De sydlige områder i Holsten er udviklingsmæssigt præget af det store kraftcenter Hamborg, medens Sydslesvig stadigvæk lider under en dårlig økonomi og understrukturering. Der er dog sket en lille og positiv udvikling især på vestkysten. Samtidig har man kunnet registrere en stigende vilje til et grænseoverskridende arbejde på mange områder. Selv om det lover godt for fremtiden, så kan og skal der ske betydeligt mere. Men endnu er arbejdsløsheden størst i Sydslesvig og byen Flensborg er stadigvæk med i den allerøverste del af listen over regioner med stor arbejdsløshed. Ministerpræsident Heide Simonis har i regeringens og socialdemokratiets valgoplæg henvist til den skæve udvikling og mere eller mindre spået for Sydslesvig-regionen, at den nok kun ville have en fremtid på det kulturelle og turistmæssige område. Og så er der ikke langt til at betegne Sydslesvig som et »museumslandskab«. Dette kan SSW ikke sidde overhørig og slet ikke som repræsentant for det danske mindretal. Hvis ikke der sker en erhvervsøkonomisk positiv udvikling også i denne landsdel, så vil folk blive nødt til at forlade landsdelen for at finde arbejde længere sydpå. Og blandt disse vil der også være medlemmer af det danske mindretal. En sådan fraflytning betyder i realiteten et uopretteligt substansstab.

Hvad med tilskuddet til det danske arbejde?

I disse tider lyder der alvorlige ord omkring mindretallets økonomiske situation. De kraftige besparelser på de offentlige budgetter, der er ens nord og syd for grænsen, har allerede

Anke Spoorendonk, ny spidskandidat, skal trække to mandater hjem ved næste landdagsvalg.

Foto: SSW-Landssekretariat.

efterladt deres dybe spor. Naturligvis skal det danske mindretal også være med til at spare, når det danske folk i sin helhed skal spare. Men det danske mindretal med sit vidtforgre- nede arbejde er dobbelt ramt, idet der jo ikke blot skal tages hensyn til de almindelige sparebestrebelse. Samtidig er tilskuddet til mindretalsarbejdet også ramt af de lave løn- stigningstakter og de lave inflationsrater i Danmark. Dette sætter et alvorligt og stramt loft over de danske bevillinger, samtidig med at mindretallet konfronteres med højere løn- og inflationsrater i Tyskland. Det er en udvik- ling, der har stået på i en del år allerede og nu kræver ganske alvorlige konsekvenser for tilbuddet og serviceniveaet inden for de budgetbærende mindretalsorganisationer. Man vil sikkert snart opleve salg af bygninger og besparelser på personaleområdet – en alvorlig udvikling.

Det bliver så blandt andet det danske parti SSW, der skal prøve på at hale flere offentlige tilskud hjem i de sydslesvigske kommuner, kredsde og i landdagen efter det grund- læggende princip om ligebehandling og lige- stilling. Det vil blive en meget vanskelig opgave, fordi den offentlige økonomiske situation heller ikke er meget bedre henede og viljen til ligestilling ikke er meget udbredt. Det grundlæggende problem er dog, at der næsten på intet område findes lovhjælp for

tilskuddet til det danske arbejde. Konstant henvises der i forbindelse med flertallets af- visning af højere tilskud til det danske mindre- talsarbejde, at der ikke findes en lov, der for- tæller, hvor meget en kommune eller en kredsde skal yde. Derfor er det en af de største opgaver for vor landdagsrepræsentati- on – også i fremtiden – at få overbevist et landdagsflertal om, at det er nødvendigt med klare love på det kulturelle og sociale område for at få en økonomisk ligestilling mellem flertals- og mindretalsbefolkningen. Hvad nytter en fornem formuleret forfatningsartikel om kulturens ligestilling, når den i realiteten ikke har mere end moralsk appel til de bevil- ligende myndigheder i kommunerne, kredsda- gen og i landdagen. Der er netop på dette område og i den aktuelle situation, som lige er beskrevet, store opgaver forude for partiets valgte medlemmer og kun et meget stærkt dansk parti kan hjælpe her. Tanker og over- vejelse om, at Sydslesvigs Vælgerforening egentlig er et overflødig parti, er uden hold i virkeligheden og direkte skadelige på bag- grund af situationen.

Der skal kæmpes

Lige inden redaktionsslut på denne artikel blev den første meningsmåling omkring valgudfaldet i marts 1996 offentliggjort. Der blev på baggrund af en rundspørge blandt cirka 1.000 mennesker forudsagt, at de alene regerende socialdemokrater ville miste tre procent af stemmerne og dermed deres abso- lutte flertal på et mandat. Partiet ville dog kunne fortsætte i regeringen, hvis de tog De Grønne med, der ville blive valgt med ti procent af stemmerne. De kristelige-demokra- ter ville vinde tre procent og dermed blive næsten lige så stor som SPD. Det liberale parti ville med tre procent af stemmerne falde under spærregrænsen og ryge ud af landda- gen. SSW's udsigter blev ikke nævnt med et eneste ord i hele rundspørgen. Der var dog afsat fem procent til andre partier og her ligger så partiets chancer. De højreradikale partier vil miste stor betydning og højest opnå én

procent af stemmerne. Desuden vil der blive omtrent en til to procent til andre partier efter tidligere erfaringer. Resten kunne falde til fordel for SSW – cirka 2,5 procent. Og det ville – hvis de frie demokrater ryger ud – være nok til det andet mandat.

Partiets målsætning om at vinde det andet mandat er derfor realistisk. Det forudsætter dog en samlet engageret indsats. Kommunal-

valgsresultatet i 1994 har lagt op til en gentagelse af valgresultatet. Det er nu op til partiet selv at fuldende resultatet. Ansvaret ligger på hele partiet. Vælgerne er villige til at give Sydslesvigsk Vælgerforening mandatene. Dog kun, når de overbevises om, at det kan betale sig at stemme på SSW den 24. marts 1996. En spændende udfordring!

Sjæl og Sind i Sønderjylland

Blade af en gammel landsmands Almanak-optegnelser

Af Erik Finnemann Bruun, redaktør, fhv. MF

Jeg må nok begynde med at præsentere mig. Sådan:

Den 3. april 1897 viedes i Taps kirke lige nord for den gamle grænse ved Frederikshøj Stephan Hansen Bruun, gårdmandssøn fra Ørsted i daværende Haderslev Vesteramt, og Jessine Christine Finnemann, datter af gård-ejer Christian Finnemann, Taarning, Tyrstrup sogn. De to Sønderjyder fæstede bo på en landejendom på Fyen, da ægtemanden som optant ikke kunde få lov til at erhverve ejendom i Sønderjylland under Fremmedherredømmets vilkår. Men hjemmet på »Sandagergård«, hvor jeg så dagens lys i oktober 1898, var fra første dag præget af familiens herkomst og blev for mig ikke blot rammen om en god og tryk barndom og første ungdom, men også med tiden en indlevelse i *det sønderjydske*, om jeg må sige det sådan.

»Modersmaalet«, som min bedstefader jo var bestyrelsesformand for, var naturligvis daglig gæst i huset og blev ofte en kilde til samtaler om baggrunden for det læste og om udviklingen »derhjemme«. Et andet bindeled var naturligvis familiebesøgene begge veje, som for mig efterhånden blev en nyttig, skulde det senere vise sig, orientering i den præjssiske forfølgelses- og fortyskningspolitik, da den var værst.

Her må jeg genkalde i læsernes erindring de talrige overgreb mod min bedstefader, der jo måtte igennem mange retssager, fængslinger og midlertidige udvisninger – en årelang forfølgelse, der kulminerede med »endelig udvisning« i 1903, hvorefter Finnemann og hans hustru tog ophold på selve grænsekroen »Frederikshøj«, indtil der godt 4 år senere kom et telegram af følgende ordlyd: »Der

Ausweisungsbefehl gegen Sie und Ihren Sohn Niels ist aufgehoben. Oberpräsident von Bülow«.

Dette telegram, der kom den 3. juli 1907, betød den endelige sejr over de tyske myndigheder i den mest omfattende og mest omtalte »optant-sag«. For os i familien betød den tillige, at vi hurtigt samledes for at hilse Bedstefar velkommen tilbage i Taarning den følgende dag og glæde os over, at kampen ikke havde været forgæves.

Om hele dette sagsforløb må jeg i øvrigt henvise interesserede til den interessante dokumentation, der findes flere steder, bl.a. i H.P. Hanssens erindringer. Når jeg, i grunden uden for denne artikels formål, har nævnt den, er det, fordi jeg, skønt kun 8 år gammel, af de oplevelser jeg fik i de dage, ligesom fik min »sønderjydske identitet« bekræftet. Det lyder måske lidt vel flot, men min hukommelse svigter mig ikke, når jeg tydeligt erindrer, hvorledes jeg fra da af havde ørerne vidt åbne, når de voksne drøftede sønderjydske forhold. Noget helt særligt var det, når der i hjemmet kom kendte Sønderjyder, som skulde tale i den lokale »Sønderjydske Forening«, som min far var formand for.

Hvad jeg senere skulde bruge denne indlevelse i det sønderjydske til, vidste jeg på det tidspunkt ikke, men det skulde ret snart vise sig.

Allerede i 1914, da jeg kom i gymnasiet på Odense Kathedralskole, blev jeg stærkt tilskyndet af en af lærerne, dr.phil. Karl Mortensen (efter genforeningen rektor i Haderslev), engageret i forskellige sønderjydske aktivite-

ter på skolen. Det førte til, at jeg kom i kontakt med gymnasieelever udefra, der vilde stifte en landsdækkende gymnasiastforening. Det gjorde vi så. Den fik navnet »HØJSKAMLING« og blev naturligvis talerør for kravet om genforening med Sønderjylland, når Tyskerne, hvad alle håbede, havde tabt første verdenskrig.

Næppe mange har i dag nogen erindring om dette ungdomsinitiativ, men jeg husker tydeligt, hvorledes det smittede af på andre sønderjydske interesserede kredse, og at det til gengæld irriterede andre steder, hvor man ønskede at gå stille med dørene, når talen var om genforening.

Selv fra den daværende regering måtte vi høre noget, der lignede »advarsler«. De virkede ikke efter hensigten – tværtimod!

Nogle navne blandt de ledende i »HØJSKAMLING« fortjener at blive husket: Den første formand var Hans Fr. Petersen (senere førsteprest i Flensborg), den københavnske formand William S. Rasmussen (senere leder af det sydslesvigske kollegium på Frederiksberg), en senere landsformand Chr. Baun (år derefter biskop over Viborg stift), en senere kendt højskolemand Sigurd Juul Andersen, Askov. Og blandt vore værdifulde støtter og fortalere i en lidt ældre aldersklasse: Rektor H.P. Hansen (senere formand for Grænseforeningen), den senere Holmens provst Michael Neindam og senere biskop Hans Fuglsang-Damgaard (efter hjemkomsten fra krigsfangenskab i Frankrig).

Efter krigens ophør blev jeg journalist og fik bl.a. mulighed for at deltage i forskellige aktiviteter i genforenings-processen, også på det politiske plan. Til de største oplevelser hører naturligvis kong Christians ridt over grænsen ved det for mig så velkendte Frederikshøj og den store Dybbøl-fest den 11. juli.

Man vil forstå, hvad det betød for mig igen i år at være med i festlighederne de to steder på 75 års-mindedagen.

Og i 1922 skete så endelig, hvad jeg kalder

min egen »genforening«, idet jeg fik ansættelse som redaktør i Sønderborg. Det blev – under skiftende arbejdsmæssige vilkår – henved seks interessante og berigende år, hvor jeg fik mulighed for at opleve såvel den sønderjydske hverdag som en lang række begivenheder af dem, der sætter mærkepæle.

Netop disse første år efter genforeningen var jo stærkt præget af både glæden ved at kunne leve Danskheden helt ud og usikkerheden ved at skulle tilpasse sig en ny samfundsorden, et nyt »system«, nye politiske tilpasninger, både kommunalt og landspolitisk.

Jeg skal love for, at man blev sat i arbejde, ikke blot med at lave avis, men med mange andre gøremål, som det forventedes, at man havde forudsætninger for at varetage.

For mit vedkommende gælder, at jeg med en fortid som konservativ ungdomspolitiker, hurtigt blev involveret i den lokale politik, og da der hos alle politiske partier var en meget forståelig trang til oplysning og diskussioner, måtte jeg flere aftener hver uge deltage i sådanne tværpolitiske aktiviteter. Det passede mig egentlig udmærket, for det gav jo mange kontakter, som også kunne være journalistisk nyttige, og det gav frem for alt en bedre forståelse af de problemer, der opstod, f.eks. under landbrugskrisen (den danske kronepolitik) og de tyske bestræbelser for nationalt at udnytte denne situation.

Helt tydeligt husker jeg den såkaldte Selvstyre-bevægelses fremfærd. Da Cornelius Petersen rykkede frem på Als, blev jeg som folketingskandidat i Augustenborg-kredsen opfordret til at tage en tårn med ham ved en række møder, der bestemt ikke var kedelige. Som bekendt endte det hele jo tragisk for Cornelius, men min og mange andres fornemmelse var, at bevægelsen som sådan på et vist tidspunkt rummede visse farer for en fornuftig og stabil udvikling, og at det derfor var nødvendigt at gå hårdt imod.

Jeg tilstår gerne, at jeg også lærte noget af det. Den lærdom fik jeg senere brug for i mit opgør med Fritz Clausen, som oprindeligt var min gode ven, men jeg evnede desværre ikke

at forhindre ham i at »gå planken ud«. Mit sidste møde med ham fandt sted på Christiansborg under krigen. Men da var der en tredje person tilstede. Han hed Vidkun Quisling. Ikke noget rart møde. Det varede hele fem minutter!

Men tilbage til Sønderborg. For mig var det heldigvis ikke politik altsammen. Først og fremmest tænker jeg på de mange nationale møder, hvor vi – ofte flere hundrede sammen – bekræftede hinanden i vor Danskhed, vor trofasthed mod Kongen og vor følelse af Samhørighed med vore landsmænd syd for grænsen i deres bestræbelser for at overvinde skuffelsen over grænsedragningen og opbygge en levedygtig, fremadrettet mindretalsorganisation.

Men her nord for grænsen havde vi jo selv fået et mindretalsproblem – det første i nyere tid. Det bød os Danske nye udfordringer og de politiske ledere, også dem i København, pligt til at tænke grænsepolitisk i en ny dimension.

Personligt tog jeg dette problem meget alvorligt, og ganske naturligt drog jeg nytte af den viden, man kunde høste hos venner syd for grænsen og via dem hos ledere af andre nationale mindretal i det nye Tyskland.

Mange år senere skulde jeg få megen glæde af denne orientering. Det emne vil jeg komme tilbage til.

Forinden må jeg til mit tilbageblik på dagliglivet i Sønderjylland give plads for en højst nutidig kritik af, at man på højere sted synes helt at have set bort fra den folkelige betydning af det danske militærs tilstedeværelse i området. Alle fra dengang kan huske glæden ved de danske jensers færden iblandt os og garnisonernes deltagelse i de nationale festligheder. Ikke at forglemme værdien for de unge selv ved at opleve og medleve en frodig danskhed og hente nationale minder for resten af livet.

Tanken om at flytte Sergentskolen fra Sønderborg er på den baggrund uværdig og opværende.

Erik Finnemann Bruun.

Foto: Peer Pedersen.

I min tid dernede var jeg også med til at arbejde for et sønderjydsk Universitet, hvor man bl.a. kunde udnytte det dengang tomme Augustenborg Slot. Planen fandt ikke fornøden tilslutning. Her havde man ellers haft oplægget til det Grænselands-Universitet, som der i dag er udbredt ønske om.

Imidlertid måtte jeg tage afsked med Sønderborg, fordi andre opgaver ventede, journalistisk og politisk. Men det blev ikke noget farvel til Sønderjylland.

Som partisekretær i Det konservative Folkeparti og personlig medarbejder i 15 år hos min ungdomsven Christmas Møller, hvis sønderjydske engagement var velkendt, fik jeg bl.a. til opgave at varetage mange opgaver med sønderjydsk aftryk, hvortil kom at jeg i mit selvstændige politiske arbejdsfelt, en tid også som MF, kunde pleje alle de tilvante kontakter på begge sider af grænsen. Og det drager jeg

nytte af den dag i dag. For at tage det hele med, så var jeg senere i en længere periode korrespondent til »Flensborg Avis« fra Christiansborg. Efterfulgt af en levende, næsten daglig kontakt med de nationale organisationer på begge sider af grænsen.

Det har gjort det muligt for mig, også her på mine alderstegne dage at tage aktiv del i et udbredt oplysningsarbejde - og nu også i en helt ny sammenhæng.

Som tidligere nævnt i denne artikel fik jeg for ganske mange år siden interesse for mindretalsproblemerne i bred forstand. En af de personer uden for mine danske venners kreds, der tilskyndede mig til at gå ind i dette »interessefelt«, var såmænd det første tyske medlem af Folketinget, pastor Schmidt. Og pudsig nok under et tilfældigt træf i Estlands hovedstad Tallinn, hvor jeg var i 1926 i anden anledning.

Han var der som udsending til en baltisk mindretalskonference, og den samtale medfør-

te, at jeg fik et indblik i tankerne på »den anden side«. Ingen kunde ane, at jeg mange år senere skulde få et ganske nært samarbejde med hans barnebarn Gerhard Schmidt og med andre daværende og nuværende ledere af det tyske mindretal i Danmark. Derved har jeg fået en vigtig forudsætning for at vurdere »den dansk-tyske model« i alle dens faser. Og med dette udgangspunkt og nye kontakter hos andre europæiske mindretal har jeg fået lov til at deltage aktivt i arbejdet for ad denne vej at fremme forståelsen af, at respekten for mindretalsrettighederne og menneskerettighederne er *den bedste fredsmægler* mellem folkene, man har til rådighed.

Måtte denne erkendelse blive en fast bestanddel af politikernes vurdering og beslutninger og finde fuld folkelig opbakning, så har heller ikke Sønderjydernes trængsler gennem de mange år og lidelserne under to verdenskrige været forgæves.

Det er teksten på det sidste Almanakblad i denne omgang.

Samarbejde på tværs

Nogle iagttagelser af kulturelle forskelligheder i forbindelse med det nye dansk-tyske studium i erhvervsøkonomi og erhvervspædagogik i Flensburg

Af studieleder, cand.merc. Per V. Freytag, Ph.D.

1. Indledning

I efteråret 1992 blev det første dansk-tyske studium på universitetsniveau etableret mellem Handelshøjskole Syd (HHS) og Pädagogische Hochschule Flensburg (fra 1. marts 1993 Bildungswissenschaftliche Hochschule Flensburg – Universität) (BU). Forud for etableringen var der gået en relativ kort men intensiv periode med forhandlinger om primært studieindhold og legalitet. Nogle problemstillinger blev løst i den forudgående forhandlingsfase, andre problemstillinger er blevet løst, efterhånden som et løsningsbehov pressede på, og endelig findes der stadig en række problemstillinger, der endnu ikke er løst, og som måske ikke kan og bør løses! Realiteten er, at 30. juni 1995 afsluttede de første 26 danske og tyske studerende den første erhvervs kvalificerende eksamen med erhvervsen af en dansk bacheloreksamen (HA – Handelshøjskolens almene erhvervsøkonomiske eksamen), og om 1½ år kan det forventes, at de første studerende vil erhverve den tyske magistertitel.

2. Legalitet og målsætning

Studiet i Flensburg er unikt i sin art i det danske uddannelsessystem, idet danske og tyske studerende helt fra starten af deres studietid følger samme studium, samtidig med at de er indskrevet som studerende såvel ved HHS som ved BU. Fælles for de studerende er også erhvervsen af de samme titler i form af en dansk bacheloreksamen og en tysk magistereksamen. Indskrivningen ved de to institutioner betyder imidlertid også, at de regler, som er gældende i de to lande, og som hen-

holdsvis knytter sig til et dansk bachelorstudium og et tysk magisterstudium, skal følges.

Love og regler hænger som bekendt snævert sammen med det enkelte lands konkrete udvikling og tradition. I Danmark og Tyskland er traditionerne med hensyn til reglementeringen inden for universitetsverdenen meget forskellige. I Danmark er der traditioner for, at de såkaldte rammebekendtgørelser nok er styrende for studierne indhold, men samtidig også giver gode muligheder for individuel tilpasning og udvikling. Rammebekendtgørelser i den danske form findes ikke i Tyskland, også selv om der findes en række retningslinier for udformning og indhold af bestemte studier. Med hensyn til bestemte studieelementer og disses vægt minder kravene i de to landes systemer en del om hinanden, omend den konkrete beskrivelse, fortolkning og forvaltning heraf kan forekomme meget forskellig. Studienavn som i det danske system findes ikke i det tyske system, idet den studerende må henvende sig til den tyske forvaltning, som i forhold til dansk kutyme kan forekomme meget specialiseret. En instans har dog visse lighedspunkter med en dansk ankekommission – Prüfungsamt, hvori der også indgår studenterrepræsentanter.

Set fra en dansk synsvinkel betyder bachelorbekendtgørelsen, at næsten 2 af de 3 studieår er bundet op på bestemte studieelementer, som skal indgå i uddannelsen, og set i et tysk perspektiv betyder magisterforordningen, at der skal indgå to fagblokke erhvervsøkonomi og erhvervspædagogik, som skal være ligeligt repræsenteret inden for en samlet 4½ årig

ramme. Med andre ord to overordnede krav som på det overordnede niveau er forenelige. Omvendt er sigtet med de »to uddannelser« formuleret meget forskelligt, idet der i den »ene uddannelse« sigtes bredt på uddannelsen af økonomer inden for den private sektor, hvorimod der i den »anden uddannelse« sigtes specifikt på at uddanne medarbejdere til private erhvervsvirksomheder, der kan identificere, vurdere, planlægge og eventuelt gennemføre efteruddannelsestiltag i erhvervsvirksomheden funderet i en erhvervsøkonomisk forståelsesramme. Beskrivelsen er bevidst sat på spidsen, idet de »to målsætninger« er forenelige og frembyder en god spændingsflade, som kan give en dynamik, der kan række langt ud over opstartsfasen. At den enkelte fagspecialist således opfatter sin andel i studiet og formålet med studiet lidt forskelligt fra andre fagspecialer er meget naturligt. Pædagogen ser især på de pædagogiske elementer i uddannelsen og erhvervsøkonomen på de erhvervsøkonomiske. Denne måde selektivt at percipere fag og målsætning på rækker ud over de nationale forskelligheder og virker dermed som en kulturel integrationsfaktor.

3. Sprog og kultur

Projektets akilleshæl har fra starten været sproget. Målsætningen om to ligeværdige sprog – dansk og tysk – er blevet fastholdt, men det har samtidig reelt betydet, at sprog ud over økonomi og pædagogik er blevet et tredje centralt fagområde. Den oprindelige ide om et kort intensivt sprogkursus i dansk og tysk sammen med et efterfølgende mindre kursus på 1. og 2. semester er blevet udvidet til, at intensivkurserne er blevet opgraderet, og den fortløbende sprogundervisning er blevet udvidet med hensyn til det ugentlige timetal, således at den nu også omfatter studiets 3. semester. Endelig er der for de fleste fags vedkommende indført parallelle forelæsninger på dansk og tysk på 1. og 2. semester, hvorefter kravet til den studerende er, at denne skal bestå en sprogpøve for at kunne forstå dansk og tysk på højt niveau. Sprog er således kom-

met til at indgå med en ikke ubetydelig vægt på studiet, hvor især fagsprog står i centrum, men også interkulturel kommunikation indgår i sprogundervisningen. Sprogundervisningen har således ikke kun karakter af nødvendighed, især for de tyske studerende som ingen danske forkundskaber har ved starten af forløbet, men er også med til at skærpe bevidstheden om den kulturelle dimensions betydning og mulighederne for aktivt at arbejde med sin egen kultur og slå bro over til andre kulturer.

4. Undervisning og forventning

Et område, hvor de kulturelle forskelligheder er ret så udbredte, er undervisningsformen og underviserrollen. Det danske undervisningssystem fremtræder i sin nuværende form ret systematiseret og amerikaniseret. Studieordningerne i Danmark er tilpasset rammebekendtgørelsen og statens uddannelsesstøtte i betragtelig grad, og 3-2-3 modellen bachelor, master og Ph.D. er indført efter en vis modstand i nogle dele, men også beredvillighed i andre dele af universitetsverdenen. Målet er effektivitet, som sikres gennem løbende evaluering af alle studerende. Denne evaluering giver belønning til de studieaktive i form af fortsat SU. I det tyske system gives der kun SU (BAföG) til ca. 20 % af de studerende reguleret efter forældreindtægten. Samtidig er det mere op til den studerende at finde vej gennem sit studium og få taget de kurser m.v., som er nødvendige. Antallet af eksaminer er ofte relativt begrænset, og til tider kan det være vanskeligt at få en plads i overfyldte auditorier og få »lov« til at skrive en opgave hos en professor på grund af overbelastningen i systemet. Kapacitetsproblemer på det dansk-tyske studium har været til at overskue, men traditionen med den høje grad af selvstændighed har ikke på alle punkter passet i et strømlinet dansk system, hvorfor tilpasningsbehovet på dette område har været relativt stort.

I selve undervisningssituationen og i forbindelse med eksamen er der klare forskelle i formerne i de to lande. Hvor begreber som

fagbeskrivelser og forelæsningsplaner og til dels også velbeskrevne pensum er normale i det danske uddannelsessystem, er lærefriheden, som også langt henad vejen omfatter eksamen, det dominerende begreb i Tyskland. En tysk professor ser det primært som sin opgave at formidle et indblik i et givet genstandsområde. Bredden og dybden heraf er det i høj grad op til den studerende selv at fornemme og efterfølgende kunne forholde sig til. Eksamensformen kan være beskrevet, men behøver ikke at være det, hvorfor det er op til professoren selv at bestemme, hvordan der skal eksamineres.

I starten af samarbejdet var der problemer med at forklare begrebet censor, da det på det nærmeste er et ukendt begreb i Tyskland. Efter nogle misforståelser i starten om censors funktion, hvor vi fandt ud af, at ordet bragte mindelser frem fra 30'erne og 40'erne, lykkedes det at finde en pendant i form af det tyske begreb *Zweitbeurteiler* (anden bedømmer), der dækker over en censorlignende funktion, som næsten kun anvendes i Tyskland i forbindelse med selve specialet, men ellers på det nærmeste ikke anvendes. Efter en indledningsvis tysk skepsis over for behovet for censorer der, hvor det danske system foreskriver det, opleves det i dag primært som en faglig kollegial foreteelse, der opleves som noget positivt og giver mulighed for at møde nye danske kolleger/eksperter.

På studenterside er systemet med professorens lærefrihed incl. eksamen kendt og anerkendt tillige med, at der fra tyske studenters side fornemmes en høj grad af forventning om, at professoren sidder inde med løsningen på de centrale problemstillinger i faget. Der forventes således ofte mere en »gammeldags« monolog-præget forelæsning, når der står forelæsning på undervisningsplanen, fra tyske studenters side end fra danske studenters side. I de undervisningssituationer, hvor der køres parallelle forelæsninger i starten af studiet, er problemet til at tackle, hvorimod der senere i studiet kan optræde visse problemer i undervisningssituationen, hvis man ikke fra starten er opmærksom på, at problemet kan eksistere.

Omvendt er den parallelle undervisning i starten af studiet, uagtet de sproglige fordele den giver, netop med til at cementere de respektive studenters forventninger. I stedet for at indsocialisere med henblik på den specielle subkultur, der vil danne sig omkring et studium af denne art, medvirker dette, sandsynligvis på grund af professorens mere eller mindre bevidst valgte traditionelle didaktik, en fælles socialisering på studiet.

Problemstillingen blev ved dimissionen af de første hold studenter i en meget rammende metafor om riddere, generaler og kejsere beskrevet på følgende måde: »De to folk forstod sig ikke helt på hinandens opfattelse af det sagte og det skrevne. Også i deres værdi-forestillinger kunne væsentlige forskelle spores. Det ene folk levede efter janteloven, mens det andet folk levede efter, at man skulle tro, man var noget«.

5. Fremtiden?

Studiet i Flensborg vil efter nogle justeringer i 1995, baseret på de første erfaringer, fortsætte med sit sigte om at uddanne erhvervsøkonomer med gode sprogkundskaber, der især beskæftiger sig med medarbejdersiden i virksomheden. Næste skridt på vejen ligger ikke kun i at uddanne medarbejdere, der kan agere på såvel det danske som det tyske arbejdsmarked, men vil være at søge at udvikle samarbejdet yderligere i form af et yderligere uddannelsesudbud inden for energi- og miljøledelse og i form af konkrete forskningsprojekter. Samarbejdet på tværs af grænsen synes således at fungere på trods af problemer med at forstå hinanden og hinandens værdi-forestillinger – eller måske netop på grund af forskellen!

Den Blå

Dres Pete haj væt i plads åh æ Tovtlunjne kanjt i en tre år. Føst halanjnen år ve Hans Petesen å di sidst 16 månede ve Chrysen Knudsen. No måt han hjem ægen te Lexgåh. Sin far haj væt sygh å vå no så ring, te han injt mee kunj kom terett mæ å righel æ stej. Dres Pete må te å pas et.

Å manne manee vå han kjæv ah, te han injt kunj blyv, få han haj funjnen sæ godt tepas. Han haj sorn righte funjnen injd te di ung dæh. Vinjne di kom sammel, føhl han, te han høsset te dem – å så vå han blevn glaj få oll di køhn stykke, di sung. Han kunj ædav en hel masse stykke a dem i Den Blå. Det haj han injt væt vonn te fra Lexgåh. Dæh haj han aljle se Den Blå. Han haj fåt æ yhn op få det jen å det anjt, ætte te han vå kommen hjem'mfra.

Han haj no væt hjem'm i godt et hal års tid, det vå hen'n i æ august. Han vå injd i æ lo å vihl javnt gåh øve i æ torrlahj, da dæh kom en manjd injd åh æ gådsplads åh æ juhl. Han haj en ruksæk åh æ ryg.

– Dav! Æ det hæh righte ve Pete Dres Jensen?

– Ja, han boe hæh, det æ min far.

– Så æ do Dres Pete, kanj æ tænke mæ.

Dres Pete blev no snar nysgær.

– Ja, det æ rightenok. Men hvo kanj do vee det fra?

– Di fätohl øve ve Fidde Dinsen, te do vå kommen hjem fra æ Tovtlunjne kanjt, å så vihl æ da bar spøe, om do injt haj lust te å kom øve te Fiddes æ javjen. Æ teje dæh øve no, vi komme sammel nave stykke.

– Nå, så æ do ham, dæh samle folk å synge mæ dem. Folk snakke om, te I æ helle å sorn nave. Det æ viss injt nave få mæ. Nej, æ blyve hæh. Folk ska injt grin a mæ, som di gø a Fiddes.

– No må æ viss helle fätæhl dæ, hva æ gø.

– Nej, do, det hæ injne svek, æ blyve hæh.

– Ja, ja, vinjne do minn det. Do vil så injt væh mæ te æ syng ue a Den Blå?

– Den Blå, do sie danjt, te I synge a den – jo, så komme æ ælyvl.

Å Dres Pete gik om avtne øve te Dinsens å haj det glanjt sammel mæ di anjne.

– Vå do ved Dinsens æ javs, spue sin moe den næste dav, da di såt ve æ unjnen, Fie a Mikkels sø te hun haj se dæ gåh injd dæh. Si mæ engång, min dreng, æ do no å blevn helle?

– Helle? Dres Pete grin.

– Ja, hva æ det ejsen di gø dæh øve?

– Di hæ't glant sammel å synge a Den Blå. Synge ol di køhn stykke om vort hjemmen å det åh dansk. Kom mæ næste gång, så ska do bar høre.

– Nej det gæh aljle, det må æ injt få din far.

– Do kan jo bar tej ham mæ. Han sø, te I gern måt kom mæ, vinjne I haj lust.

Pete Dres haj såt å høre ætte, hva di snakket om. Han sø injt mee så mye, ætte te han haj væt sygh.

– Vi kanj jo da oltin prøv, Tinne. Vinjne det injt gefolle voss, kanj vi jo blyv hjemm næste gång.

– Nå, minn do det, Pete Dres, ja, så la voss da. Vinjne æ det så te han komme ægen?

– Æ gåh om ftyvten dav, sø han, te han kom ægen. Æ spekuler åh, hva han jehr, men æ kanj injt havs det, men det kanj jo å væh savdesahm. Det vå en glanjt avten, kanj I tro. En blyve så godt tepas aht.

Sigfred Andresen (1978)

Folkefesten på Dybbøl 11. juli 1995

– som jeg oplevede den

Af Hardy Knudsen

1995 har på mange områder været et jubilæumsår i Sønderjylland. Mindefesterne for Nordslesvigs genforening med Danmark for 75 år siden er naturligt dem, der overskygger de andre.

Det begyndte med afstemningsfesterne i de mange forsamlingshuse rundt omkring i landsdelen, fortsatte med genforeningsspille- ne, lokalt og i Kongeskansen på Dybbøl, hvor Jacob Clausen lod os følge personerne Anna og Bertel og gennem dem oplevede vi en del af folkelivet i Sønderjylland, næsten som mange af os har kendt det i en del af de 75 år.

Kulminationen var kongefamiliens deltagelse i jubilæumsfestlighederne, først i gudstjenesten i Haderslev, senere mødet mellem Dronning og folk ved Frederikshøj, hvor Dronning Margrethe afsendte flagstafetten på det sted, hvor Kong Christian X foretog sit ridt over grænsen ind i det genvundne land i 1920. Senere var der dronningebesøg i sønderjyske byer.

Festlighederne sluttede med folkefesten på Dybbøl den 11. juli.

JyskeVestkysten skrev dagen efter: »De kom til fods og på cykel, de kom i biler og busser, omkring 15.000 mennesker var på plads i Kongeskansen, da Dronning Margrethe og den kongelige familie kl. 14.30 ankom til den store folkefest på Dybbøl«.

Jeg ved ikke, om der var 15.000 deltagere, men der var mange, unge og ældre, sønderjyder og folk fra det øvrige land.

Sydbus havde af hensyn til parkeringsforholdene ved skanserne sat ekstra busser ind. Jeg tog sammen med andre folk fra Bylderup en Sydbus til Dybbøl. Vi havde taget klapstole

og eftermiddagskaffe med, rigtigt udrustet til folkefest. På vejen fra parkeringspladsen til Kongeskansen blev vi overhalet af en deling soldater klædt i uniformer fra 1864, det mindede os om, hvor vi var. Vi fandt os en plads lidt bag ved de reserverede bænke, hvor vi kunne se tribunen og talerstolen, og så var vi sammen med mange andre klar til folkefesten.

Under ledelse af Jack Lawrence, underholdt Slesvigske Fodregiments Musikkorps, indtil folk kom på plads.

Det var Sønderjyllands Amt, der på initiativ af og i et nært samarbejde med de folkelige foreninger i Sønderjylland: Sprogforeningen, Sønderjydsk Skoleforening, Historisk Samfund for Sønderjylland og Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger i Sønderjylland, stod som arrangør af festen.

Da klokken nærmede sig 14.30 gik amtsborgmesteren og foreningsformændene til indgangen for at modtage den kongelige familie: Dronning Margrethe II, Dronning Ingrid, Kronprins Frederik, Prins Joachim og Grev Ingolf.

Prins Henrik var stadig rekonvalescent og kunne ikke deltage.

Der blev klappet og der blev hilst med de mange foreningsfaner på skansekroneerne, da de kongelige gæster trådte ind på pladsen. Blandt fanevagterne så man nogle med de gamle blå uniformer, som de danske grænsegendarmer bar i mange år.

De to 91-årige damer, Anni Sønnichsen, Sønderborg, og Marie Margrethe Schmidt, Skærbæk, som i 1920 deltog i overrækkelsen af Dannebrog til Kong Christian X, overrakte blomster til de to dronninger.

6 løbere ankom med flagstafetten. Dannebrog blev hejst til 1. vers af sangen »Der er ingenting, der maner«.

Efter fællessangen »Som en rejselysten flåde«, bød amtsborgmester Kresten Philipsen velkommen. Jeg hæftede mig ved følgende i hans tale: Vi fik vendt nederlaget i 1864 til sejr gennem genforeningen i 1920. Vi bærer fortiden med ind i nutiden, kun, når man ved, hvor man hører til, kan man være åben. Han tog klart afstand fra en sammensmeltning i grænseregionen og oprettelse af storamter i Danmark. Vort land er ikke stort nok til at blive en forbundsstat, sagde han. Han sluttede sin tale med en hyldest og tak til Dronning Ingrid for hendes slid og venskab med Sønderjylland. Han udtalte, at han ved gårsdagens fest i Christiansfeld havde syntes, at Dronning Ingrid var den smukkeste Dronning.

De næste to taler, der blev holdt af fhv. biskop over Fyns Stift, Vincent Lind, og af Dronning Margrethe II, vil blive husket fra denne dag.

Historisk Samfund for Sønderjylland vil senere samle og udgive talerne fra genforeningsfestlighederne. Her skal derfor kun gengives nogle få pluk, som jeg hæftede mig ved.

Vincent Lind mindedes kongebesøgene i 30'erne i sin barndomsby Christiansfeld. Han gik ud fra et digt af Poul Sørensen, der blev skrevet under Danmarks besættelse og handlede om afmagt:

*Med bundne hænder,
låste munde
ser vi en tid,
der gik til spilde:
Vi ville ikke,
da vi kunne
vi kunne ikke,
da vi ville.*

Han omtalte sin ankomst til koncentrationslejren Neuengamme. Det forbavsede var, at der også sad tyskere. Vi skal leve sammen med vore naboer. Vi skal ikke mystificere fortiden med forsoning; der er sonet. Vi skal

arbejde og slide i nutiden for klarhed og indsigt. I både ord og gerning gælder det at ville, mens tid er, at vi kan. – Og det er altid livet om at gøre, sluttede Vincent Lind.

Folkfestens højdepunkt var Dronning Margrethe II's tale. I sin smukke tale understregede dronningen kongefamiliens varme følelser for egnen og Dybbøls særlige plads i Danmarks historie. Kongen, der kysede dugen på det flag, pigerne bragte ham, blev et symbol. For kongen blev genforeningen også en hjemkomst til det land, han kendte, men ikke havde kunnet besøge.

Dybbøl kender vi. Det sted kalder på vore stærkeste følelser. Fra nederlaget i 1864, der skilte landsdelen fra Danmark, til genforeningen i 1920, da Sønderjylland atter blev dansk, to begivenheder, der har sat så stærkt et præg på både sønderjyder og alle andre danske, at vi ikke kan forestille os, hvordan vi selv eller vort land ville være uden disse skelsættende årstal.

Dronningen omtalte betydningen af kongefamiliens ophold på Gråsten Slot og glædede sig over, at Prins Joachim nu fik sit hjem i Sønderjylland.

Dronningen slog fast, at man i det store hele kan tale om grænsen som en sindelagsgrænse, hvor sindelag og statsborgerskab følges ad. – Men lad os ikke glemme, at der på begge sider af grænsen blev et mindretal tilbage. Hos dem måtte afstemningsresultatet uvægerlig vække sorg og skuffelse. Mange år skulle gå, inden store vanskeligheder og modsætningsforhold blev overvundet.

Udviklingen har vist, at man kan stå ved sin arv, uden at begrave sig i den og uden at lukke sig inde i den i selvtilstrækkelighed, sagde dronningen, der under talen måtte holde på sin store hat i den stride sommerblæst. Talen hilstes med et stort bifald.

Efter talen spillede musikkorpset »Kong Christian den Niendes Honnørmarch«.

Imellem talerne underholdt »Valdemarsk« med nogle af Valdemar Rasmussens kompositioner, og Birgitte Frieboe sang sønderjyske sange.

Foto: Jørgen Kalle.

Der blev tid til kaffepause, hvor gæsterne gik til det opstillede telt, og vi andre gik i gang med den medbragt kaffe og »klemmer«.

Ved de genforeningsfester, der har været på Dybbøl, har landets statsminister været en af talerne, statsministeren var også med denne gang.

Afledt af Sønderjyllands historie, sagde statsminister Poul Nyrup Rasmussen, at det for fredens skyld måske er Europas væsentligste opgave at finde vej til at sikre mindretallets vilkår. – Det er vigtigt at kende forskel på nationalitetsfølelse og den nationalisme, der hærger mange steder i Europa. Nationalismen har ikke plads til anderledes tænkende eller til mindretal. Nationalfølelsen derimod forbinder glæden og stoltheden over at være dansk med åbenhed, forståelse og respekt for andre kulturer. Her er grænselandet et forbillede, sagde statsministeren. I omtalen af sin deltagelse i de danske årsmøder i Sydslesvig, gentog han

sin forgænger Niels Neergårds ord til mindretallet syd for grænsen, »at de skulle ikke blive glemt«. Grænsen skal huskes og fejres, fordi den blev skabt af folket selv, fordi grænsen stadig ligger, hvor den blev lagt i 1920 i modsætning til mange andre grænser i Europa, sagde statsministeren.

Efter statsministerens tale fulgte hilsenerne fra de to mindretals ledere. Arrangørerne havde ønsket, at repræsentanter fra det tyske mindretal skulle indbydes til at bringe en hilsen ved festen. Ikke alle i Sønderjylland syntes, at det tyske mindretal skulle indbydes til denne fest, men det blev gennemført.

»Folkeafstemningen i 1920 efterlod skuffede og bitre mindretal på begge sider af grænsen. Men det var dengang. I dag er der kun vindere, ingen tabere«. Det var budskabet i formanden for det tyske mindretal, Hans Heinrich Hansens tale ved genforeningsfesten. »Set i historiens lys var grænsedragningen

afgørende for den nationale afspænding i grænselandet. En ældre dansk sønderjyde vil naturligvis knytte andre følelser til denne dag, end en jævnaldrende tysk nordsløviger. Vi har respekt for disse følelser – også hos de, der ikke har ønsket vores deltagelse i dag, men følelser og fornuft er for mig ikke modsætninger«, lød det. Han berørte, hvordan de gode mindretals erfaringer herfra forsøgtes udnyttet andre steder, og hvordan Dronning Margrethe under sit besøg i Tyskland sidste år var inde på det internationale perspektiv i den dansk-tyske mindretalsløsning, som dronningen påpegede er noget af det mest værdifulde i de dansk-tyske relationer. Bedre kan det ikke siges, hverken fra dansk eller tysk side på det historiske sted 75 år efter afstemningen, fastslog Hans Heinrich Hansen.

Jeg hørte til en af skeptikerne med hensyn til det tyske mindretals deltagelse i festen, men jeg syntes godt om Hans Heinrich Hansens tale.

Den sidste taler var formanden for Sydslesvigsk Forening, Heinrich Schultz. Han påpegede, at de danske i Sydslesvig forstår den glæde, der ligger bag genforeningsfestlighederne. Vi fejrer i dag 75-året for afstemningen i 1920 og dermed jeres tilbagevenden til vores fælles moderland. Det vil vi i Sydslesvig gerne ønske jer til lykke med af et oprigtigt hjerte. Jeg vil gerne på vegne af de mange danske i Sydslesvig, der i 1920 blev tilbage og ikke kom hjem til Danmark, sige, at de var dybt ulykkelige, såret i deres inderste og nogle af dem endda så forbitrede, at de vendte det danske og Danmark ryggen.

Men Heinrich Schultz slog fast, at tiden har forandret sig. – På baggrund af, at begge mindretal hver for sig forgæves har prøvet at få en drøm opfyldt, nemlig af flytte grænsen og komme tilbage til henholdsvis fædreland og moderland, kan jeg i dag se, at afstemningsresultatet fra 1920 var rigtigt. Det er også rigtigt og godt, at grænsen kunne modstå de to forsøg på at få den ændret. Det siger jeg især på baggrund af de mange krise- og krigsområder, vi har umiddelbart uden for vor dør i

Europa. Heinrich Schultz sluttede med at sige, at forskellen mellem dansk og tysk ikke har ændret sig, men respekten og agtelsen for hinanden er vokset.

Når man selv har oplevet tiden før og under 2. verdenskrig i Sønderjylland, glædes man over disse taler 75 år efter genforeningen.

Ved de fleste sønderjyske nationale stævner igennem årene, især stævnerne, »Det unge Grænseværn« holdt efter Hitlers magtovertagelse i Tyskland i 1933, har gymnastik, idræt og folkedans været et indslag i disse stævner og fester. Således også denne gang. DGI i Sønderjylland lavede gymnastikopvisning under mottoet: »*At leve mod, ved siden af, med og for hinanden*«. Sønderjyske instruktører og 200 gymnaster viste på en betagende måde både kraftfulde og blide bevægelser – spændende fra gymnastik til dans – der sammen med musik og koreografi udtrykte mottoet. Opvisningen var ledsaget af tekster af Jens Sejer Andersen, danser og koreograf Ingrid Kristensen stod bag ideen til dette flotte indslag.

Det frydede en gammel gymnastikleder at se.

Efter fællessangen »Jeg ser de bøgelyse øer« skabte skuespiller Bodil Udsen total stilhed, da hun reciterede »I Danmark er jeg født«. Hun var meget bevæget og udtrykte sin glæde over at være med til denne fest.

Så var det tid for den kongelige familie at forlade festpladsen, det skete til tonerne af »Dronning Margrethe II's Parademarch«. Flaget blev taget ned, gymnaster og idrætsfolk pakkede flaget sammen. Flagstafetten blev igen sendt afsted, så flaget næste dag kunne overbringes Prins Joachim på Schackenborg.

Amtsborgmester Kresten Philipsen sluttede dagen med at takke alle, der havde hjulpet til med at få denne festdag afviklet på en god og værdig måde.

Den store folkemængde drog hver til sit. Vi fandt vores bus og kom hjem med mange minder fra en uforglemmelig dag.

Program for Folkefesten på Dybbøl Banke

den 11. juli 1995

Kl. 14.00 Festen begynder.

Musik ved Slesvigske
Fodregiments Musikkorps.

Kl. 14.30 Den kongelige familie ankommer.

**Velkomst ved amtsborgmester
Kresten Philipsen.**

Herefter spilles »Kong Christian
stod ved højen mast«.

Flagstafetten ankommer.

Mens flaget hejses, synges 1. vers
af »Der er ingenting, der maner«.
Herefter fortsat fællessang med
»Som en rejselysten flåde«.

Tale ved fhv. biskop Vincent Lind.

Fællessang:

»Det haver så nyligen regnet«.

Valdemar Rasmussen og

»Valdemarsk« spiller

»Hymne til marsken« og

»Gode råd«.

**Tale ved Hendes Majestæt
Dronning Margrethe II.**

**Musikkorpset spiller »Kong
Christian den 9.'s Honnørmarch«.**

Kl. 15.30 Pause.

Kl. 15.55 Birgitte Frieboe synger

»E mån' er nenn« og
»Kom kun og tøj di kys«.

**Tale ved statsminister
Poul Nyrup Rasmussen.**

**Hilsen fra det tyske mindretal
ved Hans Heinrich Hansen.**

**Hilsen fra det danske mindretal
ved Heinrich Schultz.**

**Gymnastikopvisning af DGI
Sønderjylland under mottoet:**

»At leve mod, ved siden af, med og
for hinanden«. (Karl-Otto Meyer).
Instruktør: Koreograf og danser
Ingrid Kristensen i samarbejde
med sønderjyske instruktører og
gymnaster.

Tekst: Redaktør Jens Sejer Andersen.

Fællessang:

»Jeg ser de bøgelyse øer«.

Bodil Udsen reciterer

»I Danmark er jeg født«.

**Kl. 16.55 Den kongelige familie forlader
festpladsen.**

**Musikkorpset spiller »Dronning
Margrethe II's Parademarch«.**

**Birgitte Frieboe (sang) og
Valdemar Rasmussen (trompet)**
fremfører »I Noldes landskab« og
»Det vor et solskin«.

**Kl. 17.10 »Tak for i dag« ved amtsborg-
mester Kresten Philipsen.**

Flagstafetten videregendes.

Musikkorpset spiller til kl. 17.30.

Overordnet musikalsk ledelse: Jack Lawrence.

*Kor: Medlemmer af Vor Frue Cantori,
Haderslev, under ledelse af H. C. Magaard.*

Årsberetning

for Sønderjydsk Skoleforening for perioden

1. april 1994 – 31. marts 1995

Af Hans Schmidt

Igen i år har Sønderjydsk Skoleforenings bestyrelse haft meget at tage stilling til. Lad mig nævne et par enkelte sager:

- Festen på Dybbøl Banke den 11. juli 1995 i anledning af 75-års jubilæet for genforeningen.
- Forstanderskiftet på Jaruplund Højskole, hvor forstander Egon Rasmussen efter 15 år på posten ønskede at gå på pension. Han afløstes af Dieter Küssner.
- Nye vedtægter for Sønderjyllands forsamlingshus »Folkehjem« i Aabenraa.
- Flere legaters rette formål og virke.

Men nu først til livsnerven: Medlemstallet. Dette er nogenlunde uændret med 7.406 medlemmer. Sidste år var medlemstallet 7.463, heraf 630 medlemmer i Københavnskredsen.

Interessen for at blive livsvarigt medlem frem for at være årligt betalende medlem har i de senere år vist en stigende tendens, idet der i 1994/95 er tegnet 440 livsvarige medlemmer.

Efterskolernes og ungdomsskolernes samlede elevtal var i 1993/94 i alt 18.247 på 226 skoler mod i 1994/95 i alt 19.500 elever på 227 skoler, ud af et samlet antal unge i alderen 14-17 år på 232.000. Det viser, at en stadig stigende procentdel (8,18 % i 1994/95) af de skolesøgende unge benytter denne skoleform.

Den stigende interesse for et skoleophold på de frie skoler skyldes nok mange ting, bl.a. ændrede samfundsforhold, men den væsentligste årsag findes uden tvivl i det bevidste og målrettede arbejde for »almendannelsen«, som forstandere og lærere udfører, og det nyder eleverne og forældrenes tillid.

Sønderjydsk Skoleforenings sekretariat har

ikke siden 1920'erne været udsat for så mange forespørgsler om ansøgningskemaer angående støtte til skoleophold som i 1994/95. Der er behandlet 510 ansøgninger, hvoraf 505 fik bevilget et samlet beløb på 730.000 kr., der udbetaltes i maj måned 1995.

Til højskole- og lignende skoleophold er der i 1994/95 behandlet 65 ansøgninger og bevilget støtte til 48 elever med i alt 65.100 kr. De fleste afslag er begrundet med, at der modtages dagpenge under opholdet. Der var i 1994/95 104 folkehøjskoler med 14.000 elever på de lange kurser på 5 uger og derover, og ca. 46.000 deltagere på de korte ophold på 8 eller 14 dage.

Der er i indeværende år pr. 1. april behandlet 20 ansøgninger om stipendier til studerende ved højere læreanstalter. Deraf fik 18 tildelt 18.000 kr. tilsammen.

Til »Købmand af Nr. Hostrup, Hans Jessen og Hustru Kele Jessens studielegat«, som kan søges til højere uddannelser efter det første studieårs afslutning, indkom der i foråret 1995 119 ansøgninger, hvoraf 85 fik bevilget tilsammen 93.600 kr. Dette legat formidles af 5 personer, valgt ud af Sønderjydsk Skoleforenings bestyrelse.

Til »Den sønderjydske fonds legat for skolehjælp til danske syd for grænsen« er der fra Sydslesvig indkommet 16 ansøgninger om studielegat, der blev imødekommet med i alt 17.000 kr.

7 elever fra Sydslesvig ansøgte om tilskud til efterskoleophold i Danmark og fik udbetalt 36.232 kr. Legatet hører under Sønderjydsk Skoleforening og formidles i fællesskab med Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

I alt er der i sekretariatet i året 1994/95 modtaget 721 ansøgninger om skolestøtte.

I Hejlsfondens bestyrelse er Sønderjysk Skoleforening repræsenteret med 3 medlemmer ud af 7 i alt. Nis Christensen, Havnbjerg, er kasserer. Denne fond har tildelt 4.000 kr. til Nordborg Slots Efterskole i henhold til fondens bestemmelser. Dansk Skoleforening for Sydslesvig tildeltes godt 7.000 kr., der almindeligvis tilfalder Ladelund Ungdomsskole.

Udover uddannelsesstøtten har Sønderjysk Skoleforening støttet udgivelsen af bogen om afdøde pastor Anders Bork Hansen, Løgumkloster, med et beløb på 2.000 kr.

Museumsinspektør Stine Wiell støttedes i 1995 med et beløb på 2.000 kr. til udarbejdelse af en afhandling om Flensborgsamlingens historie.

Til almene og højere uddannelser samt til andre kulturelle formål i Sønderjylland har Sønderjysk Skoleforening formidlet økonomiske bidrag med et samlet beløb på 974.992 kr.

Sønderjysk Almanaks 2. årgang 1995 fik en meget fin anmeldelse i Flensborg Avis og i Jyske Vestkysten. Sønderjysk Skoleforenings bestyrelse er af den bestemte opfattelse, at almanakken har en historisk værdi i lighed med tidligere almanakker, og at den absolut opfylder et behov som en sønderjysk status- og perspektivdel i udviklingsmæssige erhvervs-, kulturelle og folkelige retninger.

Den 12. november 1994 holdt de 3 samarbejdsparter, Sprogforeningen, Det sydslesvigske Samråd og Sønderjysk Skoleforening dialogmøde på Jaruplund Højskole.

»Dansk Dialog over Grænsen« er et årligt møde mellem dem, der interesserer sig for danske forhold nord og syd for grænsen. Her belyses et eller flere emner med relation til grænselandet. Det sker gennem oplæg og samtaler mellem deltagerne.

Mødet på Jaruplund Højskole, der havde samlet 60 deltagere, havde 2 emner:

1. Ungdomskultur i grænselandsperspektiv i og uden for foreningerne.
2. Nationale fest- og mindedage i samtalens tegn.

Indledere var Wolfgang Dibbern, Flemming Meyer, Heike Werner, Inge Adriansen og Dieter Küssner.

Dialogmøderne har mere eller mindre givet stof til eftertanke.

Et nyt møde er fastlagt til lørdag den 16. marts 1996 på Højer Ungdomsskole. Emnerne er Arbejdslivet i Grænselandet og Kulturlivet i Grænselandet.

Sønderjysk Skoleforening indbød bestyrelsen for Dansk Skoleforening for Sydslesvig med ledsagere til en fælles sammenkomst i Aabenraa den 14. oktober 1994.

Man mødtes på Amtsgården til kaffe, hvorefter kontorchef Karsten Sauer fortalte om amtsrådets ungdomsuddannelser, der spænder fra handicapundervisningen til de fagligt betonedede voksenuddannelser, såsom sygepleje- samt social- og sundhedsuddannelserne.

Kontorchef Kern Haurum Pedersen redogjorde for amtets kulturpolitik, der omfatter rigtig mange kulturelle arrangementer, som amtet yder støtte til, ligesom de 6 museer og symfoniorkestret m.v. hører under amtet.

Derefter samledes man på Højskolen Østersøen, hvor forstander Knud-Erik Therkelsen viste rundt og fortalte om denne specielle højskoles formål og ide.

Det blev en god eftermiddag med mange spændende og oplysende indtryk af amtsrådets og højskolens arbejde.

Den 16. maj 1995 holdt Appel-fonden, der er lig med Sønderjysk Skoleforenings bestyrelse, møde på Valsbølhus.

Det blev et udbytterigt og hyggeligt møde, hvor Valsbøl-folkene fortalte om SSV, SSF og SDU, d.v.s. de sydslesvigske organisationers og foreningers virke i lokal- og landsdelsområderne.

Elsebeth Smidt, Tanderupgård, fortalte om Hans Appels spændende liv og virke (1856-1947). Hans Appel var sammen med Jørgen Pedersen igangsætter af Dalum Landbrugsskole, der er oprettet i 1886, og formand for Rødding Højskoles bestyrelse fra 1920 til 1946.

Året 1994/95 skal nævnes for den store

foretagsomhed og interesse på kulturområdet. Det var jubilæernes år, 75-årsdagen for afstemningen 10. februar 1920, 50-årsdagen for befrielsen 4.-5. maj 1945, 40-årsdagen for København-Bonn aftalen og kommunalreformens 25-årsdag.

Det var dejligt at se og høre om så mange lokalsamfund, der gjorde en indsats for at mindes og fejre afstemningsdagen den 10. februar.

Sønderjysk Forsøgsscene og D.A.T.S.'s amatører – unge og ældre – løste under dygtig professionel ledelse opgaven med genforeningsspillet på enestående måde. Først de mange mindre spil, der blev vist rundt i landsdelen, og derefter alle enkelte spil opført samlet i Slogs Herreds Hus og på Sundeved Ungdomsskole. Det hele omskrevet af forfatteren Jacob Clausen til en meget smuk friluftsforestilling på Dybbøl Banke.

Men ikke mindre beundringsværdigt var det, at næsten hvert sogn i Sønderjylland på en eller anden måde festligholdt 4.-5. maj.

Det er de aktive personers energi og arbejde på hjemmebane, der virkelig betyder noget for et lokalsamfund, får det til at trække på samme hammel, ikke blot for at mindes svundne tider, men også for at tage bestik af tiden fremover.

Amtets kulturfond har gennem flere år støttet mere eller mindre forskellige kulturformål. En værdsat fond, der i mange henseender er med til at igangsætte nye tiltag og initiativer, der kan virke befordrende og frugtbar. En hjælp til selvhjælp.

Sønderjysk Skoleforenings formål er nu som før »at yde sønderjysk ungdom syd og nord for grænsen hjælp til skoleophold og uddannelse, samt på anden måde at støtte folkeoplysende arbejde på sønderjysk grund«.

Grænselandet og dets befolkning er en del af Europa. Politiske og kulturelle strømninger er i tidens og historiens løb skyllet ind over grænsen, mange retninger er blevet modtaget og omformet til ægte dansk tanke og væremåde. Andre politiske retninger – i nyere tid – er næsten blevet totalt afvist.

I al ydmyghed vil Sønderjysk Skoleforening indirekte og direkte yde sit bidrag til at styrke og oplyse om dansk litteratur, kultur og ligeværdighed og til en fælles forståelse af, hvad tiden fremover vil kræve af os.

En oprigtig tak til tillidsmændene. Det er noget af et særsyn, at en forening kan mønstre 160 aktive tillidsmænd.

Tak til bestyrelsesmedlemmer for den positive og fordragelige tone med et stæk af god sønderjysk humor, der har lydt ved vore bestyrelsesmøder. Også en tak til Københavnsafdelingen ved Niels Jørgen Nørgaard.

Tak til den ihærdige sekretær Jens Friis. Styrk og til kasserer Hanne Clausen for det fine regnskabsresultat.

Du skal alle dine dage ville verden
– ville livet – ville kampen frem for kivet.

(Nis Petersen)

MINDEORD

Karen Svendsen

Flensborg

† 29. 7. 1994

* 31. 8. 1919

Karen Svendsen var født på Als. Fra et højt punkt i nærheden af hendes hjem kunne man i klart vejr skimte Angeln, fortæller hun i et af sine mange foredrag. Karen Svendsens far, der var meget optaget af forholdene i grænselandet, sagde tit, at han ville gerne, om et af hans børn kom til Sydslesvig. Dette gik i opfyldelse i 1947, da Karen Svendsen sammen med sin mand flyttede til Brebøl. Senere flyttede familien til Vesterland og derefter til Nibøl.

I 11 år fra den 25. april 1969 til den 1. april 1979 var Karen Svendsen kredsformand for De sydslesvigske Husmoderforeninger.

I medlemsbladet for 1968 skriver Karen Svendsen: »Nord- og Sydslesvig er for mig blevet en enhed. Der er forskel på vor hverdag nord og syd for grænsen, men min voksne hverdag er Sydslesvigs. I denne hverdag er der nogle af os, der har en anden farve på passet; men det kan vi jo ikke gøre for. At mit pas blev dansk, kan jeg takke mine forældre for. At jeg kan bruge det i et arbejde mellem landsmænd, der ikke havde den lykke at få det i vuggegave, er jo kun en forpligtelse mere. En forpligtelse, men ikke noget offer. Selvfølgelig er der skuffelser, hvem oplever ikke det, men glæden ved hverdagen er langt overvejende. Den gamle Nemesis-tanke, at hvert menneske får tilmålt en forudbestemt portion onde og gode dage, kan tit få én til at tænke på, at man nu i snart et halvt århundrede har tæret mest på de gode dage. Sandheden er dog, at

jeg tror, et menneske har lov til at have det godt, bare det ved det. Det er dette med at tænke på det, takke for det, der kan give et overskud, så man kan prøve på også at række dette lyssyn videre til andre, hvem tilværelsen har taget hårdere på«.

Dette lyssyn bragte Karen Svendsen videre i sit arbejde for De sydslesvigske Husmoderforeninger og i sine mange foredrag.

Karen Svendsen var meget optaget af hjemmets rolle i samfundet. »Hvad du evner, kast af i de nærmeste krav«, var hendes motto for arbejdet i den sydslesvigske hverdag, og hun gik selv foran som det gode eksempel. Hun var en afholdt foredragsholder nord og syd for grænsen, hvor emnet kunne være familiens trivsel og omsorg for børnene. Citat: »I bedstemødre – som har tiden til det – giv børnebørnene den bedste gave: jeres omhu. Og I mødre – om I så skal stjæle tiden til det – snak med jeres rollinger om »stort og småt herne-den«, lær dem at være medmennesker«.

Karen Svendsen besøgte flittigt de lokale husmoderforeninger og var en meget efterspurgt konsulent til kurser og demonstrationer inden for alt vedrørende hjemmet.

De sydslesvigske Husmoderforeninger har meget at takke Karen Svendsen for, og vi vil i ærbødighed værne om mindet.

Æret være Karen Svendsens minde.

Karen Vollertsen

Paul Dencher Knudsen

Roskilde

† 25. 9. 1994

* 2. 12. 1910

Jeg husker min hjembys sidste veteran fra 1864. Han bar kongens fortjenstmedalje. Da han døde, følte jeg, at noget gik tabt: En levende erindring om en indsats, som var alt for værdifuld til at skulle glemmes.

Således vil mange her i Sydslesvig føle ved budskabet om Paul Dencher Knudsens død i en alder af 83 år. Han var en legendarisk skikkelse. Og selv om han ikke kom til at bære kongens fortjenstmedalje, så var han alligevel en ægte veteran fra en pionerindsats, som blev øvet i de første år efter den sidste krig. En indsats for danske i Sydslesvig, som var alt for værdifuld til at blive glemt.

Straks efter krigens afslutning startedes i Danmark en storstilet indsamling af levnedsmidler og tøj til nødlidende danske i Sydslesvig, den såkaldte Sydslesvighjælp.

Skønt Paul Dencher lige var kommet hjem fra fangenskab i tyske koncentrationslejre, stillede han sig straks til rådighed for frihedsorganisationernes indsamling i hovedstadsområdet.

Derved kom han til at deltage i den transport, der den 1.–2. juli 1945 fra København kørte over grænsen og ned til Flensborg. Levnedsmidlerne blev transporteret på fem af det danske civilforsvars lastbiler, som var bemalet med rød-hvide striber og bar påskriften: »I skal ikke blive glemt«. Transportens mandskab var alle aktive modstandsfolk fra Frederiksberg. I grunden skulle lastbilerne

have været hjem igen med samt deres chauffører. Men det kom til at gå anderledes. Det viste sig at der var hårdt brug for dem til de efterhånden talrige transporter, som skulle føres over grænsen.

Paul Dencher så opgaven. Han blev i Sydslesvig og overtog oprettelsen og ledelsen af den senere så navnkundige Dansk Kørselstjeneste i Sydslesvig.

Til en begyndelse etableredes den ved Chr. Paulsen-Hjemmet i nogle gamle barakker. Mandskabs- og kontorbarakken blev senere flyttet op i Reitbahn. Den bar det velklingende navn »Villa Venligst«.

Man kunne ikke have fundet bedre navn til kørselstjenestens kommandocentral. For mægtigt til den venlighed og hjælpsomhed, man mødte der, fandtes næppe. Dencher ledede arbejdet med myndighed og beslutsomhed. Ansvarsbevidst tiltog han sig de nødvendige beføjelser. Dem havde hverken de tyske eller engelske myndigheder udstyret ham med. Derimod fandt kørselstjenesten langt mere forståelse hos de canadiske besættelsesmyndigheder.

Canadierne anerkendte den, men forlangte for en ordens skyld, at kørselstjenestens folk skulle uniformeres. De blev derfor ikklædt de blå-grå canadiske battledress, og Dencher fik rang af kaptajn.

I godt et år var pladsen ved Chr. Paulsen-Hjemmet og »Villa Venligst« hjemsted for det store hjælpearbejde. Men efterhånden som det

voksende og staben af medarbejdere udvidedes med sydslesvigske mænd og kvinder, blev rammerne for snævre. I efteråret 1946 flyttede kørselstjenesten derfor ned i Junkerhulvej, hvor man fik den nødvendige plads.

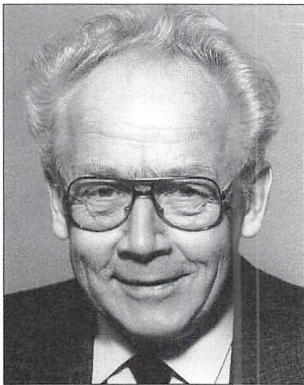
Endnu i nogle år fortsattes arbejdet. Først da efterkrigstidens værste nød var overstået, afvikledes kørselstjenesten. Paul Dencher vendte hjem til Danmark, men han slap ikke sit engagement i Sydslesvig. Opvokset som han var på Frederiksberg med gode drengeår i FDF, var det helt naturligt, at han nu viede FDF og FPF i Sydslesvig sin interesse og kærlighed. Altid var han parat til at hjælpe. Han var

således også med til at bygge Trenehytten.

Bortset fra det sidste år hvor han var stærkt svækket, har der næppe være et år, hvor Agnes og Paul Dencher ikke besøgte Sydslesvig, enten til årsmøderne eller i forbindelse med FDF-Samvirkets St. Bededags-ture til Sydslesvig, som de var med til at organisere.

FDF/FPF i Sydslesvig vil bevare mindet om Paul Dencher Knudsen i dyb taknemmelighed. – Han var en ægte veteran fra en pionertid, hvor han øvede en legendarisk indsats for danske i Sydslesvig. – Æret være hans minde.

Knud Morsing

Knud Øllgaard

Gredsted

† 28. 9. 1994

* 15. 9. 1927

Gårdejer Knud Øllgaard, Gredstedgård, Gredsted, omkom natten til onsdag 28. september ved den svensk-estiske færge Estonias forlis.

Knud Øllgaard deltog som repræsentant for Danske Andelskøbsforeninger i Nordisk-baltisk Andelskonference i Estland og Stockholm for at holde et indlæg om den danske andelsbevægelse.

Knud Øllgaard, som blev 67 år, har været en markant skikkelse i dansk andelsbevægelse og dansk kulturliv i over 25 år. Han blev formand for Danæg i 1980 og blev samtidig medlem af Danske Andelskøbsforeningers bestyrelse. Disse poster bestred han indtil sin fratræden som formand for Danæg i 1993. I de mellem-

liggende år var han dansk andelsbevægelses repræsentant i en række danske og internationale organisationer, bl.a. Landbrugsrådets præsidium, Det kgl. Danske Landhusholdningsselskabs bestyrelse, bestyrelsen for den verdensomspændende internationale andels-sammenslutning ICA og bestyrelsen i Cooperative Center Denmark, hvor han var næstformand.

Knud Øllgaard fratrådte som bestyrelsesmedlem i ICA i 1993, men løste stadig opgaver for dansk andelsbevægelse ved organisations møder, herunder som deltager i andelskonferencen i Tallinn, arrangeret af Kooperativa Institutet i Stockholm.

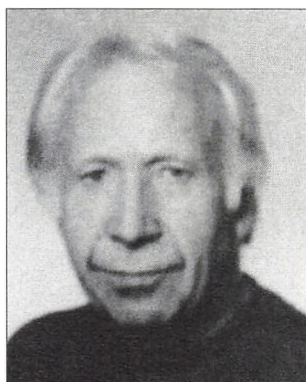
Allerede i 1972 valgtes han til formand for LOKs udvalg for oplysning og uddannelse af folkevalgte m.v., og han var igennem sine 10 år som formand en inspirerende og aktiv deltager i de uddannelsesopgaver, der løses af Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed. Knud Øllgaard var levende optaget af kulturelle forhold både inden og uden for landbruget. Som ung var han på Rødding og Askov Højskole og Ladelund Landbrugsskole. Som 43-årig valgtes han til formand for Riber Kjærgaard Landbrugsskole, hvor han bidrog aktivt til skolens udbygning i disse år. Knud Øllgaard fratrådte som skolens formand i 1992. I 1970'erne var han tillige landbrugets repræsentant i Det centrale Uddannelsesråd under Undervisningsministeriet.

I årene 1979-84 var han medlem af Folketinget, valgt af Venstre, og partiets repræsentant i Radorådet fra 1982 til 1986. Hans engagement i oplysningsforhold førte til, at han i 1985 blev valgt til formand for det nystartede TV-Syd, og han var medlem af bestyrelsen for TV2 Danmark 1988-91. Han var desuden medlem af bestyrelsen for Rød-

ding Højskole fra 1979, og han havde været formand for Landbrugets Kulturfond siden 1989. I de seneste år engagerede han sig også fremsynet og aktivt i energiudvikling af biomasse og var bl.a. formand for det ministerielle koordineringsudvalg for biogasanlæg (det såkaldte Øllgaard-udvalg) og for Det faglige Udvalg for Biomasser til Energiformål. Knud Øllgaard gjorde her en pionerindsats, der har ført til højt anerkendte projekter.

Knud Øllgaards indsigt og engagement i de mange aktiviteter, han bidrog til, har altid skabt positive resultater og vakt respekt for hans person og hans holdninger både i det danske samfund og i udlandet. Knud Øllgaards åbne grundtvigianske livssyn, som han havde fra barndomshjemmet og højskoleophold, gav hans udtalelser en vægt, der satte sig spor overalt, hvor han lagde sine mange kræfter. Dansk Andelsbevægelse har med Knud Øllgaards tragiske død mistet en kyndig, klog og levende personlighed, og vi er mange, som har mistet en god og trofast ven.

Martin Nielsen

Hans Werner Hansen

Flensborg

† 1. 10. 1994

* 31. 10. 1929

En af pionererne inden for dansk musikliv syd for grænsen, tidligere gymnasieoverlærer Hans Werner Hansen, Flensborg, er afgået ved døden i en alder af 64 år.

Hans Werner Hansen var født og opvokset i en dansksindet Flensborg-familie. Barndommen tilbragte han i Tarup, hvor han gik i den danske skole. Senere fulgte skolegang på

Duborg-Skolen, dog tvangsafbrudt af en tre måneder periode som tysk soldat under Anden Verdenskrig.

Efter eksamen fra Duborg-Skolen i 1947 tog Hans Werner Hansen sin læreruddannelse ved Tønder seminarium. Som nyuddannet lærer vendte han straks hjem til Sydslesvig igen, og der fulgte ansættelser ved Vesterland og Kejtum danske skoler samt Hiort Lorenzen-Skolen i Slesvig. I 1967 vendte Hans Werner Hansen så tilbage til Flensborg, idet han fik ansættelse ved Duborg-Skolen, hvor han blev frem til pensioneringen i 1990.

Hans Werner Hansen blev især kendt for sit mangeårige engagement til gavn for det folkelige danske musikliv i Sydslesvig. Korarbejdet var hans helt store lidenskab, og det var Hans Werner Hansen der i 1968 oprettede Torsdagskoret, som han var leder af helt frem til 1985, da Else Rasmussen tog over. Hans Werner

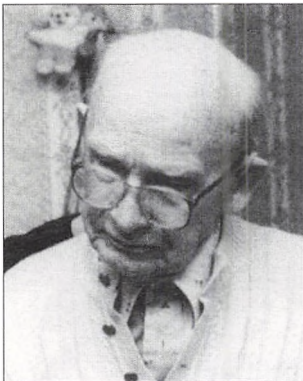
Hansen var ligeledes blandt initiativtagerne til oprettelse af organisationen for danske amatørkor, KOR 72, i hvis musikvalg han sad i mange år.

Men også på mange andre områder inden for det kulturelle liv gjorde Hans Werner Hansen sig stærkt bemærket. I mange år sad han i SSF's koncert- og teaterudvalg, og han var med til at oprette den danske museumsforening og det satiriske blad Flaskehalsen.

Mange Flensborg Avis-læsere vil huske Hans Werner Hansen som en engageret musikanmelder, der lige så gerne gik til almindelige skolekoncerter som til symfonikoncerter på højeste plan.

Hans Werner Hansen efterlader hustru, to voksne børn, der begge bor i Danmark, og et barnebarn.

Flensborg Avis

Asmus Brodersen

Flensborg

† 9. 10. 1994

* 2. 6. 1904

Søndag den 9. oktober, godt fire måneder efter sin 90 års fødselsdag, er Asmus Brodersens ønske om, at »Vorherre snart måtte hente ham« gået i opfyldelse.

Asmus Brodersen er død. Hans sidste leje på adressen Sperlingshof 7 i Flensborg er ryddet.

»Asmus«, som alle kaldte ham, havde et broget og omtumlet liv bag sig. Han havde

altid været aktiv og fuld af vigør. Det irriterede ham derfor groft, at hans dårlige ben bandt ham til sengen. Det var ikke noget for Asmus. Han gad ikke mere, kunne ikke mere, ville ikke mere. Det sagde han selv.

I knap 60 år var han medlem af sin elskede »Angeliter Verein«. I det medlemskab så grænselandsskæbnen Brodersen ingen modsætninger til sit danske sindelag. For ham var

grænseland ikke »enten eller« men »enten eller« plus »både og«.

Asmus Brodersen tilbragte sit otium hos Karl Christian, en søn efter Asmus' 2. kone, der døde af kræft for nogle år siden, et tab, Asmus aldrig kom sig efter. Med hende havde han en søn og en datter.

Asmus Brodersens første kone kunne ikke klare hverdagen, efter at han var vendt hjem fra krigen og krigsfangenskab, så de to lod sig skille.

Under krigen styrtede det fly, han var telegrafist i, ned over Afrika. Han kom i krigsfangenskab i England og Amerika, arbejdede for en kendt ketchup-fabrikant. Siden sendtes han hjem, fik arbejde på Flensborg skibsværft, engagerede sig i det danske arbejde, blev

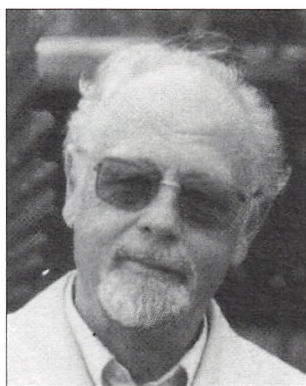
tillidsmand i SSF, formand for 20. distrikt.

Også i den hedengangne Dansksindede Sønderjydske Krigsdeltagere (DSK) var Asmus Brodersen aktiv. Eftersom medlemmerne døde af alder og medlemstallet faldt fra 120 til 12 i de 13 år, Asmus var formand, nedlagdes foreningen, og det gamle flag afleveredes til SSF. En gribende dag, som Asmus fortalte om mange mange .

Endnu mere gribende var den dag, han mødte dronning Margrethe og prins Henrik på Flensborg gamle Kirkegård i 1978, da de var på officielt besøg hos os, og de gav ham hånden!

Asmus Brodersen er ikke mere. Vi vil savne ham.

Bernd Engelbrecht

Peter Bruhn

Flensborg

† 20. 10. 1994

* 26. 6. 1925

Budskabet om Peter Bruhns død blev modtaget med sorg i Egernførde. Selv om vi vidste, at Peter måtte føre en daglig kamp mod sygdom, så håbede og ønskede vi alle, at han måtte kunne få endnu nogle år hos os.

Peter Bruhn blev ansat ved den danske skole i Drage i 1955, og fra 1959 virkede han som skoleleder ved Vestermølle danske Skole.

I 1962 kom Peter Bruhn til Jes Kruse-Skolen i Egernførde, hvor han gennem mere end 25 år var med til at præge ikke blot skole-

arbejdet, men hele det danske liv i byen.

For Peter Bruhn var skolen ikke blot en arbejdsplads, den var en del af hans tilværelse, og hans omsorg for eleverne var ægte og omfattende, og især de børn, som havde det sværest, havde i ham en ægte og forstående hjælper, og han gjorde et stort arbejde for at få skabt en harmonisk overgang mellem skole og erhvervs-liv.

Det var således helt naturligt, at han blev skolens første kurator og skolevejleder. Denne

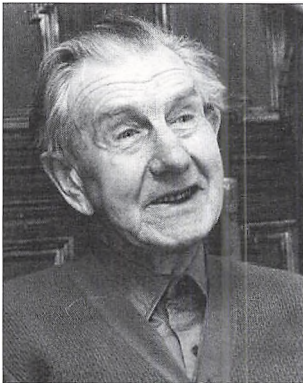
linje førte han videre i en større sammenhæng, da han i 1981 blev skolekonsulent i erhvervs- og uddannelsesorientering ved Skoleforeningen.

Personalet på Jes Kruse-Skolen havde i Peter Bruhn en hjertevarm, hjælpsom og yderst afholdt ven og kollega, og selv om han i sommeren 1987 – efter mere end 32 års tjene-

ste ved Dansk Skoleforening for Sydslesvig – måtte lade sig pensionere på grund af sygdom, så opretholdt han til det sidste kontakten til skolen.

Æret være Peter Bruhns minde.

Willi Hansen

Peter Hansen Petersen

Rømø

† 5. 11. 1994

* 16. 3. 1902

Den 5. november 1994 døde Peter Petersen på »De gamles Hjem« i Skærbæk.

Peter Petersen blev 92 år. Hele sit liv har han tilbragt på sin elskede hjemegn. Han blev født i et fattigt hjem i Skærbæk i en søskendeflok på 10. Han var en god fortæller og fortalte gerne om sine barndomsår.

Ofte var han hos bedstefaderen – »Lars mæ æ springstach« – i Ballum enge. De vogtede kvæg de to. – Bedstefar viste mig hele Guds skaberværk, sagde Peter. De to overnattede i Markmandshuset, og her oplevede han de pragtfulde solopgange og solnedgange, disen og havgusen, fuglenes sang og det rige blomsterflor, det var med til at gøre Peter til en stor naturelsker.

Som ung kom Peter til Rømø og fik arbejde på Hotel Lakolk, og i mange år førte han den hestetrukne trolje med badegæster fra Kongsmark til Lakolk og retur. Senere var Peter med til i mange år at slå de mange læs lyng, der blev lagt på de sandede veje. Da vandrehjem-

met »Poppelgården« stod færdig i 1948, blev det Peter og Grethe, der blev valgt til bestyrerpar. De to var med til at gøre vandrehjemmet til noget særligt. Her flokkedes unge, lejrskolebørn og folk der kom cyklende og vandrende dertil.

Daglig så vi Peter, som Danmarks første naturvejleder, gå ture med børn og unge over hede, klitter og strand, ivrigt fortællende om den ø han holdt så meget af. Peter var meget historisk interesseret og han samlede meget stof om Rømø gennem tiderne. Peter og Grethe var samlere af gedigne antikviteter. Det blev til, at Peter kunne forære fliser og møbler m.m. til en smuk Rømostue, som nu kan ses på Skærbækegnens Museum.

Sin Grethe mistede han i 1980. Da kræfterne tog af solgte han sit spændende hus til en brordatter og tog så fast ophold på Den Nordslesvigske Kvindeforenings Hvilehjem i Kongsmark. Han forstod at nyde hver god dag, og han gik sin daglige tur til Vadehavet,

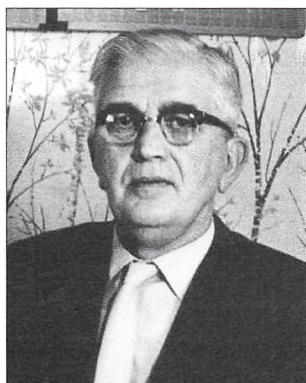

så længe han kunne. Det var altid dejligt at møde Peter og få en snak med ham. Da helbredet begyndte at svigte, blev han flyttet til »De gamles Hjem« i Skærbæk.

Peter gav så meget, så vi vil i taknemmelig-

hed tænke på det vi fik gennem ham og for det han skænkede vor ø og vor egn.

Rosa Schmidt

Ejnar Høgel, R.

Fynshav

† 8. 4. 1995

* 14. 11. 1906

Den 8. april døde seminarirektor Ejnar Høgel i en alder af 89 år.

Han var født i Sandby ved Ringsted, blev student i 1925 og cand.theol. 1932. Samme år blev han sognepræst i Visby og var tillige i en årrække rejsepræst for Danmarks Kristelige Gymnasiastbevægelse. I 1940 blev han sognepræst i Burkal. Han kom til et sogn med mange religiøse retninger. Hjemmedåb havde været praktiseret af den tidligere sognepræst, som var blevet i embedet efter 1920. I Burkal Sogn var der tillige et stort tysk mindretal, der i forbindelse med kirkens brug, også skulle tages hensyn til. Det var i krigsårene, hvor cyklen var transportmidlet, når menighedens medlemmer skulle besøges, og når den månedlige gudstjeneste i Jyndeved Forsamlingshus blev afholdt. Ejnar Høgel ønskede at få ordnede kirkelige forhold med hensyn til hjemmedåb, den første tid var ikke let, men hans retsindighed og hjælpsomhed bevirkede, at han blev afholdt af sine sognebørn. Byggeri og istandsættelse var noget, han gik meget op

i, det kom han til at arbejde med både i Burkal og senere i Nr. Nissum. I Burkal fik han under krigen igangsat og gennemført restaureringen af Burkal Kirke, så dens kirkerum i dag fremtræder som et af landsdelens smukkeste.

Han var i sin tid som sognepræst i Burkal medlem af bestyrelsen for S sammenslutningen af Sønderjydske Menighedsråd og af skole-nævnet i Burkal.

Samtidig med de to præsteembeder i Sønderjylland havde han timer på Tønder Seminarium. I 1955 rejste familien til Nr. Nissum, hvor Høgel var rektor for seminariet 1956-76. Der fik han brug for sit organisationstalent og sine arkitektoniske evner. Nr. Nissum Seminarium gennemgik en stor udvikling bygnings- og uddannelsesmæssigt i hans tid som rektor.

Han var i mange år formand for Dansk Pathanmission, som havde hans store interesse og gav ham kontakter og kendskab til, hvad der foregik på missionsmarkerne. Desuden fulgte han Folkekirkens Nødhjælps arbejde.

Da Høgel blev pensioneret i 1976, flyttede familien til Fynshav.

Ejnar Høgel blev begravet på Burkal Kirkegård lørdag, den 15. april 1995. Ved den efterfølgende mindesammenkomst i Slogs Herreds Hus fik vi, der var med, gennem børnenes og andres taler et levende indtryk af

hans virksomme liv. Tak til Elisabeth Høgel og børnene for dette minde.

Vi, der kendte Ejnar Høgel fra hans tid i Sønderjylland, vil mindes ham med respekt og taknemmelighed.

Hardy Knudsen

Svend Okkels Birk

Arrild

† 11. 4. 1995

* 6. 12. 1909

Svend Birk døde i april måned 85 år gammel. Han var født på Helstrupgård i Snejbjerg ved Herning den 6. december 1909. Efter endt landbrugsuddannelse og ophold på Ladelund Landbrugsskole og Rødding Højskole, giftede han sig i 1936 med Henny Jacobsen, som er fra Horsens-egnen, hvorefter de rejste til Sønderjylland og købte en gård i Arrild, som de drev med flid og dygtighed i 36 år. En søn overtog derefter gården, og de byggede et dejligt hus i nærheden, hvor Svend Birk fik lov til at nyde et velfortjent otium.

Svend Birk havde i tidens løb mange forskellige tillidsposter bl.a. inden for D.L.G. og han var i en årrække formand for Skærbæk og omegns Lokalforening – en opgave han røgtede på meget dygtig vis.

Svend Birk var stærkt interesseret i Sønder-

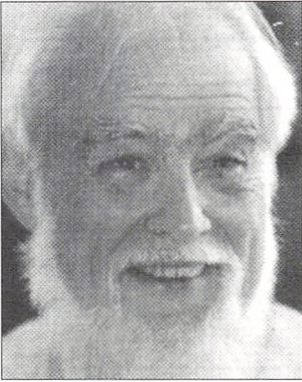
jyllands historie og alt hvad der rørte sig i landsdelen, både nord og syd for grænsen, og sammen med Henny var de trofaste gæster ved årsmøderne i Sydslesvig.

Svend Birk startede for en del år siden med at skrive om Arrild sogns historie, dels ved selvstudie, båndoptagelser og samtaler med de ældste beboere rundt omkring i sognet.

Og da man for få år siden stiftede lokalhistorisk forening for Arrild sogn, skænkede Svend Birk hele sin samling til foreningen, en uvurderlig gave, hvormed han har sat sig et varigt minde i Arrild sogn.

Vi er mange der skylder Svend Birk en stor tak for hans virke og venskab gennem mange år.

William Thomsen

Jørgen Slettebo, R.p.p.

Sønderborg

† 30. 4. 1995

* 28. 2. 1928

Den tidligere museumschef på Sønderborg Slot, Jørgen Slettebo, døde i en alder af 67 år. Slettebo lagde hele sit voksne livs gerning i Sønderborg, hvortil han kom som nyuddannet cand. mag. i historie og geografi i 1955. Det var ikke en let opgave at skulle overtage Museet på Sønderborg Slot efter Jens Raben, der havde grundlagt museet i 1908 og været dets leder frem til 1955. Mange steder kunne det slå gnister, når selvlærte museumsstiftere skulle afløses af fagligt uddannede. Men Slettebo og Raben fandt straks hinanden i et tillidsfuldt samarbejde, der varede til Rabens død i 1960.

Slettebos venlige imødekommenhed var kombineret med stor flid, en personlig beskedenhed og et stille lune. Denne kombination af gode egenskaber blev påskønnet i vide kredse - af lokalbefolkningen på Als og Sundeved som altid har støttet Museet på Sønderborg Slot, af kolleger som trak betydelige veksler på hans arbejdskraft i museumsfaglige sammenhænge, og af museets personale, som nød godt af en loyal og meget afbalanceret chef, der kun blandede sig lidt i det daglige arbejde.

De første to årtier på museet var præget af den store statslige restaurering af Sønderborg Slot, der var tilendebragt i 1973 og blev efterfulgt af en fuldstændig nyopstilling af alle samlinger. Jævnside med dette arbejde var Slettebo gennem alle årene medlem af bestyrelsen for Historisk Samfund for Als og Sun-

deved, hvis årbog han var med til at redigere gennem næsten 40 år. Jævnligt skrev han selv enten hele årbogen eller væsentlige bidrag til den. Det er karakteristisk for hans indsats her, at der ved hans død var en årbog i trykken (Med Hugo Matthiesen gennem Sønderborg, Augustenborg og Nordborg, Sønderborg 1994), hvortil Slettebo har skrevet en betydelig del af teksten.

Slettebo opøvede tidligt en fin evne til mundtlig formidling, og han var derfor meget efterspurgt som foredragsholder i talrige foreninger. I ordets bedste forstand var han generalist og lagde vægt på, at museet skulle spænde vidt i tid og rum. Derfor gjorde han også selv en betydelig arbejdsindsats i en række meget forskellige foreninger og udvalg, bl.a. Statens Museumsnævn, Dansk Historisk Fællesforening, Naturfredningsforeningen, dialektsekskabet Alsingergildet, Industrihistorisk Selskab for Sønderjylland og Dybbøludvalget.

Slettebo engagerede sig stærkt i Sønderborgs udvikling og var med til at grundlægge foreningen Bedre Bymiljø. Her og andetsteds var han talsmand for, at man skulle bevare og istandsætte den ældre bydel, som jo havde lidt stor skade i 1864.

Denne omfattende arbejdsindsats ville ikke have været mulig, hvis han ikke i enestående grad var blevet bakket op og støttet af sin hustru Tove, som selv lagde en stor arbejdsindsats i museets tjeneste.

For de mange år i historieformidlingens tjeneste og som Sønderborg Slots vogter blev Slettebo hædret med Ridderkorset af Dannebrogssordenen og den norske Olafsorden. Også fra kolleger kom der hyldest: Til hans 60 års fødselsdag i 1988 udkom årbogen »Nordslesvigske Museer« nr. 15 som et festskrift med artikler fra kolleger og venner om emner, som havde Slettebos særlige interesse. Her er også

fortegnelse over Slettebos mere end 100 trykte arbejder, der spænder fra den lokale oldtid og byens søfartshistorie over dansk folkekultur til sønderjysk kunsthistorie.

Med Slettebos alt for tidlige død har vi ikke blot mistet et vidende og flittigt menneske, men tillige en alsidig, varm og lun personlighed.

Inge Adriansen

Ingemann Christensen, R.

Juelsminde

† 21. 5. 1995

* 22. 9. 1909

En af de kendteste og mest markante skikkelser i Sydslesvigs danske kirkeliv efter krigen, tidligere provst Ingemann Christensen, er i en alder af 85 år afgået ved døden i Juelsminde. En sidste gang rækker kirkemanden en hjælpende hånd ud til Sydslesvig, idet han har ønsket støtte til Harreslevs kirkebyggeri i stedet for blomster.

Ingemann Christensen blev født den 22. september 1909 i Fredericia, hvor han tog studentereksamen i 1927. Hans første kirkelige embede var som kaldskapellan i Sevel i 1937, og samme år blev han præsteordineret i Viborg domkirke.

Ingemann Christensen kom til Sydslesvig i 1956, da han blev ansat som dansk præst i Egerneførde. Her virkede han frem til 1970, da han blev udnævnt til provst og førstepræst i Dansk Kirke i Sydslesvig og præst ved Helligåndskirken og derfor flyttede til Flensborg.

Ingemann Christensen modtog 1970 Ridderkorset. Han blev pensioneret i 1979, hvorefter han flyttede til Danmark.

Han blev bisat i Juelsminde kirke.

Mads Bruhn

Poul Andersen

Munkemølle

† 25. 5. 1995

* 30. 5. 1912

Poul Andersen, Munkemølle ved Gråsten, tidligere direktør i forsikringsselskabet Nye Danske og gennem en årrække formand for Historisk Samfund for Sønderjylland, døde den 25. maj 1995, knap 83 år gammel.

Poul Andersen var født i Århus 1912. Alle-rede som helt ung blev han optaget af den sønderjyske sag. Han ville være landmand, og det skulle være i den nationalt truede del af Sønderjylland. I 1935 købte han gården Søgård ved Højer. Her engagerede han sig hurtigt i det folkelige og nationale arbejde. Han var aktiv i Det unge Grænseværn, Danske Samfund og Landeværnet. I 1944 købte han gården Nørmark ved Visby. Han tog aktivt del i modstandsarbejdet, indtil Gestapo i september 1944 kom på besøg. Nu fulgte en måneds ophold i Staldgården i Kolding og til sidst indespærring i Frøslevlejren frem til april 1945.

I 1953 forlod Poul Andersen landbruget og blev forsikringsmand, sidst som filialdirektør i Odense.

Men Sønderjylland kaldte. I Munkemølle ved Flensborg Fjord indrettede han og hustruen Tom, født Lunn, en pragtfuld bolig. Her slog de sig ned fra 1972.

Poul Andersen blev formand for Aabenraa

Amtskreds i Historisk Samfund for Sønderjylland, og i 1975 grundlagde han Historisk Forening for Gråsten By og Egn. Han fik oprettet et lokalhistorisk arkiv i Gråsten, hvis leder han var helt frem til 1994. Han tog initiativ til udgivelse af Gråstenforeningens årbøger, og skrev personligt flertallet af de mange artikler, som er udkommet i de 20 årbøger frem til dato.

Desuden skrev han bogen »Gråsten – et slot og et sogn«, som udkom i 1986.

Endelig nød Historisk Samfund for Sønderjylland godt af Poul Andersens energi og talent. I Sønderjysk Månedsskrift og Sønderjyske Årbøger skrev han en række gode og let tilgængelige artikler. Og fra 1980 til 1986 var han en dynamisk formand for den store forening. Det blev år præget af talrige bogudgivelser og god konsolidering.

Poul Andersen var en mand af »gammel dyd og dansk oprigtighed«. Kærligheden til det danske og Sønderjylland, nord og syd for Skelbækken, drev ham i et og alt. I dette arbejde vandt han sig mange venner – og vil blive husket længe.

Lars N. Henningsen

Ragnhild Schmidt

Kollund

† 8. 6. 1995

* 14. 9. 1901

Med Ragnhilds bortgang er det afslutningen på et langt og virksomt liv.

Hun blev født i Branderup den 14. 9. 1901 og hun døde den 8. 6. 1995.

Hendes forældre var bestyrerparret på Branderup mejeri, Dorthea og Ingemand Fredslund.

Efter endt skoletid kom Ragnhild på Skibehøjskole. Senere var hun på Roskilde Højskole, Snoghøj Gymnastikhøjskole samt to vintre på Askov Højskole. Dernæst har hun været lærer om sommeren på Krabbesholm Højskole, og om vinteren var hun vandrelærer i Sydslesvig. I tre år var hun lærer ved Frederiksborg Højskole.

I 1937 begyndte hun sit egentlige virke. Det skulle være i grænselandet, så det blev Grænsehjemmet i Kollund, hvor hun blev ansat som bestyrer i 1937, senere forpagtede hun Grænsehjemmet. Her virkede hun med stor dygtighed i 35 år til 1972.

I 1947 blev hun gift med Hans Schmidt fra Kollund. De fik 21 gode år sammen. I 1972

flyttede Ragnhild til Nørtoft 13, hvor hun byggede hus og levede stort set til sin død.

Ragnhild var et livsglad menneske, som alle så op til med stor respekt. Hun var gæstfri at komme hos. Livet på Grænsehjemmet prægede hende, og Ragnhild og Grænsehjemmet i Kollund hører sammen i folks minde gennem det lange spænd af år, hun virkede der. Blandt de mange vandregæster på Grænsehjemmet gennem årene var de fleste fra Danmark, men yderligere mange fra hele Norden, især studenter, alle var de interesserede i grænselandet.

Mange unge piger havde en særdeles god og lærerig tid hos Ragnhild. Hun hørte til dem, der skabte glæde om sig i sin daglige færd.

Den sidste tid, hun levede, var hun ret svag. Hun faldt en dag og brækkede sit lårben, kom på sygehus og kort efter på plejehjemmet i Kollund, hvor hun var kort tid. Hun sov stille ind. Et rigt og virksomt liv var endt.

Vi vil mindes hende som det livsglade menneske, hun var, og ære hendes minde.

Sven Gammelgård

Ingeborg Fink

Kollund

† 9. 7. 1995

* 19. 1. 1912

Sygeplejerske Ingeborg Fink, Kollund, døde den 9. juli 1995 og blev begravet fra Kollund kirke den 15. juli, 83 år gammel. Hun blev født den 19. januar 1912 som datter af dr.med. Valdemar Harsløf og hustru Dagmar, født Vett, i Brønshøj.

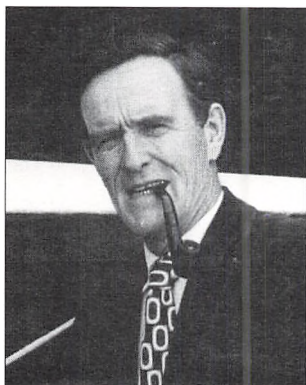
Faderen, der var formand for »Sønderjysk Forening for København«, var en af initiativtagerne til »Grænseforeningen«, der stiftedes den 2. november 1920.

Efter et højskoleophold og huslige pladser i London og Paris blev Ingeborg Harsløf uddannet til barneplejerske og siden som sygeplejerske på Bispebjerg hospital. Fra 1940-42 ledede hun spædbørnshjemmet i Gråsten. Her traf hun sin ægtefælle, lærer Johannes Fink og parret blev gift i 1942. De flyttede til Tandslet på Als, hvor de virkede til 1945, hvorefter de

drog til Valsbøl i Sydslesvig, hvor Ingeborg Fink virkede som sygeplejerske og manden som førstelærer. Her gjorde de begge en dygtig og helhjertet indsats.

Fra 1959-63 virkede de i Bjerndrup ved Tinglev og fra 1963-1977 var Johs. Fink overlærer ved Nydam-skolen i Vester Sottrup og Ingeborg Fink gjorde tjeneste på Gigtsanatoriet i Gråsten. I tre perioder var hun medlem af menighedsrådet i Sottrup. Efter pensionering flyttede ægteparret til Kollund, hvorfra de hver dag kunne se over Flensborg Fjord til Sydslesvig. Ingeborg Fink var en helstøbt personlighed, en tro tjenerinde for grænselandet og et venligt og idealistisk menneske.

Jens Kongsted Lampe

Hans Christian Hansen

Flensborg

† 29. 7. 1995

* 12. 11. 1922

Ganske uventet er fhv. skoleinspektør Hans Christian Hansen, Flensborg, død, 72 år gammel.

H. C. Hansen var født i Broager den 12. november 1922. Han fik sin læreruddannelse på den pædagogiske højskole i Flensborg i årene 1948-50, hvorefter han læste pædagogik og psykologi ved Universitetet i Kiel.

I 1952 blev H. C. Hansen ansat som lærer ved Gustav Johannsen-Skolen i Flensborg for derefter at blive tilknyttet Duborg-Skolen (1959-71).

H. C. Hansen var en dygtig pædagog. Han underviste især i fagene tysk, matematik og fysik, men han havde også gode administrative evner og fik på Duborg-Skolen hurtigt overdraget hvervet som administrativ inspektør.

I 1971 kom H.C.Hansen til Gustav Johannsen-Skolen for at overtage skoleinspektørposten efter Heinrich Fischer. Han ledede

Gustav Johannsen-Skolen frem til sin pensionering i 1983.

Som leder følte H. C. Hansen et ansvar for hver enkelt elev og medarbejder. P.g.a. sin omsorg og sin retlinethed var han afholdt og respekteret af elever, forældre og kolleger. H. C. Hansen var kompromisets mand. Han søgte at undgå konfrontationer, hvor det var muligt. Sammen med lærerkollegiet ydede H. C. Hansen sit til, at Gustav Johannsen-Skolen kunne udbygges og videreudvikles til en god skole.

Efter pensioneringen tilbragte H. C. Hansen sammen med Karen Hansen og børnene en del af tiden på fædrengården i Nyværk ved Aabenraa. Her kunne han nyde naturen og gå på jagt.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig vil bevare H. C. Hansens minde i taknemmelighed.

Hans Andresen

HÅNDBOG OG VEJVISER

Det danske kongehus

Ifølge § 1 i tronfølgeoven af 27. marts 1953 nedarves tronen inden for Kong Christian X og Dronning Alexandrines efterslægt

Margrethe II,

Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med Prins Henrik af Danmark (født greve de Laborde de Monpezat), født 11. juni 1934. Sønner:

- (1) Kronprins Frederik André Henrik Christian, født 26. maj 1968.
- (2) Prins Joachim Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969.

Dronningens søstre

Prinsesse Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med Richard Casimir Karl August Konstantin Prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934.

Børn:

- (1) Prins Gustav Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969.
- (2) Prinsesse Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte, født 20. november 1970.
- (3) Prinsesse Nathalie Xenia Margareta Benedikte, født 2. maj 1975.

Prinsesse Anne-Marie Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Konstantin II, fh. Hellenernes Konge. – Ved ægteskabets indgåelse er arveretten til Danmarks trone bortfaldet for prinsessen og de i ægteskabet fødte børn og disses afkom.

Dronningens moder

Dronning Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges Prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med Kong Frederik IX, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Dronningens farbroder

Arveprins Knud Christian Frederik Michael, født

27. juli 1900, død 14. juni 1976, gift 8. september 1933 med Arveprinsesse Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født Prinsesse til Danmark, født 27. april 1912. Børn:

- (1) Prinsesse Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margaretha Désirée, født 8. maj 1935.
- (2) Ingolf, Greve af Rosenborg.
- (3) Christian, Greve af Rosenborg.

Dronningens farfaders broders børn

Arveprinsesse Caroline-Mathilde, født Prinsesse til Danmark, se ovenfor.

Prins Gorm Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Oluf, Greve af Rosenborg.

Dronningens farfaders farbroders børn

Prins Axel Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med Prinsesse Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg, født Sveriges Prinsesse, født 25. juni 1899, død 4. januar 1977. Sønner:

- (1) Prins Georg Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, død 20. september 1986, gift 16. september 1950 med Prinsesse Anne Ferelith Fenella, født Hon. Bowes-Lyon af Huset Earls of Strathmore and Kinghorne, født 4. december 1917, død 26. september 1980.
- (2) Flemming, Greve af Rosenborg.

Prinsesse Margrethe Françoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med René Charles Marie Joseph Prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

Regeringen Nyrup Rasmussen II

Udnævnt 27. september 1994

Statsminister · Poul Nyrup Rasmussen (A)

Økonomiminister og
minister for nordisk samarbejde · Marianne Jelved (B)

Erhvervsminister · Mimi Jakobsen (M)

Finansminister · Mogens Lykketoft (A)

Udenrigsminister · Niels Helveg Petersen (B)

Justitsminister · Bjørn Westh (A)

Miljø- og energiminister · Svend Auken (A)

Undervisningsminister · Ole Vig Jensen (B)

Minister for udviklingsbistand · Poul Nielson (A)

Indenrigs- og kirkeminister · Birte Weiss (A)

Arbejdsminister · Jytte Andersen (A)

Skatteminister · Carsten Koch (A)

Forsvarsminister · Hans Hækkerup (A)

Kulturminister · Jytte Hilden (A)

Trafikminister · Jan Trøjborg (A)

Socialminister · Karen Jespersen (A)

Sundhedsminister · Yvonne Herløv Andersen (M)

Boligminister · Ole Løvig Simonsen (A)

Forskningsminister · Frank Jensen (A)

Landbrugs- og fiskeriminister · Henrik Dam Kristensen (A)

Folketingsvalget den 21. september 1994

Socialdemokratiet	1.151.093 stemmer	62 mandater
Det Radikale Venstre	152.512 stemmer	8 mandater
Det Konservative Folkeparti	499.744 stemmer	27 mandater
Centrum-Demokraterne	94.559 stemmer	5 mandater
Socialistisk Folkeparti	242.419 stemmer	13 mandater
Kristeligt Folkeparti	61.245 stemmer	0 mandater
Venstre, Danmarks Liberale Parti . .	775.188 stemmer	42 mandater
Fremskridtspartiet	213.488 stemmer	11 mandater
Enhedslisten	104.568 stemmer	6 mandater
Andre (Jacob Haugaard)	23.469 stemmer	1 mandat

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet · Inger Bierbaum, lærer
 · Lis Greibe, civilingeniør
 · Poul Quist Jørgensen, afdelingsleder.

Det konservative Folkeparti · Kaj Ikast, major

Venstre, Danmarks Liberale Parti · Erik Jacobsen, vognmand
 · Hans Chr. Schmidt, viceskoleinspektør
 · Peder Sønderby, gårdejer

Fremskridtspartiet · Jan Køpke Christensen, overlærer

Valget til EU-parlamentet den 9. juni 1994

Stemmefordelingen i de sønderjyske kommuner

Kommune	A	B	C	D	F	J	N	Q	V	Z	Ialt	Stemme-procent
Augustenborg	488	185	516	8	95	264	295	16	542	72	2.481	51,3
Bov	543	184	904	22	179	423	478	23	918	160	3.834	51,0
Bredebro	201	47	292	12	38	105	118	25	491	52	1.381	50,0
Broager	505	113	500	21	126	300	261	7	461	71	2.365	53,2
Christiansfeld	557	181	708	18	211	420	301	56	974	136	3.562	53,0
Gram	300	104	359	4	98	197	136	40	581	74	1.893	51,3
Gråsten	516	171	699	14	122	349	267	51	595	93	2.877	53,9
Haderslev	1.829	762	2.953	94	840	1.842	1.114	205	2.457	433	12.529	53,0
Højer	203	49	244	14	64	95	99	10	350	41	1.169	52,9
Lundtoft	316	98	656	5	124	268	173	9	616	68	2.333	52,5
Løgumkloster	262	129	600	30	66	226	195	135	885	137	2.665	52,8
Nordborg	1.176	367	1.019	24	325	628	630	30	1.100	242	5.541	50,9
Nr. Rangstrup	532	204	625	25	117	427	279	141	1.402	123	3.875	54,6
Rødding	464	273	741	28	212	366	353	60	1.802	145	4.444	54,9
Rødekro	603	179	833	21	174	485	346	81	1.229	103	4.054	51,3
Skærbæk	389	124	524	13	104	220	245	42	869	162	2.692	48,8
Sundeved	348	117	400	8	95	230	196	21	508	50	1.973	53,0
Sydals	382	179	605	23	137	283	221	21	678	81	2.610	54,1
Sønderborg	2.137	718	2.625	81	672	1.472	1.363	97	2.110	340	11.615	51,4
Tinglev	470	150	771	50	103	339	246	101	1.169	148	3.547	48,9
Tønder	783	283	1.178	42	269	606	531	74	1.143	112	5.021	52,5
Vojens	1.226	438	1.327	58	382	686	522	91	1.802	209	6.741	54,5
Aabenraa	1.465	445	1.943	79	507	1.243	771	78	1.756	291	8.578	52,5
Ialt	15.695	5.500	21.022	694	5.060	11.474	9.140	1.414	24.438	3.343	97.780	52,4

A: Socialdemokratiet
 B: Det Radikale Venstre
 C: Det Konservative Folkeparti
 D: Centrum-Demokraterne
 F: Socialistisk Folkeparti

J: Juni-Bevægelsen
 N: Folkebevægelsen mod EF-Unionen
 Q: Kristeligt Folkeparti
 V: Venstre, Danmarks Liberale Parti
 Z: Fremskridtspartiet

Valg i Sydslesvig

Danske stemmer ved kommunevalgene i Sydslesvig 1970 – 1994

Kredsresultater:

	FLENSBORG	SLESVIG- FLENSBORG	NORD- FRISLAND	RENDSBORG- EGERNFØRDE	KIEL	SAMLET
1970	10.055	6.005	1.346	1.112	103	21.803
1974	10.196	6.196	4.634	1.078	109	22.367
1978	10.447	8.166	4.111	1.334	115	24.384
1982	10.454	8.624	4.824	1.526	104	25.594
1986	8.918	7.860	4.997	1.503	138	23.410
1990	8.823	8.192	4.383	1.900	225	23.029
1994	11.091	13.398	7.413	4.968	1.043	37.913

Antal kommunerådsmedlemmer

1990 94
1994 137

Antal kredsmedlemmer

1990 15
1994 21

Danske stemmer ved landdagsvalgene 1983–1992

1983 21.807
1987 23.316
1988 26.643
1992 28.245

5-mandsudvalget

*(Undervisningsministeriets udvalg
vedrørende danske kulturelle anliggender
i Sydslesvig)*

A Fhv. minister

J. K. Hansen (formand)
Dybbøløstenvej 23, 6400 Sønderborg
tlf. 74 48 60 43

V Folketingsmedlem, gårdejer

Peder Sønderby
Ørderup, 6520 Toftlund
tlf. Christiansborg 33 37 55 00
tlf. privat 74 83 15 78

C Fhv. minister, folketingsmedlem

Torben Rechendorff
Kirkeåsen 45, 2850 Nærum
tlf. 42 80 51 08

F Fhv. folketingsmedlem, seminarielærer

Ebba Strange
Gartnervænget 29, 8310 Tranbjerg
tlf. 86 29 02 29

Z Landbrugstekniker

Bernd Carstensen
Nørrevej 32, 6280 Højer
tlf. 74 78 28 18

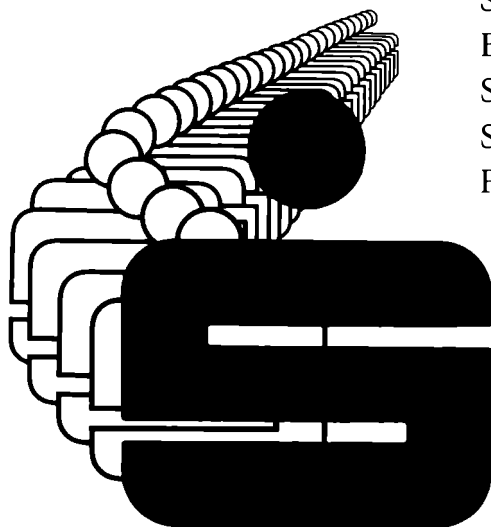
Sekretær:

Kontorchef C. E. Laurup
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K
tlf. (Undervisningsministeriet) 33 92 54 37

Arkitekt:

Ole Grenness
Byggedirektoratet
Nørre Voldgade 16, 1358 København K
tlf. (Byggedirektoratet) 33 12 54 88

Velkommen i

Sparekassen Bredebro
Broager Spare- og Laanekasse
Sparekassen Løgumkloster
Sparekassen Ravsted
Frøs Herreds Sparekasse

Få råd som aldrig før!

Sønderjyllands Statsamt

H. P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
tlf. 74 31 31 31
Kontortid: kl. 10–14.30, torsdag dog 10–17.
Lørdag lukket

Stiftamtmand

Ole Perch-Nielsen

Tilsynsrådet for Sønderjyllands Amt

H. P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
tlf. 74 31 31 31
Kontortid: kl. 10–14.30, torsdag dog 10–17.
Lørdag lukket

Sønderjyllands Amt

Amtsgården

Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa
tlf. 74 33 50 50

Amtsborgmester

Kresten Philipsen

Amtsdirektør

Finn Hansen

Kort over Sønderjyllands Amt

Amtsråds- medlemmer

Pr. 1. januar 1994

- V Kresten Philipsen, amtsborgmester, gårdejer,
»Lundtoftbjerg«, 6200 Aabenraa
- V Helge Jensen, 1. viceamtsborgmester,
overlærer,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk
- A Bente W. Tiettje, 2. viceamtsborgmester,
distriktssekretær,
Skovtoften 2, Havnbjerg, 6430 Nordborg
- V Carl Holst, lærerstuderende,
Nygade 2, II, 6630 Rødding
- V Nanna Hørlück, gårdejer,
uddannelseskonsulent,
Kirkevej 5, Skodborg, 6630 Rødding
- A H. E. Madsen, toldbetjentformand,
Gammel Aabenraavej 31, 6400 Sønderborg
- V Regnar Liboriussen, fhv. borgmester,
ingeniør,
Nedergade 33, Fynshav, 6440 Augustenborg
- A Per Friis, lærer,
Færgevej 71, 6100 Haderslev
- V Egon Lykke, gårdejer,
Bramhalevej 45, Bramdrup, 6100 Haderslev
- C Sven Tarp, installatør,
Jernbanesvinget 7, 6392 Bolderslev
- A Dycke Hoff, pens. distriktsmontør,
Farversmøllevej 125, 6200 Aabenraa
- A Erik Oksborg, konsulent,
Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens
- V Jens Andresen, gårdejer,
Tingvej 2, 6535 Branderup
- Z Hans R. Nielsen, bager,
Bredgade 17, Ø. Højst, 6240 Løgumkloster
- V Grete Zachariassen, husmor,
Mølmark 27, 6310 Broager
- A Christian P. Johannsen, tidl. skoleinspektør,
Nyboder 41, 6520 Toftlund
- V Jørgen Rode Andersen, gårdejer,
Ribe Landevej 79, Abild, 6270 Tønder
- F Bent Iversen, faglærer,
Birkevej 6, Vester Lindet, 6510 Gram
- A Heine Andersen, lærer,
Birkevænget 2, Abild, 6270 Tønder
- V Tage Madsen, lærer,
Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov
- C Anna Margrethe Ikast, husmor,
Hasselvej 39, 6510 Gram
- A Bent Krogh Petersen, skolepsykolog,
Pilelække 36, 6310 Broager
- V Hans Erik Jensen, telegrafist,
Mølleparken 25, 6240 Løgumkloster
- S Harald Søndergaard, bankdirektør,
Gyden 4, 6360 Tinglev
- A Peter Christensen, fængselsbetjent,
Klintvej 9, 6280 Højer
- V Povl Solmer Frank, kvægavlskonsulent,
Svanevej 4, 6500 Vojens
- V Helge M. Lauritzen, lærer,
Ulkebølsten 13, 6400 Sønderborg
- A Grethe Nielsen, formidlingsmedarbejder,
Nederbyvænget 83, 6100 Haderslev
- V Marie Bonefeld, husmor,
Mintebjergvej 7, 6470 Sydals

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

**Thomsens
Boghandel**

Storetorv 2 · 6200 Aabenraa
Telefon 74 62 37 20 / 74 62 22 29

Amtsprogramrådet

Amtsrådsmedlem (A)

Bent Krogh Petersen,
Pileløkke 36, 6310 Broager

Amtsrådsmedlem (V)

Hans Erik Jensen,
Mølleparken 25, 6240 Løgumkloster

AOF i Sønderjylland

Benny Nielsen,
Nygade 14, 6300 Gråsten

Arbejdernes Radio- og Fjernsynsforbund

Edel Zimmermann,
Ahlefeltvej 17, 6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordschleswiger

Gerhard Mammen,
Brystrupvej 25, Hellevad, 6230 Rødekro

Danmarks Radio

Div. sekretariatet,
12. sal, TV-Byen, 2860 Søborg

Det Konservative Folkeparti

K. M. Laursen,
Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev

Det Radikale Venstre

Jens Peter Thestrup Jensen,
Bjørnemosen 18, 6400 Sønderborg

FOF Sønderjylland

Marie Olesen,
Kyshøj 12, Høruphav, 6470 Sydals

DGI Sønderjylland

Lyng Kjeldsen
Højskolevej 4D, Rønshoved, 6340 Kruså

Kristelig Lytter- og Fjernseerforbund

Birgit Brammer,
Kirkegade 5, Hjordkær, 6230 Rødekro

LOF i Sønderjylland

Ejner Schmidt,
Markledgade 20, 6240 Løgumkloster

Radio Syd

H. P. Hanssensgade, 6200 Aabenraa

Socialdemokratiet, Aabenraa

Ena Drimer,
Brunbjergvej 60, Løjt Kirkeby, 6200 Aabenraa

Socialistisk Folkeparti

Erik Kristensen,
Kærvej 9, 6560 Sommersted

Sydslesvigsk Forening

Ernst Vollertsen,
Seekamp 19, D-24850 Lürschau, Tyskland

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Hans Christian Hansen,
Ravsted Hovedgade 95, 6372 Bylderup-Bov

Sønderjyske Husholdningsforeninger

Kathrine Rodenberg,
Vester Terpvej 10, Vester Terp,
6240 Løgumkloster

Løgumkloster Refugium

- midt i det historiske Sønderjylland
  - tid til ro og hvile
  - tid til læsning, koncerter, foredrag og samtaler
- Refugiet** er også velegnet til mindre konferencer.

Send bud efter nærmere oplysninger !

6240 Løgumkloster
Telefon 74 74 33 01 · Fax 74 74 33 25

Kommuner i Sønderjyllands Amt

Kommuneforeningen i Sønderjyllands Amt

Kommunekontoret, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 21 61
Formand: Viceborgmester Nis Mikkelsen
Sekretær: Forvaltningschef Knud Sørensen

Kommuner:

Aabenraa kommune

6200 Aabenraa
tlf. 74 62 12 00 · fax 74 62 38 59
Borgmester: Jørgen Witte
Kommunaldirektør: Ehlert B. Nielsen

Austenborg kommune

6440 Augustenborg
tlf. 74 47 15 82
Borgmester: Peder Dahl
Kommunaldirektør: John Borggreen

Bredbro kommune

6261 Bredbro
tlf. 74 71 16 50
Borgmester: Lauge Jepsen
Kommunaldirektør: Gert Horn

Bov kommune

6330 Padborg
tlf. 74 67 00 67 · fax 74 67 59 05
Borgmester: Jens Aage Helmig
Kommunaldirektør: Bent Sørensen

Broager kommune

6310 Broager
tlf. 74 44 10 33
Borgmester: Jørn Lehmann Petersen
Kommunaldirektør: Erik Breum

Christiansfeld kommune

6070 Christiansfeld
tlf. 74 26 74 26
Borgmester: Jørgen From
Kommunaldirektør: Kai W. Hansen

Gram kommune

6510 Gram
tlf. 74 82 21 31 · fax 74 82 21 45
Borgmester: Hans Peter Geil
Kommunaldirektør: Keld Brøchner Nielsen

Gråsten kommune

6300 Gråsten
tlf. 74 65 12 30 · fax 74 65 30 70
Borgmester: Bendt Olesen
Kommunaldirektør: Ejner Stølting

Haderslev kommune

6100 Haderslev
tlf. 74 22 23 24
Borgmester: Karen From
Kommunaldirektør: Poul Johansen

Højer kommune

6280 Højer
tlf. 74 78 23 27
Borgmester: Knud Hansen
Kommunaldirektør: Th. Uhré

Lundtoft kommune

6200 Aabenraa
tlf. 74 68 55 11
Borgmester: Karen Margr. Andresen
Kommunaldirektør: Jens Bundesen

Løgumkloster kommune

6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 45 11
Borgmester: Kaj Armann
Kommunaldirektør: Hans Holt

Nordborg kommune

6430 Nordborg
tlf. 74 15 16 17
Borgmester: J. Møller Madsen
Kommunaldirektør: Anton Nielsen

Nørre-Rangstrup kommune

6520 Toftlund
tlf. 74 83 19 34 · fax 74 83 05 32
Borgmester: Birthe Thyssen
Kommunaldirektør: Mathias M. Achner

Rødding kommune

6630 Rødding
tlf. 74 84 21 61

→

Borgmester: Peter Holst
Kommunaldirektør: Normann Pedersen

Rødekro kommune

6230 Rødekro
tlf. 74 66 28 75 · fax 74 69 48 75
Borgmester: Tove Larsen
Kommunaldirektør: Ervin Mølgård

Skærbæk kommune

6780 Skærbæk
tlf. 74 75 12 11 · fax 74 75 02 11
Borgmester: Peter A. Petersen
Kommunaldirektør: Niels Johannesen

Sundeved kommune

6400 Sønderborg
tlf. 74 46 12 16
Borgmester: Ruth Jørgensen
Kæmner: Erik Juhl Petersen

Sydals kommune

6470 Sydals
tlf. 74 41 52 20 · fax 74 41 61 00
Borgmester: Jens Peter Kock
Kæmner: Poul-Erik Johansen

Sønderborg kommune

6400 Sønderborg
tlf. 74 42 93 00 · fax 74 42 93 90
Borgmester: Ingolf Winzor
Kommunaldirektør: Steffen Røntorp

Tinglev kommune

6360 Tinglev
tlf. 74 64 40 39 · fax 74 64 20 24
Borgmester: Thorkild Dahl Nielsen
Kommunaldirektør: Morten Knudsen

Tønder kommune

6270 Tønder
tlf. 74 72 18 10
Borgmester: Hans L. Hansen
Kommunaldirektør: Egon Nielsen

Vojens kommune

6500 Vojens
tlf. 74 20 30 40
Borgmester: Markvard Hovmøller
Kommunaldirektør: Mogens Olsen

FOLKEHJEM

RESTAURANT
KURSUSCENTER
v/ Jutta Sennels
Haderslevvej 7
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 28 48
Fax. 74 63 12 48

*For borgere
og borgerinder*

Foreninger, organisationer, institutioner m.v.

Sønderjydsk Skoleforening

Formand: Gårdejer Hans Schmidt,
Slotsvej 21, Arrild, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 41 08

Næstformand: Elsebeth Smidt,
Tanderup Digevej 36, Tanderupgaard, 6760 Ribe

Kasserer: Hanne Clausen,
Sydbank, 6270 Tønder
Privat: Toghale 11, Møgeltønder, 6270 Tønder

Sekretær: Jens Friis Styrk,
Catharinasvej 22, Visby, 6261 Bredebro,
tlf. 74 78 32 81

Povl Callesen,
Varnæsvej 700, 6200 Aabenraa

Jens Østergaard,
Københovedvej 11, 6630 Rødding

Steffen Oxholm,
Bevtoftvej 28, 6541 Bevtoft

Johan Philipsen,
Høgsvej 3, 6400 Sønderborg

Inger Langhede
Varnæsvej 559, Felstedskov, 6200 Aabenraa

Birthe Boe,
Jættevej 17, 6200 Aabenraa

Nis Christensen,
Nordborgvej 59, 6430 Nordborg

Kern Haurum Pedersen,
Tørsbølgade 56, 6300 Gråsten

Cathrine Gyldenkærne,
Hjerndrupvej 112, 6070 Christiansfeld

Uffe Bjerre,
Trøjborgvej 1, 6261 Bredebro

Lisbet Skau,
Skovgårdvej 15, 6500 Vojens

Marie S. Simonsen,
Mjang Bygade 13, 6470 Sydals

Jens Peter Jensen,
Nørrelykke 5, 6330 Padborg

Københavnsafdelingen

Niels Jørgen Nørgaard,
Halls Allé 1, 1802 Frederiksberg C

Almanakudvalget

Formand: Kern Haurum Pedersen,
Tørsbøvej 56, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 91 92

Hans Schmidt,
Slotsvej 21, Arrild, 6520 Toftlund

Hardy Knudsen,
Surreroj 7, 6372 Bylderup-Bov

Hanne Clausen,
Toghale 11, 6270 Tønder

Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck

Tage Madsen,
Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov

Lisbet Skau,
Skovgårdvej 15, 6500 Vojens

Hans-Ole Mørk,
Farverhus 21, 6200 Aabenraa

Sprogforeningen

Folkkehjem, Haderslevvej 7, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 11 50

Kontortid: Mandag kl. 13–17

Bestyrelse:

Formand: Overbibliotekar Jørgen Mågård,
Svangkærvej 9, Smedeby, 6340 Kruså,
tlf. 74 67 21 14

Sekretær: Lis Mågård,
Svangkærvej 9, Smedeby, 6340 Kruså,
tlf. 74 67 21 14

Sognepræst Th. Heick,
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 27

Lektor Klaus Eggers Hansen,
Havgyden 41, Bæk, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 92 69

Vandrelærer Volker Bock,
Meiereistrasse 7, D-24891 Schnarup-Thumby,
(Sydslesvig), tlf. 0049 462 37 189

Dommer Ditlev Nielsen,
Hollændervænget 13B, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 76 87

Lektor Karen Margrethe Pedersen,
Tjørnevej 26, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 13 20 →

Lærer Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856, Hattstedt (Sydslesvig),
tlf. 0049 4846 590

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skrams Gade 5,
Postboks 1530, 1020 København K,
tlf. 33 11 30 63, fax 33 32 73 76
Formand: Chefredaktør Bent A. Koch
Direktør: Niels Henriksen

Haderslev Østeramts Grænseforening

Formand: Driftsleder Niels Aage Madsen,
Langkær 11A, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 16 24

Haderslev Vesteramts Grænseforening

Formand: Sigrid Andersen,
Rangstrupvej 20, 6534 Agerskov,
tlf. 74 83 31 56

Sønderborg kreds

Formand: Fhv. revalideringschef Sv. A. Hellesen
Kastanie Allé 24A, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 49 13

Tønder kreds

Formand: Svend Kristiansen,
Østerbyvej 32, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 15, fax 74 78 32 17

Aabenraa kreds

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen,
Dalsmark 3, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 07 45

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Fhv. forstander Filt Jensen,
Langager, Stenderup, 6400 Sønderborg

Slesvigsk Samfund

Formand: Læge Frode Gam,
Valhøjsallé 34, 2610 Rødovre, tlf. 36 70 38 38
Kontor: Kapelvej 17, 3.th, 2200 København N,
tlf. 31 35 63 37

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Britta Nielsen,
»Hesselgård«, Krusåvej 6, 6300 Gråsten
Næstformand og sekretær: Rita Jespersen,
Dimen 55, 6200 Aabenraa

Kasserer: Ingrid Wind, Fennevej 2, 6270 Tønder
Hvilehjemmet: Havnebyvej 119,
Kongsmark, 6792 Rømø, tlf. 74 75 52 14

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 46 83
Åbningstider: Mandag-torsdag kl. 9-14

Forretningsudvalg:

Formand: Lars N. Henningsen
Næstformand: Hans Schultz Hansen
Kasserer: Henning Mathiesen
Inge Adriansen

Øvrige medlemmer af styrelsen:

Henrik Becker-Christensen
Elsemarie Dam-Jensen
Lennart S. Madsen
Niels H. Kragh Nielsen
O. Perch-Nielsen
Bjørn Poulsen
Hans H. Worsøe

Redaktionsadresser:

Sønderjyske Årbøger:
Lars N. Henningsen
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Postboks 528, 6330 Padborg
tlf. 00 49-461 86970

Sønderjysk Månedsskrift:

Kim Furdal
Institut for Sønderjysk Lokalhistorie
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 58 60

Skriftrækken:

Hans Schultz Hansen
Landsarkivet for Sønderjylland
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 58 58

Amtsudvalgsformænd:

Karl Erik Olesen, Starup (Haderslev amtskreds)
Peter Madsen, Løgumkloster (Tønder amtskreds)
Hans H. Bang, Bov (Aabenraa amtskreds)
Paul Rathje, Augustenborg (Sønderborg amtskr.)
Jesper Bolund Nielsen, Slesvig (Sydslesvig)

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Provst Lorenz P. Christensen,
Stationsgade 1, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 74 70

→

→

Sekretær: Museumsinspektør Jens Ole Lefèvre,
Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 25 39

Det unge Grænseværn (D.N.U.)

Formand: Fhv. revalideringschef Sv. A. Hellesen,
Kastanie Allé 24A, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 49 13

Næstformand: Gårdejer Poul la Cour Møller,
Højbjerggaard, Fjordvej 7, Bækken,
6300 Gråsten, tlf. 74 60 81 65

Landsforeningen af Forsamlingshuse i Danmark

Formand: Lars Barkholt, Gåsemosen 7, Snave,
5683 Hårby, tlf. 64 77 14 40

Næstformand: Hans Chr. Hansen,
Ravsted Hovedgade 95, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Formand: Hans Chr. Hansen,
Ravsted Hovedgade 95, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Næstformand: Christian Torp,
Hærvejen 103, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 22 11

Kasserer: Helga Becker,
Sønderhedevej 10, Østerby Mark, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 03

Sekretær: Jens Knudsen,
»Kalmersgård«, Marstrup, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 51 65

Institut for Grænseregionsforskning

Persillegade 6, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 55 50, fax 74 62 51 69,
Direktør: Dr. phil. Henrik Becker-Christensen
Samfundsvidenskabelig forskningsleder:
Cand. polit., Ph. D., Christian Hansen

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Cand. scient. Vagn Heckmann,
Rosenbakken 109, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 27 65

Dansk Kvindesamfund

Kontakt: Gerda Dørflinger,
Lembckesvej 43, II, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 51 35 / 74 58 26 46

DGI Sønderjylland

Øbeningvej 1, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 92 69, fax 74 66 96 42,
tlf.tid: Mandag – torsdag kl. 10.30–12.30 og
13.00–16.00 samt fredag kl. 10–12.30

Formand: Lynges Kjeldsen,
Højskolevej 4D, Rønshoved, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 85 51

1. næstformand: Henning Lassen,
Dover Mark 3, 6660 Lintrup, tlf. 74 85 51 74

2. næstformand: Bente L. Nicolaysen,
Flensborgvej 84, 6230 Rødekro,
tlf. 74 64 85 40

Haderslev/Rødding-egnen: Helge Moosmann,
Hjort Lorezensvej 47, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 14 43

Sønderborg-egnen: Knud Møller,
Skolegade 14, Guderup, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 97 68

Tønder-egnen: Svend Kristiansen,
Østerbyvej 32, Østerby, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 15

Aabenraa-egnen: Hans Bille,
Kirkegårdsvej 43, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 14 52

SI Skyttegruppen:

Formand: Kurt Bromann,
Havretoften 21, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 16 20

Løgumkloster Refugium

Refugievej 1, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 01, fax 74 74 33 25,
Forstanderpar: Svend og Kirsten Stidsen

Danmarkssamfundet

Amtsformand:
Fhv. revalideringschef Sv. A. Hellesen,
Kastanie Allé 24A, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 49 13

Amnesty International

Dyrkøb 3, 1166 København K, tlf. 33 11 75 41

Orion Planetarium

Søvej 36, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 24 00
Formand: Overlærer Olav Finnemann,
Barsbølmarkvej 3, Jels, 6630 Rødding
Leder: Camilla Bacher

Foreningen »Venner af Røms natur«

Formand: Rosa Schmidt,
Ternevej 11, Havneby, 6792 Rømmø,
tlf. 74 75 52 10

Bund Deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat,
Vestergade 30, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 38 33

Formand: Dyrslæge Hans Heinrich Hansen,
Fredeshøj 3, Hejsager, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 12 52

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen

**Deutscher Jugendverband
für Nordschleswig**

Jørgensgaard 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 38 45

Formand: Lærer Hans-Werner Nissen,
Burkal Kirkevej 26, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 22 76

Forretningsfører: Knut Lippert

**Deutscher Schul- und Sprachverein
für Nordschleswig**

Ramsherred 49A, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 41 03, fax 74 62 73 61

Formand: Gårdejer Joachim Schramm,
Karlsmindevej 1, Lydersholm, 6270 Tønder,
tlf. 74 73 42 37

**Kort- og Matrikelstyrelsen
Sønderjysk afdeling**

Aabenraa:

Bjerggade 6, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 37 55

Afdelingskontoret for Sønderjylland
Afdelingschef Jens Wolters

Teknisk-Administrativt kontor
Statslandinspektør Jes Ryttersgaard

Landsinspektørkontoret
Statslandinspektør Jes Ryttersgaard

Område: Aabenraa, Rødekro,
Lundtoft og Bov kommuner

Tønder:

Ribe Landevej 30, 6270 Tønder, tlf. 74 72 10 34

Matrikelkontoret
Statslandinspektør Per Bonde

→

Landinspektørkontoret
Statslandinspektør Per Bonde

Område: Tønder, Højer, Bredebro, Skærbæk,
Løgumkloster, Tinglev og Nr. Rangstrup
kommuner samt Hviding, Roager og Spandet
sogne og ejerlavet Hjortvad, Kalvslund
i Ribe kommune

Haderslev:

Landinspektørkontoret,
Moltrupvej 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 16 11
Landinspektør Axel Nørr

Område: Haderslev, Christiansfeld (bortset fra
Hejls, Taps og Vejstrup sogne), Vojens, Rødding
og Gram kommuner

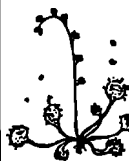
Sønderborg:

Landinspektørkontoret,
Ringridervej 23, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 36 36

Landinspektør Peter Mortensen

Område: Nordborg, Augustenborg, Sydals,
Sønderborg, Sundeved, Broager og Gråsten
kommuner

Bliv medlem af:

*Foreningen
»Venner af Røms natur«*

Telefon
74 75 52 10 og
74 75 52 76
Rømmø

Kirkelige foreninger og organisationer

Den Sønderjydske Forening af Menighedsrådsmedlemmer

Formand: Viceskoleinspektør Bent F. Petersen,
Parkvej 11, Brøns, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 34 39

Næstformand: Sognepræst Uffe Bjerre,
Trøjborgvej 1, Visby, 6261 Bredebro,
tlf. 74 78 31 27

Sekretær: Kontorassistent Bodil Bjerre,
Tøndervej 13, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 14 10

Sønderjyske landsstyrelsesmedlemmer:
Sygehjælper Karen Margrethe Jørgensen,
Søndergade 7, Hundslev, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 32 20

Sognepræst Hans Fabricius,
Søndergade 7, Skodborg, 6330 Rødding,
tlf. 74 84 81 14

Dansk Kirke i Udlandet

Nørrevænget 43B, Postboks 83, 5100 Odense C,
tlf. 66 13 95 31, fax 66 13 96 69
Postgiro 9 00 13 95

Præsident: Biskop Olav C. Lindegaard,
Ribelandevej 37, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 20 25

Formand: Domprovst Christian Dickmeiss,
Helgavej 31, 5230 Odense M, tlf. 66 12 53 02

Landssekretær: Tove Jonstrup,
Tanghavevej 38, 5883 Oure, tlf. 62 28 14 06

Bestyrelsesmedlem i Sønderjylland:
Gerda Dørflinger, Lembckesvej 43, 2.tv.,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 51 35

Generalsekretær og kasserer:
Egon Christiansen, Store Klaus 39,
5270 Odense N, tlf. 66 18 20 17

Brødremenighedens Danske Mission (BDM)

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Missionssekretær: Svend Søe

Dansk Ethioper Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Hans Henrik Merrild

Sudanmissionen

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33, fax 74 56 06 33
Generalsekretær: Mogens Mogensen

Den danske Israelmission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Heinrich W. Pedersen

Det Danske Missionsselskab (DMS)

Strandagervej 24, 2900 Hellerup,
tlf. 39 62 99 11
Generalsekretær: Anders Mielke
Landsformand: Provst Tranholm-Mikkelsen,
Halsvej 272, Vester Hassing, 9310 Vodskov

Fonde

Dansk Kultursamfund af 1910

Formand: Fhv. minister J. K. Hansen,
Dybbøløstenvej 23, 6400 Sønderborg
Sekretær: Jutta Petersen, Bjergparken,
Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa

Fonden til bevarelse af gamle Rømhuse

Formand: Rosa Schmidt, Ternevej 11, Havneby,
6792 Rømhø

H. P. Hanssens Mindefond

Formand: Hardy Knudsen, Surreroj 7,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 24 11
Kasserer: Finn Dyhr, H. P. Hanssensvej 23,
6100 Haderslev

Danske og frisiske institutioner i Sydslesvig

Sprogforeningen

Sydslesvigafdelingen
Formand: Signe Andersen
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
tlf. 04846/590

Kgl. dansk Generalkonsulat

Generalkonsul: Lorenz Rerup
Konsul: Hanne Eder
Nordergraben 19, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/144000, fax 0461/17928

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: Heinrich Schultz
Tönninger Strasse 29, D-25836 Garding,
tlf. 04862/512, fax 04862/17297

Flensburg by

Formand: Kaj Gram Nielsen,
Mürwiker Str. 155A, D-24944 Flensburg,
tlf. 0461/37171
Sekretariat: Sekretær Manfred von Domarus,
Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/24766

Flensburg amt

Formand: Werner Matlok, Schwennastr. 12,
D-24960 Glücksburg, tlf. 04631/7179
Sekretariat: Sekretær Monika Jansen,
Norderstrasse 74, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/25827

Gottorp amt

Formand: Preben Vogensen
Steenstraat 1, D-24407 Rabenkirchen,
tlf. 04642/2114, fax 04642/7123
Sekretariat: Sekretær Gudrun Schulz,
Lollfuss 69, D-24837, Schleswig,
tlf. 04621/23888, fax 04621/21105

Husum amt

Formand: Lass Erhardsen,
Dörpumer Weg 75, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/4227
Sekretariat: Sekretær Peter Johannsen,

Neustadt 95, D-25813 Husum,
tlf. 04841/2612, fax 04841/63618

Ejdersted amt

Formand: Peter Jacob Alberts,
D-25881 Osterhever, tlf. 04865/836
Sekretariat: Am Hafen 30, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Rendsborg/Egernfærde amt

Formand: Preben Holl, Fleckebyer Landstr. 7,
D-24811 Brekendorf, tlf. 04353/581
Sekretariat: Sekretær Friedrich Thomsen,
»Amtmandsgården«, Torstrasse 4,
D-24768 Rendsburg, tlf. 04331/23376 og
H. C. Andersensweg 8, D-24340 Eckernfærde,
tlf. 04351/2527 (hver dag kl. 9–12),
fax 04351/5183

Sydtønder amt

Formand: Johann Mikkelsen, Flensburger
Strasse 109, D-25917 Leck, tlf. 04662/3185
Sekretariat: Sekretær Uwe Petersen,
Lorenz Jannsen Strasse 1, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/2755, fax 04661/2432

»Christianslyst«

Lejrskole- og kursushjem, D-24932 Nottfeld,
tlf. 04641/92229, fax 04641/922229
Forstander: Vagn Porsmose Andersen

Dansk Alderdomshjem

Nerongsallee 27, D-24943 Flensburg,
tlf. 0461/51311

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-24939 Flensburg
Dansk postadresse: Box 528, 6330 Padborg,
tlf. 0461/86970, fax 0461/8697220
Åbent: Sommerhalvåret kl. 10–18, lørdag kl.
9–13. Vinterhalvåret kl. 10–19, lørdag kl. 9–13.
Overgangsdatoer mellem halvårene meddeles
i Flensburg Avis
Overbibliotekar: Alice Johannsen
Studieafd.: Bibliotekslektor, dr. Johann Runge
Arkivet: Arkivar, dr. phil. Lars N. Henningsen
Slesvigske Samling: Jane Bossen

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Formand: Gerd Pickardt, Annenweg 11,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75900,
fax 0461/78299

→

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76, Postfach 2664,
D-24916 Flensburg,
tlf. 0461/144080, fax 0461/1440830
Generalsekretær: Gert Wiencke
Regnskabsafdelingen: Petra Erichsen
Kulturafdelingen: Fuldmægtig Marianne Wulff
Pressetjenesten: Bernd Engelbrecht
Dansk postadresse: Box 369, 6330 Padborg

Dansk Gymnastikforening Flensburg

Formand: Heinz Dieter Franz, Nikolaiallee 1-3,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/55836
Klubhuset: Marienhölungsweg 62,
D-24939 Flensburg (Frueskovens Idrætspark),
tlf. 0461/54819

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, Wrangelstrasse 14,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/52925
Provst: Viggo Thomsen
Forretningsfører: Detlev Lorenzen

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Süderstr. 31, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/773230, fax 0461/73073

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52071

Dansk Menighedspleje, Slesvig

v/ pastor Morten Mortensen,
Bismarckstrasse 18A, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25815

Dansk Menighedspleje, Tønning

v/ pastor Preben Kortnum Mogensen,
Herrengraben 3, D-25832 Tønning,
tlf. 04861/453

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand: Dr. Bent Borg, Norderstr. 52, D-24939
Flensburg, tlf. 0461/59167, fax 0461/20233
Skoleledertør: Hans Andresen
Kontor: Stuhls Allee 22, Postfach 1461,
D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/58010, fax 0461/580143
Dansk postadresse: Box 389, 6330 Padborg
Feriekontoret: Marienhölungsweg 41, D-24939
Flensburg, tlf. 0461/56664 →

Skolepsykologisk kontor: Waldstrasse 43,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/52055

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Hans Christian Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445
Korpschef: Roland von Oettingen, Zum Dorf-
teich 7, D-24975 Husby, tlf. 04634/9647

Dansk Sportsfiskerklub Sydslesvig

Formand: Heinz Boehme, Kappelner Strasse 3,
D-24996 Sterup, tlf. 04637/275

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52071, fax 0461/57326
Dansk postadresse: Box 119, 6330 Padborg
Formand for sundhedsrådet og forretnings-
udvalget: Pastor Paul Tappe, Osterstrasse 5,
D-25917 Leck, tlf. 04662/2443
Kontorchef: Hasso Petersen
Ledende sygeplejerske: Søster Asta Bogh,
tlf. 0461/52072

Dansk Sygeplejeforening, Flensburg

Formand: Kirsten Fabricius, Wasserlooserweg 5,
D-24944 Flensburg, tlf. 0461/30353

Dansk Tunghøreforening

Formand: Helmut Autzen, Drosselweg 2,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/41830

De Sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Inge Nielsen, Bernstorffsweg 34,
D-24229 Strande, tlf. 04349/8757

De Unges Kunstkrede i Sydslesvig

Formand: Hanne Bay Lührssen, Moltkestr. 34,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/581792

Den Slesvigske Kvindeforening

Formand: Margret Lassen, Dorfstrasse 23,
D-24891 Struxdorf, tlf. 04623/250

Det danske Bibliotek i Husum

Neustadt 81, D-25813 Husum, tlf. 04841/2292
Leder: Bibliotekar Keld Klemith Madsen

Det danske Bibliotek i Slesvig

Lollfuss 69, D-24837 Schleswig, tlf. 04621/24263
Leder: Bibliotekar Carsten F. Reyhe

Det lille Teater

Hjemmet, Mariegade 20, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/24835

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Heinrich Schultz, Tönninger Str. 29,
D-25836 Garding, tlf. 04862/512
Næstformand: Viggo Jacobsen, Wrangelstr. 14,
D-24937 Flensborg, tlf. 0461/52565
Sekretær: Hans Parmann, Husbarg 11,
D-24884 Selk, tlf. 04621/32992

Duborg-Samfundet

Formand: Elva Thorup Nielsen,
Teichweg 2, Kupfermühle, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75668

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-24939 Flensborg, tlf.
0461/13054 + 13055, fax 0461/22430
Privat dansk gymnasium
Rektor: Erik Jensen
Dansk postadresse: Box 380, 6330 Padborg

Flensborg Avis

Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensborg,
tlf. 0461/50450
Chefredaktør: Bjarne Lønborg
Direktør: Uffe Mayland

Flensborg danske Journalistforening

Formand: Signe Hindsberger,
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensborg,
tlf. 0461/50450

Flensborg Y's Mens Club

Præsident: Laurits Michaelsen,
Fördebogen 41, D-24955 Harrislee eller
Postboks 139, 6340 Kruså, tlf. 0461/74160,
fax 0461/75785, biltlf. 30330024

**Foreningen for nationale Friiske
(Friserforeningen)**

Formand: Jörgen Jensen Hahn, Dorfstr. 91,
D-25920 Risum-Lindholm, tlf. 04661/5620
Sekretariat: Bensmoor 29, D-25842
Ost-Bargum, tlf. 04672/1677, fax 04672/1821
Sekretær: Manfred Nissen

Foreningen »Norden«, Sydslesvig afdeling

Formand: Svend Kohrt, Am Polldamm 2, →

D-24975 Husby, tlf. 04634/9732, fax 04634/1732
Sekretariat: Norderstrasse 74,
D-24939 Flensborg, tlf. 0461/14408-32

Frivilligt Dreng- og Pige forbund i Sydslesvig

Distriktsleder: Knud Morsing, Waldstr. 39B,
D-24939 Flensborg, tlf. 0461/57854

Lejrskoler og hytter:

»Trenehytten«, D-24963 Tarp, tlf. 04638/527,
udlejning v/ Arne Hou, Emmerlev,
DK-6280 Højer, tlf. 74 78 25 93

»Kongenshus«, D-25882 Tetenbüll,
udlejning v/ Ole Hübertz Knudsen,
Yurian-Oven-Strasse 19,
D-25832 Tönning, tlf. 04861/476

Gamles Værn

Formand: Pastor Elsebeth Villadsen,
Ahornweg 13, D-24941 Flensborg,
tlf. 0461/95271

Hejmdal Blæseorkester

v/ Ejnar Geipel, Industrierweg 47,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75983

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sydslesvigs Amtskreds
Formand: Jesper Bolund Nielsen, Hafengang 8,
D-24837 Schleswig, tlf. 04621/25509

I. C. Møller-Fonden

v/ Nis Petersen, Molsenkoppel 40, D-24939
Flensborg, tlf. 0461/56590

Idrætshallen

Moltkestrasse 20C, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/5035021
Inspektør: John Larsen

Jaruplund Højskole

Lundweg, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 04630/343

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Formand: K. H. Zeuch, Nordergraben 26,
D-24937 Flensborg, tlf. 0461/23165

Kunstcentret Mikkilberg

v/ Henry Buhl, Hattstedter Chaussee,
D-25856 Hattstedt, tlf. 04846/6604

Ladelund Ungdomsskole

Karlumer Str. 1, D-25296 Ladelund,
tlf. 04666/714, elevtlf. 1200

Landboforeninger*Fælleslandboforeningen for Sydslesvig*

Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016, fax 0461/78262

Formand: Janne Marcussen, Vennemosevej 57,
Abild, DK-6270 Tønder

Sekretær: Joachim Spitz, Birkenweg 12,
D-25923 Süderlügum, tlf. 04663/7495

Landboforeningen for Flensborg og Omegn

Formand: Bo Hallberg, Kragstedter Moor 4,
D-24997 Wanderup, tlf. 04606/725

Konsulent: Jes Simonsen, Süderstrasse 89,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75016

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Hans Jacob Asmussen, Holming,
D-24873 Havetoft, tlf. 04603/228

Konsulent: Christen Møller, Schleswiger Strasse
38, D-24392 Süderbrarup, tlf. 04641/2249

*Landboforeningen for**Gottorp og Ejdersted amter*

Formand: Preben Holl, Fleckebyer Landstr. 8,
Lehmrade, D-24811 Brekendorf, tlf. 04353/581

Konsulent: Dirk Hansen, Wittendüner Allé 74,
D-25826 St. Peter-Ording, tlf. 04863/3788

Landboforeningen for Sydtønder amt (Gest)

Formand: Janne Marcussen, Vennemosevej 57,
Abild, DK-6270 Tønder

Konsulent: Joachim Spitz, Birkenweg 12,
D-25923 Süderlügum, tlf. 04663/7495

Den nordfrisiske Landboforening (Marsk)

Formand: Karl-Heinz Matthiesen, Dammhusum,
Bundesgarderweg 10, D-25927 Neukirchen,
tlf. 04664/815

Konsulent: Joachim Spitz, Birkenweg 12,
D-25923 Süderlügum, tlf. 04663/7495

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

Am Hafen 30, D-25832 Tønning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Lyksborghjemmet

Dansk Børnehjem, Grosse Strasse 54,
D-24960 Glücksburg, tlf. 04631/2456
Bestyrer: Ulla og Carl Sauer-Petersen

Nordfriisk Instituut

Süderstrasse 30, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/2360

Radioklubben Duborg

v/ Klaus Thordsen, Ihlseeweg 8,
D-24983 Handewitt, tlf. 04608/577

Sct. Georgs-Gildet

Gildemester: Karen von Oettingen, Zum Dorf-
teich 7, D-24975 Husby, tlf. 04634/9647

Sct. Knuds-Gildet

Oldermand: Heinz Rudebeck, Jarplunder Weg 14,
D-24941 Jarplund-Weding, tlf. 0461/93793

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet: Christian Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445

Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71975

Forretningsfører: Nis Hansen

Slesvig Y's Mens Club

Formand: Kristen Iver Kristensen, Lutherstrasse
3, D-24837 Schleswig, tlf. 04621/51522

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder, Waldstrasse
13, Ellund, D-24983 Handewitt, tlf. 04608/1346

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Anne Kämper, Kappelnerstr. 22,
D-24975 Husby, tlf. 04634/1544

Dansk Ungdomssekretariat:

Moltkestrasse 20A, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/503500, fax 0461/5035022

Forretningsfører: Horst Schneider

Sydslesvigs Museumsforening

Formand: Dieter Küssner, Moltkestrasse 9,
D-24937 Flensborg, tlf. 0461/56782

Sydslesvigsk Selvhjælp SSH

Formand: Knud A. Rasmussen, Teichweg 4,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/7942

Sydslesvigs Skakkreds

Kontaktmand: Horst Wesoly, Stenbusch 1,
D-24885 Silverstedt, tlf. 04603/541

Post til: Svend Kjems Hove, Marienhölungsweg
45, D-24939 Flensborg, tlf. 0461/57279

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW)

Formand: Wilhelm Klüver, Grosse Str. 4,
D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/181046, fax 0461/181153
Landssekretariat: Norderstrasse 74,1, D-24939
Flensburg, tlf. 0461/17421, fax 0461/20672
Landssekretær: Dieter Lenz
Landdagsmand: Karl Otto Meyer,
Buchauweg 2, D-24980 Schafflund,
tlf. 04639/517, fax 04639/1536

Sydslesvigske Folkedansere Flensburg

Formand: Inge-Marie Christensen, Rudekamp 36,
D-24960 Glücksburg, tlf. 04631/2800

Sønderjysk Arbejdsforening (SAF)

Formand: Hans Hinrichsen, Carstenstr. 32,
D-24837 Schleswig, tlf. 04621/29671

Torsdagskoret

Formand: Kirsten Antonisen, Westerstr. 30B,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/74 102
Dirigent: Else Rasmussen, Jaruplund Højskole,
Lundweg, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 04630/343

»Tydal« Spejdergård

D-24852 Eggebek, tlf. 04609/263, fax 04609/494
Bestyrer: Helmuth Werth

Ungdomskollegiet

Marienhölungsweg 66, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52444
Forstander: Uwe Becher

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/8414-0, fax 0461/8414-290
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71335
Direktion: Hans Erik Hansen, Uwe Axen

Voksenundervisningsnævnet for Sydslesvig

Formand: Uwe Stollberg, Herzog-Phillip-Allee
3A, D-25832 Tönning, tlf. 04861/236
Sekretær: Signe Andersen, Osterwung 5,
D-25856 Hattstedt, tlf. 04846/590

Æ' Amatører

Formand: Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf. 04662/3185

Musik, teater og kunst

Sønderjyllands Symfoniorkester

Musikhuset, Skovvej 16, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 61 61, fax 74 42 61 06

Repræsentantskab:

Formand: Amdsrådsmedlem Dycke Hoff

Bestyrelse:

Formand: Stiftamtmand Ole Perch-Nielsen

Programudvalg:

Klarinetist Hans Jørgen Leth Hansen
Solobratschist Johan Korsfeldt
Violinist Arne Møller Jørgensen

Duo Klassik

Arne Møller Jørgensen, violin
Elin Bruun, klaver
Henv.: Dybbølbjerg 16, 6400 Sønderborg
tlf. 74 48 68 86

Collegium danicum

Thomas Jensen, fløjte
Arne Møller Jørgensen, violin
Johan Korsfeldt, bratsch
Finn Sigfusson, cello
Elin Bruun, piano/cembalo

Henv. bedes rettet til: Tivoli Festival
Vesterbrogade 3, 1620 København V
eller til: Dybbølbjerg 16, 6400 Sønderborg
tlf. 74 48 68 86

Sønderjysk Teaterforening

Formand: Preben Rasmussen
Storegade 12, II, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 26
Sekretær: Erik Stent Pedersen
Herstedgade 3, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 28 66

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Thomas Hauger
Præstegade 20, 6760 Ribe, tlf. 75 13 98 99
Generalsekretær: Flemming Rasmussen
Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten
Redaktør af »Rampelyset«: Bent Jacobsen
Redaktionens adresse:
Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten

→

Landssekretariat:

Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 11 03, fax 74 65 20 93

Teaterforlaget DRAMA:

Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 11 41, fax 74 65 20 93

Forsøgsscenen, Haderslev

Formand: Ove Schmidt, Lille Bakkevej 1,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 14 20

Det lille Teater, Gråsten

Formand: Tage Nielsen, Stjerneparken 64,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 00 40

Det lille Teater, Aabenraa

Formand: Henrik Søchting, Skovfennen 11,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 28 29

Stjernen, Skærbæk

Formand: Per Mølgaard, Digevej 9, Brøns,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 36 03

Teatergaleasen, Højer

Formand: Kai Kjær-Andersen, Prilen 14,
6280 Højer, tlf. 74 78 92 41

Sønderjysk Forsøgscene

Formand: Bodil Rindom, Tinglevgaard,
6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 32

Sønderjysk Forsøgscenes Kirkespilgruppe

Formand: Bodil Rindom, Tinglevgaard,
6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 32

Teatret Møllen

Møllepladsen 4, 6100 Haderslev
Administrator: Carsten Wittrock,
tlf. 74 52 66 79 mellem kl. 10 og 14

Tønder Festival Fond

Vestergade 80, Postboks 113, 6270 Tønder
tlf. 74 72 46 10 – Information
tlf. 74 72 10 00 – Billetsalg

Bov Kunstforening

Formand: Inger M. Larsen, Tjørnevej 9,
6330 Padborg, tlf. 74 67 43 16

Broagerlands Kunstforening

Niels Nørmark, Vestergade 33, 6310 Broager

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening

Formand: Ilse Søgaard, Lysestøbervej 3,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 16 73

Gråsten Kunstforening

Mads Friis, Sejrsvej 79, Rinkenæs,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 22 68

Haderslev Kunstforening

A. M. Stubkjær, Højgade 112,
6100 Haderslev

Kunstforeningen Vandtårnet

Nr. Rangstrup kommune
Formand: Henriette Holsteen Jessen
Hjartbro Byvej 11, 6541 Bevtoft
tlf. 74 51 46 46

Tinglev Kunstforening

Ina Juhl, Porsevænget 4, 6360 Tinglev
tlf. 74 64 32 61

**GÅGADENS
BOGLADE**
6400 SØNDERBORG
TELEFON 74 42 13 31

**VI
SES
PÅ
GÅGADEN**

Bogladden,
hvor bogglade
mennesker mødes

Lokalhistoriske foreninger, arkiver og samlinger

Lokalhistoriske Arkiver og Samlinger i Sønderjylland (LASS)

Formand: Randi Demuth, Østerhøj 3, 6310 Broager, tlf. 74 44 01 47

Dansk Slægtsgaardsforening

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, Kaaregård, Badstrupvej 39, Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Haderslevkredsen:

Formand: Gårdejer Elise Jensen, Højtoftegård, Gammelby 40, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16

Det sydlige Sønderjylland:

Formand: Gårdejer H. C. Clausen, Holmbogård, Langbro 2A, Ullerup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 86

Hjemmeværnsregion III's historiske udvalg

v/ Mette M. Andersen, Gl. Toftlundvej 13, Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

Slægtshistorisk Forening Sønderjylland

Formand: Jørgen Wangel, Mosevang 29, Ulkebøl, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 75 33

Augustenborg kommune

Lokalhistorisk Arkiv for Augustenborg kommune

Slotsallé 10D, 6440 Augustenborg tlf. 74 47 18 08

Åbent: Onsdag kl. 9–12 og 16–18.

Første mandag i hver måned kl. 19–21.

Bov kommune

Bov lokalarkiv

Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg tlf. 74 67 34 54

Åbent: Som biblioteket og efter aftale

Historisk forening for Vis Herred

v/ overlærer H. H. C. Bang, Padborgvej 27, Bov, 6330 Padborg, tlf. 74 67 16 18

Bredebro kommune

Lokalhistorisk samling

Brede Bygade 14, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28
Åbent: Tirsdag og torsdag 16–18 og efter aftale

Broager kommune

Lokalhistorisk Forening for Broagerland

Formand: Chresten A. Krogh, Møllegade 42, 6310 Broager, tlf. 74 44 17 64

Broagerlands lokalarkiv

Storegade 33, 6310 Broager, tlf. 74 44 93 51
Åbent: Tirsdag kl. 15–17 og efter aftale

Christiansfeld kommune

Christiansfeld lokalhistoriske forening

Formand: Annelise Gram, Kongensgade 19, I.tv., 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 19 92

Arkiv: Nørregade 1, 6070 Christiansfeld tlf. 74 56 25 98

Åbent: Fredag kl. 15–17, lørdag kl. 14–16

Fjelstrup Lokalhistoriske Forening

Formand: Anne-Kirsten Glumsø, Fjelstrup Nørrevej 70, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 62 14

Arkiv: Skolebakken 2, Fjelstrup, 6100 Haderslev
Åbent: Efter aftale med formanden

Lokalhistorisk Arkiv for Hejls-Hejlsminde

Trappendalvej 29, 6094 Hejls, tlf. 75 57 47 54

Arkiv: Hejls Landevej 57, 6094 Hejls

Åbent: Tirsdag kl. 15.30–17.30

Vejstrup lokalhistoriske Forening og Arkiv

Formand: Johannes Larsen, Gl. Skamlingvej 1, 6093 Sjølund, tlf. 75 57 50 97

Arkiv: »Lærkebo«, Sjølunggade 28

6093 Sjølund

Åbent: 1. tirsdag i måneden kl. 19–22 og efter aftale

Leder: Jørgen Hesselberg, Vejstruprødvej 17, 6093 Sjølund, tlf. 75 57 48 77

*Gram kommune***Lokalhistorisk Arkiv for Gram og Omegn**

v/ Gunnar Lundgaard, Kirkeallé 13, 6510 Gram,
tlf. 74 82 21 61

Arkiv: Østergade 10, 6510 Gram

Åbent: Tirsdag kl. 9-11 og 1. mandag i måneden
kl. 19.30 samt efter aftale

Tiset Lokalhistoriske Forening

Formand: Arne Skafsgård, Stenholdtvej 6, Tiset,
6510 Gram, tlf. 74 82 12 96

Arkiv: Stenholdtvej 6

Åbent: 1. mandag i måneden kl. 14-17 og 19-?
samt efter aftale

*Gråsten kommune***Gråsten kommunes lokalhistoriske arkiv**

Biblioteket, Ahlmannsparken, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 13 75

Åbent: Mandag kl. 14-16, torsdag kl. 16-18 og
efter aftale

Historisk Forening for Gråsten By og egn

Formand: Frede Ihle, Buskmosevej 16,
Rinkenæs, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 11 99

*Haderslev kommune***Haderslev Arkiv- og Museumsforening**

Formand: Karen Bagge Hansen, Abildgaard,
Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 61 44

Haderslev byhistoriske arkiv

Biblioteket, Bispegade 15-17, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 31 30.

Åbent: Onsdag kl. 13-17

Haderslev Slægtsforsknings Forening

Formand: Orla Iver Madsen, Skovbrynet 14,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 14

Halk-Hejsager Lokalhistoriske Forening

Formand: Jørgen D. Schmidt, Halkvej 100,
6100 Haderslev, tlf. 74 57 13 64

Arkiv: Halk Skole, Hejsagervej, 6100 Haderslev

Hoptrup sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Holger Bonde, Lysmosen 34,
Marstrup, 6100 Haderslev, tlf. 74 57 52 74

Arkiv: Hoptrup Hovedgade 66, 6100 Haderslev
Åbent: Torsdag kl. 14-16 (ikke i skoleferie)

Moltrup sogns lokalhistoriske Forening

Formand: Karin Bonde, Bramdrup Lillefort 5,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 23 98

Arkiv: Bramdrup Vestergade 7, 6100 Haderslev

Åbent: Efter aftale

Starup sogns lokalhistoriske Arkivforening

Formand: Karl Erik Olesen, Starup Kirkevej 25,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 20

Arkiv: Starup Skole, Starup Skolevej,
6100 Haderslev

Åbent: Medio september – ultimo april hver
anden torsdag (lige uger) kl. 19.30 og
efter aftale

*Højer kommune***Højeregnens Lokalhistoriske Arkiv**

Møllegade 12, 6280 Højer

Åbent: Mandag kl. 14.30-17 og efter aftale

Brevadresse: Folmer Christiansen

Strandvej 40, 6280 Højer, tlf. 74 78 21 23

*Lundtoft kommune***Historisk Forening og Arkiv for Felsted Sogn**

Fung. formand: Grethe Beck, Grønbækvej 2,
Grøngrøft, 6200 Aabenraa, tlf. 74 68 55 73

Arkiv: Rådhuset, Gråstenvej 1, Felsted,
6200 Aabenraa

Åbent: Sidste lørdag i måneden kl. 14-16
i vinterhalvåret og efter aftale

Arkivleder: Grethe Beck

**Lokalhistorisk samling for Kliplev sogn
og egns museet**

»Straagaards Smedie«, Skolegade 4, Kliplev,
6200 Aabenraa

Henv. tlf. 74 68 76 28, Jørgen Hansen

**Historisk Sogneforening
for Varnæs og Bovrup**

Formand: Knud Krog, Blansvej 28, Bovrup,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 00 37

Arkiv: Aktivcenteret, Bytoften, Bovrup,
6200 Aabenraa

Åbent: 1. oktober – 30. april hver torsdag
kl. 18.30-21 og efter aftale

Leder: Johan Meier, Gl. Skolevej 6, Varnæs,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 06 18

*Løgumkloster kommune***Historisk forening
for Løgumkloster kommune**

Formand: Peter Madsen, Vænget 17A, 6240
Løgumkloster, tlf. 74 74 37 40
Arkiv: Løgumkloster kommuneskole,
Grønnevej, 6240 Løgumkloster
Åbent: Efter aftale
Leder: Frede Gotthardsen, Ringgade 15,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 42 02

*Nordborg kommune***Lokalhistorisk arkiv for Nordborg kommune**

Løjertoft 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 08 29
Åbent: Mandag–torsdag kl. 10–14 samt mandag
kl. 17–20 i tiden 1. september–1. maj

*Nørre Rangstrup kommune***Nørre Rangstrup lokalhistoriske Arkiv**

Søndergade 56, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 58
Åbent: Mandag kl. 16–18 og efter aftale

Agerskov lokalhistoriske forening

Formand: Viggo Thomsen, Bovlund Bålstedvej
11, 6535 Branderup, tlf. 74 83 51 76
Arkiv: Agerskov skole, 6534 Agerskov
Åbent: 1. og 3. torsdag i måneden og efter aftale
Leder: Karen Bech Jensen, Sønderbyen 18,
6534 Agerskov, tlf. 74 83 31 01

**Lokalhistorisk forening og arkiv
for Arrild sogn**

Formand: Kaj Petersen, Slotsvej 2, 6520 Toftlund
Arkiv: Skærbækvej 19, Arrild, 6520 Toftlund
Åbent: Tirsdag kl. 19.30–22 og efter aftale
Leder: Inger Sophie Rahbek Andersen,
Hoffmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 43 84

Branderup-Rurup Lokalhistoriske Forening

Formand: Niels Kr. Nielsen, Friskærvej 10,
6535 Branderup, tlf. 74 83 52 75
Arkiv: Tingvej 3, 6535 Branderup
Åbent: Efter aftale
Leder: Mette Marie Andersen, Gl. Toftlundvej
13, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

**Lokalhistorisk Forening
for Toftlund og Omegn**

Formand: Tove Rasmussen, Østergade 41, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 17 33
Arkiv: Søndergade 56, 6520 Toftlund
Åbent: Mandag kl. 16–18 og efter aftale

**Lokalhistorisk forening
for Bevtoft-Tirslund sogn**

Formand: Jens Christensen, Rosenvænget 18,
6541 Bevtoft, tlf. 74 51 43 17
Arkiv: Bevtoft skole, Krügersvej 45, 6541 Bevtoft
Leder: Holger Rosenberg, Rosenvænget 2,
6541 Bevtoft, tlf. 74 51 45 19

*Rødning kommune***Brændstrup Hjemstavnsforening**

Formand: Hans M. Schmidt, Havrumvej 2, 6630
Rødning, tlf. 74 84 12 83
Arkiv: Brændstrup Kristne Friskole, Ramsherred
13, 6630 Rødning
Åbent: 1. mandag i hver måned kl. 19–21 og
efter aftale.
Leder: Hans M. Schmidt

Hjerting sogns lokalhistoriske forening

Formand: Jes Friis, Hjerting Skovvej 1,
Hjerting, 6630 Rødning, tlf. 74 84 13 61
Arkiv: Hjerting Forsamlingshus
Åbent: Efter aftale.
Leder: Jes Friis

Hygum Lokalhistoriske Forening/Arkiv

Formand: Peter Madsen, Lille Brøstrupgård,
Ribevej 5, Brøstrup, 6630 Rødning,
tlf. 74 84 12 69
Arkiv: Ribevej 42, Sdr. Hygum, 6630 Rødning
Åbent: 1. tirsdag i hver måned kl. 15–17 og
efter aftale.
Leder: Peter Madsen

Lokalhistorisk forening for Jels sogn

Formand: Margit Ottosen,
Jelsvej 39, Grønnebæk, 6630 Rødning,
tlf. 74 55 22 45 eller 74 55 23 55
Arkiv: Jels skole, Krygersvej 2, Jels,
6630 Rødning
Åbent: Tirsdag og onsdag kl. 10–12 og
efter aftale
Leder: Margit Ottosen

Lintrup Sogns lokalhistoriske udvalg

v/ Mogens Lorentzen, Grænsevej 1, Foldingbro,
6660 Lintrup, tlf. 74 85 53 45

Arkiv: Lintrup skole, Kirkepladsen 1,
6660 Lintrup

Åbent: 1. og 3. torsdag i måneden kl. 16–18 og
efter aftale.

Leder: Mogens Lorentzen

Rødding Lokalhistoriske Arkiv

Biblioteket, Kongevej 6, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 12 88

Åbent: Mandag–torsdag kl. 13–16 og efter aftale

Leder: Hans Carlo Jensen

Skodborg Hjemstavnsforening

Formand: Jens Brande, Københovedvej 77,
Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 84 81

Arkiv: Biblioteket, Søndergade 2, Skodborg,
6630 Rødding

Åbent: Onsdag kl. 10–13 og efter aftale

Leder: Kristian Holmgård, Mølletofte 16,
Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 84 85

Skrave Hjemstavnsforening

Formand: Karl Kristoffer Juhl, Skravevej 28,
Langetved, 6630 Rødding, tlf. 74 84 71 75

**Lokalhistorisk Forening
for Øster Lindet Sogn**

Formand: Arne Buhrkal, Vråvej 4, Ø. Lindet,
6630 Rødding, tlf. 74 84 61 54

Arkiv: Skodborg Bibliotek,
Søndergade 2, Skodborg, 6630 Rødding

Åbent: Onsdag kl. 10–13 og efter aftale

Leder: Kristian Holmgård, Mølletofte 16,
Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 84 85

Rødekro kommune**Lokalhistorisk forening
for Rødekro kommune**

Formand: Thomas Heisel, Horsbyggårdvej 1,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 94 98

Arkiv: Villa Catharina, Callesensgade 1A,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 66 88

Åbent: 1. og 3. mandag i måneden kl. 15–17 og
efter aftale.

Leder: Inger Danielsen, Skovvænget 11,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 42

Skærbæk kommune**Rejsby-arkivet**

Formand: Niels L. Petersen, Hovedvejen 33,
Kærbølling, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 33 64

Rømø Lokalhistorisk Forening

Formand: Rosa Schmidt, Ternevej 11, Havneby,
6792 Rømø, tlf. 74 75 52 10

Historisk Samfund i Brøns

v/ Godfred Degn, Astrupvej 68, 6780 Skærbæk

Historisk forening for Skærbæk og Omegn

Formand: H. E. Sørensen, Melbyvej 27,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 04

Arkiv: Skærbækegnens Museum, Storegade 47,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52

Åbent: Juni–oktober mandag–fredag kl. 10–17,
1. weekend i hver mdr. kl. 14–17 og efter aftale

Sundeved kommune**Historisk forening for Sundeved**

Formand: H. C. Clausen, Langbro 2A, Ullerup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 86

Arkiv: Truenbrovej 21A, Avnbøl,
6400 Sønderborg

Åbent: Onsdag kl. 16–20 og efter aftale

Leder: Ellen M. Olsen, Møllehøj 5A, Avnbøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 11 22

Selskabet for Nydamforskning

Formand: Vincent Jessen, Peberbjerg, Skovbyvej
14, Høruphav, 6470 Sydals, tlf. 74 41 57 47

Arkiv: Historisk forening for Sundeved
(se ovenfor)

Åbent: Efter aftale

Leder: Ejgild Dyrmosse, Bøgevang 18, Felsted,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 57 81

Sydals kommune**Lokalhistorisk forening for Kegnæs sogn**

Formand: Peter Wehl, Torsthoved 3, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 92

Arkiv: Kegnæs Skole

Åbent: 1. mandag i måneden kl. 18–19.30 i
vinterhalvåret og efter aftale

Leder: Hans Bertelsen, Østerbyvej 50, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 10

Lokalhistorisk arkiv for Tandslet sogn

Formand: Peter Johannsen, Mommarkvej 313, 6470 Sydals, tlf. 74 40 77 33
 Arkiv: Tandslet skole, Ertebjergvej 2, 6470 Sydals
 Åbent: 1. oktober – 1. april torsdag kl. 19–20 og efter aftale
 Leder: Svend Iversen, Østkystvej 117, Ertebjerg, 6470 Sydals, tlf. 74 44 77 85

Lysabild sognehistorisk forening

Formand: Viggo Vandkær Thomsen, Lysabild Degnegård, 6470 Sydals, tlf. 74 40 42 84 (kl. 16–18)
 Arkiv: Lysabild Skole
 Åbent: 1. torsdag i hver måned kl. 18–20 og efter aftale
 Leder: Nicolai Hansen, Mommarkvej 395, Mommark, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 95

Lokalhistorisk Forening for Hørup sogn

Formand: Chr. Wolf, Østerbakken 11, Høruphav, 6470 Sydals, tlf. 74 41 53 06
 Arkiv: Hørup centralskole, Vestervej 42, Kirkehørup, 6470 Sydals
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Peter Hell, Havemose 4, Lambjerg, 6470 Sydals, tlf. 74 41 52 15

Sønderborg kommune

Lokalhistorisk Forening for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: Ole Andersen, Ringløkke 24, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 84 79

Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: Ole Andersen, Ringløkke 24, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 84 79
 Arkivafdeling: Kirkegade 8, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 27 10
 Åbent: Mandag kl. 9–12, onsdag kl. 15–19 og efter aftale
 Leder: Ruth Kümpel, Arnkilgade 62, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 70 31
 Arkivafdeling: Torvet 2, Ulkebøl, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 93 66
 Åbent: Tirsdag kl. 10–12, onsdag kl. 19.30–21 og efter aftale
 Leder: Sophie Rasmussen, Sneppevej 5, Skovby, 6470 Sydals, tlf. 74 40 48 63

Tinglev kommune

Lokalhistorisk Forening for Tinglev kommune

Formand: Benny Lau, Kværnholtvej 16, 6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 11 00

Lokalhistorisk Arkiv for Tinglev kommune

Bylderup-Bov Bygade 17, 6372 Bylderup-Bov
 Åbent: Mandag og onsdag kl. 15–18
 Leder: Ester Feddersen, Nørreagervej 6A, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 40 62

Tønder kommune

Lokalhistorisk Forening for Tønder kommune

Formand: H. C. Hansen, Ingridsvvej 1, 6270 Tønder, tlf. 74 72 20 67

Lokalhistorisk Arkiv for Tønder kommune

Biblioteket, Richtsensgade 10, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26
 Åbent: Tirsdag kl. 13–18, torsdag kl. 13–17, lørdag kl. 10–12 og efter aftale (lukket i juli)
 Leder: Britta Bargfeldt

Vojens kommune

Lokalhistorisk Forening for Vojens kommune

Formand: Kurt Jespersen, Ternevej 2, 6500 Vojens, tlf. 74 54 21 21
 Arkiv: Møllerens Hus, Tørning Mølle, Tørningvej 7, 6500 Vojens, tlf. 74 50 70 31
 Åbent: Tirsdag kl. 19.30–21.30, torsdag kl. 14–16 og efter aftale (lukket i skoleferier)
 Leder: Laurids Lund, Hovedgaden 104, Over Jerstal, 6500 Vojens, tlf. 74 54 73 45

Lokalhistorisk Forening for Jegerup sogn

Formand: Mathias Nørgaard, Haderslevvej 2, 6500 Vojens, tlf. 74 50 61 84
 Arkiv: Jegerup skole, Bygaden 16, Jegerup, 6500 Vojens
 Leder: Kaj Sandholdt, Kærager 8, Jegerup, 6500 Vojens, tlf. 74 54 29 80

Lokalhistorisk Forening for Oksenvad Sogn og Omegn

Formand: Ernst K. Svennesen, Vadstedvej 10, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 43 05
 Arkiv: Øster Lindetvej 5, Oksenvad, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 46 07

→

Åbent: Mandag kl. 19–21 og efter aftale
Leder: Ernst K. Svennesen

Aabenraa kommune

Ensted sogns lokalhistoriske forening

Formand: Hans P. Meier, Buen 80, Stubbæk,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 33 98
Arkiv: Skolegade 1, Stubbæk, 6200 Aabenraa
Åbent: Efter aftale
Leder: Hans P. Meier

Løjt lokalhistoriske Forening

Formand: Erling Madsen, Sandskærvej 582,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 78 04
Foreningens billedarkiv er åbent efter aftale.
Leder: Jørgen Lundby, Løjt Søndervang 21,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 73 76

Aabenraa Byhistoriske Forening

Formand: Esther Buchreitz, Nybro 14,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 35 11

**Kulturelle værdier
og traditioner med plads,
miljø og grobund
for meget mere...**

Løgumkloster kommune

Rådhusstræde 2 · 6240 Løgumkloster · Telefon 74 74 45 11

Biblioteker

Augustenborg kommune

Augustenborg Kommunebibliotek
6440 Augustenborg, tlf./fax 74 47 16 71
Filialer i Asserballe og Fynshav

Bov kommune

Bov Bibliotek
6330 Padborg, tlf. 74 67 34 54
Filialer i Kollund og Holbøl

Bredebro kommune

Bredebro Bibliotek
6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28
Filialer i Ballum og Visby

Broager kommune

Broager bibliotek
6310 Broager, tlf. 74 44 16 13
Filial i Egersund skole
Åbent: Mandag kl. 14–19, onsdag kl. 14–17,
torsdag kl. 10–14, fredag kl. 14–19

Christiansfeld kommune

Christiansfeld Bibliotek
Nørregade 12, 6070 Christiansfeld
tlf. 74 56 18 37, fax 74 56 11 49
Filialer i Fjelstrup, Hejls, Stepping og Vejstrup

Lundtoft kommune

Felsted Bibliotek
Sønderborgevej 137, Felsted, 6200 Aabenraa
Bovrup Bibliotek
Skolegade 12, Kliplevej, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 78 37
Søgård Bibliotek
Søgård Ringvej 1, Søgård, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 79 01
Bovrup Bibliotek
Bytoften 13, Bovrup, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 01 08

Gram kommune

Gram Bibliotek
Østergade 10, 6510 Gram, tlf. 74 82 19 70
Filial i Arnum

Gråsten kommune

Gråsten Bibliotek
6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 75, fax 74 65 03 95

Haderslev kommune

Haderslev Bibliotek
Bispegade 15-17, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 55 33, fax 74 53 50 56
Åbent: Kl. 9.30–19 på hverdage, kl. 9.30–13 på
lørdage, 1. lørdag hver måned kl. 9.30–15

Højer kommune

Højer Bibliotek
Digeskolen, 6280 Højer, tlf. 74 78 26 86

Løgumkloster kommune

Løgumkloster Bibliotek
Storegade 16, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 30 42
Åbent: Mandag kl. 15–19, tirsdag kl. 10–12 og
15–18, onsdag kl. 15–19, torsdag kl. 10–12 og
15–18, fredag kl. 15–18

Filial i Nr. Løgum, tlf. 74 74 38 14
Åbent: Mandag kl. 18.30–19.30,
torsdag kl. 15.30–16.30

Filial i Bedsted, tlf. 74 77 73 15
Åbent: Mandag, onsdag og fredag
kl. 14.30–16.30

Filial i Øster Højst, tlf. 74 77 53 44
Åbent: Mandag kl. 15–16.30,
torsdag kl. 18.30–20

Nordborg kommune

Nordborg Bibliotek
Løjtertoft, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 03 36
Filialer i Guderup og Havnbjerg

Nørre Rangstrup kommune

Toftlund Bibliotek
Torvegade 1, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 13 03
Filialer i Agerskov og Bevtøft

Rødding kommune

Rødding Bibliotek
Kongevej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 88
Åbent: Mandag og fredag kl. 14–19,
tirsdag kl. 10–17, onsdag kl. 14–17,
torsdag kl. 11–17

Afdelingen i Jels, Søndergade 7, Jels, 6630
Rødding, tlf. 74 55 23 96

Åbent: Mandag og torsdag kl. 14–17,
tirsdag kl. 16–18, fredag kl. 15–17

Afdelingen i Skodborg, Søndergade 2, →

Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 85 69
Åbent: Mandag og torsdag kl. 15–18, tirsdag kl. 15–17, 1. torsdag i hver måned kl. 18–21

Hygum sogns bibliotek
Ribevej 42, 6630 Rødding
Åbent: Mandag kl. 10–11, onsdag kl. 16–17.30 og fredag kl. 19–20

Rødekro kommune

Rødekro Bibliotek
Vestergade 20, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 23
Filialer i Genner, Hellevad, Hjordkær og Hovslund

Skærbæk kommune

Skærbæk Bibliotek
Jernbanegade 2, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 80

Sundeved kommune

Sundeved Bibliotek
Skolevej 8, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg
tlf. 74 46 74 30, fax 74 46 73 20

Sydals kommune

Sydals Kommunebibliotek
Vestervej 42, Kirke-Hørup, 6470 Sydals
tlf. 74 41 54 29, fax 74 41 60 73
Filialer i Lysabild, Tandslet og Kegnæs

Sønderborg kommune

Sønderborg kommunes Biblioteker
Kongevej, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 26 31, fax 74 43 09 18
Filialer: Ulkebøl, Torvet, tlf. 74 42 82 58
Dybbøl, Gl. Aabenraavej 20, tlf. 74 48 84 88

Tinglev kommune

Tinglev Bibliotek og Turistinformation
Tinglev Midt, 6360 Tinglev
tlf. 74 64 41 69, fax 74 64 22 64
Filialer i Bolderslev, Bylderup-Bov, Ravsted og Rens

Tønder kommune

Tønder Bibliotek
Richtsensgade 10, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26

Vojens kommune

Vojens Bibliotek
Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 16 80 →

Filialer i Hammelev, Jegerup, Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad, Skrydstrup, Sommersted og Vedsted

Aabenraa kommune

Det sønderjydske Landsbibliotek
Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 25 62, fax 74 62 14 80

Filial i Løjt Kirkeby, Skolegade 23
tlf. 74 61 75 28

TYSKE BIBLIOTEKER

Aabenraa

Deutsche Zentralbücherei Apenrade
Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 11 58
Åbent: Mandag og tirsdag kl. 10–18, onsdag kl. 13–18, torsdag og fredag kl. 10–18, lørdag kl. 10–13
Desuden 3 bogbusser

Haderslev

Deutsche Bücherei Hadersleben
Åstrupvej 9, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 29
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10–12 og 14–17, torsdag kl. 10–12 og kl. 14–18
1. lørdag i måneden kl. 10–13

Sønderborg

Deutsche Bücherei Sønderburg
Rønhaveplads 12, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 57 65
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10–12 og 13.30–17, torsdag kl. 10–12 og kl. 13.30–18
1. lørdag i måneden kl. 10–13

Tinglev

Deutsche Bücherei Tingleff
Hovedgaden 100, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 35 77
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10–12 og 13.30–17, torsdag kl. 10–12 og 13.30–18
1. lørdag i måneden kl. 10–13

Tønder

Deutsche Bücherei Tøndern
Popsensgade 6, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 59
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10–12 og 13.30–17, torsdag kl. 10–12 og 13.30–18
1. lørdag i måneden kl. 10–13

Frie skoler

Ungdoms- og efterskoler

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler

Formand: Forstander Knud Brusgaard Nielsen
 Nr. Ørslev Ungdomsskole
 Nykøbingvej 266, Nr. Ørslev, 4800 Nykøbing F
 tlf. 53 86 80 30
 Sekretariat: Vartov, Farvergade 27, opg. H,
 1463 København K, tlf. 33 12 86 80

Agerskov Ungdomsskole

6534 Agerskov, tlf. 74 83 33 15, fax 74 83 39 62
 Forstanderpar: Kirsten og Henrik Juul-Dam

Broagerlands Efterskole

Dyntvej 113, 6310 Broager, tlf. 74 44 27 62
 Forstanderpar: Ingeborg og Georg Pedersen

Deutsche Nachschule Tingleff

6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 20
 Forstander: Dorothea Kühn

Dybbøl Efterskole

Ragebølskovvej 3, 6400 Sønderborg
 tlf. 74 48 70 80, fax 74 48 70 81
 Forstanderpar: Evelyn og Erik Rosenbæk
 Bollerslev

Emmerske Efterskole

6270 Tønder, tlf. 74 72 44 33
 Forstanderpar: Ulla Blædel og Per Laustsen

Højer Ungdomsskole

6280 Højer, tlf. 74 78 21 40, fax 74 78 22 40
 Forstanderpar: Bodil og Wolfgang Dibbern

Kongeådalens Efterskole

Dover, 6660 Lintrup, tlf. 74 85 53 33
 Forstander: Jes Imer

Løgumkloster Efterskole

Tønder Landevej 6, 6240 Løgumkloster
 tlf. 74 74 36 52
 Forstander: H. P. Mogensen

Nordborg Slots Efterskole

6430 Nordborg, tlf. 74 45 15 28, fax 74 49 11 51
 Forstander: Arley D. Bastiansen

Rejsby Europæiske Efterskole

Kogsvej 3, 6780 Skærbæk,
 tlf. 74 75 36 22, fax 74 75 30 04
 Forstander: Thorkild Bork Hansen

Rens Ungdomsskole

6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 83 70
 Forstander: Olav Velds

Rinkenæs Ungdomsskole

Rinkenæs, 6300 Gråsten
 tlf. 74 65 13 08, fax 74 65 36 08
 Forstanderpar: Margit Skov og Erik Back Pedersen

Skamlingsbanke Ungdomsskole

Gl. Skamlingsvej 1, 6073 Sjølund, tlf. 75 57 40 26
 Forstander: Johannes Larsen

Sommersted Ungdomsskole

Talind 2, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 41 68
 Forstanderpar: Birgitte og Knud-Erik Hansen

Sundeved Ungdomsskole

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 03 11
 Forstander: Kr. Kristensen

Vojens Ungdomsskole

6500 Vojens, tlf. 74 54 11 29, fax 74 59 15 11
 Forstander: Bjarne Friis Pedersen

Aabæk Efterskole

6200 Aabenraa
 tlf. 74 62 50 63, fax 74 62 53 55
 Forstander: Jørgen Kusk

Højskoler

Danebod Højskole

Fynshav, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 41 12
 Forstander: Laust Riis-Søndergaard

Hoptrup Højskole

6100 Haderslev, tlf. 74 57 52 13, fax 74 57 60 13
 Forstanderpar: Ingrid og Ole Bjergely Christensen

Løgumkloster Højskole

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 40 40
 Forstander: Harald Nielsen

Rødding Højskole

6630 Rødding, tlf. 74 84 22 84
Forstander: Dorthe Esbjørn Holck

Rønshoved Højskole

6340 Kruså, tlf. 74 60 83 18, fax 74 60 85 46
Forstander: Laurits Kjær Nielsen

Idrættshøjskolen i Sønderborg

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 18 48, fax 74 42 17 89
Forstander: Stig Jensen

Højskolen Strand

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 21 60
Kontor daglig kl. 9–16
Forstander: Anders Lyng Nielsen

Den Sønderjyske Højskole for musik og teater

Herrestedgade 6-8, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 01 04
Forstander: Erik Stent Pedersen

Uge Folkehøjskole,

Den nordisk-europæiske Folkehøjskole

Uge, 6360 Tinglev
tlf. 74 64 30 00, fax 74 64 30 06
Forstander:

Husholdningsskoler og håndarbejdsskoler

Søgårdhus

Husholdningsskolen på Flensborg Landevej 23,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 78 29
Forstander: Kirsten Mønsted Poulsen

Sønderjyllands Husholdnings- og Håndarbejdsskole

Præstegårdsvej 11, 6630 Rødding
tlf. 74 84 25 00, fax 74 84 25 08
Forstander: Anna Pedersen

Kirkemusikskoler

Løgumkloster Kirkemusikskole

Vestergade 9-13, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 40 70

Telefontid: Mandag–fredag kl. 8.30–12 samt
tirsdag, onsdag og torsdag kl. 13–15

Rektor: Peter Langberg

Telefontid: Tirsdag og torsdag kl. 13.30–14.30

Horsens afdeling, tlf. 75 61 25 05

VERDENS FØRSTE
HØJSKOLE

Efterårsskolen:

30. august – 20. december
30. august – 25. oktober
26. oktober – 20. december

Forårsskolen

14. januar – 1. juni
14. januar – 23. marts
24. marts – 1. juni

RØDDING HØJSKOLE
74 84 22 84

Erhvervsskoler

AMU-Center Sønderjylland

Kallemosen 20, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 47 80

Forstander: Finn Temroth

EUC Syd

ErhvervsUddannelsesCenter

Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg

tlf. 74 12 42 42, fax 74 43 40 47

Direktør: Svend Aage Olsen

Gråsten Landbrugsskole

Fiskbækvej 15, 6300 Gråsten

tlf. 74 65 10 24, fax 74 65 06 24

Forstander: Peder Damgaard

Haderslev Handelsskole

Kroghs Kobbøl 2, 6100 Haderslev

tlf. 74 52 12 50

Forstander: Erik Pedersen

Haderslev Tekniske Skole

Christen Koldsvej 20, 6100 Haderslev

tlf. 74 52 40 72, fax 74 53 43 59

Købmandsskolen

Dr. Margrethesvej 6, 6200 Aabenraa

tlf. 74 62 22 85

Forstander: Torben Jessen

Mommark Handelskostskole

Mommarkvej 376, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 13

Forstander: Jens Schultz

Uddannelsesleder/souschef: Jørgen H. Bonde

Administrationschef: Carl Johan Bjørnsholm

Skolehjemsinspektør: Svend Aage Clausen

Skolen for Social- og Sundhedsuddannelser

Bjergparken, Postboks 120,

Bjerggade 4M, 6200 Aabenraa

tlf. 74 63 26 80, fax 74 63 26 88

Sønderborg Handelsskole

Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg

tlf. 74 42 55 25

Forstander: Direktør Frede Kühl

Tønder Handelsskole

Martin Hammerichsvej 2, 6270 Tønder

tlf. 74 72 43 53, fax 74 72 05 84

Gymnasier og voksen- uddannelsescentre

Gymnasier

Amtsgymnasiet i Sønderborg

Grundtvigs Allé 86, 6400 Sønderborg

tlf. 74 42 05 01, fax 74 43 32 38

Rektor: Henning Steen Jensen

Deutsches Gymnasium für Nord Schleswig

Svinget 26-28, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 36

Rektor: H. J. Nissen

Haderslev Katedralskole

Christiansfeldvej 31, Postboks 135,

6100 Haderslev, tlf. 74 52 27 21, fax 74 53 46 27

Rektor: Jørn Jul Pedersen

Studerterkurset og Kostskolen i Sønderjylland

Vestergade 2, 6520 Tøftlund

tlf. 74 83 20 62, fax 74 83 20 63

Rektor: Niels Leth Sørensen

Afdelingsinspektør: Hans Erik Erichsen

Sønderborg Gymnasium og HF-kursus

Kongevej 37, 6400 Sønderborg

tlf. 74 42 34 27, fax 74 42 80 27

Rektor: Ole Jellingsø

Tønder Gymnasium, HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,

6270 Tønder, tlf. 74 72 10 28, fax 74 72 17 08

Rektor: Else Fynbo

Aabenraa Gymnasium og HF

Forstallé 14, Postboks 50, 6200 Aabenraa

tlf. 74 62 23 11, fax 74 62 33 24

Rektor: Eva Nielsen

Voksenuddannelsescentre

Tønder Gymnasium, HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,

6270 Tønder, tlf. 74 72 30 14, fax 74 72 31 14

Forstander: Søren Kjelds

VUC – Gram

Åvej 3, 6510 Gram, tlf. 74 82 22 21,
fax 74 82 04 05
Forstander: Knud Bennetzen

VUC – Haderslev

Christiansfeldvej 31D, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 59 77, fax 74 52 59 38
Forstander: Kai Bjørnskov

VUC – Sønderborg

Sct. Jørgens Skole, Asylvej 18, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 70 57, fax 74 42 20 49
Forstander: Karin Møller

VUC – Aabenraa

Nygade 20, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 40 30, fax 74 62 99 77
Forstander: Søren P. Munk

Videregående uddannelser

Handelshøjskole Syd

Grundtvigs Allé 150, 6400 Sønderborg
tlf. 74 32 11 11

Sønderborg Teknikum, Ingeniørhøjskolen

Voldgade 5, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 55 50
Rektor: K. Clemen Jørgensen

Den Sønderjyske Sygeplejeskole

Agervang 2, 6400 Sønderborg, tlf. 74 18 29 00
Rektor: Hanne Thaysen

Haderslev Statsseminarium

Lembckesvej 7, 6100 Haderslev
Læreruddannelsen: tlf. 74 52 61 17
Socialpædagoguddannelsen: tlf. 74 52 21 68
Rektor: O. Jessen Bruun

Seminarieret i Aabenraa

Pædagoguddannelsen
Dr. Margrethesvej 11-13, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 40 06
Rektor: Ruth Johansen

Seminarieret for Tekstil-Design og Brugsgrafik

Søndergade 21, 6280 Højer
tlf. 74 78 27 33, fax 74 78 92 25
Forstander: Jens Lau Petersen

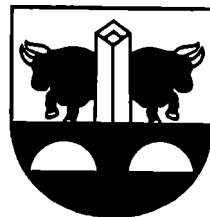
Hold det danske
grænseblad

FLENSBORG AVIS

Wittenberger Weg 19
24941 Flensburg
Tel.: 00 49 4 61 50 45-0
Fax: 00 49 4 61 50 45-2 03

BOV KOMMUNE

– vi bygger bro
mellem Europa
og Skandinavien

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

Formand: Paul Deleuran, Klosteret 1,
6100 Haderslev, tlf. 74 53 28 92
Sekretariat: Skeelslund, 9440 Aabybro
tlf. 98 24 47 33

Turist – Marketing Sønderjylland

Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa
Formand: Anna Margrethe Ikast
Kst.leder: Anja Rasmussen
tlf. 74 63 01 30, fax 74 63 09 95

Augustenborg Erhvervs- og Turistforening

Formand: Stenn Kristensen
Chr. Bachsvej 5, Asserballeskov
6440 Augustenborg, tlf. 74 47 44 18

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Chr. Caspersen,
Gammelmark Camping, 6310 Broager
Bureau: Ihle's Papirhandel
Storegade 23, 6310 Broager, tlf. 74 44 11 00

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Forstander Johannes Larsen,
Gammel Skamlingvej 1, 6093 Sjølund,
tlf. 75 57 40 26 og 75 57 50 97
Bureau: Kongensgade 5, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 30, fax 74 56 32 18

Gram Turistbureau

Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram,
tlf. 74 82 01 11.
Leder: Christine Strange

Haderslev Turistforening

Formand: Paul Deleuran, Klosteret 1,
6100 Haderslev, tlf. 74 53 28 92
Bureau: Sønderbro 3, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 50
Turistchef: Svend Aage Mattson

Turist- og Erhvervsforeningen for Højer kommune

Formand: Albert Pedersen, Emmerlev Klev
Strandhotel, 6280 Højer, tlf. 74 78 25 88
Turist- og Erhvervsbureau, Møllegade 12,
6280 Højer, tlf. 74 78 29 93, fax 74 78 28 93

Nord-Als Turistforening

Formand: Disponent Arne Asmussen,
Tranebærvej 5, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 19 65
Bureau: Nord-Als Turistbureau, Stationsvej 8,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 05 92
Turistchef: Michael Hansen

Nørre Rangstrup Turistforening

Formand: Edel Petz, Smedegade 35,
6535 Branderup J, tlf. 74 83 53 77
Bureau: Toftlund Bog og Idé, Bente Born,
Søndergade 5, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 11 19

Turistforeningen for Rødding Kommune

Formand: Overlærer O. Finnemann, Barsbøl
Markvej, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 23 56
Bureau: Den Gamle Mølle, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 10, fax 74 55 32 77
Leder: Conni Tetens

Turistforeningen for Rømø-Skærbæk og Omegn

Formand: Sparekassedirektør Bent Petersen,
Gartnervænget 2, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 18 20
Bureau: Havnebyvej 30, Tvismark, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 51 30
Turistchef: Per Skramso, Jernbanegade 16,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 11 25

Sønderborg Turistforening

Formand: Kontorchef Erik Wittek-Møller,
Sønder Havnegade 6, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 46 66
Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 35 55, fax 74 42 57 47
Turistchef: Berit Jensen

Tønder Turistforening

Formand: Erik Tygesen, Østergade 5,
6270 Tønder, tlf. 74 72 12 12,
fax forr. 74 72 51 11, fax privat 74 72 12 12
Bureau: Torvet 1, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 20, fax 74 72 09 00
Turistchef: Kim Carlsen

Vojens Turistforening

Formand: Hans Egon Lorenzen, Allégade 43,
6500 Vojens, tlf. 74 54 26 06
Bureau: Vojens Bibliotek, Rådhuscentret 5,
6500 Vojens, tlf. 74 54 06 00

Turistforeningen for Aabenraa og Omegn

Formand: Bjarne Kock, tlf. 74 62 86 84
 Bureau: Turistforeningen for Aabenraa og
 Omegn, H. P. Hanssensgade 5, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 62 35 00
 Turistchef: Lis Langelund-Larsen

Vandrerhjem

Endrupskov Vandrerhjem

Ribe Landevej 30, 6510 Gram
 tlf. 74 82 17 11, fax 74 82 07 82

Haderslev Vandrerhjem

»Erlevhus«, Erlevvej 34, 6100 Haderslev
 tlf. 74 52 13 47, fax 74 52 13 64

Jels Idrætscenter og Vandrerhjem

Ørstedvej 10, Jels, 6630 Rødding
 tlf. 74 55 28 69, fax 74 55 31 07
 Centerleder: Vagn Møller

Rudbøl Forsamlingshus og Vandrerhjem

Rudbølvej 19-21, Rudbøl, 6280 Højer
 tlf. 74 73 82 98, fax 74 73 80 35

Sønderborg Vandrerhjem

Kærvej 70, 6400 Sønderborg
 tlf. 74 42 31 12, fax 74 42 56 31

Tønder Vandrerhjem

»Kogsgården«, Sønderport 4, 6270 Tønder
 tlf. 74 72 35 00, fax 74 72 27 97

Vollerup Vandrerhjem

»Abildgården«, Mommarkvej 17 og 22,
 6400 Sønderborg,
 tlf. 74 42 39 90, fax 74 42 52 90

Aabenraa Vandrerhjem

Sønderskovvej 100, 6200 Aabenraa
 tlf. 74 62 26 99, fax 74 62 29 39

Museer

Bov Museum

»Oldemorstofte«, Bovvej 2, 6330 Padborg,
 tlf. 74 67 51 50
 Åbent: 1. april – 1. november kl. 14–17
 hver dag, undtagen mandag.
 Besøg af grupper uden for disse tider
 kontakt venligst museet eller
 N. P. Lund Jensen, tlf. 74 67 33 32

Brødremenighedens Museum

Enkehuset, 6070 Christiansfeld
 Åbent: 1. juni – 31. aug. kl. 14–17,
 mandag lukket.
 Besøg uden for disse tider efter aftale med
 Ella de Molade, Lindegade 3,
 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 12 37

Cathrinesminde Teglværksmuseum

Illerstrandvej 7, Iller Strand, 6310 Broager,
 tlf. 74 44 94 74
 Åbent: 1. – 30. april tirsdag–søndag kl. 10–16
 1. maj – 30. juni tirsdag–søndag kl. 10–17
 1.–31. juli daglig kl. 10–17,
 1. august – 30. sept. tirsdag–søndag kl. 10–17
 1. – 31. oktober tirsdag–søndag kl. 10–16.
 Rundvisninger på bestilling.
 Leder: Kim Jacobus Paulsen

Dansk Klokkemuseum

Sønderjyllands Kunst- og Kulturcenter,
 Hammelev, 6500 Vojens

Ehlers Samlingen

Slotsgade 20, 6100 Haderslev
 Åbent: 1. juni – 31. aug. tirsdag–fredag kl. 10–17
 Lørdag og søndag samt helligdage kl. 14–17
 1. september – 31. maj tirsdag, torsdag, lørdag og
 søndag samt helligdage kl. 14–17.
 Besøg eller studier herudover kan aftales på tlf.
 74 53 08 58 – Slotsgade 20

Genforenings- og Grænsemuseet

Koldingvej 52, Frederikshøj, Postboks 58, 6070
 Christiansfeld, tlf. 75 57 30 03, fax 74 26 74 22
 Åbent: Hver dag kl. 10–17

Haderslev Museum

Dalgade 7, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 75 66 →

Åbent: Sommer (1. juni –31. august)

tirsdag–søndag kl. 10–16.

Vinter (1. sept.–31. maj) tirsdag–søndag
kl. 13–16.

Mandag lukket

Hjemmeværnsmuseet

Lejrvejen 41, Frøslevlejren, 6330 Padborg

Højer Mølle- og marskmuseum

6280 Højer, tlf. 74 78 29 11

Åbent: 1. april – 31. oktober kl. 10–16

Lejrskole- og gruppebesøg uden for åbningstiden
kun efter aftale, tlf. 74 78 29 11 el. 74 72 26 57

Jacob Michelsens Gård i Kolstrup

Toften 37B, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 45

Åbent: Ved særudstillinger og
for grupper efter aftale

Landbrugsmuseet Hygum Hjemstavngård

Ollingvej 1, Sdr. Hygum, 6630 Rødding

Henv. om besøg tlf. 74 84 55 66 el. 74 84 51 22

Midtsønderjyllands Museum

Gram Slot, 6510 Gram, tlf. 74 82 10 00,

fax 74 82 04 23, aften evt. 74 82 24 24

Åbent: 1. maj – 31. okt. tirsdag–søndag kl. 10–17,

1. nov. – 30. april tirsdag–lørdag kl. 13–16,

søndag kl. 10–16.

Mandag lukket

Museet for Frøslevlejren og

Dansk Røde Kors Museum

Lejrvejen 75, Frøslev, 6330 Padborg

Åbent: Alle hverdage, undtagen mandag, kl.

9–16, lørdag, søndag og helligdage kl. 10–17,

24. juni – 10. august hver dag kl. 10–17,

december og januar lukket

Museet Holmen

Østergade 13, 6240 Løgumkloster,

tlf. 74 74 41 65

Åbent: Palmesøndag – 14. juni tirsdag–søndag
kl. 14–17

15. juni – 31. august hver dag kl. 10–17

1. sept. – 31. oktober tirsdag–søndag kl. 14–17

Åbningstider om vinteren oplyses
ved henvendelse til museet

Museet på Sønderborg Slot

6400 Sønderborg,

tlf. 74 42 25 39, fax 74 43 06 55

Kontortid: Man.–torsdag kl. 9–15,

fredag kl. 9–13

Åbent: 1. maj – 30. sept. kl. 10–17,

1. – 31. oktober kl. 10–16,

1. november – 31. marts kl. 13–16,

1. – 30. april kl. 10–16

Nationalmuseets Kommandørgård

Toftum, 6792 Rømø, tlf. 74 75 52 76

Åbent: 1. maj – 30. september kl. 10–18,

1. – 31. oktober kl. 10–15, i påsken kl. 10–15

Mandage lukket

Skærbækegnens Museum

Storegade 47, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52

Leder: H. E. Sørensen, Melbyvej 27,

6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 04

Slesvigske Vognsamling

Sejlstensgyde, 6100 Haderslev

Sønderjyds Brandværnsmuseum

Fabriksvej 5, 6510 Gram

Sønderjyllands Kunstmuseum

Kongevej 55, 6270 Tønder,

tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50

Åbent: 1. maj – 31. oktober kl. 10–17,

1. november – 30. april kl. 13–17.

Mandag lukket hele året

Tønder Museum

Kongevej 55, 6270 Tønder,

tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50

Åbent: 1. maj – 31. oktober kl. 10–17,

1. november – 30. april kl. 13–17.

Mandag lukket hele året

Aabenraa Museum

H. P. Hanssens Gade 33, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 26 45

Åbent: 1. juni – 31. august kl. 10–16,

1. september – 31. maj kl. 13–16.

Mandag lukket hele året

Museer i Sydslesvig (udvalg)

Danevirkegården

Museum og forsamlingshus,
Ochsenweg 5, D-24867 Dannewerk,
Museumsleder: Jørgen Kühl,
tlf. 04621/37814, fax 04621/31025

FLENSBORG

Bymuseet

Lutherplatz 1, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/852956
Åbent: Tirsdag–lørdag kl. 10–13 og 15–17,
søndag kl. 10–13

Flensborg Søfartsmuseum

Schiffbrücke 39, D-24939 Flensborg,
tlf. 0461/852970
Åbent: Tirsdag–lørdag kl. 10–17,
søndag kl. 10–13

Naturhistorisk Museum

Süderhofenden 40-42, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/852504
Åbent: kl. 10–12, 15–17, søndag kl. 10–13,
mandag og lørdag lukket

HEDEBY

Vikingemuseet i Hedeby

Ved Hedeby (hovedvej 76)
Adr. Schloss Gottorp, D-24837 Schleswig

HUSUM

Husum Slot

D-25813 Husum
Åbent: April–oktober tirsdag – søndag kl. 10–12
og 14–17. Resten af året tirsdag, torsdag og
lørdag kl. 15–17

Nissen-Haus

Herzog-Adolf-Str. 25, D-25813 Husum
Åbent: April–oktober dagligt kl. 10–17,
nov.–marts dagligt, undtagen lørdag, kl. 10–16.
Søndage og helligdage kl. 10–16.

Ostenfeldhuset

Nordhusumer Str. 13, D-25813 Husum

Åbent: Juni–august daglig kl. 10–12 og 14–17,
maj–sept. tirsdag–søndag kl. 10–12 og 14–16

Røde Haubarg

Roter Haubarg, D-25889 Witzwort
Åbent: Dagligt kl. 10–22

Theodor Storm-Huset

Wasserreihe 31, D-25813 Husum
Åbent: April–oktober tirsdag–fredag kl. 10–12 og
14–17, lørdag–søndag kl. 14–17,
nov.–marts tirsdag, torsdag og lørdag kl. 15–17

ISTED

Isted-mindehallen

D-24879 üb. Schleswig
Åbent: April – september tirsdag–søndag
kl. 8–18, oktober–marts tirsdag–søndag kl. 9–17

KEITUM / SILD

Det frisiske Hus

D-25980 Keitum/Sylt
Åbent: Maj–november onsdag–mandag
kl. 10–12 og 14–17

Hjemstavnmuseet på Sild

Sylter Heimatmuseum, D-25980 Keitum/Sylt
Åbent: April–oktober tirsdag–søndag kl. 10–12
og 14–17.30

LYKSBORG

Lyksborg Slot

Schloss Glücksburg, D-24960 Glücksburg
Åbent: 15. maj – september tirsdag–søndag
kl. 10–16.30

NIBØL

Naturhistorisk Hjemstavnmuseum

Hauptstr. 108, D-25899 Niebüll
Åbent: 15. maj–15. august daglig kl. 10–12 og
14–17,
16. august–14. maj daglig kl. 14–17

RENDSBORG

Det jødiske museum for kunst og kultur

Dr. Bamberger-Haus, Prinzessinstr. 8,
D-24768 Rendsburg
Åbent: Tirsdag–lørdag kl. 11–13 og 15–18,
søndag kl. 14–18

→

Hjemstavnmuseet

Alter Markt, D-24768 Rendsburg
Åbent: Tirsdag–søndag kl. 10–12,
fredag–søndag også kl. 15–17

Kunststøbejernsmuseet (Carlshütte)

Glück-Auf-Allee 4,
D-24782 Rendsburg-Büdeltsdorf
Åbent: Tirsdag–lørdag kl. 15–18,
søndag kl. 10–12 og efter aftale

SKT. PETER - ORDING**Ejdersted Hjemstavnmuseum**

Olsdorfer Str. 6, D-25826 St. Peter-Ording
Åbent: April–september tirsdag–lørdag kl. 10–12
og 15–17, søndag kl. 10–12,
oktober–marts tirsdag–lørdag kl. 15–17, søndag
kl. 15–17

SLESVIG**Det Slesvig-Holstenske Landsmuseum
for Forhistorie**

Schloss Gottorp, D-24837 Schleswig
Åbent: April – oktober kl. 9–17,
november – marts kl. 9.30–16,
mandag lukket (Nydammhallen åben)

**Det Slesvig-Holstenske Landsmuseum
for Kunst og Kulturhistorie**

(se ovenfor)

Slesvig Bymuseum

Friedrichstr. 7-9, D-24837 Schleswig
Åbent: Mandag, onsdag–lørdag kl. 9–17,
søndag kl. 9–13

SØBØL**Nolde-museet**

Seebüll, D-25927 Neukirchen, tlf. 04664/364
Åbent: Marts–oktober kl. 10–18,
november kl. 10–17

VYK / FØR**Haeberlin-museet**

Rebbelstieg, D-25938 Wyk/Föhr
Åbent: Juni–august tirsdag–søndag kl. 10–12 og
14–18,
maj–september tirsdag–søndag kl. 10–12 og
15–16

Husholdnings- foreninger

Broager og Omegns Husholdningsforening

Formand: Anne Højlund Carlsen,
Mejerivej 19, 6310 Broager, tlf. 74 44 00 11

De Sønderjyske Husholdningsforeninger

Formand: Märtha Daugaard Hansen
Vandlingvej 105, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 36 95

Konsulenter:

Asta Nissen Sørensen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 42 88,
Christel Hansen,
Landbogården, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

Det blandede distrikts Husholdningsforening

Formand: Gerda Sørensen, Guldhornsvej 3,
Møgeltønder, 6270 Tønder, tlf. 74 73 83 15

Dybbøl Sogns Husholdningsforening

Formand: Marie Jørgensen, »Solbakkegård«,
Porsdam 9, Dybbøl, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 55 20

**Haderslev og Omegns
Husholdningsforeninger**

Formand: Nell Knudsen, Tørninggård,
Knagsledvej 1, 6500 Vojens, tlf. 74 50 76 66

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Karen Rasmussen,
Nørre Landevej 38, 6470 Sydals, tlf. 74 40 53 30

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Lis Jensen, Svennesmølle 38,
Mommærk, 6470 Sydals, tlf. 74 40 77 52

Løgumkloster Husholdningsforening

Formand: Maren Eriksen, Koldingvej 8,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 24

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening

Formand: Hanne Marie Thorøe,
Bovlundbjergvej 8, 6535 Branderup J,
tlf. 74 83 54 09

Slogs Herreds Husholdningsforening

Formand: Else la Cour Bergmann, Gerrebækvej 15, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 45 42

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Gerda Lyck, Kirkeagervej 11, V. Sottrup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 65 65

Sydals Husholdningsforening

Formand: Anna Marie Jacobsen, Mommarkvej 231, 6470 Sydals, tlf. 74 40 74 20

Sønderborg og Omegns Husholdningsforeninger

Kredsformand: Anne Højlund Carlsen, Mejerivej 19, 6310 Broager, tlf. 74 44 00 11

Sønderjyllandskredsen

Formand: Mona Beck, »Højvanggård«, Udsigtsvejen 12, 6510 Gram, tlf. 74 82 18 03

Sønderjysk Familielandbrug

Husholdnings- og havebrugsudvalget:

Amtsformand, Haderslev: Inge Lise Schmidt, Sommerstedvej 29, Bjernstrup, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 50 44 99

Næstformand, Tønder: Marie Hansen, Grønågade 2, 6270 Tønder, tlf. 74 72 23 47

Nørre Rangstrup: Else Larsen, Skovbjergvej 5A, Stenderup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 82

Gram-Rødding: Petrea Matzen, Stenderup Byvej 2, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 11 61

Aabenraa: Lone Jensen, Hovslundvej 34, Hovslund, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 45 57

Sønderborg: Bodil Lund, Nedergade 12, Mjang, 6470 Sydals, tlf. 74 41 65 22

Knud Strøm, Øster Løgumvej 63, Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Konsulent: Inga Boldt, DSH Faglige Center, Guldagervej 2, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51, fax 74 74 54 40

Havebrugsudvalget:

Formand: Ole Brink, Hølleskovvej 3, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 12

Aabenraa-egnens Husholdningsforeninger

Kredsformand: Jytte Katborg, Kassøvej 46, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96

Lokalformand – Bedsted Lø: Eli Petersen, Lundbyesvej 27, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 77 74 06

Lokalformand – Egvad: Marie Wollesen, Nr. Hostrupvej 19, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 20 88

Lokalformand – Ensted: Inge Schmidt, Ringvej 21, Stubbæk, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 31 06

Lokalformand – Hjordkær: Solveig Hansen, Nybølvej 25, Hjordkær, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 66 47

Lokalformand – Hovslund: Alida Jørgensen, Foldingbrovej 14, Hovslund, 6230 Rødekro, tlf. 74 68 45 58

Lokalformand – Kassø: Lone Sønnichsen, Kassøvej 45, Kassø, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 69 50

Lokalformand – Løjt Kirkeby: Erna Faaborg, Barsmark Bygade 50, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 75 52

Lokalformand – Vis Herred: Lene Clausen, Padborgvej 31, 6330 Padborg, tlf. 74 67 15 21

→

Landboforeninger

De danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, Vesterbrogade 4A, 4. sal,
1620 København V, tlf. 33 12 75 61

Formandskab:

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkenfeldt, Svingelbjergvej 106, Østrup,
9600 Års, tlf. 98 63 10 33

1. viceformand: Gårdejer Niels Th. Ilsøe,
Grünebjerggård, Slæggerupvej 214, Ågerup,
4000 Roskilde, tlf. 42 38 70 45

2. viceformand: Gårdejer Peter Gæmelke, Røj-
gård, Egholtvej 38, 6600 Vejen, tlf. 75 55 52 87

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen,
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96

Gårdejer Niels Kloppenborg Skau,
Nygård, Tøndervej 9, Ø. Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 63 82

Foreningen af jydsk Landboforeninger

Kontor: Udkærvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 86 10 90 88

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkenfeldt, Svingelbjergvej 106, Østrup,
9600 Års, tlf. 98 63 10 33

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbum, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbum, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96
Regionssekretær: Helge Petersen,
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01, fax 74 63 08 03

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 04 31
Formand: Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårds-
vej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96
Sekretær: Konsulent Erik M. Pedersen,
Åstrupvej 36, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 04 31, fax 74 52 05 85

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gårdejer Niels Kloppenborg Skau,
Nygård, Tøndervej 9, Ø. Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 63 82
Sekretær: Kristian R. Poulsen, Sdr. Tingvej 6,
6630 Rødding, tlf. 74 84 10 17

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Hans Petersen Schmidt, Vestergade 55,
Arnum, 6510 Gram, tlf. 74 82 63 21
Sekretær: Niels Peter Diget, Gyvelvej 6, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 03 25

Landboforeningen for Als og Sundeved

Formand: Gårdejer Tøge Tychsen, Kræmmermark,
6310 Broager, tlf. 74 44 17 46
Sekretær: Planteavlskonsulent Helge Lorenzen
Landbocentret, Stenagervej 2, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 46 46, fax 74 42 12 43

Landboforeningen for Vestslesvig

Kontor: Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraaavej 22, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59
Formand: Bendix Nielsen, »Virkelyst«, Harres 63,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 11 86
Sekretær: Per Silius Emdal, Vestslesvigs Land-
brugscenter, Aabenraaavej 22, 6240 Løgum-
kloster, tlf. 74 74 42 88

Vis Herreds Landboforening

Kontor: Landbogården, Peberlyk 2,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01, fax 74 63 08 03
Formand: Forpagter Edmund Mogensen,
Tallingbjerg, Rønshovedvej 2, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 84 94
Sekretær: Økonomikonsulent Bent Petersen,
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01, fax 74 63 08 03

Aabenraa Amts Landboforening

Formand: Gårdejer Laurits Pedersen, Præstegårds-
vej 9, Felsted, 6200 Aabenraa, tlf. 74 68 51 36
Sekretær: Konsulent Hans Lausten Hansen,
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Hinrich Jürgensen, Bajstrupvej 14,
Bjerndrup, 6200 Aabenraa, tlf. 74 64 36 44 →

Sekretær: Planteavlskonsulent Claus Erichsen,
Skibbroen 5, II, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 30 07

Sønderjyllands Landboudom

Kontor: Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

Formand: Henrik Sørensen

Husmandsforeninger

Dansk Familielandbrug

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V, tlf. 33 12 99 50

Formand: Husmand Peder Thomsen,
Godrimsvej 7, Sir, 7500 Holstebro, tlf. 97 43 21 58

Sønderjyder i bestyrelsen:

Peter Petersen, Tørvebjergvej 2, Ellum,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Sønderjysk Familielandbrug

DSH Faglige Center, Guldagervej 2, 6240
Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51, fax 74 74 54 40

Centerleder: Mogens W. Birch

Formand: Peter Petersen, Tørvebjergvej 2,
Ellum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Haderslev Østeramts Familielandbrug

Formand: Arne Nielsen, Tapagervej 40, Knud,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 60

Sekretær: Husmand Svend Aage Petersen,
Christiansfeldvej 124, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 10 99

Haderslev Vesteramts Familielandbrug

Formand: Svend E. Eilrich, Søndermarksvej 28,
Spandet, 6760 Ribe, tlf. 74 86 71 43

Sekretær: Villy Johansen, Lindholmvej 4,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 18 40

Familiebruget Als og Sundeved

Formand: Kristian Stådsen Petersen, Dybbøl-
Banke 33, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 69 99

Tønder Amts Familielandbrug

Formand: Erik Obling Petersen, Barsbølgård,
Barsbølvej 1, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 12 90

Aabenraa Amts Familielandbrug

Formand: Knud Strøm, Øster Løgumvej 63,
Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Land- og skovbrug

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: Klostermarken 12, postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11

Direktion: Anders Pedersen, adm. direktør

Formand: Hofjægermester, kammerherre

O. von Lowzow, R., Estruplund, 8950 Ørsted

Miljøteknisk afdeling, Viborg:

Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11

Direktør: K. E. Bornhardt

Skovbrugsafdelingen, Viborg:

Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11

Direktør: Niels Breining

Skovdistrikt SYD,

Niels Finsensvej 20, 7100 Vejle, tlf. 75 82 17 55

Strukturdirektoratet for Landbrug og Fiskeri

Sankt Annæ Plads 19, 1250 København K,

tlf. 33 63 73 00, fax 33 63 73 33

Direktør: Søren Skaftø

Kontor i Tønder: Allégade 24, 6270 Tønder,

tlf. 74 72 13 80, fax 74 72 19 80

Jordbrugskommissionen

Formand: Kontorchef Peter Jørgensen,

Skelbækvej 2, Amtsgården, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 33 50 50

Medlemmer:

Gårdejer Torben Bagge Hansen,

Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev,

tlf. 74 56 61 44

Husmand Vagn Madsen, Hornsgårdvej 3, Fole,

6510 Gram, tlf. 74 82 27 67

Tiltrædende formand

i henhold til jordfordelingsloven:

Dommer Rasmus Lind, Haderslev civilret

Realkreditkyndigt medlem:

Landmand Thomas Rodenberg,

Vester Terpvej 10, Vester-Terp,

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3,

1609 København V, tlf. 33 14 56 72

Præsident: Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkenfeldt, Svingelbjergvej 106, Østrup,
9600 Års, tlf. 98 63 10 33

Adm. direktør: Klaus Aa. Bustrup

Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab

Mariendalsvej 27, 2., 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 88 66 88, fax 38 88 66 11

Ledende præsident: Godsejer Jon Krabbe,
Frederiksdal, Frederiksdalsvej 30,
4912 Harpelunde

Bestyrelsesmedlem i Sønderjylland:

Gårdejer Thorkild Dahl Nielsen,

Stormsgårdevej 38, 6372 Bylderup-Bov

Skovdyrkerforeningen Sønderjylland

Formand: Gårdejer Anders Thyssen,
Allerupvej 24, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 21

Skovrider: Per Krarup, Landbogaarden, Peberlyk 2,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01, lokal 216

Sydøstjysk Skovdyrkerforening

Formand: K. Sejer Sørensen,
Bramdruggård, Bramdruggårdsvej 3,
6580 Vamdrup, tlf. 75 59 82 38

Konsulent: Skovrider T. W. Stranddorf,
Klovtoftvej 8, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 28 07

Haveeselskaber

Det jyske Haveeselskab

Åby Bækgårdsvej 6, 8230 Åbyhøj,
tlf. 86 15 56 88

Det jyske Haveeselskab, Region IV Sønderjylland

Formand: Niels Aage Sørensen,
Hvidøre 1, 6580 Vamdrup, tlf. 75 58 13 29

Konsulenter i området:

Erik Kiel, Sandager 8, Hovslund, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 41 65

Birgit Møller Bach, Valmuevænget 28,
6710 Esbjerg, tlf. 75 11 56 27

→

Husdyrbrugs- organisationer

Sønderjydske Avlsforening for sortbroget dansk Malkekuvæg

Formand: Gårdejer Eskild Wind, Nørregård,
Hjerting, 6630 Rødding, tlf. 74 84 14 66

Kreatureksportforening for Nordslesvig

Formand: Adolf Lund, Emmerlevvej 24,
6280 Højer, tlf. 74 78 22 62

Salgsdirektør: A. M. Lund, Poppenbøl, 6280
Højer, tlf. 74 73 81 11

Salgsdirektør: Søren Nicolaisen, Kummerlev 3,
Kumled, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 12 86

Avlsforeningen Den jydsk Hest

Formand: Aksel Poulsen, Nr. Søvigvej 3,
7540 Haderup

Sekretær: Henning Rasmussen, Ringklostervej 8,
8660 Skanderborg

Bestyrelsesmedlemmer fra Sønderjylland:

Laurids Rasmussen, Bolderslevskovvej 23,
6392 Bolderslev

Thorkild Thomsen, Vilstrup Næsvej 25,
6100 Haderslev

Sønderjysk Fællesledelse af Kvægavl

Kontor: Østergade 11, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 00 00

Formand: Jens Chr. Hansen, Nejs Møllegård,
6310 Broager, tlf. 74 44 15 57

Det Danske Fjerkræråd

Udkærvej 15, 8200 Århus N, tlf. 86 10 90 88,
fax 86 10 97 00, telex LAFALA DK

Danske Mejeriers Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Allé 22, 8000 Århus C,
tlf. 86 13 26 11

Formand: Gårdejer: Knud Harck Madsen,
Solbjergvej 64, 6731 Tjæreborg, tlf. 75 17 01 03

Direktører: K. Thaysen (adm.), Ole Thing og
Preben Mikkelsen

Slagterier

Danske Slagterier

Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V,
tlf. 33 11 60 50

Formand: Gårdejer Bent Sloth, Sønderkær,
Agersted, 9330 Dronninglund, tlf. 98 85 41 92

Adm. direktør: A. Toft Fensvig, Strandboule-
varden 3 III, 2100 København Ø, tlf. 35 43 42 75

Slagteriselskabet Danish Crown A.m.b.a.

Formand: Bent Claudi Lassen, Lykkegårdsvej 2,
5466 Asperup

Hovedkontor: Marsvej 43, 8900 Randers

Adm. direktør: Kjeld Johannesen

Afdelinger i Sønderjylland:

Blans/Sønderborg, tlf. 74 46 16 11,
fax 74 46 14 21

Skærbæk, Aabenraavej 11, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 19 11, fax 74 75 16 33

Vojens, Nørregade 27, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 11 11, fax 74 54 09 79

Aabenraa, Kilen 10-12, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 39 23, fax 74 62 91 25

Iversen-Dane Beef A.m.b.a.

Formand: Gårdejer Niels Hansen, Stavkærvej
121, 5220 Odense SØ

Direktører:

Adm. direktør Niels Lykke Iversen,
direktør Vagn D. Sørensen, Industrivej 2, 7200
Grindsted, tlf. 75 32 20 55

Afdeling i Sønderjylland:

Bylderup-Bov, tlf. 74 76 23 11

Vestjyske Slagterier A.m.b.a.

Formand: Gårdejer Egon Kristensen,
Nørlundvej 9, Kjærgaard Mark, 6740 Bramming

Hovedkontor: 7600 Struer, Postboks 506,
tlf. 97 85 07 00

Adm. direktør: Svend Sønnichsen

Afdelinger i Sønderjylland:

6270 Tønder, tlf. 74 72 23 56

6630 Rødding, tlf. 74 84 11 24

Handel

Brugsforeningsbevægelsen

FDB's hovedkontor: Roskildevej 65, 2620 Albertslund

Formand: Bjarne Møgelhøj

FDB's bestyrelsesmedlem i Vejen regionen:

Oberstløjtnant Aage Christensen, Flovt Strand 76, Øsby, 6100 Haderslev, tlf. 74 58 47 05

Kredsformænd:

Kreds 35 – Aabenraa:

Uddannelseschef Preben Nielsen, Nørrehaven 17, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 32 55

Kreds 36 – Ribe/Tønder:

Gårdejer Jørgen Bjerrum, Bjerrumvej 16, 6760 Ribe, tlf. 75 42 03 64

Kreds 37 – Sønderborg:

Husholdningslærer Gitte Hohwü, Parkgade 9, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 58 88

Det danske Handelskammer

Formand: Grosserer Ove Andersen, København, tlf. 44 92 07 00

Sekretariat: Børsen, 1217 København K, tlf. 33 95 05 00

Lokalkontorer:

Ny Banegårdsgade 45, 8100 Århus C, tlf. 86 13 53 55

Boulevarden 20, 9000 Aalborg, tlf. 98 16 06 00

Albani Torv 4, 5000 Odense C, tlf. 66 14 47 14

H. P. Hanssensgade 5, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 49 62

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab

Hovedkontor: Axelborg, 1503 København V, tlf. 33 15 11 13

Formand: Gårdejer Niels Skadhauge

Sønderjyske medlemmer af repræsentantskabet:

Gårdejer Hans Skøtt, Kratkjær, Rovstrupvej 61, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 25

Gårdejer Jens Bonde, Sømosegård, Tirslundvej 2, 6541 Bevtøft, tlf. 74 83 19 79

Gårdejer H. Lembke-Jensen, Stendetgårdvej 20, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 19 06 →

Gårdejer Peter Hanquist, Bovlundbjergvej 38, Vellerup, 6535 Branderup J, tlf. 74 83 51 97

Købmandsforeninger

De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark

Hovedkontor – Sekretariat: Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup, tlf. 31 62 16 16

Formand: Købmand N. J. Soldbro, Vermlands-gade 51, 2300 København S, tlf. 31 54 84 11

De sønderjyske

Købmandsforeningers Sammenslutning

Formand: Købmand Eluf Nielsen, Stationsgade 9, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 71 41

Centralorganisationen

af Købmandsforeninger i Jylland

Formand: Købmand Henry Meyer, Storegade 27, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 47 42

Haderslev og Midtsønderjyllands

Købmandsforening

Formand: Købmand Laue Hansen, Huginsvang 87, 6500 Vojens, tlf. 74 54 32 12

Købmandsforeningen Sønderjylland Øst:

Formand: Købmand Eluf Nielsen, Stationsgade 9, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 71 41

Tønder Amts Købmandsforening

Formand: H. M. Hansen, Kirkevej 2, Bylderup, 6372 Bylderup-Box, tlf. 74 76 23 28

Handelsstandsforeninger

Graasten Handelsstandsforening

H. P. Toft, Postboks 18, 6300 Gråsten

Haderslev Handelsstandsforening af 1844

Sekretariat: Sønderbro 8, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 00 53

Sønderborg Handelsstandsforening

Direktør Jesper Rosanes, Hotel Scandic, Rosen-gade, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 19 00

Toftlund Handels- og Håndværkerforening

Bagermester Poul Thaysen, Søndergade 9, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 21

Vojens Handelsstandsforening

Formand: Torben Dahlgaard, Kvickly, Rådhuscentret, 6500 Vojens, tlf. 74 54 11 36

Erhvervsråd og håndværker- og industriforeninger

Christiansfeld Erhvervsråd

Poul E. Jørgensen, udviklingschef,
Kongensgade 5, Postboks 15, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 26 74 30, fax, 74 26 74 22

Erhvervsrådet for Tinglev Kommune

Tinglev Erhvervscenter, Industriparken 1,
6360 Tinglev, tlf. 74 64 22 66, fax 74 64 30 69

Gråsten Håndværkerforening

Formand: VVS-installatør Bent Pedersen,
Sundsnes 21, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 18 65

Håndværksrådet

Organisation for små og mellemstore virksomheder i Danmark
Kontor: Amaliegade 31, 1256 København K, tlf. 33 93 20 00
Formand: Svend Erik Lauersen, Århus
Jyllands-afdeling: Lille Sct. Hansgade 20, 8800 Viborg, tlf. 86 62 77 11

Haderslev Erhvervsråd

Erhvervschef Finn Bagger, Sønderbro 8,
6100 Haderslev, tlf. 74 53 00 53

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening

Formand: Freddy Møller, Storegade 5,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 55 62

Nørre-Rangstrup Erhvervsråd

Danavej 15, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 19 34, fax 74 83 05 32
Erhvervschef: Andr. Andresen
Fuldmægtig: Ole Toft

Padborg-Kruså Erhvervsråd

Sekretariat: Hærvejen 11B, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 27 02, fax 74 67 40 23
Formand: Direktør Hans Frederiksen
Erhvervschef: Walter Petersen, fax 74 67 40 23

Rødding Erhvervsråd

Formand: Arne Vigen Hansen, Industriparken
19, Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 88 64
Sekretær: Erhvervschef Jørgen Andersen,
Kommunekontoret, Østergade 28,
6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61

Sønderborg Erhvervsråd

Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 92 22, fax 74 42 92 33

Sønderborg Håndværker- og Industriforening

Formand: Direktør Preben Hakonsen,
Ellegårdsvej 18, 6400 Sønderborg

Sønderjyllands Erhvervsråd

»Bjergparken«, Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 23 84, fax 74 62 67 60

Formand: Statsaut. revisor Arnt Sørensen,
Ringgade 6, 6300 Gråsten

Næstformand: Borgmester Lauge Nielsen Jepsen,
Møllevej 5, Visby, 6261 Bredebro

Amtsborgmester Kresten Philipsen, Sønderjyllands Amt, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa

Direktør Iver Askholm Madsen,
B&W Energi A/S, Papegøjevej 7, 6270 Tønder

Direktør Erik Højberg Nielsen,
Nykredit, Åstrupvej 13, 6100 Haderslev

Adm. direktør Carsten Andersen, Sydbank
Sønderjylland A/S, Peberlyk, 6200 Aabenraa

LO Amtsforsmand Jens Ole Juhler, SID C,
Gasværksvej 4, 6200 Aabenraa

Sekretær: Cand.oecon Tyge Korsgaard

Eksportrådgivn.: Eksportkons. Flemming Nødskov

EU-rådgivning: Civiløkonom Leif Schøler

Tønder Håndværkerforening

Formand: Bo Michelsen, Leosalé 55,
6270 Tønder, tlf. 74 72 37 70

Tønder kommunes Erhvervssekretariat

Erhvervsmedarbejder Peter Jakobsen,
Kongevej 57, 6270 Tønder, tlf. 74 72 18 10

Vojens Erhvervsudvalg

Erhvervschef: F. Graven-Nielsen,
Rådhuset, 6500 Vojens, tlf. 74 20 30 07,
biltlf. 30 74 11 06, fax 74 54 39 19

Finansiering

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1780 København V,
tlf. 33 15 11 00

Direktion: Adm. direktør J. Fløystrup Jensen

Formand for repræsentantskab og bestyrelse:
Bankdirektør Jørn Kr. Jensen, Unibank, Kbh.

Foreningen Landeværnet

Kontor: Jernbanegade 4, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 40 54

Formand: Gårdejer Bahne Nicolaisen,
Bøgelhusvej 4, St. Jyndeved, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 83 81

Næstformand: Gårdejer Arne Kindberg,
Nybølgård, Nybøl Bygade 3, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 66 17

Sekretær: Gårdejer Thomas Rodenberg,
Vester Terpevej 10, Vester-Terp,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83

Forretningsfører: Ingeborg Knudsen,
Ålække 1C, 6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 29 50

Nykredit

Formand: Gårdejer Axel Ladegaard Jensen,
Børkopvej 11, Pjedsted, 7000 Fredericia,
tlf. 75 95 41 14

Hovedkontor:

Åstrupvej 13, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 70 00, fax. 74 53 09 11

Områdekontorer:

Områdekontor Sønderborg,
Jernbanesti 3, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 11 66, fax 74 43 39 44

Områdekontor Tønder,
Østergade 2A, I, 6270 Tønder,
Tlf. 74 72 10 66

Områdekontor Aabenraa,
Madevej 13, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 63 01 66, fax. 74 62 38 62

Realkredit Danmark

Region Syd: Albani Torv 2-3, 5100 Odense C,
tlf. 66 12 53 00

Direktion: H. P. Hansen

Distriktschef for Sønderjyllands Amt:

Tommy Jensen, tlf. 65 43 11 30

Kontor: Sct. Nicolai Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 66 12 53 00

Sønderjyllands Investeringsfond

Bjergparken, Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 23 84

Formand: Fhv. direktør K. Sandahl Sørensen,
Råbjergvej 20, Kongsmark, 6792 Rømø

Fhv. direktør Ib Frederiksen, Bakkevænget 42,
8600 Silkeborg

Forretningsfører Andreas Warncke
Langelandsvej 2, Starup, 6100 Haderslev

Kontorchef Kirsten Kleist,
Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finans-
forvaltning, Landgreven 4, 1301 København K

Direktør Oskar Tygesen, Sydbank Sønderjylland,
Perlegade 18, 6400 Sønderborg

Fhv. direktør Poul Hansen,
Søndervej 3, Døstrup, 6780 Skærbæk

Statsaut. revisor Arnt Sørensen, Ringgade 6,
6300 Gråsten

Sekretær: Sekretariatschef cand.oecon.
Tyge Korsgaard

Sønderjyllands Lånekasse

Sekretariat: Sparekassen Ravsted,
Ravsted Hovedgade 64, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 73 20

Telefontid: Mandag-fredag kl. 9.30–16,
torsdag dog kl. 9.30–17.30

Kontortid: Fredage fra kl. 10–12

Sekretær: Sparekassedirektør Werner Jensen

Bestyrelse:

Formand: Sparekassedirektør Carl Christian
Hagedorn, 6310 Broager

Fhv. direktør Ib Frederiksen, Bakkevænget 42,
8600 Silkeborg

Kontorchef Karin Tvergård,
Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finans-
forvaltning, Landgreven 4, 1301 København K

Sparekassedirektør Mogens Jørgensen,
Solvang 33, 6100 Haderslev

Fhv. skoleinspektør Christian P. Johannsen,
Nyboder 41, 6520 Toftlund

→

Sønderjyllands Udviklingselskab A/S

Bjergparken, Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 23 84, fax 74 82 67 60

Stiftet 26. april 1995 med flg. formål:

- at drive udviklingsvirksomhed ved tilførsel af ansvarlig kapital
- at yde bistand og rådgivning til små og mellemstore erhvervsvirksomheder i Sønderjyllands Amt

Aktiekapital: 30 mio. kr.

Bestyrelse:

Formand: Adm. direktør Henry Petersen,
Stenløkke 35, Dybbøl, 6400 Sønderborg

Fabrikant Preben Fogtmann, Lærkevænget 2,
6360 Tinglev

Orla Trandberg Frandsen, Vinkelvej 9,
6400 Sønderborg

Direktør Lauge Nielsen Jepsen, Møllevej 5,
Visby, 6261 Bredebro

Direktør Laurids Andersen Jessen, Strandhuse
54A, 5700 Svendborg

Direktør Jan Ehlers Lonstrup, Hoisdorfer Land-
strasse 26, D-22927 Grosshansdorf, Tyskland

Direktion: Tyge Korsgaard

Jagt- og vildtforvaltning

Administration

Skov- og Naturstyrelsen,
Vildtforvaltningskontoret,
Haraldsgade 53, 2100 København Ø,
tlf. 39 27 20 00, fax 39 27 98 99

Jagttegn

Skov- og Naturstyrelsen
Jagttegn
Haraldsgade 53, III, 2100 København Ø,
tlf. 39 27 66 88, fax 39 27 60 99
(kl. 9–12)

Vildtbiologisk station

er overført til Danmarks Miljøundersøgelser

Danmarks Miljøundersøgelser

Afdeling for Flora- og Faunaøkologi,
Grenåvej 12, Kalø, 8410 Rønde,
tlf. 89 20 14 00, fax. 89 20 15 14

Reservatsektionen

Ålholtvej 1, 6840 Oksbøl,
tlf. 75 27 20 88, fax 75 27 25 14

Vildtforvaltningsskolen, Kalø

Molsvej 34, 8410 Rønde, tlf. 86 37 28 50

Dansk Jagtforsikring A/S

Købmagergade 3, II, 1150 København K,
tlf. 33 11 07 47, fax 33 11 23 31

Danmarks Jægerforbund

Hovedkontor: Højnæsvej 56, 2610 Rødovre,
tlf. 36 72 42 00

Formand: Christian Raunkjær

Direktør: Bent Rasmussen

Medlemsblad: Jæger

Stort udvalg i
Sønderjysk litteratur

Padborg

Launi Pedersen · Nørregade 16 · 6330 Padborg
Telefon 74 67 31 08 · 74 67 10 59
Fax 74 67 57 16

– den aktive og kreative familiebutik ...

Vildtforvaltnings- områder og vildtforvaltnings- konsulenter i Sønderjylland

Vildtforvaltningsopgaverne sorteres under statsskovdistrikterne og varetages primært af vildtforvaltningskonsulenterne.

I sager om vildtplantninger, dyrehavetilsyn, fredninger og lokal- og regionplaner skal henvendelse dog ske direkte til det lokale statsskovdistrikt.

Henvendelse med spørgsmål om jagt og vildt kan ske til konsulenterne og til de lokale statsskovdistrikter på disse adresser og telefonnumre:

Haderslev Statsskovdistrikt

Ulfshus, Christiansfeldvej 69, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 21 05

Konsulent Bent Junker-Hansen, Mørkholtvej 5, 6092 Varmark, tlf. 75 57 14 46

Lindet Statsskovdistrikt

Lindetskovgård, Skovridervej 1, 6510 Gram, tlf. 74 82 61 05

Konsulent Jeppe Ebdrup, Mandbjergvej 1, Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 25 70

Aabenraa Statsskovdistrikt

Vesterlund, Skinderbro 31, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 31 82

Konsulent Søren Essendrop, Dybvighoved Møllevvej 10, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 73 63

Gråsten Statsskovdistrikt

Egene, Felstedvej 14, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 14 64

Konsulent Leo Vindahl Olsen, Nygård, Nørreskovvej 41, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 82 11

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning

Kapitel 4

Jagttrettens udøvelse

§ 22. Ingen må jage på en måde, der

- 1) udsætter vildtet for unødige lidelser,
- 2) skader personer, husdyr eller genstande eller udsætter personer for nærliggende fare for at blive skadet eller
- 3) medfører hagnedfald på anden persons bolig, have eller gårdsplads.

Stk. 2. Personer under 18 år, der har gyldigt jagttegn, må kun udøve jagt i følge med en person over 18 år, der også har gyldigt jagttegn.

§ 23. Nedlæggelse eller ombringelse af vildt må kun finde sted med skydevåben.

Stk. 2. Rovfugle og ugler må ikke anvendes til jagt.

Stk. 3. Jagt må ikke finde sted ved anvendelse af levende lokkedyr.

Stk. 4. Miljøministeren fastsætter nærmere regler om, hvilke typer våben og ammunition der må anvendes, herunder regler om salg af visse typer ammunition og regler om, at visse typer ammunition ikke må medtages på jagt.

Stk. 5. Miljøministeren kan fastsætte regler om anvendelse af hjælpemidler, lokkemidler og lignende til jagt, herunder forbud mod at anvende visse midler.

§ 24. Ved jagt med glatløbet haglgevær på ikke-klobbærende vildt på og fra landarealer i rør- og sivbevoksninger skal egnet apporтерende hund medbringes.

§ 25. Jagt må ikke finde sted fra motordrevet køretøj og luftfartøj.

§ 26. Jagt fra motordrevet fartøj må ikke finde sted på søer og andre ferske vande.

§ 27. Miljøministeren kan fastsætte regler om jagt på fisketerritoriet, herunder forbyde særlige jagtformer inden for bestemte områder.

§ 28. Udfodring af vildt med jagt for øje må ikke finde sted. Vildt må ikke beskydes på jorden eller på vandet i umiddelbar nærhed af foderplads.

§ 29. Miljøministeren kan fastsætte regler om jagt fra platforme og andre kunstige skjul, herunder regler om forbud mod at medtage jagtvåben på platforme og i andre kunstige skjul.

§ 30. Hegn, der tillader passage af vildt, skal indrettes således, at vildtets mulighed for passage er ens fra begge sider af hegnet.

Stk. 2. Undtaget fra regler i stk. 1 er

- 1) hegn, der er etableret i forbindelse med udsætningspladser for vildt,
- 2) hegn, der har til formål at hindre vildtets adgang til skovkulturer, og
- 3) hegn langs veje og jernbaner.

§ 31. Uvedkommende må ikke færdes med skydevåben eller fangstredskaber på en anden persons jagtgrund uden for de veje og stier, der er åbne for almindelig færdsel. I skove er færdsel med skydevåben eller fangstredskaber dog kun tilladt på de offentlige veje, der fører gennem skoven.

Stk. 2. Reglerne i naturbeskyttelsesloven om offentlighedens adgang til naturen giver ikke adgang til at medbringe skydevåben eller fangstredskaber.

§ 32. Den jagtberettigede er beføjet til selv eller ved sine folk at anholde enhver, der overtræder § 13, og føre den pågældende til politiet.

Samme beføjelse tilkommer brugeren af arealet, selv om denne ikke har jagtret. Brugeren skal underrette den jagtberettigede om den skete anholdelse.

Stk. 2. Den anholdte kan fratages skydevåben og andre jagtredskaber samt skudt eller fanget vildt, som den pågældende er i besiddelse af ved anholdelsen. De nævnte genstande skal straks afleveres til politiet, der foranlediger, at der træffes afgørelse om eventuel beslaglæggelse.

Jagttider og fredningsbestemmelser

Miljøministeriets bekendtgørelse
nr. 39 af 21. januar 1994
om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v.

I medfør af § 3, stk. 2 og 3, § 4, stk. 2, § 7, stk. 1, § 20, stk. 4, § 49, stk. 3 og § 54, stk. 3, i lov nr. 269 af 6. maj 1993 om jagt og vildtforvaltning fastsættes:

Kapitel 1

Generelle jagttider

■ § 1. Følgende jagttider gælder for de vildtarter, der er nævnt nedenfor.

1) Hovdyr:

Kronhjort	01.09 – 31.01
Kronhind og kalv	01.10 – 31.01
Dåhjort	01.09 – 31.01
Då og kalv	01.10 – 31.01
Sikahjort	01.09 – 31.01
Sikahind og kalv	01.10 – 31.01
Råbuk	16.05 – 15.07 og 01.10 – 31.12
Rå og lam	01.10 – 31.12
Mufflonvædder	01.09 – 31.01
Mufflonfår og lam	01.10 – 31.01
Vildsvin, orne	01.09 – 31.01
Vildsvin, so og grise	01.10 – 31.01

2) Rovdyr:

Ræv	01.09 – 31.01
Husmår	01.09 – 31.01

3) Gnavern:

Hare	01.10 – 31.12
Vildkanin	01.09 – 31.01

4) Andefugle:

Grågås	01.09 – 31.12
Blisgås	01.09 – 31.12
Sædgås	01.09 – 31.12
Kortnæbbet gås	01.09 – 31.12
Canadagås	01.09 – 31.12

Gråand	01.09 – 31.12
Atlingand	01.09 – 31.12
Krikand	01.09 – 31.12
Spidsand	01.09 – 31.12
Pibeand	01.09 – 31.12
Skeand	01.09 – 31.12
Knarand	01.09 – 31.12
<i>Ovenstående andefugle på fisketerritoriet</i>	
desuden	01.01 – 15.01
Taffeland	01.10 – 31.01
Troldand	01.10 – 31.01
Bjergand	01.10 – 31.01
Hvinand	01.10 – 31.01
Havlit	01.10 – 31.01
Ederfugl	01.10 – 31.01
<i>Ederfugl på fisketerritoriet uden for</i>	
<i>EF-fuglebeskyttelsesområderne</i>	
desuden	01.02 – 29.02
Sortand	01.10 – 31.01
Fløjlsand	01.10 – 31.01
Stor skallesluger	01.10 – 31.01
Toppet skallesluger	01.10 – 31.01
5) Hønsfugle:	
Agerhøne	16.09 – 30.11
Fasanhane	01.10 – 15.01
Fasanhøne	16.10 – 31.12
6) Vandhøns:	
Blishøne	01.09 – 31.01
7) Vadefugle:	
Dobbeltbekkasin	01.09 – 31.12
Enkeltbekkasin	01.09 – 31.12
Skovsneppe	01.10 – 31.12
8) Mågefugle:	
Sildemåge	01.09 – 31.01
Sølvmåge	01.09 – 31.01
Svartbag	01.09 – 31.01
9) Duer:	
Ringdue	01.09 – 31.01
Tyrkerdue	01.10 – 31.12

Kapitel 2

Lokale jagttider

■ § 2. Uanset bestemmelsen i § 1 gælder følgende jagttider for de vildarter i de områder, der er nævnt nedenfor:

1) Den del af fisketerritoriet, der ligger syd for breddegraden 55° 40':

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

2) Vestsjællands Amt:

Øen Sejerø:

Hare	01.11 – 31.12
Agerhøne	16.10 – 31.10
Fasanhane	01.11 – 15.01
Fasanhøne	16.11 – 30.11

3) Storstrøms Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Øen Fejø:

Hare	16.10 – 31.12
Fasanhane	16.10 – 30.11
Fasanhøne	16.10 – 31.10

Øen Femø:

Hare	01.11 – 31.12
Fasanhane	16.10 – 31.12
Fasanhøne	01.11 – 02.11
Agerhøne	ingen jagttid

Øen Nyord:

Hare	16.10 – 31.12
Agerhøne	16.10 – 31.10
Fasanhane	16.10 – 15.01
Fasanhøne	16.10 – 31.10

4) Bornholms Amt:

Ræv	ingen jagttid
-----	---------------

5) Fyns Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Sydlangeland og Rudkøbing kommuner:

Då	ingen jagttid
----	---------------

Tranekær kommune:

Då	01.01 – 31.01
----	---------------

Øen Lyø:

Råbuk, rå og lam	01.10 – 15.10
------------------	---------------

Øen Strynø:

Hare	1. og 2. lørdag i oktober samt 1. og 2. lørdag i november
Fasanhane	1. og 2. lørdag i oktober, 1. og 2. lørdag i november samt alle lørdage i december
Fasanhøne	1. og 2. lørdag i november

Øen Ærø:

Råbuk	16.06 – 30.06
	og 01.10 – 07.10
Rå og lam	01.10 – 07.10
Hare	01.10 – 31.10
Fasanhøne	16.10 – 31.10

Bogense kommune samt den del af fisketerritoriet, der indgår i EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 76, Nordfyn:

Blisgås	ingen jagttid
---------	---------------

6) Sønderjyllands Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Øen Als:

Råbuk	16.05 – 15.07
	og 01.11 – 31.12
Rå og lam	01.11 – 31.12
Hare	01.11 – 31.12
Fasanhane	01.11 – 31.12
Fasanhøne	16.11 – 30.11

Halvøen Kegnæs:

Råbuk, rå og lam	ingen jagttid
------------------	---------------

Øen Romø:

Kronhjort, kronhind og kalv	ingen jagttid
Rå og lam	01.12 – 15.12

7) Ribe Amt:**Øen Mandø:**

Råbuk	ingen jagttid
Rå og lam	ingen jagttid
Agerhøne	ingen jagttid

8) Vejle Amt:**Øen Endelave:**

Råbuk	08.10 – 15.10
Rå og lam	ingen jagttid
Hare	01.10 – 08.10
	og 16.12 – 31.12

9) Viborg Amt:**Den del af amtet, der ligger nord for Limfjorden:**

Kronhjort, kronhind og kalv	01.11 – 31.12
Sædgås	ingen jagttid

10) Nordjyllands Amt:**Den del af amtet, der ligger nord for Limfjorden og vest for hovedvejen mellem Ålborg og Løkken:**

Kronhjort, kronhind og kalv	01.11 – 31.12
Sædgås	ingen jagttid

Den del af amtet, der ligger nord for Limfjorden og øst for hovedvejen mellem Ålborg og Løkken:

Kronhjort, kronhind og kalv	ingen jagttid
Sædgås	ingen jagttid

Øen Læsø:

Agerhøne	ingen jagttid
----------	---------------

Kapitel 3**Andre bestemmelser**

■ § 3. Jagt må kun finde sted i tiden mellem solopgang og solnedgang. Ænder må dog jages i tiden fra 1/2 time før solopgang til 1/2 time efter solnedgang.

Stk. 2. Gæs må kun jages i tiden fra 1/2 time før solopgang til kl. 10.00.

■ § 4. Reder og ynglesteder med æg eller yngel må ikke ødelægges. Æg må ikke ødelægges.

■ § 5. Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar – 31. juli.

Rovfugles og uglers redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar – 31. august.

Stk. 2. Digesvalereder må ikke ødelægges i tiden 1. april – 31. august.

Stk. 3. Hule træer og træer med spættehuller må ikke fældes i tiden 1. februar – 31. august.

■ § 6. Grundejeren må ikke overdrage retten til at jage svømme- og vadefugle.

Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve

Tilmelding til jagtprøven, der afholdes i 2 perioder hvert år, sker ved indbetaling af et af Miljøministeriet nærmere fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen.

Indbetaling skal ske ved anvendelse af særlige giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til Skov- og Naturstyrelsen eller ved Vildtforvaltningens lokale konsulenter.

I forbindelse med den nye jagtlovs ikrafttræden 1.4.94 er tillige indført en obligatorisk riffelprøve, som afvikles af Danmarks Jægerforbund. De prøvesagkyndige udpeges af jægerforbundet efter retningslinier, der fastsættes af Skov- og Naturstyrelsen.

Tid og sted for riffelprøverne annonceres i dagspressen.

Tilmelding sker ved indbetaling af et af Miljøministeriet fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen. Også her sker indbetaling på særligt girokort, som fås samme steder, som det er tilfældet med indbetalingskort til obligatorisk jagtprøve.

Ønskes prøven aflagt i årets første prøveperiode (1. april – 30. juni), skal tilmelding ske inden udgangen af februar måned.

Ønskes prøven aflagt i årets anden prøveperiode (1. september – 31. oktober), skal tilmelding ske inden udgangen af juli måned.

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v.

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig i 1996, fastlandet

Påskeferie ..... 1. april – 12. april
Sommerferie ..... 20. juni – 31. juli

(planen for efterårsferien og juleferien forelå ikke ved redaktionens afslutning).

Sidste skoledag før hver ferie er en hel skoledag

Danske helligdage i 1996, som er hverdage i Sydslesvig

4. april ..... Skærtorsdag
3. maj ..... Bededag

Sydslesvigske fest- og helligdage i 1996, som er hverdage i Danmark

1. maj ..... Maj-festdag
3. oktober ..... Den tyske enheds dag

SYDBANK

VI FORSTÅR DET MESTE

Flagregler

Flaget hejses kl. 8.00 og nedhales ved solnedgang – på dage hvor solen står op efter kl. 8.00 dog først ved solopgang.

Ved flagning på halv stang hejses flaget først til top, forbliver der et øjeblik, hvorefter det sænkes til halv.

Hejsning og nedhaling af flaget bør altid foregå langsomt.

Ophalerlinen skal være stram, nedhalerlinen skal være løs (slæk) så flaget vajer frit ud fra stangen – det skåner flaget i stærk blæst.

Ved flagning med Dannebrog i forbindelse med andre nationers flag skal Dannebrog hejses først og have den fornemste plads.

Ved ulige antal stænger er den fornemste plads i midten. Ved 2 stænger skal Dannebrog være til venstre for beskueren (set forfra). De fremmede nationers flag må ikke være større end Dannebrog.

Rul aldrig et vådt flag sammen.

Et flag med itublæste hjørner bør repareres hurtigst muligt.

Flagets højde skal være $\frac{1}{3}$ af stangens længde.

Flagdage

- 1. januar · Nytårsdag
- 29. januar · Holmens Hæderstegn
- 2. februar · Kampen ved Mysunde 1864
- 10. februar · Afstemningen i Sønderjylland
- 11. februar · Stormen på København 1659
- 28. marts · Dronning Ingrid
- 31. marts · Palmesøndag
- 2. april · Slaget på Reden 1801
- 4. april · Skærtorsdag
- 5. april · Langfredag
- 7. april · Påskedag
- 8. april · 2. påskedag
- 9. april · Danmarks Besættelse (halv stang til kl. 12.02)
- 16. april · Dronning Margrethe II
- 18. april · Slaget ved Dybbøl 1864
- 27. april · Prinsesse Caroline-Mathilde
- 29. april · Prinsesse Benedikte
- 3. maj · St. Bededag
- 5. maj · Danmarks Befrielse 1945
- 9. maj · Kampen ved Helgoland 1864
- 16. maj · Kr. Himmelfartsdag
- 26. maj · Kronprins Frederik · Pinsedag
- 27. maj · 2. pinsedag
- 5. juni · Grundlovsdag · Kampen ved Dybbøl 1848
- 7. juni · Prins Joachim
- 11. juni · Prins Henrik
- 15. juni · Valdemarsdag · Genforeningsdag
- 1. juli · Slaget i Køge Bugt 1677
- 6. juli · Slaget ved Fredericia 1849
- 25. juli · Slaget ved Isted 1850
- 4. oktober · Stormen på Frederiksstad 1850
- 25. december · Juledag
- 26. december · 2. juledag

8 STORE AUKTIONER ÅRLIGT

Se annoncering i dagspressen - også vedrørende tidspunkter for gennemsyn af effekter: Indlevering af effekter til kommende auktioner: Mand. - onsd. - fred. kl. 9-17 eller efter aftale.

VI SØGER:

- * Porcelæn
- * Kuriositeter
- * Gl. legetøj
- * Gl. sølv
- * Gl. smykker
- * Gl. lommeure
- * Antikke møbler
- * Standure/kaminure
- * Gl. malerier af kendte kunstnere

Venlig hilsen
Aabenraa Auktionshus

Biedermeier kommode, solgt for kr. 33 000,- d. 7/7-94

Vi foretager gerne en uforbindende vurdering af Deres effekter. Send evt. et foto eller ring for nærmere aftale. Vi kommer overalt i Danmark. Sådan finder De os: Mototvejsfrakørsel 70 ved Rødekro. Kør mod Aabenraa. Drej til højre ved 1. lyskryds. Efter 300 m drej til højre (skilt)

Industrivej 10
6200 Aabenraa
Tlf. +45 74 62 90 70
Fax +45 74 62 55 53

På Trykkerigaarden kan du få klaret hele den grafiske proces - lige fra idé til færdig tryksag - eller du kan benytte os i det omfang, du har brug for.

Vi kan gøre en masse for dig...

Tekst & Idé
Tegnestue
Sætteri
Scanning/Repro
Trykkeri
Bøger, hefter, foldere,
plakater, firmapapirer
m.m.

I Aabenraa ligger der et usædvanligt trykkeri...

Hos os får dine tryksager nyt liv!

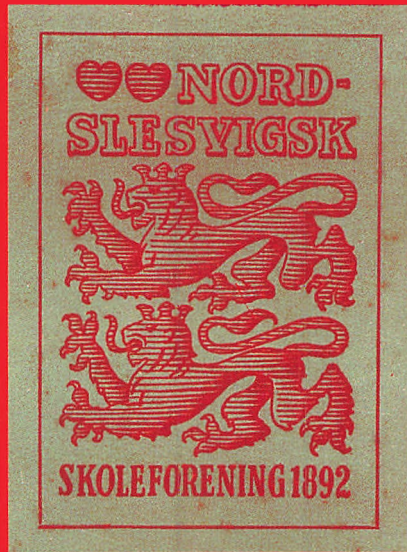

TRYKKERGAARDEN

••• KOPI • CENTRALEN
HÜMLEHAVEN • SKIBBROGADE 5

det grafiske hus

Besøg os eller ring:
tlf. 74 62 63 66

Sønderjysk Almanak, 1996
3. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening ©

ISBN-nr. 87-984347-4-8